

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

MEVKUFÂTÎ MUHAMMED EFENDİ'NİN TERCÜME-İ SADRU'Ş-ŞERÎ'A
ADLI ESERİ
(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM II:66b-99a)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖZDE ÇINAR

İSTANBUL 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

MEVKUFÂTÎ MUHAMMED EFENDİ'NİN TERCÜME-İ SADRU'Ş-ŞERÎ'A
ADLI ESERİ
(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM II:66b-99a)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖZDE ÇINAR

DANIŞMAN
PROF. DR. GÜLDEN SAĞOL YÜKSEKKAYA

İSTANBUL 2013

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Gözde ÇINAR'ın "Mevkûfâtî Muhammed Efendi'nin Tercüme-i Sadru's Şerî'a Adlı Eseri: (İnceleme - Metin - Dizin - Tıpkıbasım II: 66b-99a)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

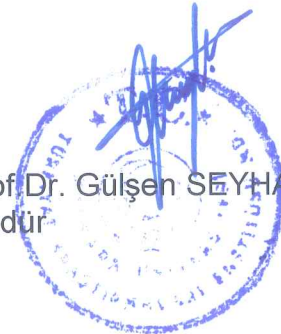
Üye : Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Yrd.Doç.Dr. Sefa SEKİN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..14../01../2013 tarih ve 2013-1-41.. sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İŞARET VE KISALTMALAR	VI
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	VII
1. İNCELEME	1
1.1. SADRU'Ş-ŞERÎ'A	2
1.2. MEVKUFÂTÎ MUHAMMED EFENDİ	3
1.2.1. Eserleri	3
1.2.1.1. Terceme-i Mültekâ	3
1.2.1.2. Terceme-i Telhîsi'l-Câmii'l-Kebîr	4
1.2.1.3. Tercüme-i Sadru'ş-Şerî'a	4
1.2.1.3.1. Nüshaları	5
1.2.1.3.1.1. Birinci Cilt I. Nüsha	5
1.2.1.3.1.2. Birinci Cilt II. Nüsha	5
1.2.1.3.1.3. İkinci Cilt	5
1.2.1.3.1.3.1. Tavsîfi	6
1.2.1.3.1.3.2. Özeti	6
1.3. İMLA ÖZELLİKLERİ	14
1.3.1. Eklerin Yazılışı	14
1.3.2. Bağlaçların ve Edatların Yazılışı	14
1.3.3. Sonu Şeddeli Olan Kelimelerin Yazımı	15
1.3.4. Hemzenin Yazılışı	15
1.3.5. Hatalı Yazılışlar	16
1.4. SES ÖZELLİKLERİ	17
1.4.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	17
1.4.2. Kalınlık-İncelik Uyumu	18
1.4.3. Sedalılık-Sedasızlık Uyumu	18
1.4.4. Sedalılaşıma	18
1.4.5. Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi	19
1.4.6. Ünlü Değişmeleri	19
1.5. DİL ÖZELLİKLERİ	19
1.5.1. İsim Çekim Ekleri	19
1.5.1.1. Çokluk Eki	19
1.5.1.2. İyelik Ekleri	19
1.5.1.3. Hâl Ekleri	20
1.5.1.3.1. Genitif Eki	20
1.5.1.3.2. Akkuzatif Eki	21
1.5.1.3.3. Datif Eki	21
1.5.1.3.4. Lokatif Eki	21
1.5.1.3.5. Ablatif Eki	21
1.5.1.3.6. İstrumental(Vasıta) Eki	21
1.5.1.3.7. Eşitlik Eki	22
1.5.1.3.8. Yön Eki	22
1.5.1.4. Soru Eki	22
1.5.2. Fiil Çekim Ekleri	22

1.5.2.1. Şahıs Ekleri	22
1.5.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	22
1.5.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	23
1.5.2.2. Basit Çekimli Fiiller	24
1.5.2.2.1. Bildirme(Haber) Kipleri	24
1.5.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	24
1.5.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	24
1.5.2.2.1.3. Geniş Zaman	25
1.5.2.2.1.4. Gelecek Zaman	26
1.5.2.2.1.5. Şimdiki Zaman	26
1.5.2.2.2. Dilek Kipleri	26
1.5.2.2.2.1. İstek Kipi	26
1.5.2.2.2.2. Şart Kipi	27
1.5.2.2.2.3. Emir Kipi	27
1.5.2.2.2.4. Gereklilik Kipi	28
1.5.2.3. Birleşik Çekimli Kipler	28
1.5.2.3.1. Hikâye Tarzı	28
1.5.2.3.2. Rivayet Tarzı	28
1.5.2.3.3. Şart Tarzı	28
1.5.2.4. Fiil Çekimlerinde Olumsuzluk	28
1.5.2.5. Fiil Çekimlerinde Soru Şekli	29
1.5.3. Ek Fiil	29
1.5.3.1. Geniş Zaman	29
1.5.3.2. Görülen Geçmiş Zaman	29
1.5.3.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman	30
1.5.3.4. Şart Kipi	30
1.5.3.5. Ek Fiilin Olumsuzluğu	30
1.5.4. Fiilimsiler	30
1.5.4.1. İsim-Fiiller	30
1.5.4.2. Partisipler	30
1.5.4.3. Gerundiumlar	31
1.5.5. Birleşik Fiiller	32
1.5.5.1. Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller	32
1.5.5.2. Tasvirî Fiiller	33
1.5.5.2.1. Yaklaşma Fiili	33
1.5.5.2.2. Sürerlik Fiili	33
1.5.5.2.3. Tezlik Fiili	33
1.5.5.2.4. Yeterlik Fiili	33
1.5.5.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller	33
1.6 SÖZ VARLIĞI	34
KAYNAKÇA	35
2. METİN	37
3. DİZİN	96
3.1. SÖZLÜĞÜN TERTİBİ	97
3.2. ARAPÇA DİZİN	198
4. TIPKIBASIM	204

ÖN SÖZ

Tercüme-i Sadru'sh-Serî'a adlı eser, H.1052/M.1642'de Mevkufâtî Muhammed Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Mevkufâtî Muhammed Efendi, Sadru'sh-Serî'a es-Sânî Ubeydullah'ın *Muhtasar-ı Vikâye* veya *Nikâye* olarak adlandırılan eserini Türkçeye tercüme etmiştir. Bu nedenle eser *Tercüme-i Sadru'sh-Serî'a* adı ile anılmaktadır. Eser iki ciltten oluşmaktadır. Araştırmalarımız neticesinde birinci cildin iki nüshasını, ikinci cildin ise tek nüshasını tespit ettik.

Bu tez, Süleymaniye Kütüphanesinin Ayasofya Bölümünde 01052 demirbaş, 297.4 sınıflama numarası ile kayıtlı ikinci cildin 66b-99a varakları üzerine yapılmış bir çalışmadır. İnceleme-metin-dizin-tıpkıbasım olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

İnceleme bölümünde, Mevkufâtî Muhammed Efendi ve *Tercüme-i Sadru'sh-Serî'a* hakkında bilgi, eserin incelenen kısmının geniş özeti, eserin tavsîfi verilmiş; imla ve dil özellikleri üzerinde durulmuştur.

Metin bölümünde, eserin 66b-99a varaklarının transkripsiyonu yer almıştır. Arapça ifadeler, Arap harfli bırakılmış; eserin Türkçe yazılmış kısımlarında bulunan Arapça ibarelerin anlamları, dipnotlarda gösterilmiştir.

Dizin bölümünde, metnin bütün kelime varlığı yer almaktadır. Bu kelimelerin anlamları metindeki kullanımlarına uygun olarak verilmiştir. Dizin bölümüne ek olarak Arapça ibarelerin transkripsiyonlarının ve Türkçe anlamlarının verildiği "Arapça Dizin" bölümü oluşturulmuştur.

Son bölümde ise üzerinde çalışılan eserin 66b-99a varaklarının tıpkıbasımı bulunmaktadır.

Tez çalışması sırasında bilgisi ve desteği ile her zaman yanımda olan değerli danışmanım Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA'ya, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen ve aynı metin üzerine çalıştığım kıymetli arkadaşlarım İdil ŞANNAN'a ve Gamze GÜL'e şükranlarımı sunarım.

Gözde ÇINAR
İstanbul 2012

ÖZET

Bu çalışma, *Tercüme-i Sadru'sh-Şerî'a* adlı eserin Süleymaniye Kütüphanesi'nin Ayasofya Bölümü'nde 1052 numarada kayıtlı bulunan 2.cildinin 66b-99a varakları üzerine yapılmıştır. Eser, Osmanlı Türkçesi dönemine ait olup Mevkufâtî Muhammed Efendi tarafından yazılmıştır.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır: İnceleme, Metin, Dizin, Tıpkıbasım.

Giriş bölümünde, yazar ve eser hakkında bilgiler yer almaktadır. İmlâ ve dil özellikleri de yine bu bölümde verilmiştir.

Metin bölümünde, eserin yukarıda verilen bölümünün transkripsiyonlu metni bulunmaktadır.

Dizin bölümünde, transkripsiyonu yapılmış metinde bulunan tüm kelime ve kelime grupları verilmiş ve anlamlandırılmıştır.

Tıpkıbasım bölümünde de metnin karşılaştırılmasını sağlama amacıyla çalışmaya konu olan bölümün tıpkıbasımı verilmiştir.

ABSTRACT

This study has been made on the leaves numbered 66b-99a of the second tome, registered on number 1052 in the department of Aya sofia of the Süleymaniye library , of the work called *Tercüme-i Sadru'ş- Şeria*. This work, which is of the period ottoman Turkish, was written by Mevkufatı Mohammad Efendi.

This study consists of the four chapters: investigation, text, directory and facsimile(copy=tipkibasım).

In the part of the introduction, there is some information about the text and its author. Spelling and language features also has been given in this part.

In the part of the text, there is a transcriptional text of the part given above of the work.

In the part of the directory, all the words and the groups of the words in the text made its transcription have been given and referred.

In the part of the facsimile, the facsimile of the part which is the subject of the study has been given in order to ensure to compare the text.

İŞARET VE KISALTMALAR

a	Yazma nüshasındaki ön yüzü belirtir.
Ar.	Arapça
b	Yazma nüshasındaki ön yüzü belirtir.
Bkz.	Bakınız
Far.	Farsça
H.	Hicrî
Hz.	Hazret-i
Krş.	Karşılaştırmız
-	Fiil tabanına gelen ek
+	İsim tabanına gelen ek.
<>	Eksik yazılmış unsuru gösterir.
><	Fazla yazılmış unsuru gösterir.
(1)	İyelik ekini belirtir.
(2)	Akkuzatif ekini belirtir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	,
ا	a, e
آ	ā
ب	b
پ	p
ت	t
ث	ṯ
ج	c
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ḏ, z
ر	r
ز	z
س	s
ش	ṣ
ص	ṣ
ض	ḏ, ž
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ف	f
ق	q
ك	k, g, ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	v, u, ü
ه	h, a, e
ی	y, ı, i

1. İNCELEME

1.1. SADRU'Ş-ŞERÎ'A

Asıl adı Sadru'ş-Şerî'a es-Sânî Ubeydullah b. Mes'ûd b. Taci'ş-Şerî'a Ömer b. Sadru'ş-Şerî'a el-Evvel Ubeydillah b. Mahmûd el-Mahbûbî el-Bûharî'dir.¹ Hanefî fakihî ve kelim âlimidir. Doğum tarihi ile ilgili araştırılan kaynaklarda kesin bir bilgiye ulaşılammaktadır. Ölüm tarihinin H.747/M.1346 yılına denk geldiği belirtilmiştir.²

Buhara'da pek çok âlim yetiştiren bir aileye mensuptur. Tacu'ş-Şerîa Ömer'in oğlu ile Burhânü'ş-Şerî'a'nın kızının evliliğinden olan Mes'ûd, Sadru'ş-Şerî'a es-Sânî'nin babasıdır. Moğol istilasının hüküm sürdüğü bir dönemde dedeleri ile birlikte Kirman'a geldiği düşünülmektedir. Sadru'ş-Şerî'a es-Sânî son eseri olan *Şerhu'l Ta'dîli'l-'ulûm*'u tamamladıktan sonra 1346 yılında Buhara'da vefat etmiştir.

Sadru'ş-Şerî'a es-Sânî'nin Hanefî fıkına dair birçok eseri vardır. O, fıkhîta Hanefî olduğu gibi, kelimda da Hanefî-Maturidi'dir.³ Dedeleri, Sadru'ş-Şerî'a'nın hocalarıdır. Bunu yanında Hasan Bulgarî de hocaları arasındadır. Çünkü *Ta'dîli'l-'ulûm* adlı eserinde Hasan Bulgarî'den şeyhimiz diye bahsetmektedir. Bundan yola çıkarak M. Murad Remzî Sadru'ş-Şerî'a'nın Bulgarî'nin müridlerinden biri olduğu sonucuna varmıştır.⁴

Sadru'ş-Şerî'a, *Şerhu'l Vikâye* adlı kitabı ile *et-Tenkîh* ve buna yazdığı *et-Tavzîh* adlı eserleri yanında Teftâzânî'nin bu şerhi için kaleme aldığı *et-Telvîh* adlı haşiye ile kendinden sonraki ilim çevresi üzerinde daima etkili olmuş bir âlimdir. Bu eserler Osmanlı medreselerinde okutulan temel metinler hâline gelmiştir.⁵ Yapılan incelemelerde Sadru'ş-Şerî'a'nın, fıkıh usulü, fıkıh, kelim, tefsir, felsefe gibi konularda geniş bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Öğrencilerinin varlığıyla kendisinden sonrakileri de etkilediği görülmüştür.

Sadru'ş-Şerî'a'nın *Tenkîhu'l-usûl*, *Şerhu'l Vikâye*, *en-Nukâye Muhtasârü'l-Vikâye*, *Ta'dîli'l-'ulûm* ve *Şerhu'l Ta'dîli'l-'ulûm*, *el-Vişâh fi zabti me'âkîdî'l-Miftâh*, *Ta'likât 'ale'l-Miftâh*, *Risâle fi'ilmî'l-'arûz*, *Risâletü te 'viîli kıssati Yûsuf*, *Çerhu'l-Fusûl'l-hamsîn*⁶ adıyla kayıtlı eserleri mevcuttur.

¹ Bagdatlı İsmail Paşa, *Hediyetü'l-Arifîn Esmâü'l-Müellifîn ve'l Musannifîn*, C. II, s. 649, İstanbul, 1951.

² Şükrü Özen, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Sadruşşerîa Maddesi, C. XXXV, s. 427-431.

³ Ömer Aydın, *Türk Kelâm Bilgini Sadru'ş-Şerîa es-Sânî, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 3, s. 185, 1995.

⁴ M. M. Remzî, *Telfikü'l-ahbar ve telhikü'l-asaâr fi vakai Kazan ve Bulgar ve müllûki't-Tatar*, Daru'l-Kitabi'l-ilmîyye, C. I, s. 329-330, Beyrut, 2002/1423.

⁵ Şükrü Özen, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Sadruşşerîa Maddesi, C. XXXV, s. 427-431.

⁶ Şükrü Özen, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Sadruşşerîa Maddesi, C. XXXV, s. 427-431.

1.2. MEVKUFÂTÎ MUHAMMED EFENDİ

Eserin müellifinin Midilli Adası'ndan olduğu bilinmektedir. H.1065/M.1655 yılında İznik'te İbşir Paşa zamanında vefat etmiştir.

Mevkufâtî Muhammed Efendi, siyasi yönü de bulunan bir ilim insanıdır ve ilme olan düşkünlüğünü İbrahim Halebî'nin *Mültekâ'l-Ebhûr* adlı eserinden yaptığı tercümenin ön sözünde şu sözlerle ifade etmiştir: “Ben, istek ve arzuların coşkunu ve yoğun olduğu dönemlerimde vakitlerimi boşa geçirmeyip yaygın faziletler kazanmaya gayret sarf ettim. «Bir fakîh, şeytâna karşı bin bilgisiz âbiden daha güçlüdür.» sözünü düşünerek gece gündüz bilgi öğrenmeye rağbet ederek kitabsever oldum.”⁷

Eserlerini yazarken nasıl bir disipline sahip olduğunu ise yine aynı eserinde şöyle ifade eder: “Fazîletlerle donanmış bir edîb bulunca sohbetine severek katıldım. Fakat «Her şey için bir engel vardır.» sözü gereğince deniz dalgaları gibi birbirini izleyen engeller çıkıp uzun süre ilim sohbetlerinden uzak kaldım. Geceleri rahat uykuyu bırakıp kitap mütâlaası ile sabaha değin vakitlerimi değerlendirdim. Allah'ın hidâyetine erişip «Allah hayrını dilediği kişiyi dinde fakîh kılar.» Hadîs-i şerîfi gereği fıkıh sahasına gayret ve özen gösterip; insanlar arasında geçerli olan *Mültekâ'l Ebhûr* adlı kitabın mütâlaasını sürekli yaptım.”⁸

1.2.1. Eserleri

Mevkufâtî Muhammed Efendi'nin *Terceme-i Mültekâ*, *Terceme-i Telhîsi'l-Câmiî'l-Kebîr*, *Tercüme-i Sadru's-Şerî'a* adlı eserleri bulunmaktadır.

1.2.1.1. Terceme-i Mültekâ

Mevkufâtî Muhammed Efendi, İbrahim Halebî (1459-1549) tarafından Hanefî fıkıhı üzerine yazılan *Mültekâ'l-Ebhûr* adlı eseri tercüme etmiştir. Uzun süre temel fıkıh kitabı olarak okutulan bu eser, *Terceme-i Mültekâ* ya da *Mevkufât* olarak adlandırılmıştır. Kitabın ana konuları arasında taharet, gusül ve teyemmüm, ezan,

⁷ Ahmet Davudoğlu, *İbrahim Halebî- Mülteka Tercümesi*, C.1, s. 4, İstanbul, Sağlam Yayınevi, 1991.

⁸ Ahmet Davudoğlu, *İbrahim Halebî- Mülteka Tercümesi*, C.1, s. 5, İstanbul, Sağlam Yayınevi, 1991.

namaz, zekât, oruç, hac, nikâh, boşama, zina, yemin, alış-veriş, riba, hırsızlık, yeme-içme, diyet, kısas, feraiz vb. bulunmaktadır.⁹

1.2.1.2. Terceme-i Telhîsi'l-Câmi'l-Kebîr

Şeybânî'nin (öl.189/805) *el-Câmiu'l-Kebîr* adlı eserini, Muhammed b. Abbâd Hılâtî ihtisar etmiştir. Hılâtî'nin muhtasarının bir kısmı Mevkufâtî Muhammed Efendi tarafından Türkçeye çevrilerek şerh edilmiş olup bir nüshası *Kitâbü Terceme-i Telhîsi'l-Câmi'l-Kebîr* adıyla Süleymaniye Kütüphanesinde kayıtlıdır.¹⁰

1.2.1.3. Tercüme-i Sadru's-Şerî'a

Eser, Hanefi mezhebine ait bir fıkıh kitabıdır. İki ciltten oluşmaktadır. Ciltlerin zahriye bölümünde, padişah mühürlerinin yanına yazılmış olan tarihlerden hareketle eserin 17. yüzyıla ait olduğu söylenebilir. H.593/M.1197 tarihinde vefat eden Hanefiyyül Mezhep Mürgînanlı Ebi Bekir'in oğlu Burhaneddin el-Merginânî, Hanefi fıkıhı üzerine yazdığı *Bidâyetü'l-Mübeddî* adlı eserine, yine kendi kaleme aldığı haşiyeye *Hidâye* adını vermiştir.¹¹ İçinde kullanılan hadislerin sağlamlığı ile dikkati çeken kitap ve şerhleri yüzyıllarca Osmanlı medreselerinde ileri düzeyde temel ders kitabı olarak okutulmuştur. Muhammed Ekmeleddin el-Babertî'nin (öl.H.786/M.1384) bu *Hidâye*'ye şerhi olan *el-Înâye*'si de medreselerde *Ekmel* adıyla okutulmuştur. Daha sonra Burhânü's-Şerî'a Mahmud (öl.H.673/M.1274), kızının oğlu olan Sadru's-Şerî'a es-Sânî Ubeydullah için, *Hidâye* kitabının bazı önemli bölümlerini bir araya getirdiği *Vikâye* (*Vikâye er-Rivâye fî Mesâili'l Hidâye*) adlı bir eser hazırlamıştır. İkinci Sadru's-Şerî'a Ubeydullah (öl.H.747/M.1346) da bu kitabı *Muhtasar-ı Vikâye* veya *Nikâye* adıyla şerh etmiş ve bu şerh, *Sadru's-Şerî'a Şerhi* adıyla yüzyıllarca medreselerde ders kitabı olarak okutulmuştur.¹²

⁹ Mustafa Ergün, "Medreselerde Okutulan Dersler ve Ders Kitapları" A.K.Ü. *Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Afyon 1996.

¹⁰ Yunus Vehbi Yavuz, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, el-Câmiu'l-Kebîr Maddesi, C. VII, s. 109-110.

¹¹ Mustafa Uysal, *İbrâhim Halebi- İzahlı Mülteka El Ebhur Tercümesi*, C. 1, İstanbul, Elif Ofset Tesisleri, 1979.

¹² Mefail Hızlı, "Osmanlı Medreselerinde Okutulan Dersler ve Eserler" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, Sayı: 1, 2008, s. 25-46.

Mevkufâtî Muhammed Efendi, tarafından *Sadru'ş-Şerî'a Şerhi*, Türkçeye tercüme edilmiş ve *Tercüme-i Sadru'ş-Şerî'a* olarak adlandırılmıştır. Kitabın tamamı iki ciltten oluşmaktadır.

1.2.1.3.1. Nüshaları

1.2.1.3.1.1 Birinci Cilt I. Nüsha

Birinci cildin birinci nüshası, Süleymaniye Kütüphanesinin Ayasofya Bölümünde 01051 demirbaş, 297.4 sınıflama numarası ile kayıtlıdır. Talik yazıyla Türkçe yazılmıştır. 354 yapraktır. Her varakta 25 satır bulunmaktadır. Ebatları 310 x 204, 217 x 120 mm'dir.

1.2.1.3.1.2. Birinci Cilt II. Nüsha

Birinci cildin ikinci nüshası, Süleymaniye Kütüphanesinin Ayasofya Bölümünde 01053 demirbaş, 1053 sınıflama numarası ile kayıtlıdır. Eser, nesih yazıyla Türkçe yazılmıştır. 253 yapraktır. Her varakta 17 satır bulunmaktadır. Ebatları 320 x 213, 230 x 143 mm'dir.

1.2.1.3.1.3. İkinci Cilt

İkinci cilt, Süleymaniye Kütüphanesinin Ayasofya Bölümünde 01052 demirbaş, 297.4 sınıflama numarası ile kayıtlıdır. Nesih yazıyla Türkçe yazılmıştır. 388 yapraktır. Her varakta 17 satır bulunmaktadır. Ebatları 325 mm x 205 mm; 227 mm x 143 mm'dir.

Bu çalışmada, ikinci cilt incelenmiştir.

Eser, H.1052/M.1642 yılında kaleme alınmıştır ve bu tarih zahriye bölümünde padişah mührünün yanına yazılmıştır. Besmele ile başlamış, “Bu kitâb mesâ'il-i nikâhîñ beyânındadır.” cümlesi ile nikâh konusuna giriş yapılmıştır. Kitapta bahsedilen konular başlıklar hâlinde verilmiştir.

Müellif, Arapça ifadelerden sonra aynı ifadelerin Türkçe açıklamalarını vermiştir. Eser, bilgi verici nitelikte olup Hanefi mezhebine mensup kişiler için yol gösterici özelliğe sahiptir. Ayrıca Şafii mezhebi ile Hanefi mezhebindeki kurallar için karşılaştırmalı anlatımdan yararlanılmıştır.

Metin, dil ve üslup bakımından sadedir. 17. yüzyılda, Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri görülmeye devam etmiş; Türkçe kelimelerdeki ünlüler, düzlük-yuvarlaklık uyumuna yavaş yavaş girmeye başlamıştır. Ancak yine de tam bir uyumdan söz etmek mümkün değildir.

1.2.1.3.1.3.1 Tavsîfi

I+388 yaprak, 17 satır, 325 mm x 205 mm; 227 mm x 143 mm'dir. Cildi altın yaldızlı, gömme şemseli, çift cetvelli, zencerekli, miklepli, şirazeli, açık kahverengi deri kaplı mukavvadır.

Nohudî renkte olan kağıdı aharlıdır. Yapraklar altınla ve siyah mürekkeple cetvelenmiştir. 1a'da Sultan I. Mahmud'a ait vakıf mührü ile yine onun kitaplığına ait olduğunu gösteren vakıf kaydı bulunmaktadır.

Yazmalarda sayfa sırasını belirtmek amacıyla, bir sonraki sayfanın ilk harf veya kelimesinin bir önceki sayfanın alt köşesine yazılması suretiyle kullanılan "Ayak yazısı" bu metinde de kullanılmıştır.

1.2.1.3.1.3.2 Özeti

Metinde, boşama başta olmak üzere çeşitli mevzular ele alınmıştır. Evlenilen gece boşama, başkasının cariyesi olan bir kadını boşama, cariyenin azat edilmesi, iddet, erkeğin karısını boşayamama durumları, parmakla boşama, ağır boşama sözleri, cariyeye kadın ile hür kadını boşama arasındaki farklar, birleşmeme durumunda boşama, erkeğin boşama işini karısına bırakması, ric'î talak, kumayı boşama, bayın talak, boşamaya yemin etme, boşanılan eş ile tekrar evlenme şartı, erkeğin yeminini tutmaması durumunda boşama, âdet döneminde boşama, boşama için oruç şartı, ikiz doğurma durumunda boşama, hasta erkeğin karısını boşaması, hasta erkeğin boşadığı kadının mirastaki hakkı, harf-i cerlerin miras söylemlerinde verdiği anlam, kadının payına düşen miras, kadına vasiyet edilen miras, bağlaçların mirastaki önceliği belirtmek için kullanılması konularından bahsedilmiştir.

66b-70a Erkek, evlendikleri gece karısını boşamak isterse, bu boşama geçerli değildir. Ancak ertesi sabah yani gündüz vakti boşama gerçekleşir. Gecedan gündüze

kadar geçen süre zarfında kadın kocasına helaldir. Hidâye’de ise bu durum yeminler bölümünde zikredilip hem gece hem gündüz boşamanın sayıldığı söylenmiştir. Fakat çeşitli şartlara bağlanmıştır.

Başkasının cariyesi olan bir kadınla evlenen bir erkeğin onu boşaması için, efendisinin o cariyeyi serbest bırakması, özgür kılması gerekmektedir. Aksi takdirde iki kez boşayabilir ve boşama üçe tamamlanamaz, yani tam bir boşama gerçekleşemez. Cariye, efendisi tarafından serbest bırakılıp, azat edildiğinde ise boşama ikiden üçe çıkar. Erkek, cariyeye olan karısını tamamen boşamış olur.

“Beraber, birlikte” kelimeleri yakınlıkları gösterir. Zorluk ve kolaylık beraber bulunur. Buna delil olarak “Muhakkak ki sıkıntıdan sonra ferahlık vardır.” sözünü söylemektedir. Bu iki kavram birbirlerinden farklı olsalar da birbirlerinin içindedirler.

Boşanmanın gerçekleşmesi için cariyenin azat olması şarttır. Azat edilmenin hızı, boşamanın hızından daha süratlidir. Boşamayı gerçekleştirmek isteyen erkek mecburen karısından azat olmasını istemelidir. Yoksa bu boşanmanın gerçekleşmesi mümkün değildir. İmam Muhammed’in katında da cariyeyi boşama mevzusu bu şekilde ele alınmış ve bu hususlar sıralanmıştır. Cariyeyi boşama mevzusu, erkekler için pek hoş bir mevzu değildir. Çünkü azat edilme şartına bağlanmıştır.

70b-73b Azat olan cariyeye, boşandıktan sonra tekrar evlenmek için belli bir süre bekler. Artık hür bir kadındır. Esir ve cariyeye değildir. Bu bekleme süresi tedbir içindir. “İddet” olarak adlandırılan bu süre, boşanma veya ölüm yoluyla kocasından ayrılan kadının tekrar evlenebilmesi için şarttır.

Erkeğin karısına ondan boş olduğunu, karısının kendisinden bir kez boş olduğunu ya da boş olmadığını, karısına haram olduğunu, her ikisinden biri öldüğünde boş olacaklarını söylemesi boşamayı gerçekleştirmez. Bu hususlar dışında cariyeye bir kadına sahip olunursa ve köle bir erkek hür bir kadınla evlenirse bu evliliklerde erkekler karılarını boşayamazlar.

Karısını boşamak isteyen bir erkek, karısını kaç kez boşamak istiyorsa o sayıda parmak ile ona işaret etmelidir. Açık olan parmaklar sayılır. Ama parmaklarının

arkasıyla işaret etmişse, kapalı olan parmakların sayısı kadar boşama gerçekleşir. Boşama sayısını gösterirken açık parmaklar kullanılmışsa elin ayası karısına, kapalı parmaklar kullanılmışsa elin ayası erkeğe dönüktür.

Erkek, boşamak istediği karısını şiddetli bir boşamayla, şeytanın boşamasıyla, dağ kadar boşamayla, bin kez boşamayla, ev dolusu bir boşamayla ve uzun bir boşamayla boşadığını söylerse, yani üç kez boşamayı dile getirmeden bu ifadeleri kullanırsa tam bir boşama gerçekleşir. Yani bu ağır boşama sözleri üç talak yerine geçer.

Cariye olan kadını iki kere boşama, hür olan kadını üç kere boşama ile aynıdır. Erkek, hiç beraber olmadığı karısını bir kez boşarsa bu kabul edilir, ikinci kez boşarsa boşama olmaz. Karısına elini dahi sürmediği için, birleşme olmadığından bir kez boşamasıyla boşanma olayı gerçekleşir. İkinci bir boşamaya gerek kalmadan erkek, sadece bir boşama ile karısını boşamış olur.

74a-76b Erkek, beraber olmadığı karısının eve girmesi söz konusu olduğunda onu iki boşama ile tamamen boşayabilir. Birleşmeme durumundaki boşama, İmam-ı Azam katında bir boşama ile olurken, Ebu Yusuf ve İmam Muhammed katında ise iki boşama ile gerçekleşir. Fıkıhta böyle zikredilmiştir.

Boşama, erkeğin kadına üç kez “Boş ol!” demesi ile gerçekleşir. Bu sözün kaç kez söylendiği boşamanın sayısını belirtir. Bazı sövme sözleri söyleyen erkek, eğer bunları söylerken de karısından boşanmayı amaçlamışsa boşanma gerçekleşir. Bu sözlerde gazap ve öfke hakim olmalıdır ve mutlaka boşanma için ağza alınmalıdır. Boşanma amacı güdülmeyen dile getirilmişse sonunda boşanma beklenmemelidir, çünkü bu sözler boşanma akla getirilmeden söylendiğinde boşanma gerçekleşmez.

77a-79a “Bir meseleyi birine bırakma” olarak adlandırılan bölümde, erkeğin boşama işini karısına bırakması anlatılır. Boşama işini, talak niyet etmesini isteyerek “Kendi nefsinin boş.” ya da “Kendi nefsinin ihtiyar eyle.” diye karısına bırakır. Avrat boşama işini topluluk önünde yapmaya kalkışırsa, babasını çağırırsa, şahit olarak birilerini getirirse boşama hakkı elinden gider. Daha sonra tekrar bu hakkı kazanamaz.

Kadının boşanmayı gerçekleştirebilmesi için kocasının bu işi ona bırakması gerekir. Yoksa boşanmayı gerçekleştiremez. Erkek de kadına bu hakkı sağlamak için mutlaka “nefs” kelimesini kullanmalı ya da “İhtiyar eyle.” demelidir. Bundan sonra karısı “nefs” kelimesini kullanmadan “İhtiyar ettim.” dese de boşanma gerçekleşmiş olur.

Erkek, karısına üç kez “İhtiyar et.” derse ve kadın da baştakini, ortadakini ya da sondakini ihtiyar ettiğini söylerse boşanma gerçekleşir. Yani üç kez “İhtiyar ettim.” demesiyle aynıdır. İmam-ı Azam ise evvelik, ortalık ve sonralık hususlarına itibar etmez. Ona göre “Nefsime bir boşama ile ihtiyar ettim.” sözünü söyleyen kadın kocasından tamamen boş olur. Bu boşanmadan sonra aralarındaki münasebet sona erer.

Kadının, nefsinin boşadığını ya da nefsinin bir boşama ile ihtiyar ettiğini söylemesi üzerine ise bir talak gerçekleşir. Bu noktada erkek, karısından boşama olayının tamamlanmasını isteyebilir. Hidâye’de de bu mesele bu şekilde ele alınmıştır.

Erkek, karısına “Bir boşama vermeyi ihtiyar et.” derse ve karısı nefsinin ihtiyar eyleyorsa “ric’î talak” denen açık bir boşama gerçekleşir. Bu boşama esnektir. İddet süresi bitmeden tekrar nikâha dönülebilir. Nikâhın tekrar var olması için erkeğin karısının elini tutması yeterlidir. Ama iddet süresi geçtikten sonra bu boşama bayin talak denilen tam bir boşamaya dönüşür ve nikâha geri dönülmez.

79b-82a Karısına “Hem bugün ve hem yarın emrin elindedir.” diyen erkeğin bu sözünü kabul etmeyen kadın ertesi gün boşama hakkını kaybeder. Eğer kabul ederse o gecedan itibaren boşanmayı gerçekleştirebilir. Erkek “Bugün ve yarın değil bir gün emir elindedir.” derse karısının boşama hakkı o gece geçerli olmaz ve bu hak ertesi sabahtan itibaren başlar ve devam eder.

“Boşama” bir masdar sözüdür ve tekrar edildiği sayı önemlidir. Bu söz üç kez tekrar edilirse tam bir boşama gerçekleşir. İki kez söylendiğinde bir anlam taşımaz. Kişiyi özgü bir söz olup sayısına göre değerlendirilir.

İki karısı olan erkek, bir karısından kumasını ondan boşamasını ya da başka birinden karısını kendisinden boşamasını isterse boşama gerçekleşmez. Erkek ancak

karısından kendi nefsinı boşamasını ve ihtiyar eylesmesini isteyebilir. Bunun dışında, kimseden kendisini karısından boşamasını isteyemez.

Erkek, karısından nefsinı üç kez boşamasını isterse ve karısı bir kez boşarsa boşama gerçekleşmez. Hiçbir boşama oluşmaz. Bir boşama, iki boşama ve üç boşama olmaz. Herhangi bir değişiklik meydana gelmez. İmam-ı Azam, bu durumda boşamanın oluşmayacağını ifade ederken Ebu Yusuf ve İmam Muhammed ise bir boşama oluşacağını söyler.

82b-87b Boşama olayını karısına bırakan erkek, bu istediği karısına dilerse ya da isterse yapabileceğini söylerse boşanma olmaz. Çünkü bir kesinlik ve bir emir gereklidir. Burada kadının dilemesi ya da istemesi hususu boşanma için bir önem arz etmez. Mühim olan erkeğin bunu karısından dileme şeklidir. Bu mesele Hidâye’de de bu şekilde ele alınmıştır. Fakat erkek kendisinin boşamayı istediğini ifade edip karısından boşanmalarını dilediğini söylerse boşanma olayı gerçekleşir.

Kadın, kocasının boşanma isteğine karşı koyamaz. Bunu iptal etmesi söz konusu değildir. Erkek, karısını boşamak ister ve karısı buna engel olamaz. Kadının erkeği boşaması için de erkeğin ona “Benden her boşanma isteğinde bir kez boş ol.” demesi gerekir. Yani kadın her boşanma isteğinde bir kez boş olur ve üç kereye tamamlanınca da boşanma tamamen gerçekleşir. İmam-ı Azam, Ebu Yusuf ve İmam Muhammed katında da bu durum böyle kabul edilmiştir.

Erkek, karısı hiçbir boşamayı niyet etmediği halde, onun kendisinden dilerse boş olacağını söylerse ve karısını üç kez boşamayı niyet etmişse bir bayin talak oluşur. Her ikisi de tamamen boşanmayı yani üç kez boşamayı isterse bu sözle bir ric’î talak oluşur.

İmam-ı Azam’a göre eğer erkek, karısına dilediği zaman kendisinden boş olmasını söylediğinde herhangi bir boşamayı niyet etmemişse, kadının dilediği boşama gerçekleşir. Karısı da herhangi bir boşamayı niyet etmemişse ya da erkek ile kadının niyet ettikleri boşama türü farklıysa bir ric’î talak gerçekleşir. Ebu Yusuf ve İmam Muhammed’e göre ise bu durumda, kadın herhangi bir talakı niyet etmediği takdirde ric’î talak bile oluşmaz.

88a-89b Erkek, karısına kendisini dilediğinde istediği kadar boşayacağını söylese de İmam-ı Azam'a göre bu üç boşama olarak gerçekleşemez. Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e göre ise kadın kendi nefsinin üç kez boşayabilir.

Boşamaya yemin etme bölümünde, talaka yemin etme ile bunun gerçekleşmesi anlatılmıştır. Erkek, karısına onu boşamak isterse boş olacağını söyler ve bunun üzerine yemin eder. Onu nikâhla aldığı anda hemen boş olacağını söyler ve yemin ederse, nikâhlandıktan sonra kadın boş düşer.

Nikâh ile alındıktan sonra yemin edildiği için kadının boş düşmesi, İmam Şâfi katında kabul görmez. Buna bu şekilde yemin edilse dahi nikâhlandıktan sonra boş düşme olayı gerçekleşmez.

Erkeğin, karısını tamamen boşadıktan sonra onunla tekrar evlenebilmesi için kadının başka biri ile evlenmesi gerekir. Yoksa boşadığı karısıyla tekrar nikâhlanamaz. Bu şart da yeminin düşünülmeden edilmesini ve boşanmanın önemini anlaşılması üzerine konulmuş ve uygulanması istenmiştir.

Yeminin kabul edilmesi için kadının, erkeğin nikâhı altında bulunması şartı vardır. Eğer kadın nikâh altında değilse bu yemin çözümlenerek batıl olur. Yemin edilir ve nikâhlandıktan sonra uyulmazsa bunun cezası vardır. Ama nikâhlanmadan yemin bozulursa problem arz etmez.

90a-93a Erkek yemin ettikten sonra kadın onu bozamaz, buna hakkı yoktur. Ama erkek ettiği yemini tutmaz ve boşamayı gerçekleştirmezse kadın da bu durumda şahit bulursa, söz sahibi kadın olur ve kocasından boşanmış olur. Bu hak, erkeğin yeminini tutmaması nedeniyle kadına verilir.

Karısına “Eğer âdet görürsen hem sen hem de diğer avratım.” dediğinde kadın “Âdet gördüm.” derse boş olur. Ama kuması boş olmaz. Yani durum sadece o kadını ilgilendirir, başkasını etkilemez.

Erkek, karısına âdet kanını gördüğünde kendisinden boş olacağını söylerse ve karısı üç gün âdet kanı görürse, âdetinin bitiminden sonraki gün kocasının âdetten önce

dile getirdiği bu söz ile boş olur. Boşanma âdet döneminde geçerli olmaz, kadının bu süreci bitirip temizlenmesi şartı vardır.

Karısını boşamak için bir gün oruç tutması şartını koyan erkeğın boşaması, karısının oruç tuttuğu gün güneş battığında gerçekleşir. Fakat gün sayısı vermeden sadece oruç tutması şartını koyarsa, kadın oruç tuttuğu andan itibaren boş olur.

Erkek, karısının erkek doğurmasına bir boşama, kız doğurmasına iki boşama niyet ettiğini söylesse, kadın da ikiz doğurduğunda bunların biri erkek diğeri kız olursa ve hangisinin önce doğduğu bilinmezse bir boşama olur. Ama doğum sıraları biliniyorsa ikinci doğanın cinsiyeti ile boşama sayısı tayin edilir.

93b-96b Karısına “Eğer evden dışarı çıkarsan benden boş ol.” diyerek daha evden çıkmadan onu boşarsa, onunla tekrar evlenebilmesi için kadının başka bir erkekle nikâhlanıp boşanması gerekir. Tekrar nikâhlandıktan sonra evden dışarı çıktığında hiçbir boşama türü gerçekleşmez ve kadın boş düşmez.

Erkek, karısına “Sen benden boşsun inşallah.” derken “inşallah” kelimesini tamamlamadan karısı ölürse boşama gerçekleşmez. Ama erkek ölürse boşama gerçekleşir. Yani kişi bu sözü tamamlamadan ölürse karısı boş olur.

Hasta boşama bölümünde, hasta kişinin karısını boşamasının hükümleri yer almaktadır. Hasta karısını boşadığı zaman onu varis tayin eder. Burada bahsedilen hasta ölmeye yaklaşır durumu ağır olan kimsedir.

Hasta kişi, karısını üç kez bayin talak ile boşarsa o kadın varis olur. Hanefi mezhebinde bu durum böyledir. Şâfiî katında ise hasta, karısını sözlerle boşarsa bayin talak değil ric’î talak gerçekleşir. Karısı para alarak boşanmışsa hastaya varis olmaz. Kendisinden ric’î talak talep eden karısını üç boşama ile boşarsa kadın, hasta kocasının varisi olur.

97a-99a Karısı, hastanın başka kadından olan oğlunu öperse de onun varisi sayılır. Kadın, kocasının öz oğlunu kendisinin de üvey oğlunu öptüğünde zinaya gitmiştir.

Böylelikle kocası hasta yatağında ona lanet okumuştur. Karısıyla bu neden ayrılrsa da o kadın, hasta kocasının varisi olur.

Hasta kişi, ölüm döşeğindeyken karısına dört aya kadar yaklaşmaya yemin edip dört ay süresince yaklaşmazsa ve tamamen boşandıktan sonra o hasta ölürse karısı yine o hastaya varis olur.

Hastalığında karısını boşayan kişi iyileşirse ve boşadığı eşi iddette iken tekrar yeni bir hastalığa yakalanırsa boşamış olduğu karısı ona varis olmaz.

Hastanın sağlığında boşadığı karısının iddet zamanı dolmuşsa vasiyet edilen ya da kararlaştırılan mirastan daha azını alır. Vasiyet edilen miras, hakkına düşenden daha az ise vasiyet olunanı alır. Hakkına düşen daha az ise vasiyet edilenle arasındaki farkı almaya hakkı vardır.

Eğer “min” harf-i ceri üstünlük fiillerinin sıfat-fiilini oluştursaydı, kadına düşen pay kararlaştırılandan da vasiyet edilenden de daha az olurdu. Ama böyle değildir. Kadına düşen pay, kararlaştırılandan da vasiyet edilenden de az değildir. Sadece bazı durumlarda hangisi daha azsa onu alır.

“Min” üstünlük fiillerinin sıfat-fiilini oluşturmaz. Belki de o küçüklüğün nedenini göstermek için kullanılmıştır. Bu makamda, üstünlük fiilleri “min” ile değil “lam” ile kullanılmıştır. “Min” sıfat-fiil oluşturmak için değil beyan bildirmek için kullanılmıştır.

Kararlaştırılan mirasın miktarı “ev” lafzının kullanılmasıyla da söylenebilir. “Min” ise “ekal” kelimesinin sırası olarak kullanılmıştır. Bu iki kullanıma da bu husustaki beyanı bildirmek için başvurulabilir.

Bu tekrarlara göre mirastaki önceliği belirtmek için kullanılan “vav” bağlacı, kendisi gibi bağlaç olan “ev” ile aynı anlama gelecek şekilde kullanılır. “Ev” bağlacı kendi anlamında da kullanıldığında beraber kullanıldığı ve bağlandığı kelime dışındaki tüm kelimeleri etkilemez. Daha ziyade küçük olan miktarı belirtir. Bu miktar vasiyet de olabilir, kararlaştırılan ya da verilmesi gereken sabit miktar da olabilir.

1.3. İMLA ÖZELLİKLERİ

Eser, nesih yazı türünde ve harekeli olarak yazılmıştır. 17. yüzyıl Türkçesi ile yazılan eser, bu dönemin imla özelliklerini taşımaktadır.

1.3.1. Eklerin Yazılışı

- Metinde -up/-üp zarf fiil ekinin ünsüzü genellikle پ ile yazılmış olmakla birlikte az da olsa ب ile yazıldığı görülmektedir:

بُوشَانُوبُ *boşanub* 94a/16, بُولْمَيُوبُ *bulmayub* 95b/09, چُ زُلو پُ *çözülüp* 90b/03, صَاغْلُوبُ *şağlup* 98a/05, سُوكُوبُ *söküp* 97a/05, وَاوُوبُ *varup* 71a/03, وِيرُوبُ *virüp* 85b/10.

- Ek fiilin geniş zamanının 2.teklik şahıs çekimi, eserde genellikle kelimedden ayrı yazılmıştır. Çok az örnekte kelimeye bitişik yazıldığı görülmektedir:

آزَادَسِينُ *azādsın* 70a/03, اَيْرِلْجِي سِينُ *ayrılıcsın* 75a/16, بُو ش سِينُ *boşsın* 66b/08, دِكْلِسِينُ *degilsin* 70b/13, شُويْلَه سِينُ *şöylesin* 88b/13, طَالِقْسِينُ *tālīksin* 67b/09.

- İsimden isim yapma görevindeki -sız/-siz ekinin tüm örneklerde ayrı yazıldığı görülmektedir:

فَاصِلَه سِزُ *fāşilasız* 73a/06, فِ سِزُ *fisiz* 66b/14, تَرْتِيبُ سِزُ *tertıbsiz* 78b/02.

- Soru eki, metinde kelimeye bitişik yazılmıştır. Ancak metnin transkripsiyonunda ayrı yazılmıştır:

فِعْلِمِيدِرُ *fi'l midir* 67a/12.

1.3.2. Bağlaçların ve Edatların Yazımı

- Bağlaç olan *ki*'nin kendinden önceki kelimelere bitişik yazıldığı da kelimelerden ayrı yazıldığı da görülmektedir:

دِيرِ مَكِهْ bil ki 68a/01, 'avrat ki 97a/03, عَوْرَتِ كِهْ avrat ki 96b/10, عَوْرَتِكِهْ dirim ki 84a/03, , اِسْمِ كِهْ ism ki 66b/13, كِشِي كِهْ kişi ki 94b/03, طَلَاكِكِهْ talāk ki 73b/10.

• İçün edatının kelimelere bitişik yazıldığı da kelimelerden ayrı yazıldığı da görülmektedir:

اَنُو كِجُونُ anuñıçun 77a/09, عَوْرَتِ اِجُونُ avrat için 78b/05, بَيَانِ اِجُونُ beyān için 99a/01, اِقتِضَا اِتْدُو كِجُونُ iktizā itdügiçün 71a/08, كِنْدُو سِجُونُ kendüsiçün 85b/04, تَفْضِيلِ اِجُونُ tafdīl için 68a/16.

• Şoñra kelimesinin genellikle kelimelere bitişik yazıldığı görülmektedir. Çok az örnekte kelimedenden ayrı yazılmıştır:

اَنْدَ نُصْرَهْ andan şoñra 73a/12, اَحْرَدَنْصُرَهْ āḥardan şoñra 89b/15, بُو شَانْدِ bulunduğundan şoñra 89b/02, بُو لُنْدُو عُنْدَنْصُرَهْ boşandıktan şoñra 89b/09, بُونْدَ نُصْرَهْ bundan şoñra 85b/15, كَلَامِنْدَنْصُرَهْ kelāmından şoñra 94a/01, وَاَقِعْ كِهْ vāqi 'olduğundan şoñraki 74a/14.

1.3.3. Sonu Şeddeli Olan Kelimelerin Yazılışı

Metinde bulunan sonu şeddeli Arapça kelimeler, aslına uygun olarak yazılmıştır:

مَحَلِّ mahall 73a/15, مُمْتَدِّ mümtedd 66b/01, رَدِّ redd 75a/13.

1.3.4. Hemzenin Yazılışı

• Eserde, kelime ortasında ve sonunda bulunan hemzeler genellikle orijinal yazılışa uygun yazılmıştır:

اِنْشَاءِ inşā' 83a/12, اِسْتِبرَاءِ istibrā' 75b/02, مَوْطُوْةْ mevṭū'a 73a/16.

• Sadece inşā' kelimesinin ek aldığı bir örnekte hemze yazılmamıştır:

إِنْشَائُكَ inṣānuñ 83a/12.

- Bir örnekte hemzenin “y”ye dönüştüğü görülmektedir. Ama kelimenin hemzeli yazılışı da vardır:

bā'in/bayin: بَائِنٌ bā'in 96a/16, بَايِنٌ bāyin 71b/15

1.3.5. Hatalı Yazılışlar

- Metinde sadece bir yerde fazla kelime yazımına rastlanmaktadır:

زَيْرًا ظَرْفٍ زَمَانٌ أَوْلَانٌ أَوْلَانٌ إِسْمٌ كِهْ بُو مَعَامَدَهْ يَوْمٌ لَفْطِيدِرْ Zīrā ẓarf-ı zamān olan

>olan< ism ki bu maḳāmda yevm lafzıdır (66b/13) : Olan kelimesi iki kere yazılmıştır, biri fazladır.

- Metin son derece itinalı yazılmıştır, ancak birkaç kelimedede hata görülmektedir:

- ẓarf-ı 66b/15: ظَرْفٍ ẓarf-ı şeklinde nokta unutulmuş yazılmıştır.
- uzanması 68b/15: أَوْ زَالْمَسِيْ أَوْ uzalması şeklinde harf hatası ile yazılmıştır.
- olunduğunu 77a/07: أَوْلُنْدُوْعُنِيْ şeklinde harf hatası ile yazılmıştır.
- kılp 87b/01: قَالُوْ بْ kalup şeklinde hatalı yazılmıştır.

- Metinde sadece bir yerde eksik harf yazımına rastlanmaktadır:

<d>idiğinde 95a/17: يَدٌ وَكِنْدَهْ idiğinde şeklinde yazılmıştır. Baştaki د harfi konmamıştır.

- Unutulan kelimeler çikma yapılarak sayfa kenarına kaydedilmiştir:

طالقا 68b/04, ايغاع 83b/06, لا بَعْدَهْ 87b/10.

1.4. SES ÖZELLİKLERİ

1.4.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Türkçede bugün köklerde, köklerle ekler arasında, kelimedeki vokallerin sıralanışında düzlük-yuvarlaklık bakımından bir uygunluk olduğu göze çarpmaktadır. Ancak bu uyum, Türkçenin her devrinde etkili olmamıştır. Eski Anadolu Türkçesinde böyle bir uyum söz konusu olmamıştır. Ancak Eski Anadolu Türkçesinden sonra yavaş yavaş bu uyumun başladığı görülmektedir. Metinde ise henüz bu uyumun tam olarak gerçekleştiğinden söz edilemez. Aynı kelimenin hem düz hem yuvarlak şekline rastlanmaktadır:

kendi 76b/14 - kendü 80a/03.

Düzlük-yuvarlaklık uyumu, metnin yazıldığı geçiş döneminde umumileşmemiştir. Kelime ve eklerin vokallerinde bazen düz ünlü bazen yuvarlak ünlü kullanılmıştır:

didik 68b/02 - didük 68b/02

mi'yārīñ 67a/04 - kelāmuñ 81b/07

kişiniñ 73b/12 - mes'elenüñ 69a/10

boş olmasın 72b/01 - niyyet eylesün 74b/16

ķādir olunmaz 78b/11 - su'āl olunursa 69b/07

Bazı ekler sadece düz şekilli kullanılmıştır:

birsın 75b/03 - boşsın 66b/08

'adedi 72a/12- günü 68b/16

kendisine 95b/15 - kendüsi 68b/03

öpdi 96b/16 - söyledi 88b/05

vaz' olunmuşlardır 89a/08 - gelmişdir 69b/08

1.4.2. Kalınlık-İncelik Uyumu

Kalınlık-incecik uyumu, başlangıçtan bugüne kadar Türkçenin her devrinde kuvvetli bir şekilde etkili olmuştur. Metinde de Türkçe kelimelerde genellikle uyum söz konusudur:

açık 71b/02, *dilediğn* 81b/01, *içinde* 67a/02, *şığışınca* 71a/13, *taşrada* 97b/05.

Türkçenin bu uyum dışında kalan istisnaları çok azdır ve bazı sebeplerle ortaya çıkmışlardır. Metinde de böyle örnekler bulunmaktadır:

şoñraki 74a/14, *ortakin*(ortadakini) 78a/11, *inanılır* 91b/02.

Yabancı kelimelerin o dönemdeki telaffuzları kesin bir yorum yapmak mümkün değildir:

āzādliğine 70b/01, *ibtidālik* 78b/04.

1.4.3. Sedalılık-Sedasızlık Uyumu

Sedalılık-sedasızlık uyumu Türkçede sağlam değildir. Bu uyum ancak son zamanlarda gerçekleşmiştir. O da hâlâ tam değildir. Metindeki eklerde de konsonantlar arasında sedalı olup olmama bakımından bir uyuma rastlanmamaktadır. Kökün konsonantı ne olursa olsun bazı ekler daima *d* ile yazılmaktadır, *t*'li şekillerine rastlanmamaktadır:

akşāmdan 76a/12, *almağdır* 70b/07, *dimekdir* 66b/17, *erden* 78a/06, *görmekden* 95b/13, *mağāmda* 66b/13, *tağlık* olunduğdan 98a/03.

1.4.4. Sedalılaşıma

Türkçede kelime sonunda bulunan *ç*, *k*, *ğ*, *p*, *t* konsonantları iki ünlü arasında sedalılaşırlar. Bu değişimin sebebi, yanındaki ünlülerin sedasız konsonantı seda bakımından kendilerine benzetmeleridir. Metinde de sedalılaşıma örneklerine rastlanmaktadır:

borcu 98a/14, *boşamağınıñ* 69a/17, *delālet itmegile* 74b/06, *ğışmağıla* 89a/04.

1.4.5. Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi

Türkçede iki heceli bazı kelimeler ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında ikinci hecelerindeki dar ünlüler düşer. Metinde bu durum sadece *oğul* kelimesinde söz konusudur:

oğlın 96b/16, *oğlu* 97a/02.

1.4.6. Ünlü Değişmeleri

İlk hecedeki e/i meselesinde şu kelimedeki ikili kullanım görülmektedir:

de-di 89a/02, *di-di* 88b/05.

1.5. DİL ÖZELLİKLERİ

1.5.1. İsim Çekim Ekleri

1.5.1.1. Çokluk Eki

İsimlerde çokluk eki biçimi, yabancı kelimeler de dahil olmak üzere *+lar*, *+ler* ile oluşturulur:

barmağlar 71b/02, *erlerine* 98a/01, *evvelkiler* 75b/14, *ikizlerden* 93a/04, *kelimeler* 89a/07, *lafızlar* 75b/06.

1.5.1.2. İyelik Ekleri

1. Teklik Şahıs: +m, +(i)m, +(i)m

Ünlülerden sonra +m kullanılır, ünsüzlerden sonra ise araya bir yardımcı ses girer.:

babam 85a/06, *erimden* 85b/17, *kölem* 91b/06, *talâkımu* 84a/06.

2. Teklik Şahıs: +ñ, +(i)ñ

Ünlülerden sonra +ñ kullanılır, ünsüzlerden sonra ise araya bir yardımcı ses girer:

efendiñ 69a/07, *eliñdedir* 66b/04, *kendiñi* 66b/06, *kımañı* 80b/16.

3. Teklik Şahıs: +ı, +i, +u, +ü, +sı, +si

Ekin, her ne kadar ünsüzlerden sonra kullanılan biçiminin dört şekli bulunsa da düzlük-yuvarlaklık uyumundan bahsedilemez:

arçası 71b/04, *cümlesi* 75b/09, *nikāhıusına* 72a/17, *şaglıđı* 98a/10, *sözünü* 79b/12, *şūreti* 69a/10, *tolusınca* 72a/05, *üstünde* 85a/10, *vuķū‘u* 92a/04.

1.Çokluk Şahıs: +mız, +(ı)mız, +(i)miz

Ünlülerden sonra sadece +*mız* kullanılmıştır. Ünsüzlerden sonra ise araya bir yardımcı ses girmiştir:

‘ulemāmız 69a/01, *kavlimiz* 66b/16, *kıtmızda* 96a/13, *mişālimize* 94b/01.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs: +ları, +leri

Bu ek, Eski Türkçeden beri hep aynı şekilde kullanılmıştır:

aralarında 71a/07, *meşiyetleri* 87b/01.

1.5.1.3. Hâl Ekleri

1.5.1.3.1. Genitif Eki: +ıñ, +iñ, +uñ, +üñ, +nıñ, +niñ, +nuñ, +nüñ

Bazı zamir çekimleri dışında ünsüzlerden sonra ekin +*ıñ*, +*iñ*, +*uñ*, +*üñ*, ünlülerden sonra ise +*nıñ*, +*niñ*, +*nuñ*, +*nüñ* şekilleri kullanılmaktadır. Ancak bu ekin kullanımında düzlük-yuvarlaklık uyumundan bahsedilemez:

biriniñ 70b/17, *bunuñ* 67a/01, *cāriyenüñ* 69b/02, *kanınıñ* 92a/04, *mi‘yārıñ* 67a/04, *şeytānuñ* 72a/02, *velediñ* 93a/07, *yevmüñ* 67b/05.

1. çokluk zamir çekimi ise şu şekildedir:

bizim 66b/16.

1.5.1.3.2. Akkuzatif Eki: +ı, +i, +n, +nı

3. teklik ve 3. çokluk şahıs iyelik eki almış kelimeler dışında, yalın ve ek almış kelimelerde +ı, +i kullanılmaktadır. +n eki sadece 3. teklik ve 3. çokluk şahıs iyelik eki almış kelimelerde kullanılır. Zamirlerden sonra ise +nı getirilmiştir:

‘azābın 91b/08, bunu 68a/01, günü 068b/16, hatunı 71a/04, maşlahatların 95b/13.

1.5.1.3.3. Datif Eki: +a, +e

Ünsüzlerden +a, +e kullanılmaktadır. 3.teklik ve 3.çokluk şahıs iyelik eki almış kelimeler dışında ünlü ile biten kelimelerden sonra araya y yardımcı sesi girer. 3.teklik ve 3. çokluk şahıs iyelik ekinden sonra ise araya zamir n’si getirilir:

‘avratına 66b/04, birine 68a/01, erlerine 98a/01, nehāra 67b/02, nesneye 77a/09, niyyete 76a/03, rec‘aya 70a/06, siteme 97b/06.

1.5.1.3.4. Lokatif Eki: +da, +de

Ekin sadece +da, +de biçimine rastlanmaktadır:

gemide 77b/05, hınde 92a/17, maqāmda 66b/13, taşrada 97b/05, zindānda 97b/06.

1.5.1.3.5. Ablatif Eki: +dan, +den

Ekin sadece +dan, +den biçimine rastlanmaktadır:

erden 78a/06, hayzdan 92a/10, ikiden 99a/08.

1.5.1.3.6. İstrumental(Vasıta) Eki: +la, +le, +ıla, +ile

“ile” edatı bu dönemde ekleşmeye başlamıştır. Metinde de ekleşmeye başladığı, hatta tamamen ekleştiği görülmektedir:

anııla 73b/05, ‘avratla75b/10, kelāmıla 82b/07, kişile 95b/14, nikāhıla 88b/14, talākıla 71b/16, vechle 84a/15, yürümegile 77b/07.

1.5.1.3.7. Eşitlik Eki: +ca, +ce

Ekin *c*'li şekilleri kullanılmaktadır:

taḳdīrce 67b/01, *ḫolusınca* 72a/05, *ziyādece* 70a/16.

1.5.1.3.8. Yön Ekleri:

Örneği yoktur.

1.5.1.4. Soru Eki: +mi

fi'l midir 67a/12.

1.5.2. Fiil Çekim Ekleri

1.5.2.1. Şahıs Ekleri

1.5.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Geniş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve istek çekimlerinde kullanılan eklerdir.

1. Teklik Şahıs: -em, -ım, -im

Metinde genellikle Eski Anadolu Türkçesinde en çok kullanılan 1.teklik şahıs eki olan *-em* kullanılmıştır. Ekin *-ım*, *-im* şekline de rastlanmaktadır:

alurım 89b/12, *dilerim* 84a/03, *iḫtiyār iderem* 77b/12, *severem* 91b/09, *su'āl iderem* 84a/10.

2. Teklik Şahıs: -sıñ, -sin

Ekin sadece düz şekillerinden olan *-sıñ*, *-sin* görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesinin *-sın*, *-sin*'i Osmanlıcanın başlarında da böyle kalmış, sonradan *n*'si *ñ*'leşerek *-sıñ*, *-siñ* şekline geçmiştir:

dileyessin 85b/14, *ḫarām olmuşsıñdır* 75a/16, *münḳaḫı' olmuşsıñdır* 75a/15.

3. Teklik Şahıs: Eksizdir.

buyurmuşdır 93a/09, *gidere* 97a/14, *tutar* 97b/06.

1.Çokluk Şahıs: -iz

Eski Anadolu Türkçesinde *-uz*, *-üz* olarak kullanılan 1. çokluk şahıs eki Osmanlı Türkçesinde zaman içinde ünlü uyumuna girmiştir. Metinde de tek bir örnekte rastladığımız bu ek *-iz* şeklindedir.

diriz 69b/07.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs: *-lar*, *-ler*.

vāḳi' olurlar 73b/14, *vaz' olunmuşlardır* 89a/08.

1.5.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan eklerdir.

1. Teklik Şahıs: *-m*

Teklik birinci şahıs *-m* eki Türkçede başlangıçtan beri bu şekilde görülmektedir.

ayrıldım 75b/05, *istedim* 85b/02, *oruç tuttum* 67a/02.

2. Teklik Şahıs: *-ñ*

Teklik ikinci şahıs *-ñ* eki Türkçede başlangıçtan beri bu şekilde görülmektedir.

bildiñse 68a/01, *dilediñse* 84a/05.

3. Teklik Şahıs: Eksizdir.

eglendi 94b/06, *şağılsa* 98a/03, *yumdı* 71b/08.

1. Çokluk Şahıs: *-k*

didik 68b/02, *didük* 68b/02, *dimedik* 68b/01.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs: *-lar*

kıldılar 69a/02.

1.5.2.2. Basit Çekimli Fiiller

1.5.2.2.1. Bildirme(Haber) Kipleri

1.5.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman:

1. Teklik Şahıs: -dı-m, -di-m, -du-m, -dü-m

1.teklik şahısta ek, düzlük-yuvarlaklık uyumuna girerek kelimelere eklenmiştir:

boşadım 78b/08, diledim 83a/01, gördüm 91b/08 tutdum 66b/17.

2. Teklik Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Teklik Şahıs: -dı, -di

Bu şahısta ek, düzlük-yuvarlaklık uyuma girmemiş ve sadece düz şekilleri ile kullanılmıştır:

aldı 88b/14, beyân eyledi 77a/06, ısmarladı 82a/04, öpdi 96b/16.

1. Çokluk Şahıs: -di-k, -dü-k

Bu şahsın çekiminde, tam bir düzlük-yuvarlaklık uyumundan söz etmek mümkün değildir:

didik 68b/02, didük 68b/02, dimedik 68b/01.

2.Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs: -dı-lar

kıldılar 69a/02.

1.5.2.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman: -mış, -miş

Öğrenilen geçmiş zaman eki *-mış, -miş* şeklinde sadece düz biçimleriyle kullanılmıştır. Bu ek, kendinden sonra *-dır/ -dir* kuvvetlendirme ve ihtimal eki almıştır.

1. Teklik Şahıs:

Örneği yoktur.

2. Teklik Şahıs: -mış-sıñ

harām olmuşsındır 75a/16, münkaṭı‘ olmuşsındır 75a/15.

3. Teklik Şahıs: -mış, -miş

gelmişdir 69b/08, kalmışdır 80b/06, mülā‘ane eylemişdir 97a/03.

1. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs: -mış-lar

vaz‘ olunmuşlardır 89a/08.

1.5.2.2.1.3. Geniş Zaman:

Geniş zaman eki -ar, -er, -ur, -ür, -r şeklindedir.

1. Teklik Şahıs: -er-em, -ur-ım, -r-im

alurım 89b/12, dilerim 84a/03, ihtiyār iderem 77b/12, severem 91b/09.

2. Teklik Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Teklik Şahıs: -ar, -er, -ur, -ür

bilinür 91a/16, boş düşer 66b/08, ‘iddet çeker 70b/06, inanılır 75a/07, tutar 97b/06.

1. Çokluk Şahıs: -r-iz

Geniş zamanın 1. çokluk şahıs çekimine tek bir örnekte rastlanmaktadır:

diriz 69b/07.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs: -ur-lar

Geniş zamanın 3. çokluk şahıs çekimine tek bir örnekte rastlanmaktadır:

vāḳi' olurlar 73b/14.

1.5.2.2.1.4. Gelecek Zaman:

Örneği yoktur.

1.5.2.2.1.5. Şimdiki Zaman:

Örneği yoktur.

1.5.2.2.2. Dilek Kipleri:

1.5.2.2.2.1. İstek Kipi: -a, -e

Bu ek, sadece 2. teklik şahıs ve 3. teklik şahıs çekiminde kullanılmıştır.

1. Teklik Şahıs:

Örneği yoktur.

2. Teklik Şahıs: -e-sin

İstek kipinin 2. teklik şahıs çekimine tek bir örnekte rastlanmaktadır:

dileyesin 85b/14.

3. Teklik Şahıs: -a, -e

boşaya 91a/02, kaplaya 68b/16, taḳlīḳ eyleye 77a/01.

1. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

1.5.2.2.2.2. Şart Kipi: -sa, -se

Sadece 3. teklik şahıs çekiminde kullanılmıştır.

1. Teklik Şahıs:

Örneği yoktur.

2. Teklik Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Teklik Şahıs: -sa, -se

dilese 78a/11, olsa 80a/08, sağılsa 98a/03, söylese 93b/07.

1. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

1.5.2.2.2.3. Emir Kipi:

Bu kip, sadece 2. teklik şahıs ve 3. teklik şahıs çekiminde görülür.

1. Teklik Şahıs:

Örneği yoktur.

2. Teklik Şahıs: Eksizdir.

boşa 66b/06, çık 75a/12, ihtiyār it 78a/09, işle 80a/11.

3. Teklik Şahıs: -sın, -sin, -sun, -sün

Ekin yuvarlak ünlülü biçimleri bulunmakla birlikte tam bir düzlük-yuvarlaklık uyumundan bahsedilemez:

āzād olsun 91b/07, boş olmasın 72b/01, dilesin 85b/07, niyyet eylesün 74b/16.

1. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

1.5.2.2.2.4. Gereklilik Kipi:

Örneği yoktur.

1.5.2.3. Birleşik Çekimli Kipler

1.5.2.3.1. Hikâye Tarzı

Eserde, öğrenilen geçmiş zamanın ve görülen geçmiş zamanın hikâyesi vardır.

murād itdim idi 75a/07, rāzı olmuş idi 96b/02.

1.5.2.3.2. Rivayet Tarzı

Örneği yoktur.

1.5.2.3.3. Şart Tarzı

Metinde, görülen geçmiş zamanın ve öğrenilen geçmiş zamanın şart birleşik çekimi kullanılmıştır. Ekin, genellikle ekleşmemiş şekli görülmekle birlikte tek bir örnekte ekleşmiş biçimine rastlanmaktadır:

açdı ise 71b/13, didi ise 99a/04, dilemedise 85a/06, muḳadder oldı ise 84a/08, niyyet itmiş ise 86b/11.

1.5.2.4. Fiil Çekimlerinde Olumsuzluk

Fiil çekimlerinde -ma-, -me- olumsuzluk eki kullanılmıştır. Sadece geniş zamanın olumsuzluğu -maz, -mez ile yapılmıştır:

bilimez 83a/08, boş düşmesin 91a/01, bulunmadı 82b/08, işlemeye 77a/09, kalmaz 79b/13, mu'teber olmadı 78b/05.

1.5.2.5. Fiil Çekimlerinde Soru

Örneği yoktur.

1.5.3. Ek Fiil

1.5.3.1. Geniş Zaman

1. Teklik Şahıs: +am, +im, +um

ayrılıcıyam 70b/08, bā'inim 70b/08, boşum 70b/11, t̄alīkim 70b/11.

2. Teklik Şahıs: -sın, -sin

Ekin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı ve sadece düz şekillerinin kullanıldığı görülmektedir:

birsın 75b/03, boşsın 66b/08, şöylesin 88b/13.

3. Teklik Şahıs: -dır, -dir, -dur, -dür

Ekin düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabi olduğu görülmektedir:

azdır 99a/08, budur 67a/15, içündür 69b/07, tevkıldir 81a/15.

1. Çokluk Şahıs:

boşuz 70b/11.

2. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

3. Çokluk Şahıs:

Örneği yoktur.

1.5.3.2. Görülen Geçmiş Zaman

Ek fiilin görülen geçmiş zaman çekimi sadece 3.teklik şahısta görülmektedir:

böyle idi 81b/11, milkinde idi 93b/11.

1.5.3.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Örneği yoktur.

1.5.3.4. Şart Kipi

Sadece 3.teklik şahısta kullanılmıştır:

az ise 98b/13, kelām ise 67b/12, ma'nā ise 83a/17, yemin ise 81a/10.

1.4.3.5. Ek Fiilin Olumsuzu

Ek fiilin olumsuz şekli *degil* ile yapılır.

az degildir 98b/13, boş degilsin 70b/13, yemīn degildir 81a/15.

1.5.4. FİİLİMSİLER

1.5.4.1. İsim-Fiiller:

Eserde kullanılan isim-fiil ekleri şunlardır:

- -ma, -me

muḳarrer olması 69b/12, söykenmesi 77a/16, vāḳi' olma 79a/01, yürümesi 77b/06.

- -maḳ, -mek

bāyin ḳılmak 80b/05, öldürmek 95b/15, söyleşmek 69a/03, toḡurmaḳ 93a/11.

1.5.4.2. Partisipler

Eserde kullanılan partisip ekleri şunlardır:

- -an, -en

boşanan 'avrat 97b/16, öldürülmege getirilen kimsene 95b/16.

- -er

'azābın sever olduñsa 91b/06.

- -dık, -dik, -duğ, -dük

Tam bir uyum görülmemekle birlikte düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyan örnekler de vardır:

didikleri betden 92a/11, sağ oldukları 97b/13, taşdığ eyledüklerinden 98a/13, vāķi' kılduğudur 73b/10, vardıkdan 94a/17.

- -acak, -ecek

kať' idecek bir nesne 77a/09, 'avrata lāzım olacak fi'le 97a/10, şāhid tutacađı kimseneleri 77b/02.

- -mış, -miş, -muş

Tam bir uyum görülmemekle birlikte düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyan örnekler de vardır:

geçmiş zamānda 73b/12, tefvīz olmuş olur 79b/17, yumulmuş barmağına 71a/17.

1.5.4.3. Gerundiumlar

- -a, -e

aşa komağdır 89a/05, iřbāt ide bilürse 91a/12, ola gelmemişdir 69a/05.

- -ı, -i

alı koması 77b/03, şalı virdim 75b/05.

- -up, -üp

Sadece yuvarlak şekilleri kullanılmıştır:

bozup 94a/12, getirüp 99a/03, kalķup 77a/13, söğüp 97a/05.

- -ınca, -ince, -unca

başlayınca 95a/12, dāhil olunca 74a/12 gelince 70a/03.

- -madın, -medin

bulmadın 94a/14, çıkmadın 94a/15, dimedin 95a/09, tezevvüc itmedin 88b/04.

- -ken

Bu ek i- fiili ile beraber de kullanılmıştır:

haste iken 98a/04, söylerken 74b/14, talāk virirken 71b/11, yürürken 77b/03.

- -dükçe

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmemiştir. Tek bir örnekte rastlanır:

tezevvüc itdükçe 89b/14.

- -meksizin

emr itmeksizin 98a/03, niyyet itmeksizin 72a/08, zıkr itmeksizin 78a/05.

- -dikde, -duğda

dedikde 85a/03, şart-ı muqaddem olduğda 74a/08

1.5.5. Birleşik Fiiller

1.5.5.1. Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiler

Eserde eyle-, it-, kıl-, kılın-, ol-, olın- ve olun- yardımcı fiilleri kullanılmıştır. Bu yardımcı fiiller kendisinden önceki kelime veya kelime grubuyla beraber birleşik fiil oluşturmuştur:

- *emr eylediği 82a/08, ilāc eyledi 94b/04, müddet eyle- 75b/03, tebdīl ve tağyīr eyle- 80b/15.*

- *'amel ve te'sīr itmez 83b/11, ibtāl ider 94a/10, taqdīm iderse 74a/05, tenezzüh ve ihtiyāt idüp 92b/16.*

- *bāyin kıldım 80a/16, milk kılmağdır 81a/12, vāki' kıldığdır 73b/10, vekīl kılmağ 81a/09,*

- *cezā kılınan 84b/03, mef'ül kılınan 84b/02, müzekker ve mü'ennes kılınur 71a/14, şart kılınmışdır 77b/14.*

• *lāyık olur* 68a/15, *muhtemel olan* 88a/12, *müte‘allik ve muzāf olduğu* 68a/02, *vāriş olduğuçundur* 96a/14,.

• *kādir olunmaz* 78b/11, *mālik olunmaz* 70a/06.

• *istihsān olunmuş* 70b/02, *i‘tibār olunur* 71a/16, *kıyāş oluna* 82a/12, *şart-ı muqaddem olunsun* 74a/17.

1.5.5.2. Tasviri Fiiller

1.5.5.2.1. Yaklaşma Fiili

Örneği yoktur.

1.5.5.2.2. Sürelik Fiili

ola gelmemişdir 69a/05, *öri durmağıla* 77a/13.

1.5.5.2.3. Tezlik Fiili

şalı virdim 75b/05.

1.5.5.2.4. Yeterlik Fiili

bilimez 83a/08, *işbāt ide bilürse* 91a/12.

1.5.5.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiler

Yardımcı fiil olmayan bazı fiiller de isimlerle anlamca bütünleşerek birleşik yapılar meydana getirir:

and içiüp 97b/02, *boş düşmez* 91a/07, *cevāb virilmek* 84a/16, *maḥal kalmaz* 73a/17, *nihāyet bulur* 89b/05, *oruç tutdum* 67a/02, *rāst gelmezse* 87a/17, *söz söylemegi* 69a/02, *şart bulunca* 74a/12, *talāk düşüre* 85b/09, *talāk istediğini* 75a/13.

1.6. SÖZ VARLIğI

Sözlük içerisinde 533 Arapça(% 67), 235 Türkçe(% 29), 30 Farsça(% 4) kelime olmak üzere toplam 798 madde başı vardır.

KAYNAKÇA

- Aydın, Ömer. Türk Kelâm Bilgini Sadru'sh-Şerîa es-Sânî, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 3, s. 185, 1995.
- Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, C.1-3, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2008.
- Bagdatlı İsmail Paşa. *Hediyetü'l-Arifîn Esmâü'l-Müellifîn ve'l Musannifî*, C. II, s. 649, İstanbul, 1951.
- Çelebi, Kâtip. *Keşfü'z-Zunûn*, C. I-V, Çeviren: Rüştü Balcı, İstanbul, 2007.
- Davudoğlu, Ahmed. *İbrahim Halebi- Mülteka Tercümesi*, C.I, Sağlam Yayınevi, İstanbul, 1991.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2005.
- Dilçin, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- Duman, Musa. *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.
- Ege, Hasan. *Hidaye Tercemesi*, Şelale Yayınları, İstanbul, 1982.
- Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2004.
- Ergün, Mustafa. *Medreselerde Okutulan Dersler ve Ders Kitapları*, A.K.Ü. *Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, Afyon 1996.
- Hızlı, Mefail. *Osmanlı Medreselerinde Okutulan Dersler ve Eserler*, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, Sayı: 1, 2008, s. 25-46.
- Karaman, Hayreddin. *Mukayeseli İslam Hukuku*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- Orazov, Orazsahat. *Burhânüşşeria ve Vikaye Adlı Eseri*, Tez (Yüksek lisans), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalı, 2001.
- Özel, Ahmet. *Hanefî Fıkıh Alimleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2006.

Özen, Şükrü. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Sadrüşşerîa Maddesi, C. XXXV, s. 427-431.

Remzî, M. M. *Telfikü'l-ahbar ve telhikü'l-asaâr fi vakai Kazan ve Bulgar ve mülûki't-Tatar*, Daru'l-Kitabi'l-ilmîyye, C. I, s. 329-330, Beyrut, 2002/1423.

Sami, Şemseddin. *Kamus-ı Türkî*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2010.

Steingass, F.A *Comprehensive Persian-English Dictionary*, London, 1930.

Şahin, Hatice. *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.

Timurtaş, Faruk Kadri. *Osmanlı Türkçesi Grameri*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2005.

Tuğluk, Halil İbrahim. 17. Yüzyıla Ait Harekeli İki Metinde Bazı İmla Özellikleri, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/6 Fall 2008.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.

Uysal, Mustafa. *İbrahim Halebî, İzahlı Mülteka El Ebhur Tercümesi*, C.I, Elif Ofset Tesisleri, İstanbul, 1979.

Yavuz, Yunus Vehbi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, el-Câmiu'l-Kebîr Maddesi, C. VII, s. 109-110.

Yazım Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.

2. METİN

(066b/01) الْمَطْلَقِ مَعَ فِعْلٍ يَمْتَدُّ ve dağı mutlak zamān ma'nāsındır. Mümtedd

olmayan fi'le (02) muḳārin olmağıla لَيْلًا فَعِنْدَ الشَّرْطِ لَيْلًا pes şart gice bulunduğı vaḳtde لَا

تَتَخَيَّرُ 'avrat (03) muḳayyer olmaz. فِي أَمْرِكَ يَوْمَ يَقْدُمُ زَيْدٌ . Eri aña ḫalāḳını tefvīz idüp

(04) “Zeyd geldügi günde emriñ eliñdedir.” didüginde ya'nī kişi 'avratına dise ki: (05)

“Fulān kimsene seferden geldügi günde işiñ eliñdedir, dilerseñ ol günde (06) kendüni

benden boşa.” didüginde 'avratıñ elinde ḫıyār olmaz. Eger ol fulān (07) kişi gicede

gelürse وَ تَطْلُقُ فِي أَتَزْوُجِكَ فَأَنْتِ طَالِقٌ ve dağı 'avrat (08) boş düşer. Kişi aña

“Seni tezevvüc eyledügüm günde benden boşsın.” didüginde eger ol (09) 'avratı gice ile

النَّهَارُ وَ إِذَا قَرَنَ بِفِعْلٍ (10) إِعْلَمَ أَنَّ الْيَوْمَ إِذَا قَرَنَ بِفِعْلٍ مُمْتَدِّ يُرَادُ بِهِ tezevvüc iderse

مُتَدِّ يُرَادُ بِهِ الْوَقْتُ ma'lūmuñ ola ki yevm lafzı (11) fi'l-i mümtedde maḳrūn olunca

anuñla ancaḳ gündüz murād olunur ve mümtedd olmayan (12) fi'le maḳrūn olunca

anuñla mutlak vaḳt murād olunur. لِأَنَّ ظَرْفَ الزَّمَانِ (13) Zīrā zarf-ı zamān olan

>olan< ism ki bu maḳāmda yevm lafzıdır. إِذَا تَعَلَّقَ (14) بِالْفِعْلِ بِأَنَّ لَفْظَةَ فِي Fi'le lafza-

i fīsiz müte'alliḳ olunca يَكُونُ مَعْيَارًا لَهُ (15) ol zarf-ı¹³ zamān fi'le mi'yār ve miḳdār

olur. Ya'nī fi'l ol zarf-ı zamānuñ (16) cümlesini isti'āb ider ki mişāli كَقَوْلِنَا bizim

وَصُمْتُ وَصُمْتُ (17) gibidir ki ma'nāsı “Bütün yılı tutdum.” dimekdir. وَصُمْتُ

¹³ ظَرْفٌ şeklinde yazılmıştır.

14 kavlimiz بِخِلَافِ قَوْلِنَا (1) bizim فِي السَّنَةِ kavlimiziñ hilâfıncadır ki
 bunuñ ma'nası (02) "Yıl içinde oruç tuttum." dımekdir. فَإِذَا كَانَ الْفِعْلُ مُتَمِّدًا كَالْأَمْرِ
 بِأَلَيْدِ (03) Pes 15 أَمْرٍ بِأَلَيْدِ gibi fi'l mümtedd olunc كَانَ الْمَعْيَارُ مُتَمِّدًا ol fi'liñ (04)
 mi'yarı da mümtedd olur. فَيُرَادُ بِالْيَوْمِ النَّهَارُ هُنَا Pes bunda ya'nî mi'yarıñ (05) fi'l-i
 mümtedde muğârin olduğunda lafz-ı yevm ile ancak gündüz murâd olunur. (06) وَإِنْ
 كَانَ الْفِعْلُ غَيْرَ مُتَمِّدٍ كَوُقُوعِ الطَّلَاقِ Ve eger fi'l vuğû'-ı talâk gibi ğayr-ı (07) mümtedd
 olursa كَانَ الْمَعْيَارُ غَيْرَ مُتَمِّدٍ anuñ mi'yarı olan zarf-¹⁶ zamân (08) dağı ğayr-ı
 mümtedd olur. فَيُرَادُ بِالْيَوْمِ الْوَقْتُ Pes imdi yevm lafzıla (09) muṭlağ zamân murâd
 olunur. الْمُعْتَبَرُ فِي الْإِمْتِدَادِ وَ عَدَمِهِ (10) وَأَعْلَمُ أَنَّهُ قَدْ وَقَعَ خَبْطٌ وَاضْطِرَابٌ فِي أَنْ
 بِيَهُ الْيَوْمُ (11) الَّذِي تَعَلَّقَ بِهِ الْيَوْمُ أَوِ الْفِعْلُ الَّذِي أُضِيفَ Bu dağı ma'lûmuñ ola
 ki fi'liñ imtidâd ve 'adem-i imtidâdında (12) mu'teber olan yevm lafzınıñ müte'allik
 olduğü fi'l midir yoğsa muzâf (13) olduğü fi'l midir, deyü bunda ihtilâf ve ıztırâb vâki'
 olmuşdır. (14) فَالْمَذْكُورُ فِي الْهَدَايَةِ فِي هَذِهِ الْفَصْلِ Pes Hidâye'de bu ikâ'-i talâk (15)
 faşında mezkûr olan, budur ki (16) أَنَّ الْيَوْمَ يُحْمَلُ عَلَى الْوَقْتِ إِذَا قَرَنَ
 lafz-ı yevm muṭlağ zamân ma'nâsına ğaml olunur. Mümtedd olmayan (17) fi'le muğârin

¹⁴ Bu yıl oruç tuttum.

¹⁵ Emir kendi elinde.

¹⁶ طرف şeklinde yazılmıştır.

olunca *الطَّلَاقُ مِنْ هَذَا الْقَبِيلِ* ve *طَلَاكٌ* ise bu kabildendir. (067b/01) Ya'nî mümtedd olmayan fi'l kabilindendir. *فَيَنْتَظِمُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ* Bu taqdirce (02) lafz-ı yevm leyl ve nehâra şâmil olur. *الَّذِي تَعَلَّقَ بِهِ الْيَوْمُ* (03) *فَهَذَا دَلِيلٌ عَلَا أَنَّ الْمُعْتَبَرَ الْفِعْلُ* Pes Hidâye'nün bu taqriri imtidâda mu'teber olan, (04) aña yevm müte'alliğ olduğu fi'l olduğuna delîldir. *يَوْمَ اتَزَوَّجْتُكَ فَإِنَّتِ طَالِقٌ* (05) *وَ هُوَ الطَّلَاقُ فِي قَوْلِهِ* Ve yevmün müte'alliğ olduğu fi'l *طَلَاكٌ*dır. Eriñ (06) 'avratına “Seni tezevvüc eyledüğüm günde tãliksin.” didüğü kavlinde *وَالْمَذْكُورُ* (07) *فِي إِيْمَانِ الْهَدَايَةِ* ve Hidâye'nün kitâb-ı eymânında, zikr olunan budur ki (08) *إِنَّهُ إِذَا قَالَ يَوْمَ أَكَلْتُمْ فُلَانًا فَإِنَّتِ طَالِقٌ يَتَنَاوَلُ* (09) *وَاللَّيْلُ وَالنَّهَارُ* ol kişi (09) 'avratına fulân “Kimseneye söyledüğüm günde sen tãliksin.” deyince bu kelâmında (10) ki yevm lafzı hem giceye ve hem gündüze şâmil olur. *لَأَنَّ* Zirâ yevm *بِفِعْلٍ لَا يَمْتَدُّ يُرَادُ بِهِ مُطْلَقُ الْوَقْتِ وَالْكَلامُ لَا يَمْتَدُّ* (11) *الْيَوْمَ إِذَا قَرَنَ* lafzı, mümtedd olmayan (12) fi'le maqrûn olunca anuñla muṭlağ vaḡt murâd olunur ve kelâm ise mümtedd (13) olmaz. *فَهَذَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْمُعْتَبَرَ الْفِعْلُ الَّذِي أُضِيفُ إِلَيْهِ* Pes imdi (14) şâhib-i Hidâye'nün bu maqâmındaki taqriri imtidâd ve 'ademinde (16) *إِذَا عَرَفْتَ هَذَا* i'tibâr olunan (15) yevmün muzâf olduğu fi'l olmak üzre delâlet ider. *بِالْيَوْمِ* (17) *فَإِنْ كَانَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا غَيْرَ مُتَمِّدٍ كَقَوْلِهِ أَنْتِ طَالِقٌ يَوْمَ يَقْدِمُ زَيْدٌ يُرَادُ*

مُطْلَقُ الْوَقْتِ Şāhib-i Hidāye'nün şu iki maḥaldeki taḫririñ (068a/01) biri birine muḡāyeretini bildiñse bunu daḡı bil ki eger yevmün müte'allik ve muzāf (02) olduḡı iki fi'lden her birisi mümtedd olmayan fi' olursa ki mişāli eriñ (03) 'avratına أَنْتِ طَالِقٌ

17 زَيْدٌ kavlindeki ḡalik ile yekdümdür. Ol (04) lafz-ı yevm ile muḡlaḡ zamān ma'nāsı murād olunup giceye ve gündüze şāmil (05) olur. وَ إِنْ كَانَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا

هَذِهِ الدَّارُ يُرَادُ بِالْيَوْمِ النَّهَارُ (06) مُتَدًّا نَحْوَ أَمْرِكَ بِيَدِكَ يَوْمَ اسْكُنْ هَذِهِ أَمْرِكَ بِيَدِكَ يَوْمَ اسْكُنْ هَذِهِ الدَّارُ 18 den her biri mümtedd olursa ki (07) mişāli emrūñ وَ إِنْ كَانَ الْفِعْلُ

وَالَّذِي أُضِيفُ إِلَيْهِ الْيَوْمُ مُتَدًّا غَيْرَ مُتَدِّ وَ الْفِعْلُ (09) الَّذِي تَعَلَّقَ بِهِ الْيَوْمُ lafz-ı yevmün müte'allik (10) olduḡı fi' mümtedd olmayup ancak muzāf olduḡı fi' mümtedd olursa ki (11) mişāli هَذِهِ الدَّارُ اسْكُنْ يَوْمَ طَالِقٌ أَنْتِ نَحْوُ gibidir. أَوْ

بِالْعَكْسِ (12) Yāḡūd anuñ 'aksince olursa ya'nı yevm lafzınıñ müte'allik olduḡı fi' (13) بِيَدِكَ يَوْمَ (14) نَحْوُ أَمْرِكَ mişāli mümtedd olmazsa ki mişāli

لِجَانِبِ الْحَقِيقَةِ (15) يَنْبَغِي أَنْ يُرَادَ بِالْيَوْمِ النَّهَارُ تَرْجِيحًا gibidir. Lāyık olur ki yevm lafzı ile gündüz murād oluna. Ma'nā-yı (16) ḡaḡikātın cānibini ma'nā-yı mecāz üzere terciḡ ve tafḡil için zīrā ḡaḡikat (17) ile mecāz cem' olduḡı maḡāmda, ḡaḡikat

¹⁷ Zeydin geldiḡi gün sen boşsun.

¹⁸ Bu evde oturacaḡım gün sen özgürsün.

وَ إِنَّمَا قُلْنَا إِنَّ الطَّلَاقَ غَيْرُ (068b/01) olunmaz. tercih olunup ma'nā-yı mecāzī murād

مُتَدِّ Ve biz dimedik illā ṭalāk mümted degildir, (02) didük ya'nī "Ṭalāk mümtedd olmayan fi'ldir." didik. لِأَنَّ الْمُرَادَ إِيقَاعَ (03) الطَّلَاقِ Zīrā murād olan ṭalākuñ kendüsi degil belki ol ṭalākı düşürmekdir. (04) طَالِقًا

إِذَا وَقَعَ (05) فَلَا يُقَالُ إِنَّ كَوْنَ الْمَرْأَةِ مُتَدِّ لِأَنَّ الطَّلَاقَ Ya'nī 'avratı boşamağdır. (06) طَالِقًا وَ هُوَ أَمْرٌ مُسْتَمِرٌّ Pes çünkü geçen mes'eledeki (06) Ṭalākıla kendüsi murād olmayup İḳā'-i murād oldu. İmdi denilmez ki 'avratıñ (07) ṭalīḳ olması mümteddır. Ya'nī boşandığdan soñra boş olması uzanur. Zīrā (08) ṭalāk vāḳi' olunca 'avrat ṭalīḳ olur ve 'avratıñ ṭalīḳ olması ise (09) müstemirr olup zamānı uzanur nesnedir. (10) فَلَا فَائِدَةٌ فِي تَعَلُّقِ الْيَوْمِ بِهِ Pes çünkü 'avratıñ ṭalīḳ olması, emr-i müstemirr oldu. İmdi lafz-ı yevmüñ (11) aña müte'alliḳ olmasında hiç fā'ide yoğdur. (12) فَيَكُونُ الْيَوْمُ مُتَعَلِّقًا بِإِيقَاعِ الطَّلَاقِ لَا تَكُونُ الْمَرْأَةُ طَالِقًا (12) Pes imdi yevm lafzı İḳā'-i ṭalāka müte'alliḳ (13) olur. Yoğsa 'avratıñ boş olmasına müte'alliḳ olmaz. وَأَعْلَمَ أَنَّ (15) بِالْإِمْتِدَادِ إِمْتِدَادٌ يُمَكِّنُ أَنْ يَسْتَوْعِبَ النَّهَارَ لَا مُطْلَقُ الْإِمْتِدَادِ (14) الْمُرَادَ Bu dağı (15) ma'lūmuñ ola ki fi'liñ uzanması¹⁹ ile murād şol kadar uzanmasıdır ki (16) ṭañ yeri ağarduğından tā aḫşāma dek bütün günü қаplaya. Yoğsa (17) muṭlaḳ uzanması degildir. أَنَّ التَّكْلِمَ مُتَدِّ زَمَانًا (069a/01) لِأَنَّهُمْ جَعَلُوا التَّكْلِمَ مِنْ قَبِيلِ غَيْرِ الْمُتَدِّ وَلَا شَكَّ

¹⁹ أو زَالِمِسِي şeklinde yazılmıştır.

طَوِيلًا لَكِنْ لَا يُمْتَدُّ بِحَيْثُ يَسْتَوْعِبُ النَّهَارَ Zīrā ‘ulemāmız (02) raḥimehümü’llāhü

ta‘ālā söz söylemeği mümtedd olmayan fi‘l kaḥilinden kıldılar ve şübhe (03) yoḡdur ki

söyleşmek bir zamān ṭavīle dek uzanur. Velākin bütün (04) günü ihāṭa itmek ḥayşiyetile

uzanmaz. Ya‘nī tā şabāḥdan aḥşāma dek (05) söyleşmek ola gelmemişdir ve وَ رَاجِعٌ فِي

أَنْتِ طَالِقٌ تَنْتَيْنِ مَعَ عَتَقِ سَيِّدِكَ

(06) لَكَ لَوْ أَعْتَقَ Ve er ‘avratına mürāca‘at ider. ‘Avratına “Sen

benden iki ṭalāk (07) boşsın, efendiñ seni āzād itmegile.” didüginde eger fi‘l-vāḳi‘ ol

تَنْتَيْنِ (09) رَجُلٌ تَزَوَّجَ أَمَةً غَيْرَهُ فَقَالَ لَهَا أَنْتِ طَالِقٌ (08) yi efendisi āzād iderse

ol يَمْلِكُ الرَّجْعَةَ (10) مَعَ إِعْتَاقِ مَوْلَاكَ إِيَّاكَ فَاتَّقَهَا الْمَوْلَى فَطَلَّقَتْ تَنْتَيْنِ فَالزَّوْجُ

mes’elenün şüreti budur ki bir kişi āḥar kimsenenün (11) cāriyesin tezevvüc eyledi.

Ba‘dehu ol cāriye olan ‘avratına didi ki: (12) “Efendiñ seni āzād itmesile ma‘an benden

iki ṭalāk boş ol.” didüginde (13) soñra ol cāriyeyi efendisi āzād iderse cāriye zevcinden

إِعْتَاقِ الْمَوْلَى (15) لِأَنَّ (14) ṭalāk boş olup zevci aña mürāca‘at itmege mālik olur.

عَلَى وَفُوعِ الطَّلَاقِ فَيَقَعُ (16) شَرْطُ لِلتَّطْلِيقِ فَيَكُونُ مُقَدَّمًا عَلَيْهِ فَالْعِتْقُ يَكُونُ مُقَدَّمًا

Zīrā cāriyeyi efendisiniñ (17) الطَّلَاقُ وَهِيَ حُرَّةٌ فَيَصِيرُ طَلَاقُهَا ثَلَاثًا فَيَمْلِكُ

āzād itmesi anı eriniñ boşamağınıñ (069b/01) şartıdır. Pes anı efendisiniñ āzād kılması

anı eriniñ boşaması üzre (02) muḡaddem olup cāriyenün āzād olması daḥı vuḳū‘-ı ṭalāḳı

üzre (03) muḡaddem olur. Pes imdi cāriye āzād olduğı ḥalde ṭalāk vāḳi‘ olup (04) anuñ

ٔalākı evvelden iki iken Şimdi üç olur. İmdi bu taqđırce (05) zevci aña müraca‘at itmege mālİK olur. *عُسرًا يُسرًا (06) فَإِنْ قِيلَ كَلِمَةٌ مَعَ لِلْقُرْآنِ* Eger
 “Ma‘a kelimesi muqārenet (07) içündür.” deyü su‘āl olunursa biz cevābında diriz ki:
 “Ma‘a kelimesi (08) te‘ehhür için dağı gelmişdir ki aña delİL Allāhu subhānehu ve ta‘ālānuñ ²⁰ *إِنَّ مَعَ*
 mukārenet (10) için degildir. Zīrā ‘usr ile yüsr ikisi hālet-i vāhidede cem‘ olmayup (11) lābūd biri muqaddem olunca ol biri mu‘ahhar olur ki bunda ‘usrdan (12) Őoñra yüsrüñ
 و تَطْلِقُهَا بِمَجِيئِهِ (13) *وَ عِنْدَ مَجِيئِهِ عِنْدَ بَعْدَ تَعْلِيْقِ عِتْقِهَا*. muqarrer olması murāddır.
 لا خِلَافًا لِمُحَمَّدٍ Ve tañla geldügi gibi hem ‘ıtq ve hem ٔalāk (14) vāqı‘ olup cāriyenüñ
 eri rec‘aya mālİK olmaz. Ol cāriyenüñ (15) āzād olmasını ve boş düşmesini tañlanuñ kelimesine ta‘līk eyledüklerinden (16) Őoñra İmām Muḥammed’in hilāfinca ya‘nī bunuñ
 kıtında bu Şüretde dağı ol (17) kişi, ol ‘avratına müraca‘at ider. *يَعْنِي قَالَ الْمَوْلَى إِذَا جَاءَ*
حُرَّةً وَ قَالَ الزَّوْجُ إِذَا جَاءَ الْعَدُّ فَأَنْتِ طَالِقٌ تَتَيْنِ فِجَاءِ الْعَدُّ وَقَعَ (070a/01) الْعَدُّ فَأَنْتِ
وَالطَّلَاقُ وَ لَا يَمْلِكُ الزَّوْجُ الرَّجْعَةَ (02) الْعِتْقُ Ya‘nī cāriyenüñ efendisi aña dise (03) ki:
 “Yarın gelince sen āzādsın, hāşılı yarın geldügi gibi āzād ol.” deyüp (04) eri dağı aña yarın gelince “Sen ٔalİksin, hāşılı yarın gelince benden iki ٔalāk (05) boş ol.” dise pes tañla geldügi gibi ‘ıtqda, ٔalākda vāqı‘ olur. Hāşılı (06) cāriye hem āzād olur ve hem boş düşüp eri rec‘aya mālİK olunmaz. (07) *لَأَنَّ وُقُوعَ الْعِتْقِ مُقَارِنٌ لِقُوعِ الطَّلَاقِ (07)* Zīrā

²⁰ Muhakkak ki sıkıntudan sonra bir ferahlık vardır.

āzādliđıñ vukū'ı (08) ıalākıñ vukū'ına muķārindir. **فَبَقَّعُ الطَّلَاقُ وَهِيَ أَمَةٌ** Pes ol 'avrat

(09) cāriye iken ıalāk vāķi' olur ki bu **بِخِلَافِ الْمَسْئَلَةِ الْأُولَى** evvelki (10) mes'elenüñ

hılāfıncadır. **فَاعْتَبَرَ التَّقَدُّمُ وَ التَّأَخُّرُ (11) فَإِنَّ وُقُوعَ الطَّلَاقِ مُتَوَقَّفٌ عَلَى وُقُوعِ الْعِتْقِ**

hılāfıncadır. **بِالرَّتْبَةِ** Zırā evvelki ıalākıñ vukū'ı 'ıtkıñ vukū'ına (12) mütevaķķıf ve müterebbid pes

anda taķaddüm ve te'ehhür rütbe ile i'tibār olundu. **وَعِنْدَ (13) مُحَمَّدٍ يَمْلِكُ الرَّجْعَةَ لِأَنَّ**

هُوَ أَمْرٌ مُسْتَحْسَنٌ بِخِلَافِ (14) الْعِتْقِ أَسْرَعُ وُقُوعًا لِأَنَّهُ رُجُوعٌ إِلَى الْحَالَةِ الْأَصْلِيَّةِ وَ

Ve İmām (15) الطَّلَاقِ فَإِنَّهُ أَبْغَضُ الْمُبَاحَاتِ فَيَكُونُ فِي وُقُوعِهِ

Muħammed raħimehü'llāhü ta'alānuñ kıtında ol cāriyenüñ eri (16) aña mürāca'at

itmege mālİK olur. Zırā ki 'ıtk vukū' cihetinden ziyādece sür'at (17) idicidir. Ya'nı

ıalākıñ vukū'ından 'ıtkıñ vukū'ı sür'atlıdır. Zırā ki memlūkuñ (070b/01) āzād olması

hālet-i aşıyyesine dönmeκdir ve ol eski hāline ya'nı āzādliđine (02) rücū'ı istihsān

olunmuş ma'nādır ki bu ıalākıñ hılāfıncadır. Ya'nı ıalākıñ (03) vukū'ı 'ıtkdan esra'

degildir. Zırā ıalāk mubāħ olanlarıñ ebğaz ve nā-maķbūlıdır. (04) Pes imdi ıalākıñ

vukū'ında eglenmeklik ve ķatlanmaķlıķ vardır. **بِالِاتِّفَاقِ أَخْذًا (05) وَ تَعْتَدُ كَالْحُرَّةِ**

Ve daħı ol āzād ve ıalıķ olan 'avrat (06) bi'l-ittifāķ ħurre ħatun gibi 'iddet

çeker ki bunun 'iddeti ħurre gibi 'iddet çekmesi (07) iħtiyātı almaķdır. Ya'nı ħurre gibi

'iddet çekmesi iħtiyātı içündür. **وَ يَقَعُ بِأَنَامِكَ بَائِنٌ (08)** Ve daħı ıalāk vāķi' olur eriñ

'avratına "Ben senden bā'inim, ya'nı ayrılıcıyam." dimesile (09) **أَوْ عَلَيْكَ حَرَامٌ** yāħūd

“Ben saña ḥarāmım.” dimesile **لَا** **إِنْ نَوَى** eger ol söz ile (10) ṭalākı niyyet iderse

طَالِقٌ بِأَنَامِكَ ṭalāk vāқи‘ olmaz. Er ‘avratına “Ben (11) senden ṭalīkim, ya‘nī boşum.”

dimesile **وَأَنْتِ** **وَإِنْ نَوَى** ve eger boşuz ile ‘avratına (12) ṭalāk virmegi niyyet iderse de

وَإِنْ نَوَى ve daḥı er ‘avratına (13) “Sen benden bir ṭalāk boşsun ya boş degilsin.”

dimesi ile ṭalāk vāқи‘ olmaz. (14) **أَوْ مَعَ مَوْتِي أَوْ مَعَ مَوْتِكَ** Yāḥūd er ‘avratına “Sen

boşsun, ben ölmegile ma‘an (15) yāḥūd sen ölmegile ma‘an.” dimesiyile ṭalāk vāқи‘

olmaz. Ve daḥı ṭalāk vāқи‘ **أَوْ أَحَدَهُمَا صَاحِبُهُ أَوْ شِقْصِهِ (16) وَلَا طَلَّاقٌ بَعْدَ مَا مَلَكَ**

olmaz. Zevc ile zevcenün (17) birisi ol biriniñ cümlesine yāḥūd ba‘zısına mālīk

olduğundan soñra (071a/01) ya‘nī meşelen kişi, ğayrıñ cāriyesi olan ‘avratına mālīk

olduğundan soñra ol (02) ‘avratına ṭalāk virirse vāқи‘ olmaz. Kezālik bir ḥurre ḥatun

āḥar kimsenenün (03) kölesine nikāḥ ile varup ve ol zevci olan köleye meşelen şatun

(04) almağıla mālīk olduğundan soñra ol köle bu ḥatunı boşarsa ṭalāk vāқи‘ (05) olmaz.

لَأَنَّ وَفَعِ الْفُرْقَةَ بَيْنَهُمَا يَمْلِكُ الرَّقَبَةَ وَ الطَّلَاقُ يَسْتَدْعِي قِيَامَ النِّكَاحِ

(06) Zīrā zevc ve zevceden birisi ol biriniñ raqabesine ya‘nī zātına (07)

mālīk olmağıla aralarında furqat vāқи‘ olup ol zevciñ ṭalākına i‘tibār (08) olunmaz.

Talākıñ vukū‘ı nikāḥıñ kıyām ve beķāsını iktizā itdüğün ḥāşılı ṭalāk (09) vāқи‘ olmaz.

İllā zevc ve zevcenün aralarında milk-i nikāḥ qalmağıla pes (10) çünki nikāḥ qalması

ṭalāk daḥı vāқи‘ olmaz. **وَبَانَتْ طَالِقٌ هَكَذَا يُشِيرُ (11) بِالْإِصْبَعِ** Ve er ‘avratına barmaq

ile işāret idüp “Şu kadar boşsun.” (12) dimesi ile **بِعَدَدِ الإِصْبَعِ** anuñ

‘adedince, ya’nî işâret (13) itdügi barmaqların şağışınca talâk vâkı’ olur. وَالْإِصْبَعُ يُذَكِّرُ

(14) وَ يُؤَنِّثُ Ve lafz-ı işbî’ müzekker ve mü’enneş kılinur. Ya’nî gâhice müzekker ve

gâhice mü’enneş (15) isti’mâl olunur. وَتُعْتَبَرُ الْمَنْشُورَةُ Ve ol işâret olunan barmaqların

(16) وَلَوْ أَشَارَ بِظُهُورِهَا فَالْمَضْمُومَةُ Ve eger bir

لِأَنَّ نَهَّ إِذَا بارmaqlarının (17) arqasıla işâret iderse yumulmuş barmağına i’tibâr olunur.

أَشِيرَ بِالْإِصْبَعِ الْمَنْشُورَةِ فَالْعَادَةُ أَنَّ يَكُونُ بَطْنُ الْكَفِّ فِي جَانِبِ الْمُحَاطَبِ (071b/01)

(02) Zirâ açık barmaqlar إِذَا عَقَدَ بِالْأَصَابِعِ يَكُونُ بَطْنُ الْكَفِّ فِي جَانِبِ الْعَاقِدِ

(03) ile işâret olunca ‘âdet budur ki elin ayası muhâtabın cānibinde olur. (04) Ve

barmaqlar yumulunca elin ayası barmaqları yumanun cānibinde olup arqası (05)

muhâtabın cānibinden olur. Pes imdi ‘avratına²¹ أَنْتِ طَالِقٌ deyüp barmaqları (06) ile

talâkın ‘adedine işâret eyleyenün eger eliniñ ayası, kendünün cānibinde (07) olup arqası

‘avratın cānibinde olursa, talâkın ‘adedinde yumuq (08) olan barmaqlara i’tibâr olunup

kaç barmağın yumdı ise ‘avrat ol (09) barmaqlar şağışınca boş olur. Ya’nî bir barmağın

ya iki barmağın ya üç (10) barmağın yumdı ise ol yumduğı kadar ‘avrat boş olur ve eger

(11) ‘avratına talâk virirken barmaqları ile işâret idüp eliniñ arqası (12) kendünün

cānibinde olup ayası ‘avratın cānibinde olursa, ‘aded-i (13) talâkda açık barmaqlara

i’tibâr olunup kaç barmağın açdı ise ‘avrat (14) ol barmaqlar şağışınca boş olur. Nite ki

beyân olundı وَ بَأْنْتِ طَالِقٌ (15) وَ بَأَيْنٌ ve dağı erin ‘avratına “Pes benden bāyin talâk

²¹ Sen boşsun.

boşsun.” dimesile, (16) طَالِقٌ أَشَدَّ الطَّلَاقِ yāhūd “Eñ ziyāde qatı talākıla taliksin.” (17) dimesile, أَوْ أَفْحَشُهُ yāhūd “Ziyāde fāhiş ve haddinden artıq talāk ile (1) boşsun.” dimesile, أَوْ أَخْبَثُهُ yāhūd ziyāde habiş talākıla taliksin dimesi (02) ile طَالِقٌ أَوْ طَالِقٌ yāhūd şeytānuñ talākıla taliksin.” dimesile, أَوْ أَلْبَدْعَةَ (03) yāhūd “Bid‘at talākıla taliksin.” dimesile, أَوْ كَالْجَبَلِ yāhūd “Tağ kadar (04) talākıla boşsun.” dimesile, أَوْ كَأَلْفِ yāhūd “Hezār talāk gibi taliksin.” (05) dimesile, أَوْ مِلءِ الْبَيْتِ yāhūd “Eviñ tolusınca boşsun.” dimesile, أَوْ طَوِيلَةً أَوْ عَرِيضَةً (06) yāhūd “Şedid talākıla ya uzun (07) talākıla ya yaşı talākıla taliksin.” dimesile, ثَلَاثٌ yāhūd “Eviñ mezkrātı (08) üç talāk niyyet itmeksizin dimesile وَاحِدَةً بَيِّنَةً bir bāyin talāk vāki‘ (09) olur وَمَعَهَا ثَلَاثٌ ve ol mezkrātından birini üç talāk niyyeti ile söylemek (10) ile niyyetine göre üç talāk vāki‘ olur. مَا إِذَا لَمْ يَنْوِ عَدَدًا أَوْ نَوَى (11) قَوْلُهُ بِإِلَاءِ نَهَائِهِ ثَلَاثٌ يَشْمَلُ. Muşannif raḥimehü’llāhü ta‘ālā- (12) nuñ bilā-niyyeti şalişin qavli ol recülün hiç bir ‘adedi niyyet itmedüğine de (13) ya bir talākı ya iki talākı niyyet itdüğine de şāmil olur. وَهَذَا.

أَمَّا فِي الْأَمَةِ فِي الْحُرَّةِ (14) Ve şol beyān olunan āzād ḥatun ḥaqqındadır.

فَشَتَانِ بِمَنْزِلَةِ الثَّلَاثِ فِي الْحُرَّةِ (15) Ammā cāriye ‘avratın ḥaqqında iki (16) talākı niyyet

eylemek, hurre ‘avrat hakkında üç talâkı niyyet itmek mertebe- (17) sindedir. Ya‘nî kişi cāriye olan nikāhlusına ol mezkūrātdan (072b/01) birisin didüğünde eger iki talâk boş olmasın niyyet iderse iki talâk (02) vâkı‘ olur. Nite ki hurrede üç talâkı niyyet itdüğünde üçü de vâkı‘ olurdu. (03) **وَمَنْ طَلَّقَهَا ثَلَاثًا قَبْلَ الْوَطْئِ** Ve ‘avratın vaṭ’ itmedin üç talâkıla (04) boşayanuñ üç talâkı da vâkı‘ olur. **وَلَمْ يَقَعِ الثَّانِيَةُ (05) فَإِنْ فَرَّقَ بَانَتِ بِالْأُولَى وَ لَمْ** Ve eger ol ‘avratın vaṭ’ itmedin boşayan kişi üç talâkı (06) tefriḳ “Üç talâk boş ol ya olsun.” (07) demeyüp de ibtidā “Bir talâk boş olsun.” dirse ol virdügi talâk (08) ile bāyin olup ikinci kerre virdügi talâk vâkı‘ olmaz. **وَإِحْدٌ وَ وَاحِدَةٌ يَقَعُ وَاحِدَةً (09) فَفِي أَنْتِ طَالِقٌ** Pes çünki ğayrı mevṭu’a olan ‘avratıñ (10) talâkın tefriḳ idince ancak evvelki talâk vâkı‘ olup şonrakiler vâkı‘ (11) olmaz. İmdi kişi vaṭ’ itmedügi ‘avratına “Sen benden taliksin bir talâk (12) ile daḥı bir talâk ile.” didüğünde yine ancak bir talâk vâkı‘ olup iki (13) talâk vâkı‘ olmaz. **وَ وَاحِدَةٌ يَقَعُ بِعَدَدٍ قَرَنَ بِالطَّلَاقِ لَا بِهِ** Ve daḥı talâk vâkı‘ (14) olur. Şol ‘aded ile ki talâka muḳārindir, yoḥsa nefsi talâk ile (15) degil ya‘nî meşelen kişi ‘avratına **أَنْتِ طَالِقٌ (16) أَنْتِ طَالِقٌ وَاحِدَةٌ** ²² didüğünde ‘ibāreti ile talâk vâkı‘ olmayup ²³ **وَاحِدَةٌ** kelimesile vâkı‘ olur. (17) Zirā talâka ‘aded muḳārin olunca vuḳū‘-ı talâkda i‘tibār ‘adededir, yoḥsa (073a/01) talâka degil **فَيَلْغُو أَنْتِ طَالِقٌ لَوْ مَاتَتْ قَبْلَ** **أَنْتِ طَالِقٌ لَوْ مَاتَتْ قَبْلَ** pes imdi recülün (02) vaṭ’ itmedügi ‘avratına **أَنْتِ طَالِقٌ** dimesi lağv olup vuḳū‘-ı talâkda fā’idesi (03) olmaz. Eger kişi ‘adedin zikr ve beyān itmedin ‘avrat olursa,

²² Sen bir boşsun.

²³ Bir.

أَنْتِ طَالِقٌ أَنْتِ طَالِقٌ وَاحِدٌ (04) ‘avratına ya‘nī meşelen kişi (04) ‘avratına

أَنْتِ طَالِقٌ (06) ‘avratı olup ‘ağabince وَاحِدَةٌ dirse, ya‘nī ‘avratın mevti

‘ibāreti ile “vāhīde” kelimesiniñ arasında fāşilasız vāķi‘ olursa, (07) ‘avrat boş olmaz.

Zīrā bu mes’elede ṭalāka ‘aded mukārin olmağıla ṭalāk (08) vāķi‘ olmaz. İllā ‘adediñ

zikri kıtında ve bunda ‘avratın mevti ise ‘adedi (09) zıkr itmedince vāķi‘ olmuştır. Pes

وَ بَأْتِ طَالِقٌ وَاحِدَةٌ قَبْلَ وَاحِدَةٍ أَوْ (10) ‘ibāreti ile ṭalāk vāķi‘ olmaz. (10)

وَ بَعْدَهَا وَاحِدَةٌ وَاحِدَةٌ Ve daħı kişi vaṭ (11) itmedügi ‘avratına “Sen benden ṭalīksin şol

bir ṭalākıla ki bir ṭalākdan muḳaddemdir, (12) yāhūd şol bir ṭalākıla ki andan şoñra bir

لِأَنَّ الْوَاحِدَةَ الْأُولَى وَصِفَتْ (13) ṭalāk vāķi‘ olur. “ṭalāk vardır.” dimesile ancak bir

لَمْ يَبْقَ لِلثَّانِيَةِ مَحَلٌّ (14) بِالْقَبْلِيِّ فَلَمَّا وَقَعَتْ Zīrā evvelki bir ṭalāk muḳaddem

olmağılığıla vaşf olundu. (15) Pes ol şıfat ile muttaşif olan ṭalāk vāķi‘ olunca ikincisi için

maħal (16) ḳalmadı. Zīrā ğayrı mevṭū’a olan ‘avrat, hemān evvelki ṭalāk ile bāyin olup

وَ بَأْتِ طَالِقٌ وَاحِدَةٌ قَبْلَهَا وَاحِدَةٌ أَوْ بَعْدَ وَاحِدَةٍ (17) ikinci ṭalāka maħal ḳalmaz.

أَوْ مَعَ وَاحِدَةٍ وَمَعَهَا وَاحِدَةٌ ثِنْتَانِ (073b/01) Ve daħı kişi vaṭ’ itmedügi ‘avratına “Sen

(02) benden ṭalīksin şol bir ṭalāk ile ki andan muḳaddem bir ṭalāk vardır, yāhūd (03) şol

bir ṭalākıla ṭalīksin ki bir ṭalākdan şoñradır, yāhūd sen ṭalīksin (04) şol bir ṭalākıla ki bir

āħar ṭalākıla biledir, yāhūd sen ṭalīksin şol bir (05) ṭalākıla ki anıñla bir ṭalāk vardır.”

دِيمَسِيلَةَ اِكْتِنَا ṭالَاكٍ وَاحِدَةٍ وَ بَعْدَ وَاحِدَةٍ (06) didüginde iki ṭalāk vāķi‘

الْوَاحِدَةَ الْأُولَى وَهِيَ الَّتِي يُوقَعُهَا فِي الْحَالِ وَصِفَتْ بِالْبُعْدِيَّةِ فَاقْتَضَتْ (07) فَلَأَنَّ. olur.
 (09) وَوُقُوعَ وَاحِدَةٍ مُتَقَدِّمَةٍ عَلَيْهَا لَكِنْ لَا قُدْرَةَ لَهُ عَلَى الْإِيقَاعِ فِي الزَّمَانِ الْمَاضِي (08)
 Zīrā evvelki bir (10) ṭalāk ki فِي الْحَالِ فَيَكُونُ الْوَاحِدَةُ الْأُولَى وَالثَّانِيَةُ مُتَقَارِنَتَيْنِ
 zevciñ fi'l-ḥāl vāki' kılduğıdır. Şoñra olmağıla vaşf olundı. (11) Pes kendüsinden
 muḳaddem olan bir ṭalākiñ vuḳū'unı iḳtizā eyledi. Velākin ol (12) kişiniñ geḳmiş
 zamānda ṭalāki düşürmek üzre ḳudreti yoḳdur. Pes (13) imdi hemān söyledüğü ḥālide
 vāki' olup evvelki bir ṭalāk ve ikinci olan (14) bir ṭalāk biri birine muḳārin olur. Ya'nı
 ikisi de bir uğurdan vāki' olurlar. (15) وَأَمَّا فِي مَعَ وَ مَعَهَا فَظَاهِرٌ Ve ammā ma'a ve
 ma'ahā lafzları ile iki ṭalāk (16) vāki' olduğı zāhirdir. وَ فِي الْمَوْطُوءَةِ ثِنْتَانِ فِي كُلِّهَا Ve
 وَ بِأَنْتِ olan 'avratda (17) iki ṭalāk vāki' olur. Ol geḳen elfāzın her birinde
 ve dağı eriñ vaḳ' وَ وَاحِدَةٌ إِنْ دَخَلَتْ الدَّارَ ثِنْتَانِ لَوْ دَخَلَتْ (074a/01) طَالِقٌ وَاحِدَةٌ
 eylemedüğü 'avratına (02) "Sen ṭalıḳsin bir ṭalāk ve dağı bir ṭalāk eger fulān eve
 girirseñ." dimesile (03) iki ṭalāk vāki' olur. Eger ol 'avrat ol eve girirse İِنْ وَ وَاحِدَةٌ (04)
 ve (05) فَقَدَّمَ شَرْطَهُ أَيْ قَالَ إِنْ دَخَلَتْ الدَّارَ فَأَنْتِ طَالِقٌ وَاحِدَةٌ وَ وَاحِدَةٌ
 ṭalāk vāki' olur. Eger şartın taḳdīm iderse, ya'nı zevc 'avratına (06) "Eger dāra girirseñ
 boş ol bir ṭalāk ve dağı bir ṭalāk." deyince ancak bir ṭalāk (07) boş olur. فَعِنْدَ تَقَدُّمِ
 Pes imdi şart-ı muḳaddem (08) olduğıda ancak bir ṭalāk vāki' olur الشُّرُوطِ يَقَعُ وَاحِدَةٌ

وَهَذَا فِي غَيْرِ الْمَوْطُوءَةِ ve bu ya'nî (09) ancak bir talâk vâki' olmak va't olunmayan 'avrat hakkında. تَعَلَّقْتُ بِالشَّرْطِ بِوَأَسِطَةِ الْأُولَى Zîrâ ikinci vâhîde (10) فَإِنَّ الْوَأَحِدَةَ. evvelki (11) vâhîdenüñ vâsîtasıyla şartta ta'alluk itmişdir. بِهَذَا (12) فَإِذَا وَجَدَ الشَّرْطُ يَقَعُ. Pes şart bulunca ya'nî 'avrat dâra dâhil olunca bu zîkr (13) olunan tertîb üzere talâk vâki' olur. Lâkin evvelki bir talâk vâki' (14) olduğdan sonraki talâka ma'hal kalmagın sonraki vâki' olmaz. وَهَذَا عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ (15) وَهَذَا. Ve bu ya'nî ancak bir talâk vâki' olmak İmâm-ı A'zam kıtındadır. (16) وَأَمَّا عِنْدَ هُمَا فَيَقَعُ ثِنْتَانِ Ammâ Ebî Yûsuf ile İmâm Muhammed kıtında iki (17) talâk vâki' olur. Gerek şart-ı mu'addem ve gerek mu'ahhar-ı zîkr olunsun (074b/01) وَ تَحْقِيقُهُ فِي أُصُولِ الْفِقْهِ فِي حُرُوفِ الْمَعَانِي ve bu bahşîñ ta'kîk ve beyânı (02) uşûl-ı fîkhda hurûf me'ânî ma'halinde zîkr olunmuşdur. وَكِنَايَتُهُ مَا لَمْ يُوضَعْ لَهُ

(03) وَاحْتَمَلَهُ Ve talâkîñ elfâz-ı kinâyeti şol lafz'dır ki talâk için (04) va'z

olunmayup hem talâka ve hem gayrı ma'nâya ihtimâli olandır. (05) فَلَا تَطْلُقُ إِلَّا بِنِيَّةٍ أَوْ

دَلَالَةٍ الْحَالِ Pes imdi kinâyet lafzı ile talâk vâki' olmaz. İllâ talâkı niyyet (06) itmegile

ve ol elfâz-ı (07) وَ مِنْهَا yâhüd talâk üzere zevc ve zevcenüñ hâli delâlet itmegile

وَ بِهَا يَقَعُ Kelimeleri (08) إِعْتَدِي وَاسْتَبْرِي رَحْمَكَ وَ أَنْتِ وَاحِدَةٌ. kinâyetdendir.

وَ بَيَّاقِيهَا (09) Ve ol elfāz-ı rec'ī vāki' olur. وَ وَاحِدَةً رَجْعِيَّةً

كَأَنْتِ kināyenüñ sāiri ile ya'nī ol üç kelimededen mā'adā (10) kināye lafzları ile ki mişāli

إِلْحَقِي بِأَهْلِكَ وَ هَبْتِكِ لِأَهْلِكَ سَرَحْتِكِ (11) بَايِنُ بَتْلَةٌ بَتَّةٌ حَرَامٌ حَبْلُكَ عَلَيَّ غَارِبِكَ

تَحْمَرِي إِسْتَتْرِي أُعْرِبِي أُخْرِجِي إِذْهَبِي قَوْمِي (12) فَارْقُتُكَ أَمْرُكَ بِيَدِكَ أَنْتِ حُرَّةٌ تَقْنَعِي

فَإِنْ نَوَّاهَا أَوْ تَنْتَيْنِ (13) يَقَعُ وَاحِدَةً gibilerdir. ابْتَعِيَ الْأَزْوَاجَ

olur. Eger kişi bu kelimātdan birisin (14) söylerken 'avratıñ bir talāk ya iki talāk boş

olmasın niyyet iderse (15) hāşılı anlardan birin deyince 'avratıñ gerek bir talāk boş

olmasın ve gerek (16) iki talāk boş olmasın niyyet eylesün iki şüretde de ancak bir talāk

وَ تَلَّتْ إِنْ نَوَّاهُ Ve dağı ol elfāz-ı kināyetden birisin söylerken (17) vāki' olur.

(075a/01) üç talāk boş olmasını niyyet iderse üç talāk vāki' zīrā ki üç (02) talāk vāhid-i

وَ بَعِيرِهِ حَيْضًا صُدِّقَ (03) وَ فِي إِعْتَدِي ثَلَثَ مَرَّاتٍ لَوْ نَوَى بِالْأَوَّلِ طَلَاقًا

Ve dağı recülün 'avratına üç kerre²⁴ إِعْتَدِي dimesinde, (04) ya'nī إِعْتَدِي إِعْتَدِي

didüğinde eger evvelki ile talāk niyyet idüp (05) ol birleri ile ya'nī ikinci ve üçüncü ile

'avratıñ hayzını niyyet iderse (06) taşdıķ olunur. Ya'nī ikinci ve üçüncü إِعْتَدِي ile 'avrata

"Hayzlarıñı şay (07) dimegimi murād itdim idi." dirse bu kelāmına inanılır. Ya'nī

'avratı ancak bir bāyin (08) talāk boş olur. وَ إِنْ لَمْ يَنْوِ بَعِيرِهِ شَيْئًا فَثَلَاثٌ Ve eger zevciñ

'avratına (09) üç kerre إِعْتَدِي didüğinde evvelkisi ile talāk niyyet idüp de mā'adāsıla

²⁴ Boş ol.

(10) hiç bir nesneyi niyyet itmezse üç talāk vāki' **وَعِبَارَةُ الْمُخْتَصِرِ** ve muhtaşar-ı (11)

Viķāye'nün 'ibāreti budur **وَنَحْوُ أَخْرَجِي** ve dağı āhirci gibi ya'nī zevciñ (12) 'avratına

“Çık.” dimesi gibi **وَإِذْهَبِي** ve “Git.” dimesi gibi **وَقُومِي** ve (13) “Kalk” dimesi gibi elfāz

يَحْتَمِلُ رَدًّا 'avratın talāk istediğini redd eylemege (14) muhtemil olup talāka dağı

ihtimāli vardır. **وَنَحْوُ خَلِيَّةٍ** Ve dağı eriñ (15) 'avratına “hālisin **بَرِيَّةٌ** birisin **بَتَّةٌ** münkatı‘

olmuşsındır, (16) **حَرَامٌ** harām olmuşsındır, **بَائِنٌ** ayrılıcsın.” dimegi gibi elfāz (17) **يُصْلِحُ**

سَبًّا 'avratını sögmege şālīh olur. Ya'nī böyle elfāz ile (075b/01) 'avratını sögmege murād

itmesine ihtimāl vardır. **وَإِعْتَدِّي** Ve dağı (02) eriñ 'avratına “Şay” dimegi, **وَاسْتُبْرِي**

وَأَنْتِ وَاحِدَةٌ ve “Sen birsin.” dimegi, **رَحْمَكِ** ve “Uşak yatağıñı istibrā (03) eyle.” dimegi,

أَنْتِ حُرَّةٌ “Sen āzādsın.” (04) dimegi, **وَإِخْتَارِي** “İhtiyār eyle.” dimegi, **أَمْرِكِ بِيَدِكِ** “İşin

eliñdedir.” (05) dimegi, **سَرَحْتُكِ** “Seni şalı virdim.” dimegi, **فَارَقْتُكِ** “Senden ayrıldım.”

(06) dimegi gibi lafzlar **لَا يَحْتَمِلُ الرَّدَّ وَالسَّبَّ** ne 'avratın talāk istemesini redd (07)

itmege muhtemil olur ve ne 'avratın sögmege muhtemil olur. **فَفِي الرِّضَا يَتَوَقَّفُ** (08)

الْكُلُّ عَلَى النِّيَّةِ Pes imdi ol elfāzı kişi yavaşlığı hālinde söylerse (09) cümlesi niyyetine

tevaḳḳuf ider. Ya'nī yuḳarudan berü tafşıl olunan kelimāti, (10) söyledüginde eger

'avratla çekişdügi hālinde ve talāk müzākeresi hālinde (11) olmayup yavaşlığı ve

sakinligi hâlinde olursa niyyetine mevķuf olup eger (12) ol kelimâtın birile ‘avratına
وَ فِي الْعُضْبِ talâķ virmegi murâd iderse anuñla ‘avratı (13) andan bāyin talâķ boş olur.

الأولان Ve ğazab ve öyke- (14) si hâlinde söylerse ancak iki evvelkiler niyyetine
tevaķķuf ider. Ya‘nı evvelki (15) nev‘ ki redde muħtemil olandır ve ikinci nev‘ ki sebebe
muħtemil olandır. Eger bu elfâzdan (16) birisin recül ğazab hâlinde söylerse niyyetine
mevķuf olup anlarla ‘avratına (17) talâķ virmegi ķaşd iderse ‘avratı andan bāyin talâķ
boş olur. (076a/01) وَ فِي مُدَاكِرَةِ الطَّلَاقِ الْأَوَّلِ فَقَطْ ve erle ‘avrat talâķ müzâkere- (02)

sinde ya‘nı biri birile talâķ söyleşdikleri hâlde olursa ancak evvelki (03) niyyete tevaķķuf
ider. Ya‘nı ‘avrat andan talâķ isteyüp biri birile talâķ (04) söyleşdikleri hâlde ol eñ
evvelki nev‘den olan elfâzdan birin (05) söylerse ya‘nı redde muħtemil olan elfâzdan
birisi ki ²⁵ وَأَخْرَجِي ve ²⁶ وَأَذْهَبِي ve (06) ķavmi gibilerdir. Söylerse niyyete tevaķķuf idüp
eger anuñla ‘avratına talâķ (07) virmegi ķaşd iderse ‘avratı andan bāyin talâķ boş olur.

(09) الْمُرَادُ بِحَالَةِ الرِّضَا أَنْ لَا يَكُونُ لَهُ عُضْبٌ وَلَا مُدَاكِرَةَ طَلَاقٍ فَحِينَئِذٍ يَتَوَقَّفُ (08)

النِّيَّةِ الأقسَمُ الثَّلَاثَةُ عَلَى النِّيَّةِ Eriñ rızā hâlinde olmasıla murâd anuñ öyke- (10) si olmayup
talâķ müzâkeresinde dahı olmamasıdır. Pes bu taķdırce (11) ya‘nı eriñ öykesi hâlinde ve
talâķ müzâkeresi hâlinde olmasınca ol (12) üç aķsâmdan her birisi niyyetine tevaķķuf
ider. Pes eger anlarıñ birisile ‘avratına (13) talâķ virmegi niyyet iderse boş olur. وَ فِي

الأولان أَي مَا يَصْلُحُ رَدًّا وَمَا يَصْلُحُ سَبًّا عَلَى النِّيَّةِ إِنَّ نَوَى (14) حَالَةَ الْعُضْبِ يَتَوَقَّفُ

²⁵ Çık.

²⁶ Git.

يَقَعُ الطَّلَاقُ وَإِنْ لَمْ يَنْوِ لَا يَقَعُ (15) الطَّلَاقُ Ve eriñ gazaıı hâletinde iki evvelkiler (16) niyyetine mevķuf olur. Ya'nı redde şaliğ olan elfâz ile sebbe şaliğ (17) olan elfâz eriñ niyyetine tevaķķuf idüp eger anlar ile 'avratına talâķ (076b/01) virmegi kaşd iderse anuñla talâķ vâķi' olup eger talâķı kaşd itmezse (02) vâķi' olmaz. وَأَمَّا الْقِسْمُ الْآخَرُ وَ

وَأَمَّا الْآخِرِينَ كِسْمًا كِي Ammâ âhiriñ kısmı ki (03) لَمْ يَنْوِ هُوَ مَا لَا يَصْلُحُ رَدًّا وَ لَا سَبًّا يَقَعُ بِهِ الطَّلَاقُ ne redde ve sebbe yarayandır. Ğazaıı hâlinde (04) anuñla talâķ vâķi' olur. Eger anı söylerken talâķı niyyet itmezse de (05) وَفِي حَالَةِ مُذَاكِرَةِ الطَّلَاقِ يَتَوَقَّفُ الْأَوَّلُ أَيْ مَا يَصْلُحُ رَدًّا عَلَى النَّيَّةِ ve talâķiñ müzâkeresi hâletinde olduklarında evvelki niyyete tevaķķuf ider. Ya'nı (07) redde şaliğ olan kısm eriñ niyyeti üzre mevķuf olup eger talâķı (08) niyyet iderse vâķi' olur. وَأَمَّا لِلآخَرِينَ وَهُمَا مَا يَصْلُحُ سَبًّا وَمَا لَا يَحْتَمِلُ (09) niyyet iderse vâķi' olur. Ammâ iki âhirkiler ki sebbe (10) şaliğ olan ile redde ve sebbe şaliğ ve muhtemil olmayan kısımlardır. Talâķı (11) söyleşdikleri hâlde anlarla talâķ vâķi' olur eger talâķı niyyet itmezse de.

بَابُ التَّفْوِيضِ ²⁷ (12) Bu bâb kişi 'avratına talâķ virmegi (13) aña teslîm itmegiñ beyânındadır وَلَمَنْ قِيلَ لَهَا طَلَّقِي نَفْسَكَ ve şol 'avrat (14) için vardır ki aña "Kendi nefsiñi boşa." dinilür. وَأَوْ أَمْرِكَ بِيَدِكَ (15) Yâhüd talâķ niyyet ile aña "Emriñ eliñdedir ya (16) kendi nefsiñi ihtiyâr eyle." dinilür. تَطْلِيقُهَا فِي

²⁷ Bir meseleyi birine bırakma bölümü.

كَمَلْتُمْ بِهِ وَإِنْ طَالَ كENDI (17) nefsinı boşamak, ya'nı ol 'avrat için vardır ki kendi nefsinı taflık (077a/01) eyleye. Eriniñ aña talākı tefvız eyledüğini bildügi meclisde eger ol meclis (02) uzanursa da قَوْلُهُ تَطْلِيْقُهَا مُبْتَدَاءٌ وَ لِمَنْ قِيلَ خَبْرُهُ muşannif (03) raħimehü'llāhü ta'ālānuñ²⁸ تَطْلِيْقُهَا kavli mübtedādır, وَلِمَنْ kavli ħaberīdir. (04) ثُمَّ

بِقَوْلِهِ فَسَّرَ الْمَجْلِسَ Ba'dehu muşannif ol meclis ne miqdar olduğın tefsir (05) itmege şürü' idüp بَعْدَهُ لَا يَقْطَعُهُ أَوْ تَعْمَلُ مَا لَمْ تَقْمِ أَوْ تَعْمَلُ مَا لَمْ تَقْمِ ba'dehu kavli ile beyān (06) eyledi.

Ya'nı ol kendüsini erinden boşamaqlıkda muħayyer olan 'avrat için (07) vardır. Aña talākı tefvız olunduğın²⁹ bildügi meclisinde iken kendüsün boşamak, (08) mādāmki ol meclisde iken taflıkden öñdin yerinden qalkmaya yāħüd ol (09) meclisin qaṭ' idecek bir nesne işlemeğe yoħsa andan soñra anuñıçun kendüsün (10) boşamaqlık yoqdur. Ĥāşılı ol meclis mütebeddil olunca elinden ħıyārı gidüp (11) andan soñra kendüsün taflık iderse talākı vāķi' olmaz. فَإِنَّ الْمَجْلِسَ (12) يَتَبَدَّلُ بِأَحَدِ الْأَمْرَيْنِ بِالْقِيَامِ أَوْ بِعَمَلٍ لَا

Zirā meclis (13) iki nesnenün birile müteğayyir olur. Andan qalkıp öri durmağıla da (14) mütebeddil olur ve tefvız vaq̄tinde geçen 'ameliniñ cinsinden olmayan 'amele meşğul (15) olmağıla da mütebeddil olur. وَ جُلُوسَ الْقَائِمَةِ

Ve ayağ üzre duran 'avratıñ (16) oturması وَاتِّكَاءِ الْقَائِمَةِ ve oturan 'avratıñ söykenmesi وَ دَعَاءِ الْأَبِ لِلشُّورَى ve daħı 'avratıñ وَقُعُودِ الْمُتَكِّئَةِ (17) ve söykenen 'avratıñ oturması

²⁸ Bir bayanın boşanması.

²⁹ وُتْدُعَا yazılmıştır.

(077b/01) babasını müşāvere için çağırması وَشُهُودٌ تَشْهَدُهُمْ ve dahı ‘avratıñ (02)

talākı üzre şahid tutacağı kimseneleri çağırması وَ وَفُّ دَابَّةً هِيَ (03) ve dahı رَاكِبْنَهَا

‘avratıñ bindüğü tavarın yürürken alı kıoması لَا يَقْطَعُ (04) ol meclisi kıat’ itmeyüp yine

kıyārı elinde olur. وَ فُلْكِيهَا كَبَيْتِهَا Ve ol (05) ‘avratıñ gemide olması evinde olması

gibidir. وَ سَيْرِ دَابَّتِهَا كَسَيْرِهَا Ve tavarınıñ (06) yürümesi kendüsiniñ yürümesi gibidir.

وَ حَتَّى لَا يَتَبَدَّلَ الْمَجْلِسُ بِحَرِي الْفُلِكِ (07) Hatta ol ‘avratıñ bindüğü gemi yürümeğile

meclis mütebeddil olmayup yine (08) muhayyerliğı elinde olur. وَ يَتَبَدَّلُ بِسَيْرِ الدَّابَّةِ

Ve bindüğü tavarı yürimeğile (09) meclis mütebeddil olup kıyārı elinden gider. وَ فِي

وَ فِي (10) Ve zevciñ ‘avratına “İhtiyār eyle.” didüğünde üç talākı لَا يَصِحُّ نِيَّةُ الثَّلَاثِ

بل تَبَيُّنٌ إِنْ قَالَتْ إِخْتَضَرْتُ نَفْسِي أَوْ اخْتَارَ نَفْسِي (11) olmaz. niyyet itmesi şahih (11) olmaz.

Belki ol ‘avrat (12) bāyin talāk boş olur. Eger “Nefsimi ihtiyār itdim ya ihtiyār

iderem.”dirse (13) وَ شَرْطُ ذِكْرِ النَّفْسِ مِنْ أَحَدِهِمَا ve zevc ve zevcenüñ birinden nefis

lafzını zıkr (14) eylemek şart kııldı. Ya’nı ya zevci “Nefsini ihtiyār eyle.” demek gerek

yāhüd (15) ‘avrat “Nefsimi ihtiyār itdim ya iderem.” demek gerek eger zevci nefis lafzını

اِخْتَارِي (17) وَ فِي (16) añmazsa tā kim ‘avrat “İhtiyār itdim.” didüğünde talāk vākı’ ola.

وَ اِخْتَارِي (17) وَ فِي (16) añmazsa tā kim ‘avrat “İhtiyār itdim.” didüğünde talāk vākı’ ola. Ve zevciñ ‘avratına bir ihtiyār itmegile (078a/01) إِيْتَارَةً لَوْ قَالَتْ إِخْتَرْتُ تَبَيُّنٌ

“İhtiyār eyle.” didüğünde eger ‘avratı “İhtiyār itdim.” dirse andan bāyin talāk (02) boş

إِخْتِيَارَةً يَقَعُ إِنْ قَالَتْ (03) أَيْ لَمْ يَذْكُرْ أَحَدُهُمَا النَّفْسَ بَلْ قَالَ الزَّوْجُ إِخْتَارِي. olur.

أَخْتَرْتُ Ya'nî zevc ve zevceden hiç birisi (04) nefis lafzını zıkr itmeyüp belki eri bir kerre

iẖtiyār itmegile “İẖtiyār eyle.” didüginde (05) eger ‘avratı nefsi zıkr itmeksizin “İẖtiyār

itdim.” dirse yine ʔalāk vāki‘ olur. (06) Ya'nî bu şüretde erden ‘avratdan hiç birisi lafz-ı

nefsi zıkr itmezse de ʔalāk (07) vāki‘ olur. ‘Avrat “İẖtiyār itdim.” dimegile وَلَوْ كَرَّرَ

إِخْتَرْتُ إِخْتِيَارَةً أَوْاخْتَرْتُ الْأُولَى أَوْ الْوَسْطَى أَوْ الْأَخِيرَةَ يَقَعُ (08) إِخْتَارِي ثَلَاثًا فَقَالَتْ

ثَلَاثًا بِإِلَانِيَّةٍ (09) ve eger zevc³⁰ إِخْتَارِي kelimesini üç kerre tekrār iderse, ya'nî “İẖtiyār

it, (078a(10) iẖtiyār it, iẖtiyār it.” dise de ‘avratı daḥı ‘aḳabince “Bir kerre iẖtiyār

itmegile (11) iẖtiyār itdim.” dise yāḥūd “Evvelkini iẖtiyār itdim.” dise yāḥūd “Ortakın

iẖtiyār (12) itdim.” dise yāḥūd “Şoñrakini iẖtiyār itdim.” dise yine üç ʔalāk vāki‘ olur.

(13) Zevciniñ ol tekrār itdügi إِخْتَارِي kelimesile üç ʔalākı niyyet itmeksizin (14) ya'nî üç

kerre إِخْتَارِي deyince üç ʔalāk niyyet itmezse de ‘avrat “İẖtiyār (15) itdim.” didüginde

üç ʔalāk vāki‘ olur. اجْتَمَعَ فِي مَلَكَهَا الطَّلَقَاتِ الثَّلَاثَ بِأَلَا (16) وَهَذَا عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ لِأَنَّهُ

وَالْأَوْسَطِيَّةُ وَالْآخِرِيَّةُ بَقِيَ مُطْلَقٌ (17) تَرْتِيبٍ كَالْمُجْتَمِعِ فِي الْمَكَانِ فَإِذَا بَطَلَ الْأُولِيَّةُ

أَخْتَرْتُ (078b/01) وَالْإِخْتِيَارِ فَصَارَ كَمَا لَوْ قَالَتْ إِخْتَرْتُ

İmām-ı A'zam raḥimehü'llāhü ta'ālānuñ (02) ʔıtındadır. Zīrā ki ol şüretde ‘avratıñ

milkinde tertıbsız üç ʔalāk (03) cem‘ oldı. Bir mekānda cem‘ olmış nesne gibi pes çünki

³⁰ Seç.

evvelik ve ortalık (04) ve şofralık bātlı oldu. Ya'nı anda ibtidālik ve ortalık ve şofralık mu'teber (05) olmadı. İmdi 'avrat için mu'tlak ihtiyār kılup "Evvelkini ya ortakini (06) veya şofrakini ihtiyār itdim." dimesi hemān yalnız ihtiyār itdim dimesi gibi oldu. (07)

وَلَوْ قَالَتْ طَلَّقْتُ نَفْسِي أَوْ اخْتَرْتُ نَفْسِي بِتَطْلِيقَةٍ بَانَتْ بِوَاحِدَةٍ فِي الْأَصْحَحِّ Ve eger (08) zevciñ 'avratına üç kerre "İhtiyār it." didüğinde 'avratı dağı "Nefsimi boşadım."

(09) dirse yāhūd "Nefsimi bir ³¹ تَطْلِيقَهُ ile ihtiyār itdim." dirse erinden bir bāyin talāk (10) ile boş olur. Eşahh olan kavle, ya'nı 'avrat böyle dimegile nefsini ihtiyār idüp (11) erinden boş olunca eri aña mürāca'at itmege eşahh olan kavle göre kādır olunmaz. (12)

دُكِرَ فِي الْهُدَايَةِ أَنَّهُ يَقَعُ وَاحِدَةً يَمْلِكُ الرَّجْعَةَ Ve Hidāye kitābında zıkr (13) olundığı eger er 'avratına üç kerre "Nefsiñi ihtiyār it." didüğü şüretde (14) 'avrat "Nefsimi boşadım ve yāhūd nefsimi bir talāk ile ihtiyār itdim." dirse (15) bir talāk vāki' olup zevci aña rec'aya mālİK olur. وَقَعُ مِنَ الْكَاتِبِ وَ الصَّوَابُ أَنَّهُ لَا يَمْلِكُ الرَّجْعَةَ (16) وَ قِيلَ هَذَا غَلَطٌ

ba'z 'ulemā dimişdir ki: (17) "Hidāye'nün bu mes'elesinde zevc 'avratınıñ rec'asına mālİK olur." didüğü (079a/01) kātibden vāki' olma ğalağdır ve şavābı budur ki ol kişi ol وَقِيلَ فِيهِ رَوَاتَانِ إِحْدَاهُمَا أَنَّهُ يَقَعُ وَاحِدَةً

(02) mürāca'at itmege mālİK olmaya وَاحِدَةً وَأَنَّ بَآئِنَهُ وَهَذَا أَصْحَحُ (03) ve ba'zları (04) dağı dimişdir ki "Bu mes'eledede iki rivāyet olup birisi budur ki ol (05) şüretde bir talāk-ı rec'ı vāki' olup zīrā 'avratıñ ³² طَلَّقْتُ نَفْسِي yāhūd (06) ³³ أَخْتَرْتُ نَفْسِي بِتَطْلِيقَةٍ didüğü

³¹ Boşamak.

³² Kendi kendimi boşadım.

³³ Kendi kendimi boşanmış olarak seçtim.

ṭalākīn lafz-ı şarīhidir ve ol bir rivāyet (07) budur ki ol şūretde ol ‘avrata bir bāyin ṭalāk vāķi’ olur ki eṣaḥḥ (08) olan ḳavl budur.” وَ لَوْ قَالَ أَمْرُكَ بِيَدِكَ فِي تَطْلِيقَةٍ أَوْ اخْتَارِي

Ve eger er ‘avratına dirse ki: “Emriñ eliñdedir (09) تَطْلِيقَةً فَاخْتَارَتْ نَفْسَهَا يَقَعُ رَجْعِيَّةً (10) bir ṭalāk virmekde” yāḥūd ancak “Bir ṭalāk virmeğini iḥtiyār it.” deyüp de (11)

‘avrat daḥı nefsinı iḥtiyār eylese bir ṭalāk-ı rec’i vāķi’ olur. وَأَمْرُكَ بِيَدِكَ وَنَوَّ (12) وَلَوْ قَالَ Ve eger er ‘avratına üç يَقَعَنَّ (13) الثَّلَاثَ فَقَالَتْ إِخْتَرْتُ نَفْسِي بِوَاحِدَةٍ أَوْ بِمَرَّةٍ وَاحِدَةٍ

ṭalākı niyyet itdüğü ḥâlde dise ki: “Emriñ (14) eliñdedir.” pes ‘avrat daḥı “Nefsimi bir iḥtiyār itmegile iḥtiyār itdim.” dise (15) yāḥūd “Bir kerre iḥtiyār itmegile iḥtiyār itdim.” dise üç ṭalāk vāķi’ olur. (16) Ya’nı ol şūretde ‘avrat erinden üç ṭalāk boş düşer. وَإِنْ (17)

Ve eger ol قَالَتْ طَلَّقْتُ نَفْسِي وَاحِدَةً أَوْ اخْتَرْتُ نَفْسِي بِتَطْلِيقَةٍ فَوَاحِدَةٌ بَابِنَةٌ Ve eger ol فَوَاحِدَةٌ بَابِنَةٌ (02) Bir kerre ṭalāk boşadım.” yāḥūd “Bir kerre ṭalāk (02)

virmeğimle nefsimi iḥtiyār itdim.” dirse ancak bir bāyin ṭalāk vāķi’ olur. (03) لَا يَدْخُلُ

Ve eger ‘avratına وَ لَوْ قَالَ أَمْرُكَ بِيَدِكَ الْيَوْمَ وَ بَعْدَ غَدٍ لَا يَدْخُلُ اللَّيْلُ فِيهِ دَالِّلٌ فِيهِ “Bu gün ve yarın değil ol (04) bir gün emr eliñdedir.” dirse anda gice dāḥil olmaz. Ya’nı eriñ bu tefvizi ancak (05) gündüze şāmil olur, giceye olmaz. وَ بَطَلَ أَمْرُ الْيَوْمِ إِنْ رَدَّتْهُ

Ve eri ‘avrata “Bu gün ve yarın değil öbir gün emriñ وَ بَقِيَ الْأَمْرُ (06) وَ بَقِيَ الْأَمْرُ eliñdedir.” (07) didüğünde eger ‘avrat ol günde emri elinde olmağını redd iderse (08) ol günde emri elinde olması bāṭıl olup ancak yarın değil ol bir günde (09) emri elinde

الأمر في غد إن (10) وَ فِي أَمْرِكَ بِيَدِكَ الْيَوْمَ وَعَدًّا دَخَلَ لِلَّيْلِ وَ لَا يَبْقَى .
olmak kalur.

رَدَّتْهُ فِي يَوْمِهَا Ve erin ‘avratına “Hem bu gün ve hem yarın (11) emrin eliindedir.”

didüğinde ol günün gece dağı dāhil olur ve eger ‘avrat (12) erinin ol sözünü kabul

itmeyüp ol günde redd iderse irtesi (13) günde dağı emr elinde kalmar. لَأَنَّ اللَّيْلَ يَسِرُّ

وَاحِدًا فَإِذَا رَدَّتْهُ فِي الْبَعْضِ بَطَلَ الْمَجْمُوعُ (14) تَابِعًا هُنَا فَيَصِيرُ الْمَجْمُوعُ تَفْوِيضًا

Zirā ki تَفْوِيضَيْنِ وَ إِذَا رَدَّتْ أَحَدَهُمَا بَقِيَ الْآخَرُ (15) بِخِلَافِ الْفَصْلِ الْأَوَّلِ لِأَنَّهُ يَصِيرُ

bu şoñraki şüretde (16) gece gündüze tābi‘ olup gündüzle gicenün ve irtesi günün

cümlesi (17) bir tefvîz olmuş olur ki bu şüret faşl-ı evvelin ya‘nî evvelki şüretin (080a/01)

hîlâfıncadır. Zirā anda iki tefvîz olup ‘avratı birini redd idince (02) ol birisi birinde

فَطَلَّقَتْ نَفْسَهَا يَقَعُ رَجْعِيَّةٌ (03) وَلَوْ قَالَ طَلَّقِي نَفْسَكَ وَمَ يَنُؤِ أَوْ نَوَى وَاحِدَةً .
kalur.

Ve eger er ‘avratına kendü nefsiñi boşa deyüp de (04) bu lafzı ile hiç talāk niyyet

itmeyüp yāhūd bir talākı niyyet idüp ‘avrat da (05) nefsinı taṭlîk eylese bir rec‘î talāk

vāki‘ olur. وَإِنْ طَلَّقْتَ ثَلَاثًا وَ نَوَاهُ (06) صَحَّ Ve eger ‘avratına nefsiñi boşa didüğinden

şoñra ol ‘avrat üç talāk (07) ile kendü nefsinı boşarsa hâl bu ki zevc dağı üç talākı niyyet

(08) itmiş olsa şahih olur. Ya‘nî ‘avratın üç talāk ile nefsinı boşaması (09) şahih olup üçü

de vāki‘ olur. وَبَيَّةَ الثَّنَيْنِ لَا Ve bu şüretde zevcin (10) iki talākı niyyet itmesi şahih

طَلَّقِي 34 Zirā zevcin ‘avratına (11) لَأَنَّ قَوْلَهُ طَلَّقِي مَعْنَاهُ إِفْعَلِي فِعْلَ الطَّلَاقِ .
olmaz.

³⁴ Boşa.

فَالطَّلَاقُ مَصْدَرٌ وَ هُوَ لَفْظٌ dimesiniñ ma'nası "Sen talāk fi'lini işle." (12) dimekdir.

فَرْدٌ يَحْتَمِلُ الْوَاحِدَ الْإِعْتِبَارِيَّ وَ هُوَ

الثَّلَاثُ فَلَا يَدُلُّ عَلَى الْعَدَدِ (13) Pes talāk lafz-ı maşdardır ve maşdar(14) ise

lafz-ı ferd olup vāhid-i i'tibārīye muhtemil olur ki ol vāhid-i (15) i'tibārī üç talāk'dır. Pes

“Avratıñ نَفْسِي رَجَعِيَّةً (16) وَ يَقَعُ ‘aded olan iki talāka delālet eylemez.

لَأَنَّهَا قَالَتْ فِي جَوَابِ لَأَنَّهَا قَالَتْ فِي جَوَابِ nefsimi bāyin kıldım.” dimesile bir rec'ī talāk (17) vāki' olur.

بَلْ مُطَلِّقُ الطَّلَاقِ فِي قَوْلِهَا أُبْنْتُ (080b/01) طَلَّقِي نَفْسَكَ فَلَيْسَ لَهَا إِيقَاعُ الْبَيَانِ

Zirā ol 'avrat ol وَ هُوَ رَجَعِيٌّ (02) نَفْسِي بَطَلْتَ صِفَةً الْإِبَانَةَ وَ بَقِيَ مُطَلِّقُ

kelāmını aña eriniñ “Kendü (03) nefsiñi benden boşa.” didüğiniñ cevabında dimişdir.

Pes ol 'avrat için (04) bāyin talākı vāki' kılmak yokdur. Belki ancak muṭlaq talākı

düşürmesi (05) vardır. “İmdi nefsimi bāyin kıldım.” dimesinde kendüsini bāyin kılmak

şifati bātil (06) olup muṭlaq talāk kalmışdır ki ol talāk-ı muṭlaq rec'ī talāk'dır. Pes (07) bu

şüretde 'avrat bāyin talāk boş olmayup rec'ī talāk boş olur. (08) وَ بِأَخْتَرْتُ نَفْسِي لَأَ

Ve dağı 'avratıñ “Nefsimi ihtiyār itdim.” dimesile hiç (09) bir nesne vāki'

olmaz. Ya'nı 'avrata eri “Nefsiñi benden boşa.” didüğünde 'avrat (10) dağı “Nefsimi

boşadım.” dimeyüp de “Nefsimi ihtiyār itdim.” dirse bu söz ile (11) hiç bir talāk vāki'

olmaz. Zirā 'avratıñ “Nefsimi ihtiyār itdim.” dimesi talākıñ (12) şarīh elfazından

degildir. ve dağı (13) كِشِي وَلَا يَصِحُّ الرَّجُوعُ عَنْ طَلَّقِي نَفْسَكَ وَ يَتَّقِيْدُ بِالْمَجْلِسِ

‘avratına “Kendü nefsiñi benden boşa.” didüğinden soñra bu sözünden dönmesi (14)

şahîh olmaz ve ol ‘avratıñ muhayyer olması ol meclis ile muqayyed olup pes ol (15)

meclisini tebdîl ve tağyîr eyledüğinden soñra muhayyerligi qalmaz. وَ فِي طَلَّقِي ضَرَّتَكَ

وَ فِي طَلَّقِي ضَرَّتَكَ (17) Ve dağı iki ‘avratlı olan kişi ‘avratıñ birine “Qumañı (17)

benden boşa.” didüğinde ve dağı bir kimsenenün âhara “ ‘Avratımı benden boşa. ”

أَنْ (02) didüğinde evvelki mes’elede zıkr olunan iki nesnenün hilâfı vardır. (02)

(03) يَصِحُّ الرَّجُوعُ عَنْهُ وَلَا يَتَقَيَّدُ بِالْمَجْلِسِ لِأَنَّ طَلَّقِي لَيْسَ بِوَكِيلٍ بَلْ هُوَ يَمِينٌ لِأَنَّهُ

لَأَنَّهُ (04) تَعْلِيْقُ الطَّلَاقِ بِتَطْلِيْقِهَا وَ الْيَمِينُ تَصْرُفٌ لَا زِمٌ فَلَا يُقْبَلُ الرَّجُوعُ ثُمَّ هُوَ تَمْلِيْكُ

تَعْمَلُ لِنَفْسِهَا وَ يَتَقَيَّدُ بِالْمَجْلِسِ وَ أَمَّا طَلَّقِي ضَرَّتَكَ وَ طَلَّقِي إِمْرَأْتِي فَتَوَكِيْلٌ فَيُقْبَلُ

(06) “Qumañı (06) Ya’ni bu iki şüretde zevciñ ‘avratına ‘ “Qumañı (06)

benden boşa didüğinden ve âhar kimseneye “ ‘Avratımı benden boşa. ” didüğinden (07)

rücû’ı şahîh olur ve hem ol sözi vekîliñ meclisi ile muqayyed olmaz. Zîrâ (08) evvelki

şüretde, zevciñ ‘avratına “Nefsiñi benden boşa.” didügi ‘avratını vekîl (09) kılmak

degildir. Belki ol sözi hemân yemîndir. Zîrâ zevciñ ³⁵ طَلَّقِي نَفْسِكَ (10) kelâmı ‘avratıñ

kendü nefsiñi boşamaqlığına ta’lîkdir. Yemîn ise söylendügi (11) gibi lâzım ve şâbit

olur, taşarrufdur. Pes ol yemîn rücû’ı qabûl eylemez. Ba’dehu (12) zevciñ طَلَّقِي نَفْسِكَ

qavli ‘avrata talâqını milk kılmakdır. Zîrâ ‘avrat bu işi (13) kendü nefsi için işler. Pes

‘avratıñ muhayyer olması meclis ile bağlanur. Ammâ zevciñ (14) ‘avratına “Qumañı

³⁵ Kendini boşa.

benden boşa.” dimesi ve āḥar kimseneye “ ‘Avratımı benden boşa. ” (15) dimesi ancak tevkıldir. Ya‘nī bu kelāmı yemīn degildir. Belki ‘avratını boşamak için (16) āḥarı vekīl kılmaktadır. Pes imdi tevkılden rücū‘ şaḥīḥ olur ve hem ol meclise (17) maḥşuş olmaz. Ol vekīlīn taşarrufı بِالْمَجْلِسِ (081b/01) وَ فِي طَلَّقِي نَفْسِكَ مَتَى شِئْتَ لَا يَتَقَيَّدُ أَيِّ ve daḥı erīn ‘avratına “Nefsiñi benden boşa.” dilediğīn vaḡtde didüğinde (02) muḡayyed olmaz. Ya‘nī bu şüretde ol ‘avratın muḡayyer olması ol meclise maḥşuş (03) olmaz. وَ

فِي طَلَّقَهَا إِنْ شِئْتَ يُتَقَيَّدُ وَلَا يَرْجِعُ Ve daḥı zevciñ āḥar kimseneye “İsterseñ (04) ‘avratımı boşa.” didüğinde bu kelāmı ol meclis ile muḡayyed olup ve andan (05) rücū‘

بِمَشِيَّتِهِ (06) أَيُّ قَالَ لِأَحَدٍ طَلَّقَ إِمْرَأَتِي إِنْ شِئْتَ يُتَقَيَّدُ بِالْمَجْلِسِ لِأَنَّهُ عَلَّقَهُ. idemez. (07) فَصَارَ تَمْلِيكًا لِأَضٍ تَوَكِيلاً فَيَتَقَيَّدُ بِالْمَجْلِسِ وَ لَا يَرْجِعُ كَمَا فِي طَلَّقِي نَفْسِكَ

Ya‘nī kişi “Bir āḥar kimseneye ‘avratımı boşa dilerseñ.” didüğü kelāmuñ ḥükmi (08) ol meclis ile bağlanur. Zīrā zevc ‘avratın ṭalākını ol āḥarın murād itmesine (09) ta‘līk eyledi. Pes bu kelām ṭalākı ol āḥara milk kılmak olur. Yoḡsa anı vekīl (10) kılmak olmaz. Pes imdi bu kelāmuñ ḥükmi meclis ile muḡayyed olup andan rücū‘ (11) idemez.

Nite kim (12) وَلَوْ قَالَ طَلَّقِي نَفْسِكَ ثَلَاثًا didüğünde ḥükm böyle idi.

فَطَلَّقْتُ وَاحِدَةً فَوَاحِدَةً Ve eger kişi ‘avratına “Nefsiñi benden üç ṭalāk boşa.” (13)

deyüp ‘avrat daḥı üç ṭalāk boşamayup bir ṭalāk boşarsa ancak (14) bir ṭalāk vākī‘ olur.

فَطَلَّقْتُ ثَلَاثًا لَا يَقَعُ (15) وَلَا يَقَعُ شَيْءٌ فِي عَكْسِهِ أَيُّ قَالَ طَلَّقِي نَفْسِكَ وَاحِدَةً

لَا فِي ضِمْنِ الثَّلَاثِ (16) شَيْءٌ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ لِأَنَّهُ فَوَّضَ إِلَيْهَا إِيقَاعَ وَاحِدَةٍ فَصَدًّا

وَعِنْدَهُمَا يَقَعُ وَاحِدَةً Ve ol kelāmuñ ‘aksinde hiç bir nesne (17) vāki’ olmaz. Ya‘nī kişi ‘avratına “Nefsiñi benden bir talāk boşa deyüp ‘avrat (082a/01) dağı bir talāk boşamayup da üç talāk boşarsa hiç bir nesne vāki’ olmaz. (02) Hāşılı ne bir ve ne iki ve ne üç talāk vāki’ olur. İmām-ı A‘zam raḥimehü- (03) ‘llāhü ta‘ālānuñ kıtında zīrā ol kişi ‘avratına kaşd ile bir talākı düşürmesini (04) işmarladı, yoḥsa üç talāk zımnında olan bir talākı tefvīz itmedi. (05) Ammā Ebī Yūsuf ve İmām Muḥammed raḥimehümā’llāhü ta‘ālānuñ kıtında ‘avrat “Nefsimi üç (06) talāk boşadım.” dirse de yine bir talāk vāki’ olur. وَأَوْ الرَّجْعِيِّ فَعَكَسَتْ وَقَعَ أَمْرًا بِهِ (07) وَلَوْ أَمَرْتُ بِالْبَّائِنِ Ve eger ‘avrat bāyin talāk yāḥūd rec‘ī talāk (08) ile nefsiñi boşamağıla emr olunup ‘aksince eylerse, zevciñ aña emr eyledüğü (09) talāk vāki’ olur. Ya‘nī er ‘avratına “Kendüñi benden bāyin talāk boşa.” deyüp (10) ‘avratı dağı bāyin talāk boşamayup da rec‘ī talāk ile boşarsa aña (11) eriniñ emr eyledüğü üzre bāyin talāk vāki’ olur. ‘Aksi dağı buña (12) kıyāş oluna. وَلَا يَقَعُ فِي وَاحِدَةً Ve dağı (13) Hiç talāk vāki’ olmaz. Zevciñ ‘avratına “Nefsiñi benden üç talāk boşa.” (14) dilerseñ didüğünde eger ‘avrat nefsiñi bir talāk boşarsa وَأَوْ عَكْسِهِ (15) وَإِنْ شِئْتَ أَنْ تَطَّلِقَ نَفْسَكَ وَاحِدَةً (16) ve ol evvelki kelāmuñ ‘aksinde dağı hiç bir nesne vāki’ olmaz. Ya‘nī (17) kişi ‘avratına “Nefsiñi benden bir talāk boşa dilerseñ.” deyüp de ‘avrat (082b/01) dağı nefsiñi bir talāk boşamayup üç talāk boşarsa, hiç bir nesne (02) vāki’ olmaz. Ya‘nī ne bir ve ne üç talāk vāki’ olur. فَفِي الْأَوَّلِ لَا (03) يَقَعُ شَيْءٌ لِأَنَّ الْمُرَادَ

لَا يَقَعُ شَيْءٌ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ (04) إِنَّ شِئْتَ الثَّلَاثَ وَلَمْ يُوجَدِ مَشِيئَةُ الثَّلَاثِ وَ فِي الثَّانِيَةِ

وَ لَمْ تُوجَدِ مَشِيئَةُ الْوَاحِدَةِ (05) لِأَنَّ الْمُرَادَ طَلَّقِي نَفْسِكَ وَاحِدَةً قَصْدِيَّةً إِنَّ شِئْتَ

قَصْدًا وَ عِنْدَهُمَا يَقَعُ وَاحِدَةً Pes evvelkinde ya'nī (06) “Nefsiñi üç talāk boşa isterseñ.”

didüğinde hıç bir nesne vāķi' olmaz. (07) Zīrā ol kelāmıla murād “Üç talākı dilerseñ

boşa.” dimekdir ve ‘avratdan (08) ise bir uğurdan üç talākı dilemek bulunmadı. İmdi bu

evvelki şüretde (09) ‘avrat nefsiñi üç talāk boşarsa hıç bir talāk vāķi' olmaz ve ikinci (10)

mes'elede ya'nī nefsiñi bir talāk boşa dilerseñ deyüp de ‘avrat üç (11) talāk boşadığı

şüretde dağı hıç bir talāk vāķi' olmaz. İmām-ı A'zam (12) raħimehü'llāhü ta'ālānuñ

ķıtında zīrā ³⁶ طَلَّقِي نَفْسِكَ وَاحِدَةً إِنَّ شِئْتَ kelāmıla murād (13) “Nefsiñi benden

ķaşd ile olan bir talāk boşa dilerseñ.” dimekdir ve ķaşd (14) ile ol bir talākı murād itmek

ise ‘avratdan bulunmadı. Pes bu şüretde (15) dağı hıç bir talāk vāķi' olmaz ve İmāmeyn

raħimehü'llāhü ta'ālānuñ ķıtında (16) bu şüretde bir talāk vāķi' olur. وَلَا فِي أَنْتِ طَالِقٌ

Ve dağı talāk vāķi' olmaz. Zevciñ

‘avratına (083a/01) “Sen tālīķsin dilerseñ.” deyüp ‘avrat dağı “Diledim dilerseñ.” deyüp

(02) لَأَنَّهُ عَلَّقَ الطَّلَاقَ بِمَشِيئَتِهَا الْمَوْجُودَةَ didüğinde “Diledim.” didüğünde

(03) zīrā zevc talākı ‘avratıñ ol hālde mevcüd (04) olan

meşiyetine ta'līķ eyledi. Ol hālde ise ‘avratıñ meşiyeti bulunmadı.

³⁶ Kendini bir ve iki boşa.

لَأَنَّهَا عَلَّقَتْ وُجُودَ مَشِيَّتِهَا بِوُجُودِ مَشِيَّتِهِ وَ لَا عِلْمَ لَهَا بِوُجُودِ مَشِيَّتِهِ (05)

(06) Zîrâ ol hatun dağı kendü meşiyetiniñ vücudını zevciniñ meşiyetiniñ (07)

vücüdına ta'lîk eyledi ve 'avratıñ ise eriniñ meşiyetiniñ vücüdına (08) 'ilmi yoğdur.

اِنْشَاءً فَهُوَ اِيقَاعٌ فِي (09) وَذَلِكَ لِأَنَّ قَوْلَهُ أَنْتِ طَالِقٌ. Ya'nî eriniñ diledüğünü bilmez.

Ve فِي الْحَالِ وَ لَمْ يُوجَدْ ذَلِكَ (10) الْحَالِ لَكِنْ بِشَرْطِ مَشِيَّتِهَا فَ مَشِيَّتُهَا لِأَبَدٍ مِنْ وُجُودِهَا

şu meşiyet şüretinde talâk vâki' olmaz. (11) Zîrâ zevciñ 'avratına طَالِقٌ³⁷ kavli ol

'avratıñ talâkıñı fi'l-ğâl (12) inşâ ve işbât eylemekdir ve inşânuñ ma'nâsı ise hemân

söylendüğü ħâlde

(13) murâd olunan nesneyi vâki' kılmakdır ki bu mağalde vuğû'u talâk murâddır.

(14) Velâkin ol talâkı düşürmek 'avratıñ anı dilemesi şartlıdır. Pes (15) ol 'avratıñ

dilemesiniñ ol ħâlde bulunması lâzımdır. Ya'nî ol أَنْتِ طَالِقٌ didüğü ħâlde 'avrat

dağı "Fi'l-ğâl diledim." deyüp âğar nesneye (17) ta'lîk itmesi lâzımdır ve bu ma'nâ ise

bulunmadı. OI نَوَى الطَّلَاقَ بِقَوْلِهِ شِئْتُ (083b/01) وَإِنْ نَوَى الطَّلَاقَ أَيْ إِنْ

meşiyeti şüretinde eger recül شِئْتُ³⁸ (02) didüğü vağtde niyyet iderse de ya'nî recül

'avratıñ cevâbında شِئْتُ dimesile (03) talâk virmegi niyyet iderse mücerred شِئْتُ

dimesile talâk vâki' olmaz. قَالَ (04) فِي الْكَلَامِ الْمَرْأَةُ ذِكْرُ الطَّلَاقِ

وَالنِّبْيَةُ لَا تُعْمَلُ فِي غَيْرِ الْمَذْكُورِ حَتَّى لَوْ قَالَ شِئْتُ (05) لِيَصِيرَ الزَّوْجُ شَائِبًا طَلَاقِهَا

³⁷ Sen boşsun.

³⁸ İstediysem.

Hidāye'de مُبْتَدَاءٌ لَأَنَّ الْمَشِيَّتَةَ تُبَيِّنُ عَنِ الْوُجُودِ (06) طَلَاقِكِ يَقَعُ إِذَا نَوَى لِأَنَّهُ muşannifi didi ki: “Bu meşiyet (07) şüretinde ٲalāk vāki‘ olmaz.” Zīrā ‘avratıñ kelāmında ya‘nī شِئْتُ didüğinde (08) ٲalāk zikri yoğdur. Tā kim zevci شِئْتُ dimesile ‘avratıñ ٲalākını dilemiş (09) ola. Pes bu şüretde zevc شِئْتُ dimesile ٲalākı niyyet iderse de mādāmki (10) ٲalākı telaffuz itmeye vāki‘ olmaz. Zīrā niyyeti mezkūr olmayan nesnede ‘amel ve te’şir (11) itmez. Hattā eger ol kişi ‘avratınıñ cevābında “ٲalākıñı diledim.” deyüp de bunuñla (12) ٲalākı niyyet iderse vāki‘ olur. Zīrā zevciñ شِئْتُ dimesi ٲalākı (13) yeñi başdan düşürmektir. Ya‘nī bundan evvelki kelāma müterettib olmayup yeñile (14) ٲalāk virmekdir. Zīrā zevciñ شِئْتُ kavlindeki meşiyete vücūd ma‘nāsından (15) haber virir. Hāşılı شِئْتُ kavlinüñ ma‘nāsı³⁹ أَوْجَدْتُ طَلَاقِكِ dimektir (16) ki bunuñ da hāşıl-ı ma‘nāsı saña “Yeñile ٲalāk virdim.” dimektir. Pes imdi zevc (17) ‘avratına niyyet ile⁴⁰ شِئْتُ طَلَاقِكِ deyince ٲalāk vāki‘ olur. إِذَا قَالَ (084a/01) أَيُّ الرَّوْحِ أَنْتِ طَالِقٌ إِنْ شِئْتِ فَمَعْنَاهُ إِنْ شِئْتِ طَلَاقِكِ فَقَالَتْ شِئْتُ إِنْ شِئْتِ كَانِ (03) شِئْتُ طَلَاقِي إِنْ شِئْتِ طَلَاقِي فَقَالَ الرَّوْحُ شِئْتُ أَيُّ شِئْتُ طَلَاقِكِ فَلَمَّا حِيدَ حِيدَ الطَّلَاقِ مُقَدَّرًا تُعْمَلُ الْبِنْيَةُ فِيهِ Hidāye’nüñ taqriri üzre ben dirim ki (04) zevc ‘avratına “Sen ٲaliksın dilerseñ.” deyince bunuñ ma‘nāsı, “Sen ٲaliksın (05) eger ٲalākıñı dilerseñ.” dimektir. Pes ‘avratıñ dağı “Diledim dilediñse.” dedigiñiñ (06) ma‘nāsı

³⁹ Seni boşadım.

⁴⁰ Seni boşamak istedim.

“Tlākımı diledim dilediñse ʔalākımı.” demek olup zevciñ (07) dağı “Diledim.” dediginiñ ma’nası “Diledim ʔalākını.” dimekdir. Pes vaqtā kim ʔalāk (08) ol zıkr olunan terkıblerde muḳadder oldı ise zevciñ شئتُ didüginde (09) niyyet ‘amel ve te’sir ider.

Ya’ni ol شئتُ dimesile ʔalākı niyyet iderse “Vāḳı’ (10) olmaḳ lāzım gelür.” deyü su’āl

iderem. الطَّلَاقُ الَّذِي هُوَ مَفْعُولُ الْمَشِيَّةِ (11) فَيُمْكِنُ أَنْ يُجَابَ عَنْهُ أَنَّ الْمُقَدَّرَ هُوَ

وَهُوَ الطَّلَاقُ فَهَذَا هُوَ الطَّلَاقُ الَّذِي جُعِلَ (12) وَإِذَا قَالَ الزَّوْجُ شِئْتُ قُدِرَ لَهُ مَفْعُولُ

جُعِلَ جُزَاءً لِّلْمَشِيَّةِ وَ تَقْدِيرُ ذَلِكَ الطَّلَاقُ لَا (13) مَفْعُولًا لِّلْمَشِيَّةِ لَا الطَّلَاقُ الَّذِي

بِمَشِيَّتِهَا الطَّلَاقُ مَشِيَّةٌ مَوْجُودَةٌ وَلَمْ تُوجَدْ تِلْكَ بَلْ (14) يُوجِبُ الْوُقُوعَ لِأَنَّهُ عَلَّقَ الطَّلَاقُ

عَلَّقَتِ الْمَرْأَةُ وُجُودَهَا

(15) Ve ol irād eyledigim su’alden bu

vechle (16) cevāb virilmek mümkin olur ki recülün شئتُ ḳavline taḳdīr olunan şol (17)

ʔalāk lafzıdır ki ‘avratıñ شئتُ ḳavliniñ mef’ulidir ve zevci شئتُ deyince (084b/01) aña

bir mef’ul taḳdīr olunur ki ol mef’ul ʔalāk lafzıdır. Bu zevciñ kelāmında (02) taḳdīr

olunan ʔalāk ‘avratıñ شئتُ ḳavline mef’ul ḳılınan ʔalākıdır. Yoḫsa (03) ‘avratıñ

meşiyetine cezā ḳılınan ʔalāk degildir ve ol meşiyetiñ mef’uli olan (04) ʔalākıñ taḳdīri

ise ʔalākıñ vuḳū’unı iḳtizā eylemez. Zīrā ki recül ʔalākı (05) ‘avratıñ fi’l-hāl mevcüd

olan meşiyeti ile ʔalākını dilemesine ta’līḳ eylemişdir (06) ve ‘avratıñ ise ol fi’l-hāl

mevcüd olmaḳ meşiyetini bulunmadı. Belki ‘avrat (07) kendü meşiyetiniñ vücüdünü

eriniñ meşiyetiniñ vücūdına ta‘līk eyledi ve zevciniñ (08) ʔalāķı dilemesi ise ‘avrata ma‘lūm degildir. Pes imdi ol meşiyet şūretinde (09) ‘avratınıñ cevābında eriñ mücerred **أَمَّا إِذَا** dimesile ʔalāķ vāķi‘ olmaz. Mādāmki (10) niyyet ile **شِئْتُ** ʔalāķıñ dimeye. **لَآنَّ هَذَا إِنِّشَاءٌ مُّبْتَدَأٌ وَ إِنَّمَا اخْتِجَ إِلَى النَّيَّةِ لِأَنَّهُ** (11) **قَالَ شِئْتُ الطَّلَاقَ وَ نَوَى يَقَعُ مَا هُوَ مَفْعُولُ الْمَشِيَّةِ فَإِنْ نَوَى هَذَا لَا يَقَعُ وَإِنْ نَوَى** (12) **يُمْكِنُ أَنْ يُرَادَ بِالطَّلَاقِ** Ammā zevc ‘avratına “ʔalāķıñı diledim.” deyüp niyyet daķı (14) idince ʔalāķ vāķi‘ olur. Zīrā zevciñ bu **شِئْتُ الطَّلَاقَ** dimesiñi (15) başdan ʔalāķı işbātdır ve bu şūretde zevc ʔalāķı niyyet eylemege muħtāc oldu. (16) Zīrā mümkün olur ki **شِئْتُ الطَّلَاقَ** dimesile meşiyetiniñ mef‘ūli olan (17) ʔalāķ murād oluna. Pes eger zevc bu meşiyetiñ mef‘ūli olan ʔalāķı niyyet iderse (085a/01) ʔalāķ vāķi‘ olmaz ve eger yeñiden ʔalāķı niyyet iderse vāķi‘ olur. Pes bu (02) taķdīrce niyyet lāzımdır. Tā kim ʔalāķ vāķi‘ ola **وَكَذَا كُلُّ تَعْلِيْقٍ بِمَعْدُومٍ** ve daķı (03) recülūñ ‘avratına

(04) **شِئْتُ إِِنْ شِئْتَ** dedikde ⁴² **شِئْتُ** de ‘avrat daķı ⁴¹ **شِئْتُ** deyüp de ‘avrat daķı **أَنْتِ طَالِقٌ إِِنْ شِئْتَ**

ʔalāķ vāķi‘ olmaduķı gibidir. Ol ‘avratıñ her bir ma‘dūm olan nesneye (05) ta‘līk eyleduķi ʔalāķ meşelen kişi ‘avratına **أَنْتِ طَالِقٌ إِِنْ شِئْتَ** diduķinde ‘avrat (06) daķı “ʔalāķımı diledim babam dilemedise.” deyince ʔalāķ vāķi‘ olmaz. Zīrā babasınıñ (07) ʔalāķı dilemesi anuñ ma‘lūmı degildir. Ve eger ol ‘avrat (08) **وَ يَقَعُ لَوْ عَلَّقْتَ بِمَوْجُودٍ**

⁴¹ Eğer istersen boşsun.

⁴² Sen istersen ben de isterim.

ṭalākımı dilemesin mevcūd olan nesneye ta‘līk iderse ṭalāk vāḳi‘ olur. (09) كَمَا لَوْ قَالَتْ

Meşelen ol ‘avrat zevciniñ (10) cevābında شِئْتُ إِنْ كَانَتْ السَّمَاءُ فَوْقَ الْأَرْضِ

وَ 43 “Ṭalākımı diledim eger gök yer üstünde olursa.” deyince ṭalāk (11) vāḳi‘ olduğu gibi

وَإِذَا مَا 44 didüğünde شِئْتُ (12) أَنْتِ طَالِقٌ إِذَا وَأَنْتِ فِي أَنْتِ طَالِقٌ إِذَا شِئْتُ

أَنْتِ طَالِقٌ 45 ve dahı شِئْتُ (13) وَأَنْتِ طَالِقٌ إِذَا مَا شِئْتُ ve dahı شِئْتُ

didüğündeki مَا شِئْتُ (14) وَأَنْتِ طَالِقٌ إِذَا مَا شِئْتُ 46 didüğünde شِئْتُ

ma‘naları, “Sen benden ṭalīksin dilediğın vaktde.” (15) لَّا يَرْتَدُّ الْأَمْرُ بِرَدِّهَا وَ

أَصْرَاتِهَا رَدًّا، “Avratıñ redd eylemesi (16) ile eriniñ ol emri redd

olunmaz. Ya‘nı ol dört şüretiñ birisile kişi (17) ‘avratıñ ṭalākımı ‘avratıñ kendüsine tefvīz

idüp “Dilediğın vaktde (085b/01) sen ṭalīksin.” deyüp de ‘avrat eriniñ ol kelāmını

meclisde redd idüp “Boşanmağ (02) istedim.” dimegile bu kelāmı kendüsiniñ

muḥayyerliğin red ve ibṭāl itmeyüp her ne zamān (03) isterse kendüsini erinden ancak

bir ṭalāk boşayup bir ṭalākdan ğayrı ṭalāk (04) ile boşayamaz. Ya‘nı ol şüretde ‘avrat

kendüsiçün ancak bir ṭalāk (05) virmege mālīk olup birden ziyāde ṭalāk viremez. وَ فِي

أَنْتِ طَالِقٌ كَلَّمَا 47 Ve dahı eriniñ ‘avratına شِئْتُ (06) كَلَّمَا شِئْتُ لَهَا

شِئْتُ didüğünde (07) ya‘nı “Sen benden boş ol, her bār ki benden boşanmağı dilesin.”

43 Sen istediysen boşsun.

44 İstedüğünde.

45 Dilediğın zaman boşsun.

46 Dilediğın zaman.

47 İstediğın takdirde boşsun.

hâşılı kişi (08) ‘avratına “Her boşanmak istedikçe benden boş ol.” didüğünde ol ‘avrat (09) için vardır ki kendüsiçün bir talâk düşüre ve andan sonra bir dağı (10) dilerse bir talâk dağı virir ve bundan sonra dilerse bir talâk dağı virüp (11) kendüsini erinden birer birer üç talâk ile boş düşürür. **لَا إِيقَاعُ** **الثَّلَاثِ جَمِيعًا** (12) Yoğsa ol ‘avrat için ol şüretde kendüsine bir (13) uğurdan üç talâk virmek yoğdur. Ya’nî eri aña “Her bār ki benden (14) boşanmak dileyessin boş ol.” didüğünde ‘avrat kendüsini ancak bir (15) talâk ile taflîk idüp bundan sonra bir dağı ve bir dağı taflîk ider. Tā (16) üç talâkı tamām oluncaya dek yoğsa üç talâkı da bir uğurdan (17) ikā’ idemez. Ya’nî

“Kendümi erimden üç talâk boşadım.” diyemez ve eger ol (086a/01) şüretde kendüsünü bir uğurdan üç talâk ile taflîk iderse cemīan (02) hıç bir talâk vāki’ olmaz. İmām-ı A’zam raḥimehü’llāhü teālānuñ kıtında ve İmāmeyn (03) kıtında ancak bir talâk vāki’ olup üç vāki’ olmaz. **لَا إِيقَاعُ الثَّلَاثِ**

(04) **آخَرَ** Ve dağı ol ‘avrat için yoğdur bir āḥar ere varduğundan sonra kendüsin (05) taflîk eylemek **قَوْلُهُ** muşannif raḥimehü’llāhü ta’ālānuñ **وَلَا التَّطْلِيقُ** (06) kavli **بِالثَّلَاثِ** **عَطْفٌ عَلَى الإِيقَاعِ الْمُضَافِ** **بِالثَّلَاثِ** ref ile maẓmūm (07) olup lafz-ı selāşe muẓāf olan ikā’ lafzına ma’tūfdur ki **تَقْدِيرُهُ** (08) anuñ taqđiri **لَيْسَ هَا إِيقَاعُ**

الثَّلَاثِ جَمِيعًا **وَلَا التَّطْلِيقُ** terkībīdir. (09) Ya’nî ol ḥatun için yoğdur, bir uğurdan üç talâkıñ cümlesini (10) düşürmek ve dağı ol ḥatun için yoğdur. Ol zevcinden boşandıktan (11) sonra āḥar zevce varup andan dağı boşandıktan sonra yine evvelki

وَ فِي حَيْثُ شِئْتِ وَ أَيْنَ شِئْتِ zevcinden (12) bir ya iki talākıla kendüsini boşamak

بِالْمَجْلِسِ (13) يُتَقَيَّدُ ve dağı kişi ‘avratına “Sen benden boş ol kaçıkı mekānda dilerseñ

(14) yāhūd kaçanda dilerseñ.” didüğinde bu tefvizi ‘avratın ol hāde olduğı (15) meclis ile

وَ muğadder olup ol meclisini tağıyır ve tebdil eyledüğinden sonra muğayyer (16) olmaz.

وَ فِي كَيْفَ شِئْتِ يَفْعُ رَجْعِيَّةً وَ إِنْ لَمْ تَشَاءَ Ve dağı zevciñ ‘avratına (17) “Sen benden

boş olınca dilerseñ.” didüğinde birer rec’i talāk boş olur. (086b/01) Eger ‘avrat hiç bir

talākı dilemezse de (02) فَإِنْ شِئْتِ كَالزَّوْجِ بَآيِنَةً وَ ثَلَاثًا وَقَعَ (02) pes ol şüretde ya’nı

zavciñ aña “Nice dilerseñ (03) benden boş ol.” didüğinde eger ol ‘avrat eriniñ bāyin

وَ إِنْ نَوَتْ talākı (04) ya üç talākı diledüğü gibi dilerse ol minvāl üzre talāk (05) vāki’ olur.

وَ إِنْ نَوَتْ (06) ثَلَاثًا وَ الزَّوْجِ وَاحِدَةً بَآيِنَةً أَوْ بِقَلْبٍ فَرَجْعِيَّةً Ve eger ‘avrat üç talākı niyyet ve zevci

bir bāyin talākı niyyet iderse (07) yāhūd bunun ‘aksince olursa, ya’nı zevci üç talāk

niyyet idüp (08) ‘avrat bir bāyin talāk niyyet iderse ancak bir rec’i talāk vāki’ olur. (09)

وَ إِنْ لَمْ يَنْوِ شَيْئًا فَمَا شِئْتِ هَذَا قَوْلُ أَبِي حَنِيفَةَ Ve eger ol şüretde (10) ya’nı kişi

‘avratına “Benden boş ol nice dilerseñ.” didüğinde bu sözi (11) ile eger hiç bir dürlü

talākı niyyet itmemiş ise ‘avratın diledüğü talāk (12) vāki’ olur ki bu İmām-ı A’zam

أَنَّ الْكَيْفِيَّةَ مُفَوَّضَةٌ إِلَيْهَا لَا أَصْلُ (13) وَ حَاصِلُهُ raḥimehü’llāhü ta’ālānuñ kavlidir.

وَ الطَّلَاقِ فَيَفْعُ رَجْعِيَّةً إِنْ لَمْ تَشَأْ إِلْمَرْأَةُ (14) Ve İmām-ı A’zam ḥazretleriniñ bu kavliniñ

ḥāşıl ve neticesi budur ki (15) ol şüretde talākın keyfiyeti ya’nı niceliği ‘avratın

kendüsine tefvîz (16) ve teslîm olunmuştur. Yoğsa ʔalākıñ aşlı aña teslîm olunmamışdır.

Pes (17) ‘avrat ʔalāk-ı bāyin ve rec‘īden hıç birisin dilemezse ancak bir rec‘ī

طَلَاقٌ وَقَعُ أُولُوهُرَ أَمَّا إِنْ شَاءَتْ فَإِنْ وَافَقَ مَشِيَّتَهُ مَشِيَّتَهَا فِي الْبَايِنِ (087a/01)

ʔalāk vāki‘ olur. (02) Ammā eger ol ‘avrat ʔalākı dilerse

(03) pes bāyin ʔalākda yāhūd üç ʔalākda eriniñ diledüğü anuñ diledüğüne (04) muvāfiğ

olursa, ya‘nī ikisiniñ de diledüğü bir dürlü ʔalāk olursa (05) ittifağ itdükleri ʔalāk vāki‘

olur. (06) Ve ‘avrat ʔalākı diledüğü tağdırce eger eriniñ

diledüğü anuñ (07) diledüğüne muğālefet iderse, ya‘nī ikisiniñ diledüğü bir dürlü

olmayup (08) biri bāyin ve biri üç ʔalāk olursa ancak bir rec‘ī ʔalāk vāki‘ olur. (09) Zīrā

bu şüretde (10) ol ‘avratıñ

dilemesini i‘tibār itmek lāzımdır. Zevci aña ʔalākıñ (11) keyfiyyetini tefvîz itdüğüçün

ve ‘avratıñ dilemesine (12) و لَابُدُّ مِنْ إِعْتِبَارِ مَشِيَّتِهِ لِأَنَّ مَشِيَّتَهَا

i‘tibār lāzım olduğı (13) gibi eriniñ dağı dilemesine i‘tibār eylemek lāzımdır. Zīrā

فَإِذَا تَعَارَضَتَا تَسَاقَطَتَا فَبَقِيَ الْأَصْلُ. ‘avratıñ dilemesi (14) zevcinden istifāde olunmuştur.

(15) Pes çünki zevciñ meşiyetine dağı i‘tibār olunur. (16) İmdi

‘avratıñ meşiyeti ile zevciñ meşiyeti biri birine muğālefet iderlerse, (17) ya‘nī ‘avratıñ

diledüğü eriniñ diledüğüne rāst gelmezse ikisiniñ de (087b/01) meşiyetleri sākığ olup aşl

olan ʔalāk ya‘nī bir rec‘ī ʔalāk kılup⁴⁸ (02) ancak ol vāki‘ olur. وَإِنْ لَمْ تُوجَدْ مَشِيَّةُ الزَّوْجِ

⁴⁸ قَالُوْ بِ شeklinde yazılmıştır.

إِلَيْهَا (06) وَأَمَّا عِنْدَهُمَا فَكَمَا أَنَّ الْكَيْفِيَّةَ مُفَوَّضَةٌ. (05) murād itdügi ٲalāk vāki‘ olur. (03) تُعْتَبَرُ مَشِيَّةً

bulunmazsa (04) vāki‘ olan ٲalākın keyfiyyetinde ‘avratın diledügi i‘tibār olunup anuñ

إِلَيْهَا (06) وَأَمَّا عِنْدَهُمَا فَكَمَا أَنَّ الْكَيْفِيَّةَ مُفَوَّضَةٌ. (05) murād itdügi ٲalāk vāki‘ olur.

فَأَصْلُ الطَّلَاقِ مُفَوَّضٌ إِلَيْهَا أَيْضًا (07) Ammā Ebī Yūsuf ve Muḥammed raḥimehümā

‘llāhü ta‘ālānuñ kıtında nite kim ol űüretde ٲalākın keyfiyyeti ‘avrata tefvīz (08) ve teslīm

olunmıűdır. Aűl ٲalāk daḥı aña teslīm olunmıűdır. Pes imdi ‘avrat (09) ٲalākı niyyet

itmeyince aűl ٲalāk ya‘nı rec‘ı ٲalāk daḥı vāki‘ olmaz. (10) وَ فِي كَمْ شِئْتِ أَوْ مَا شِئْتِ

لَا بَعْدَهُ طَلَّقْتَ مَا شِئْتِ فِي مَجْلِسِهَا وَ إِن رَدَّتْ إِرْتَدَّ (11) Ve daḥı

“Sen benden boű ol her ne  adar dilerseñ, yāḥūd her ne deñli (12) dilerseñ.” didüginde

ol ‘avrat meclisinde iken diledügi ٲalāk (13) mi dārınca nefsinı ta lık ider ve eger

zevciniñ ol s zini  ab l itmey p redd (14) iderse zevciñ ol kelāmı giri  d n p ‘avratın

وَ فِي طَلَّقِي نَفْسِكَ مِنْ ثَلَاثٍ مَا شِئْتِ لَهَا أَنَّ هَذَا عِنْدَ (15) elinden muḥayyerlik gider.

أَبِي حَنِيفَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى لِأَنَّ مِنْ اللَّتَّبَعِيضِ (16) تَطَّلَقَ مَا دُونَهَا لَا ثَلَاثًا

‘avratına “   ٲal kdan (17) diledüg ñ  adar nefsiñi benden boűa.” didüginde ol ‘avrat

i  n (088a/01) vardır. Kend sini    ٲal kdan aűađı ٲal kıla boűamak yoḥsa bu űüretde

(02) anuñı un kend sini    ٲal k boűamak yo dur ki bu İmām-ı A‘zam raḥimeh - (03)

‘llāhü ta‘ālānuñ kıtındadır. Zırā zevciñ مِنْ ثَلَاثٍ ⁴⁹  avlindeki lafz-ı min teb‘ız (04)

  nd r. Pes ol lafz ile ٲalākın ba‘zısı mur ddır. Yoḥsa c mlesi (05) degil وَعِنْدَهُمَا لَهَا

⁴⁹   ten.

أَنَّ تُطَلَّقَ نَفْسَهَا ثَلَاثًا فَيَكُونُ مِنَ اللَّبِيَانِ ve İmāmeyn (06) katında ol ‘avrat için kendü
nefsini üç talāk boşamak vardır. Pes (07) bu iki imāmiñ kavline göre⁵⁰ مِنْ لَفْزِ بَيَانٍ
içün olur. (08) قُلْنَا أَلْكُلُّ مُحْتَمَلٌ وَ الْبَعْضُ مُتَيَقَّنٌ فَيُحْمَلُ عَلَيْهِ Ve biz İmām-ı
A‘zam’iñ cānibinden (09) İmāmeyne cevāb virüp diriz ki zevciñ مِنْ ثَلَاثٍ dimesile
talākıñ (10) cümlesi murād olunmaq ihtimāli vardır. Velākin ba‘zısı murād olunmaq
yaqın ile (11) ma‘lūmdur. Pes ol kelām muyaqqen olan ba‘z talāka ḥaml olunup
muhtemel (12) olan cümle talāka ḥaml olunmaz.⁵¹ بَابُ الْحَلْفِ بِالطَّلَاقِ

(13) Bu bāb talāka and içmegiñ beyānındadır. شَرَكُ صِحَّتِهِ الْمُلْكُ أَوْ الْإِضَافَةُ

(14) Talāka and içmek şahīḥ olmağın şartı ya‘nī talāka and içmegile ‘avratıñ (15) boş
olmasının şartı kişi ‘avratıñ talākına and içdüğü vaqtda ol (16) ‘avratıñ talākına mālīk
olmağdır, yāḥūd andını ‘avratıñ talākına mālīk (17) olmasına koşmağdır. Meşelen
“Fulān ‘avratı tezevvüc idersem benden boş olsun.” (088b/01) demek gibi فَلَا تَطْلُقُ
pes (02) çünkü kişi ‘avratıñ
talāka and içdüğinde ol ‘avratıñ talākına mālīk (03) olması talāka and içmegiñ şihhatiniñ
şartı oldı. İmdi şol beyāncı ‘avratı (04) boş olmaz ki kişi anı tezevvüc itmedin aña “Eger
saña söylersem benden boş (05) ol.” didi. Şoñra anı nikāhıla alup da aña söyledi. وَتَطْلُقُ

⁵⁰ -dan, -den.

⁵¹ Boşanmaya yemin etme bölümü.

Ve şart قَالَهُ لِرُؤُوسِهِ ثُمَّ كَلَّمَهَا لِرُؤُوسِ الْمَلِكِ وَقَتَ التَّعْلِيْقِ (06) بَعْدَ شَرْطِ اِنْ

bulduğundan (07) sonra ‘avratı boş olur. Eger ol sözi kişi ‘avratına deyüp de (08) sonra

aña söylerse, ya’nı bir kimsene ‘avratına “Eger saña söylersen benden (09) boş ol.”

didüğünde fi’l-vāki’ aña söylerse hemān aña nite kim eyledügi gibi (10) ‘avratı boş olup

ta’lîki vaqtinde ya’nı ol andı içdügi vaqtdde ‘avrat (11) anuñ milk-i nikâhında bulunduğı

ve فَنَكَّحَهَا لِرُؤُوسِ الْاِضَافَةِ اِلَى الْمَلِكِ (12) اَوْ قَالَ لِاِجْنَبِيَّةٍ اِنْ نَكَحْتِكَ فَاَنْتِ كَذَا

yâhüd bir kişi beyāncı ‘avrata (13) dedi ki: “Eger seni nikâhıla alursam sen şöylesin ya’nı

benden tälîksin.” Şoñra (14) ol ‘avratı nikâhıla aldı pes bu şüretde dağı ol ‘avrat andan

boş (15) olur. ‘Avratıñ tälâkın aña mâlik olmasına koşduğıçun hâşılı (16) “Seni tezevvüc

idersem boş ol.” dimegile hemān aña nikâh kılduğı gibi boş (17) düşer. وَ عِنْدَ الشَّافِعِيِّ

Ve İmām Şāfi’î raḥimehü’llāhü ta’ālānuñ (089a/01) kıtında bu tälâk vāki’ olmaz. لَا يَقَعُ

Ya’nı “Kişi ecnebî ‘avrata ‘Seni nikâhıla alursam (02) boş ol.’ didüğünde anı tezevvüc

iderse tälâk vāki’ olmaz.” dedi (03) İmām Şāfi’î raḥimehü’llāhü ta’ālā بِالْاِضَافَةِ

ve بِالْمَلِكِ (04) اِلَى الْمَلِكِ تَعْلِيْقُ الطَّلَاقِ

ta’lîk eylemektir. (05) Ya’nı ecnebî ‘avratıñ tälâkını aña mâlik olmasına aña komağdır.

Geçen mişāl (06) gibi pes hemān aña mâlik olduğı gibi tälâk vāki’ olur. وَ اَلْفَاظُ الشَّرْطِ

(08) اِذَا مَا دَاغِي اِذَا دَاغِي اِنْ Ve şartı delâlet iden kelimeler اِنْ دَاغِي اِذَا مَا وَكُلُّ⁵² (07)

كُلُّ lafzlarıdır. Ya’nı bu kelimeler şart için vaz’ olunmuşlardır ki (09) كُلُّ lafzınıñ

⁵² Eğer ve eğer ve eğer ve tüm.

كُلَّمَا تَزَوَّجْتُكَ فَأَنْتِ كَذَا gibidir ki ma'nası (12) "Her bār ki ben seni tezevüc idüp
فَإِنَّهُ كُلَّمَا تَزَوَّجَهَا تَطَلَّقُ وَإِنْ كَانَ بَعْدَ (13) dimekdir. nikāhıla alurım, benden boş ol."
زَوْجٍ آخَرَ (14) Zīrā zevc 'avratınıñ talākını böyle şart idince anı her tezevüc itdükke
لَا يُبْطَلُ الْيَمِينَ (16) وَ زَوَالِ الْمَلِكِ (15) boş olur. Tezevüci zevc āhardan soñra ölürse
ve 'avratdan zevcün milk-i nikāhınıñ zā'il olması yemini (17) bu zamān ya'nı kişi
'avratınıñ talākına yemīn eyledüğinden soñra ol (090a/01) 'avratı bir ya iki talāk
boşamağıla ol yemini çözümez. Hāşılı yine yemini (02) bākīdir. وَ تَنْحَلُّ بَعْدَ شَرْطٍ
و شَرْطٍ لِلطَّلَا الْمَلِكِ Ve muṭlaq şart (03) bulunduğdan soñra yemīn çözüür ve
talāk vāki' olmağ için milk (04) şart kılınmışdır. Ol şart 'avrat gerek ol erin milkinde
iken bulunsun (05) ve gerek anuñ milkinden çıkdüğünden soñra bulunsun hemān şart
bulunduğı (06) gibi yemīn bozulur. Velākin eger ol 'avrat ol yemīn iden zevciniñ (07)
milkinde iken şart bulunursa talāk vāki' olur ve eger anıñ milk-i (08) nikāhından
çıkdüğünden soñra şart bulunursa ancak yemīn çözüür. (09) Bāṭil olur, ammā talāk vāki'
olmaz. Zīrā talākın vukū'ına şartın (10) vücudı kıtında ol zevcin ol 'avrata milk-i
nikāhıla mālīk (11) olması şartdır. Pes 'avrat anıñ milk-i nikāhında degilken ol şart (12)
bulunursa talāk vāki' olmayup ancak yemīn bāṭil olur. فَقَوْلُهُ (13) Muşannifiñ
الشَّرْطُ فِي الْمَلِكِ أَوْ فِي غَيْرِ الْمَلِكِ (14) أَي سِوَاهُ وَجِدَ kavliniñ tefsiri
şart bulunduğdan soñra (15) yemīn çözüür, nihāyet bulur. Berāberdir ki ol şart 'avrat ol
(16) recülün milk-i nikāhında iken bulunsun yāhūd anıñ milk-i nikāhından (17)

فَإِنْ وُجِدَ فِي (090b/01) çıkduğundan sonra bulunsun hâşılı iki hâlde de yemîn bozular. (02) اَلْمُلْكِ تَنْحَلُّ إِلَى جَزَاءٍ أَيْ يَبْطُلُ الْيَمِينُ وَ يَتَرْتَّبُ عَلَيْهِ İmdi eger ‘avrat ol (03) yemîn çözülüp hük-m-i cezâsının bulunmasına recülün milkinde iken şart bulunursa (04) olup üzerine cezâ terettüb ider. Hâşılı hem yemîn vâşıl olur. Ya’nî yemîn bâtil (05) talâk vâki’ olur. وَإِنْ وُجِدَ لَا فِي الْمُلْكِ تَنْحَلُّ لَا إِلَى جَزَاءٍ أَيْ (06) يَبْطُلُ الْيَمِينُ Ve eger ol şart ‘avrat recülün (07) milkinde değilken bulunursa ancak yemîn çözülüp cezâsına mutaşşıl olmaz. (08) Ya’nî yemîn bâtil olup üzerine cezâ müterettib olmaz. Hâşılı ancak yemîn nihâyet (09) bulup talâk vâki’ olmaz. Cezânuñ ya’nî vukû’u talâkıñ maḥalliyeti bulunmadığı (10) için ya’nî şart bulunduğunda ol ‘avrat recülün taht-ı nikâhında (11) bulunmamağın talâk vâki’ olmaz. ثَلَاثًا فَأَرَادَ أَنْ يَدْخُلَ (12) فَإِنْ قَالَ إِنْ دَخَلَتِ الدَّارَ فَأَنْتِ طَالِقٌ ثلاثًا فأراد أن يدخل (13) الدَّارَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَقَعَ الثَّلَاثُ فَحِيلَتُهُ أَنْ يُطَلَّقَهَا وَاحِدَةً وَتَنْقِضِي الْعِدَّةَ فَتَدْخُ (14) الدَّرَ حَتَّى يَبْطُلَ الْيَمِينُ وَ لَا يَقَعُ الثَّلَاثُ ثُمَّ يَتَزَوَّجَهَا فَإِنْ تَدَخَلَتِ الدَّارَ لَا يَقَعُ (15) بِشَيْءٍ لِبُطْلَانِ الْيَمِينِ Pes çünkü şartın vücudı (16) nikâhında olunca boş olup milk-i (17) benden üç talâk boş ol.” deyüp de hem ‘avratının ‘avratına “Eger fulân eve girirseñ (18) budur ki ol (02) ‘avratını ancak bir talâk boşaya ve ‘iddeti geçüp tükendikten sonra ol (03) ‘avrat varup ol eve dâhil ola tâ kim recülün yemîni bozulup üç (04) talâk vâki’

olmaya. Ba‘dehu anı tezevvüc idüp yeñi başdan nikāh ile illā (05) ol Һatunı ol kişi nikāh ile alduğından Őoñra taht-ı nikāhında iken (06) ol Һatun varup ol eve girirse hiç bir talāk vāki‘ olmaz. (07) Ya‘nı ol eve girmegile erinden boş düşmez bundan muқaddem yemīn bāñıl (08) olduğıçun وَإِنْ اِخْتَلَفَا فِي وُجُودِ الشَّرْطِ فَالْقَوْلُ لَهُ إِلَّا مَعَ حُجَّتِهَا ve eger (09) erle ‘avrat şartın bulunduğunda ihtilāf iderlerse, ya‘nı zevc (10) dise ki: “Yemīniniñ şartı bulunmadı ve ‘avrat dise ki bulundu.” Pes bu (11) Şüretde söz recülünđir. Meger kim şartın vücudı üzre ‘avratın (12) Őāhidleri ola. Ya‘nı şart bulunduğunu eger ‘avrat işbāt ide bilürse (13) bu taқdırce söz ‘avratındır. Ya‘nı bunuñ sözi maқbül olup (14) erinden boş düşer. (15) وَ فِي شَرْطٍ لَا يُعْلَمُ إِلَّا مِنَّا صُدِّقَتْ فِي حَقِّهَا خَاصَّةً Ve Şol şartın vücudında ihtilāf eylemeleri ki ol şart bilinmez. İllā yine (16) ‘avratın beyān itmesinden bilinür. Ancaқ kendü haқkında taşdıқ olunur. (17) Ya‘nı kişi ‘avratınıñ talākını bir nesneye ta‘līқ eylese ki ol ma‘nāyı (091b/01) ‘avratdan ğayrı kimse bilimez. Pes bu Şüretde ‘avratın kelāmına i‘tibār (02) olunup ancaқ kendüsiniñ haқkında sözine inanılır. فَفِي إِنْ حِضَّتِ

(03) فَأَنْتِ طَالِقٌ وَ فُلَانَةٌ Pes kiři ‘avratına “Eger Һayż görürseñ hem sen boş

(04) ol ve hem ortağıñ olan fulān ‘avratım.” didüğinde عَذَابَ اللَّهِ (05) وَ إِنْ كُنْتِ تُحِبِّينَ

ve dağı kişi ‘avratına “Eger Allāhu Ta‘ālā’nuñ (06) ‘azābın sever

olduñsa hem sen Şöylesin, ya‘nı talīқsin ve hem kölem (07) āzād olsun.” didüğinde لَوْ

eger (08) ‘avrat evvelki Őüretde “Һayż فَطَلَّقَتْ هِيَ فَقَطْ قَالَتْ حِضَّتْ وَأَحَبَّهُ

gördüm.” dirse ve ikinci şüretde ‘azābu- (09) ’llāhi ta‘ālāyı severem.” dirse ancak kendüsi boş olup ne kıması (10) boş olur ve ne recülün kölesi āzād olur. Ya‘nī ikrārı ancak kendü (11) nefsi hakkında geçer. Yoħsa āħar hakkında geçmez (12) ve kiři ‘avratına “Sen benden tālīksin eger ħayz (13) görürseñ.” didüğünde ‘avrat üç gün ħayz kanını gördüğünden (14) sonra ħayzının evvelinden cezānuñ ya‘nī tālāķıñ vuķū‘ı ile ħükm olunur. (15) Ĥāşılı ‘avrat ħayz gördüğü günlerin ibtidāki gününden boş (16) olur.

أَيَّامٍ يُحْكَمُ بِالْجُزْأِ مِنْ (17) أَيُّ إِنْ قَالَ إِنْ حِضَّتْ فَانْتِ كَذَا فَبِ دَمَا رَعَاتِ الدَّمِ ثَلَاثَةَ حَيْضٍ فَيُحْكَمُ بَعْدَ الثَّلَاثَةِ بِوُقُوعِ (092a/01) أَوَّلِ الدَّمِ لِأَنَّهُ تَبَيَّنَ بِرَأْيَةِ الدَّمِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِنَّهُ

أَوَّلَهَا Ya‘nī eger bir kiři (02) ‘avratına dirse ki: “Eger sen ħayz görürseñ şöylesin ya‘nī (03) benden boşsin.” Pes ol ‘avrat üç gün ħayz kanın gördüğünden (04) sonra ħayz kanının ibtidāsından cezā ile ya‘nī vuķū‘u tālāķıla ħükm olunur.” (05) Zīrā ki ‘avrat üç gün kan görmegile āşikār oldu ki ol gördüğü (06) ħayz kanıdır. İmdi ol ħayz günleriniñ evvelinden cezānuñ ya‘nī tālāķıñ (07) vuķū‘ı ile üç günden sonra ħükm olunur. Ve يَفْعُ حَتَّى تَطْهَرَ فَإِنَّ الْحَيْضَةَ هِيَ الْكَامِلَةُ (08) وَ فِي إِنْ حِضَّتْ حَيْضَةً لَّا

kişi ‘avratına “Sen tālīķ (09) sin eger bir ħayz görürseñ.” didüğünde tālāķ vāķi‘ olmaz. Ol (10) ħayzdan pāk oluncaya dek ya‘nī ol ħayzdan pāk olmayınca tālāķ (11) vāķi‘ olmaz. Zīrā ħayza didikleri betden olan ħayzdır. Ya‘nī bir ħayz (12) deyü bitevi ħayza dinür ve ħayz bitevi olmaz. İllā ħayzdan çıķup (13) pāk olunca pes bu şüretde ‘avratın ħayzı

وَ فِي إِنْ صُمَّتْ فَانْتِ طَالِقٌ. (14) pāk olduğı gibi tālāķ vāķi‘ olur.

(15) تَطْلُقُ حِينَ غَرَبَتْ مِنْ يَوْمٍ صَامَتْ (15) Ve kişi ‘avratına “Eger bir gün oruç

(16) tutarsa sen t̄aliksın.” didüğünde ol oruç tutduğu günden (17) boş olur. Güneş

batduğu h̄inde فَإِنَّهُ يَقَعُ عَلَى (092b/01) بِخِلَافٍ إِنْ صُمْتَ⁵⁷ فَإِنَّهُ يَقَعُ عَلَى ol mes’ele

bunuñ hilāfıncadır. Ya’nī ol şüretde (02) ‘avratıñ oruç tutduğu günde hemān güneş

batduğu gibi boş olup (03) andan muḳaddem boş olmaz. Ammā bu şüretde ya’nī bir günü

añmayup da “Ancaḳ (04) oruç tutarsa benden boş ol.” didüğünde ol ‘avrat niyyet ile

(05) oruç tutmaḡa şürū‘ idüp bir azacıḳ vaḳtde oruçlu turduğu(06) gibi boş olur. Zīrā

gündüzde niyyet ile bir azacıḳ vaḳtde oruçlu (07) durmaḡa “şavm” dimeḳ vāḳi’dir. Pes

bu şüretde ol ‘avrat şavma (08) şürū‘ itdüğü gibi erinden boş düşer. وَ لَوْ عَلَّقَ طَلْقَةً

وَ طَلَّقَتَيْنِ بِأُنْثَى فَوَلَدَتْهُمَا وَمَا يَدْرِي الْأَوَّلَ طَلَّقْتَ وَاحِدَةً قَضَاءً وَتَنْتَيْنِ (09) بِوَلَادَةِ ذَكَرٍ

(10) تَنْزُهَا أَى دِيَانَةً يَعْنِي فِيمَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ تَعَالَى Ve eger kişi ‘avratınıñ

(11) bir t̄alāḳın erkek toḡurmasına ta’līḳ idüp iki t̄alāḳın kız toḡurmasına (12) ta’līḳ

eylese ya’nī ‘avratına dise ki: “Eger erkek toḡurursañ bir t̄alāḳ (13) boş ol ve eger kız

toḡurursañ iki t̄alāḳ boş ol.” deyince pes(14) ‘avrat daḡı ikiz toḡurup biri erkek ve biri

kız olmaḡın ḳanḳısı (15) muḳaddem toḡduğu bilinmezse ol ‘avrat bir t̄alāḳ boş olur.

Ḳazāen (16) ya’nī bir t̄alāḳ boş olmasıla ḳāḏī ḥükm ider Ve tenezzüh ve ihtiyāḫ idüp

(17) dīnini şaḳınmaḳ cihetinden iki t̄alāḳıla boş olur, ya’nī beynehu ve beyne- (093a/01)

’llāhi ta’ālā iki t̄alāḳ vāḳi’ olur. Hāşılı ol şüretde gerḳek bir t̄alāḳ (02) ile ḥükm olunur.

Ammā kişi beynehu ve beyne’llāhi ta’ālā ihtiyāḫ idüp iki t̄alāḳ (03) vāḳi’ olduḡunu i’tibār

⁵⁷ Oruç tutmama durumunda.

itmek dağı yekdir. **وَالثَّانِي (04) وَانْقَضَتِ الْعِدَّةُ بِهِ أَي بِالْوَضْعِ** Ve ol ‘avratıñ ‘iddeti

ikinci ile ya’nı ol ikizlerden ikinci (05) doğurduğı veled ile geçer. **وَإِنَّمَا لَا يَقَعُ بِهِ طَلَاقٌ**

بِالْوَضْعِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَأُولَاتِ الْأَحْمَالِ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ (06) آخَرَ لِأَنَّ الْعِدَّةَ تَنْقُضِي

حَمْلَهُنَّ (07) Ve ikinci velediñ ħurūcı ile bir āħar Ƨalāk dağı vāķi‘ olmaz. Zīrā ‘avratıñ (08)

‘iddeti ikinci velediñ vaż‘ı ile geçer. Zīrā ki Allāh subĥānehu ve ta‘ālā **وَأُولَاتُ (09) 58**

الطَّلَاقَ فَهُوَ (10) ثُمَّ الْوَضْعُ شَرْطٌ لَوْفُوعٍ buyurmuşdır: **الْأَحْمَالِ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ**

طَلَاقٌ (11) مُؤَخَّرٌ عَنِ الْوَضْعِ فَتَنْقُضِي الْعِدَّةُ بِالْوَضْعِ فَلَا يَقَعُ بَعْدَهُ

ya’nı Ƨoğurmak Ƨalākıñ vuķū‘ına şartdır. (12) Pes Ƨalāk kim şart olan vaż‘-ı ħamlıñ

meşrūfıdır, vaż‘dan soñra- (13) dır. Pes imdi ‘avratıñ ‘iddeti soñraki vaż‘-ı ħaml ile geçüp

andan (14) soñra Ƨalāk vāķi‘ olmaz. **الثَّانِي (14) وَوَجَدَ الثَّانِي**

فِي الْمَلِكِ وَ إِلَّا فَلَا (15) Ve eger kişi ‘avratıñın Ƨalākın iki nesnenüñ vüçüdüna

(16) ta‘līķ iderse Ƨalāk vāķi‘ olur. Eger ikinci nesne ‘avrat ol recülün (17) milkinde iken

bulunursa ve eger ikinci şart milkinde iken bulunmazsa Ƨalāk (093b/01) vāķi‘ olmaz.

يَشْمِلُ مَا إِذَا لَمْ يُوجَدْ شَيْءٌ (02) كَافِيًا فِي الْمَلِكِ Muşannifiñ **وَقَوْلُهُ**

الْمَلِكِ (03) فِي الْمَلِكِ ol iki nesnenüñ (03) ‘avrat kendü milkinde iken bulunmasına yāĥūd

ancaķ ikincisi bulunmasına şāmil (04) olur ki bunuñ mişāli eriñ ‘avratına “Eger ben

zeyde ve ħālide söylersem sen (05) benden üç Ƨalāk boş ol.” dimesi gibidir. İmdi bu

⁵⁸ Hamile olan kadınların doğum vakti vadesidir.

şüretde ol kişi (06) zeyde ve hâlîde söylemedin ol ‘avratını boşayüp ve ‘iddetden çıkup kendü (07) milkinde degilken varup ol zeyde söylese ba‘dehu ol ‘avratı nikâh ile (08) alup milk-i nikâhında iken hâlîde söylese ol ‘avrat andan üç talâk (09) boş olur. Zîrâ ki “Sen benden boş ol eger zeyde ve hâlîde söylersem.” (10) didüğünde ikinci olan hâlîde söylediği vaqtdde ol ‘avrat ol recülün (11) milkinde idi. Pes i‘tibâr-ı şâniye olmağıla ‘avrat andan üç talâk boş (12) olur. وَقَوْلُهُ Ve muşannif raḥimehü’llâhü ta‘âlânun

يَشْمِلُ مَا إِذَا لَمْ يُوجَدْ شَيْءٌ مِنْهُمَا فِي الْمَلِكِ أَوْ وَجِدَ الْأَوَّلُ فِي الْآفِلَاءِ kavli (13)

الثَّانِ (14) Evvelkiden ve ikinciden hiç bir nesne ‘avrat anuñ milkinde iken

(15) bulunmaduğuna yâhüd evvelki milkinde bulunup ikincisi bulunmaduğuna şâmil

(16) olur. Ya‘nî kişi ‘avratınıñ talâkını zeyde ve hâlîde söylemege ta‘lîk idüp (17) ya‘nî

“Benden boş ol üç talâk eger zeyde ve hâlîde söylersem.” deyüp de (094a/01) bu

kelâmından soñra ol ‘avratın taḥlîk eyleyüp ve ‘iddeti tamâm olup (02) ‘avrat anuñ

milkinde degilken varup hem zeyde ve hem hâlîde söylediğünden (03) soñra ol ‘avratı

tekrâr nikâhıla alup ba‘dehu yine zeyde ve hâlîde söylerse (04) talâk vâki‘ olmaz, yâhüd

bu şüretde ‘avrat andan boş düşüp (05) milkinde degilken ancak hâlîde söyleyüp tekrâr

nikâh ile ol ‘avratı alup (06) milkinde iken zeyde söylerse yine talâk vâki‘ olmaz zîrâ ki

i‘tibâr (07) ta‘lîkinde ikinci vâki‘ olanadır ki taşvîrimiz de hâliddir. وَ التَّنَجِيزُ (08)

التَّحْلِيلِ ثُمَّ (09) التَّعْلِيقَ فَلَوْ عَلَّقَ الثَّلَثَ بِشَرْطِ تَمْدُضِ بَعْزِ الثَّلَثِ ثُمَّ عَادَتْ إِلَيْهِ بَعْدَ

وَجَدَ الشَّرْطَ لَا يَقَعُ شَيْءٌ Ve zevciñ talâkı tencîz itmesi ta‘lîkini (10) ibtâl ider. Ya‘nî

kişi ‘avratınıñ üç talâkını bir nesneye ta‘lîk eyledüğünden (11) soñra ol şartın vücüdünden

üzre ol ‘avratına rücū’ (02) itmiş olmaz. فَلَوْ نَزَعَ ثُمَّ أُولِجَ يَجِبُ الْعُقْرَ وَكَانَ رَجْعَةً Ve eger ol kişi (03) haşefesini idhāl itdüğinden sonra çıkarup tekrār idhāl iderse (04) ‘ukr vācib olur. Ta’līk şüretinde ve anuñla ‘avratına rücū’ itmiş olur. (05) Rec’i talāk boşaduğı şüretde وَأَنْتِ طَالِقٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ve (06) eger kişi ‘avratına “Sen benden boşsin inşā’llāh.” dise مُتَّصِلًا “İnşāa’- (07) allāh.” dimesi أَنْتِ طَالِقٌ dimesine ulaşığ olduğı hālde وَأَنْتِ طَالِقٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ (08) yāhūd zevc ‘avratına طَالِقٌ deyüp de inşā’llāh (09) dimedin ‘avrat ölürse bu iki şüretde talāk vāki’ olmaz. (10) وَقَالَ أَنْتِ طَالِقٌ فَأَخَذَ فِي (11) أَى Ve eger zevc ölürse talāk vāki’ olur. وَمَاتَ هُوَ يَفْعُ Ya’ni kişi (12) ‘avratına طَالِقٌ deyüp inşā’llāh kelimesini söylemege başlayınca (13) bu sözi tamām olmadın ölürse bu şüretde ol ‘avrat boş (14) olur. وَ فِي أَنْتِ طَالِقًا ثَلَاثًا إِلَّا تِنْتَيْنِ يَفْعُ وَاحِدَةً Ve kişi ‘avratına “Sen (15) benden üç talāk boşsin.” illā iki talāk degil didüğünde ancak (16) bir talāk vāki’ olur. وَ فِي إِيَّاهُ ثَلَاثًا إِلَّا وَاحِدَةً تِنْتَانِ Ve “Sen benden üç talāk (17) boşsin illā bir talāk degil.”

بَابُ ⁵⁹idüğünde iki talāk vāki’ olur.

⁵⁹يد وكنده şeklinde yazılmıştır.

(095b/01) ⁶⁰ طَلَّاقُ الْمَرِيضِ Bu bāb ḥastenūn ‘avratına ṭalāk (02) virmesiniñ aḥkām-ı beyānındadır. تَبْرُعُهُ إِلَّا (03) الْمَرِيضُ الَّذِي يَصِيرُ فَارًّا بِالطَّلَاقِ وَ لَا يَصِحُّ

Şol ḥaste ki (04) ‘avratına ṭalāk Şol ḥaste ki (04) ‘avratına ṭalāk virmek sebeble anuñ vāriş idici (05) olur ve daḥı anuñ mālından āḥara virmesi vaşıyyeti şaḥiḥ olmaz. İllā (06) mālınıñ üç bölüğünden bir bölüğünde şaḥiḥ olur. Şol ḥastedir ki anuñ (07) ġālib-i ḥāli marāz yāḥūd ġayr-ı ‘illet sebeble helākdir. Ya‘nī ol iki (08) şıfat ile muttaşif olan şol ḥastedir ki helāk olmağa yaqın (09) olup ol ‘illet sebeble ġālibā ‘āfiyet bulmayup ölmek maẓinnasında olur. (10) Ḥāşılı degmedeki ol helāka delālet iden

مَرَضٌ وَ عَجَزَ عَنْ إِقَامَةِ مَصَالِحِهِ خَارَجَ الْبَيْتِ وَقَدَّرَ (11) فَمِنْ اضْتِنَاهُ ‘illetden ḳurtula. مَرَضٌ وَ عَجَزَ عَنْ إِقَامَةِ مَصَالِحِهِ خَارَجَ الْبَيْتِ وَقَدَّرَ (11) فَمِنْ اضْتِنَاهُ Pes imdi şol ḥaste ki anı ḥasteligi ġāyetle zebūn (13) idüp eviniñ taşrasında maşlahatların görmekten ‘āciz olmuşdır. وَ مَنْ (14)

Ve daḥı bir kişile ceng (15) idüp بَارَزَ رَجُلًا أَوْ قُدَّمَ لِيُقْتَلَ فِي قِصَاصٍ أَوْ رَجِمَ مَرِيضٌ biri birin öldürmek şadedinde olan kimsene yāḥūd ḳışāş için (16) ya recm için öldürülmege getirilen kimsene ḥastedir. أَمَّا عَلَى نَحْوِ الَّذِي (17) مَرَّ Ya‘nī bu iki nev’ kimseneler ol bābda geçen vech üzre marīzdir. Ya‘nī (096a/01) ṭalāḳı ṭalāḳ-ı fārr olup teberru‘ı daḥı şülüş mālından nāfiẓ olan marīz deyü (02) işte bu iki nev‘iñ birisinden olan marīze dinür. كَذَلِكَ وَ مَاتَ بِذَلِكَ السَّبَبِ أَوْ بَعِيْرِهِ (03) فَلَوْ أَبَانَ زَوْجَتَهُ وَهُوَ

⁶⁰ Hasta boşama bölümü.

تَرْتِ خِلَافًا لِلشَّافِعِيِّ İmdi eger ol (04) vaş olunan haste ol hâletde iken ‘avratın üç bāyin ṭalāk ile boşayup da (05) ol sebep ile yāhūd ğayrı sebep ile ölürse ol ‘avrat aña vāriş (06) olur ki bunuñ aña vāriş olması İmām Şāfi’ī raḥimehü’llāhü ta’ālānuñ ḥilāfinca- (07) dir. وَأَعْلَمُ أَنَّ الْخِلَافَ فِيمَا إِذَا طَلَّقَهَا ثَلَاثًا لِأَنَّهُ إِذَا طَلَّقَهَا صَرِيحًا تَرْتِ (08) اتِّفَاقًا (08) Ma’lūmuñ ola ki bu mes’eledeki ḥilāf ol mariz ‘avratın üç (09) ṭalāk ile boşaduğı şürettedir. Zīrā ki eger ol haste ‘avratın ṭalāk-ı (10) şariḥ ile boşarsa bi’l-ittifāk بِالْكِنَايَاتِ أَمَّا عِنْدَنَا فَلَا نَ امْرَأَةَ الْفَارِ تَرْتِ (11) وَكَذَلِكَ إِذَا طَلَّقَهَا ‘avrat aña vāriş olur. بِالْكِنَايَاتِ أَمَّا عِنْدَهُ فَلَا نَ الْكِنَايَاتِ (12) وَ رَوَّاجِعُ Ve ṭalāk-ı şariḥ ile boşayınca ‘avrat bi’l-ittifāk vāriş olduğı (13) gibi eger kināyet ile boşarsa yine vāriş olur ammā bizim kıtımızda vāriş (14) olduğı fārrin ‘avratı aña vāriş olduğıçundur ve ammā Şāfi’ī kıtında vāriş (15) olduğı elfāz-ı kināye anuñ kıtında revāci’ olduğıçundur. Ya’nī Şāfi’ī kıtında (16) kişi ‘avratın kināyāt ile boşarsa da bā’in ṭalāk boş olmayup rec’ī (17) ṭalāk boş olur. وَإِنْ خَالَعَهَا لَا (18) تَرْتِ اتِّفَاقًا لِأَنَّهَا رَضِيَتْ بِالْفُرْقَةِ (09b/01) Ve eger ol haste ‘avratını ḥul’ iderse bi’l-ittifāk vāriş olmaz. Zīrā ki (02) ol ‘avrat zevciniñ mevtinden evvel anuñ furqatına rāzi olmuş idi. (03) فَبَقِيَ الثَّلَاثُ فَهُوَ مَحَلُّ النِّزَاعِ Pes çünki üç ṭalākdan azda şariḥ ve (04) kināye ile ṭalāk virdüginde hiç ḥilāf olmayup bi’l-ittifāk ‘avrat (05) aña vāriş oldu. İmdi ancak üç ṭalāk ile boşaması kaldı ki bizimle (06) Şāfi’ī beynindeki nizā’ın maḥalli budur

ki bu şüretde dağı bizim kıtımızda ‘avrat (07) vāriş olup anuñ kıtında vāriş olmaz. وَ كَذَا

طَالِبَةٌ رَجَعِيَّةٌ طَلَّقَتْ ثَلَاثًا

(08) Ve dağı kezālik (09) طَلَّبَتْ مِنَ الْمَرِيضِ رَجَعِيَّةً فَطَلَّقَهَا ثَلَاثًا تَرِثُ عِنْدَنَا

rec’ī Ƨalāķı Ƨaleb idüp de eri anı üç Ƨalāķ ile boşaduğı ‘avrat (10) vāriş olur. Ya’nī şol ‘avrat ki ölüm ħasteliginde olan erinden rec’ī (11) Ƨalāķ isteyüp eri dağı anı rec’ī Ƨalāķ boşamayup da üç Ƨalāķ

(12) boşarsa yine bizim kıtımızda aña vāriş olur. (13) وَ مُبَانَةٌ قَبِلَتْ إِبْنَ زَوْجِهَا

Ve şol bāyin (14) Ƨalāķ ile boş olan وَقَعَتِ الْبَيْنُونَهُ بِإِبَائِيَّتِهِ لَا بِتَقْبِيلِهَا إِبْنَ الزَّوْجِ

‘avrat ol ħasteye vāriş olur ki ol kişi (15) anı ölüm ħasteliginde iken bā’in Ƨalāķ boşadı.

Ba’dehu ol ‘avrat ol (16) eriniñ ħayrı ‘avratından olan oğın öpdi pes bu ‘avrat yine ol

(17) ħasteye vāriş olur. Zīrā ki ol ‘avrata beynūnet ya’nī erinden (097a/01) bā’in olmaķ

anı eriniñ bā’in Ƨalāķ boşamasıla vāķi’ olmuşdır. Yoħsa (02) ol zevciniñ öz oğı olan

ügey oğın öpmek ile degil وَمَنْ لَاعَنَّهَا (03) فِي مَرَضِهِ ve dağı şol ‘avrat ki kişi maraź-ı

mevtinde iken anuñla mülā‘ane eylemişdir. (04) أَيْ قَزَفَهَا فِي مَرَضِهِ فَتَلَاعَنَا فَوَقَعَتْ (04)

Ya’nī şol (05) ‘avratı ki zevci ħasteliginde aña zinā ile sögüp ‘avrat

dağı ol (06) sözüni Ƨabül itmeyüp biri birile mülā‘ane idüp li‘ān sebebi ile furķat (07)

بِفِعْلِ لَا بُدَّ (08) فَإِنَّ هَذَا مُلْحَقٌ بِتَعْلِيْقِ الطَّلَاقِ vāķi’ olunca yine ‘avrat aña vāriş olur.

Ol (09) mülā‘ane şüretinde إِذْ لَا بَدَّهَا مِنَ الْخُصُومَةِ لِدَفْعِ الْعَارِ عَنْ نَفْسِهَا

‘avrat ol zevcine vāriş olur. Zīrā şu ẓāzf (10) kişi ‘avratınıñ ẓalākını ‘avrata lāzım olacaķ fi’le ta’līķ itmesine ilhāk (11) olunmuşdır. Ya’nī ol haste olan zevc ‘avratını ẓāzf itmegile gūyā ki (12) ẓalākın ‘avratıñ huşūmetine ya’nī li’ānı ẓaleb itmesine ta’līķ itmişdir. Pes (13) ‘avrat ile mülā’ane idince yine aña vāriş olur. Zīrā ‘avrata lāzımdır ki

(14) erile huşūmet idüp mülā’ane itmegile kendü nefsenden ‘arı gidere. **أُولَى** (15)

كَذَلِكَ (16) Yāhūd şol ‘avrat ki kişi hasteligi hālinde aña yaķlaşmağa and

içmişdir. Yine aña vāriş olur. **أَزْبَعَةَ أَشْهُرٍ (17) أَى حَلَفَ فِي مَرَضٍ مَوْتِهِ أَنْ لَا يَفْرُبَهَا**

(097b/01) Ya’nī kişi **فَلَمْ يَفْرُبَهَا حَتَّى مَضَتِ الْمُدَّةُ وَ وَقَعَتِ الْبَيْنُونَةُ ثُمَّ مَاتَ تَرْتُ**

ölüm hasteliginde iken dört aya dek ol ‘avratına yaķlaşmağa (02) and içüp müddeti ya’nī

dört ay geçinceye dek ol ‘avratına yaķlaşmayup da (03) ‘avrat andan bāyin ẓalāk boş

düşdükden şoñra ol haste ölürse (04) yine ol ‘avratı aña vāriş olur. **وَمَنْ قَامَ بِهَا خَارِجٍ**

(05) **حُمِّ** Ve şol marīz ki hasteligi hālinde evinden ẓaşrada maşālihin

görür. (06) Yāhūd anı siteme ẓutar. **وَمَنْ هُوَ مَحْصُورٌ** Ve zindānda mecūs olan

kimsene, **أَوْ حُسْبٍ** (07) **أَوْ فِي صَفِّ الْقِتَالِ** yāhūd ceng şaffında olan kimsene,

فَصَحِيحٌ إِنْ (08) **رَجِمَ** yāhūd kışaş ya recm sebebile habs olunan kimsene, **بِقِصَاصٍ أَوْ**

(10) **أَى طَلَاقًا بَيْنًا وَهُوَ كَذَلِكَ لَا تَرْتُ (09) طَلَّقَتْ**

olup anlar bu hālde iken ‘avratları ẓalāk bāyin ile ta’līķ olunursa (11) vāriş olmaz. Ya’nī

ol eşhāşıñ her birisi ol hālde iken ‘avratın bāyin (12) ẓalākıla boşayup da yine ol hālde

iken ölürse ol ‘avrat aña vāriş (13) olmaz. Zīrā bunlar haste hükminde olmayup sağ oldukları için talākları

(14) talāk-ı fārr olmaz. Pes bu taqdirce ‘avratları anlara vāriş olmaz. (15) وَ كَذَا

Ve ol beyanı geçen (16) الْمُخْتَلَعَةُ وَ مُحَيَّرَةٌ إِخْتَارَتْ نَفْسَهَا وَ مَنْ طَلَّقَتْ ثَلَاثًا بِأَمْرِهَا

‘avrat gibidir. Erine māl virüp boşanan ‘avrat ve erinden boşanmağa (17) nefsinin ihtiyār iden ‘avrat ve kendüsiniñ emri ile üç talākıla taṭlīk (098a/01) olunan ‘avrat ya‘nī bunlar

ol hasteliginde olan erlerine vāriş (02) olmaz. أَوْلَا أَى صَحَّ مِنْ مَرَضِهِ ثُمَّ مَاتَ لَا تَرِثُ

Yāhūd (03) ol ‘avrat kendü emr itmeksizin taṭlīk olunduğdan sonra eri

sağılsa, (04) ya‘nī ‘avratı talāk istemeksizin kişi haste iken anı üç talāk boşaduğundan

(05) sonra ol hasteliginden sağılup bir āhar hastelige dağı düşüp (06) ‘avratı henüz

‘iddetde iken ol ikinci hasteliginde olursa ol (07) ‘avratı aña vāriş olmaz. وَلَوْ تَصَادَقَ

أَى تَصَادَقَا فِي مَرَضِهِ عَلَى وَقُوعِ الثَّلَاثِ (08) الرَّوْجَانُ عَلَى ثَلَاثٍ فِي الصَّحَّةِ وَ مَضَى

ثُمَّ أَقَرَّ لَهَا بِدَيْنٍ أَوْ أَوْصَى بِشَيْءٍ فَلَهَا الْأَقْلُ مِنْهُ (09) الْعِدَّةُ فِي حَالَةِ الصَّحَّةِ وَ مَضَى

العِدَّةُ وَمِنْهُ الْإِرْثِ (10) Ve eger erile ‘avrat erin sağlığı hālinde üç talāk virdüğü (11)

üzre ve ‘iddetiñ geçmesi üzre gerçekleşürlerse, ya‘nī recül haste

(12) iken sağlığında ‘avratına üç talāk virdüğünde ve dağı ‘avratıñ (13) ‘iddeti

geçduğünde bir birini taşdıķ eyledüklerinden sonra recül henüz haste (14) iken ol ‘avrata

borcılı olduğunı ikrār eylese, yāhūd ol ‘avrata (15) bir nesne vaşiyet eylese pes bu ikrār

ve vaşiyet şüretinde ‘avrat

أَيُّ إِنْ كَانَ (17) için ol ikrâr ya vaşiyet olunandan ve mîrâşından azı vardır. (16)

الإِزْتِ أَقَلَّ (098b/01) الْمُقَرُّ بِهِ أَوْ الْمُصَى بِهِ أَقَلَّ مِنَ الإِزْتِ فَلَهَا ذَلِكَ وَ إِنْ كَانَ

فَلَهَا ذَلِكَ Ya'nî 'avrata ikrâr olunan yâhûd vaşiyet (02) olunan miqdâr irşinden az

olursa 'avrat için ol miqdâr (03) sâbit olur ve eger irşi az olursa 'avrat için ol miqdâr

هَآخ (04) sâbit olur. (05) وَأَعْلَمَ أَنَّ حَرْفَ مِنْ فِي قَوْلِهِ فَلَهَا اللَّأَقْلُ مِنْهُ وَ مِنَ الإِزْتِ

وَ مِنَ (06) فَلَهَا اللَّأَقْلُ مِنْهُ⁶¹ Ma'lûmuñ ola ki muşannifiñ

الإِزْتِ kavlindeki min harfi ef'al-i tafđîl olan eķal kelimesiniñ (07) şılası degildir. Ya'nî

min lafzı eķalle müte'allik olmayup eķal ne olduĝun

(09) إِذْ لَوْ كَانَ يَجِبُ أَنْ يَكُونَ الْوَاجِبُ أَقَلَّ مِنْ كُلِّ وَاحِدٍ. beyân içündür.

كَذَلِكَ Zîrâ ki eger harf-i min ef'al-i tafđîliñ şılası (10) olaydı, 'avrat için

sâbit olan hâķ hem ikrâr olunandan ve hem vaşiyet (11) olunandan az olmaķ vâcib

olurdı ve hâl bu ki böyle degildir. Ya'nî (12) 'avrat için vâcib olan miqdâr hem ikrâr

olunandan ve hem irşden (13) az degildir. Belki ķankısı az ise ol miqdâr vâcib olur. بَلْ

مِنْ لِبَيَانٍ وَ أَفْعَلُ التَّفْضِيلِ أُسْتُعْمِلَ بِاللَّامِ (14) حَرْفُ Ya'nî ol min harfi (15) ef'al-i

tafđîliñ şılası degildir. Belki ol eķalliñ neden olduĝun beyân (16) içündür ve bu

maķâmda ef'al-i tafđîl lâm ile isti'mâl olunmuşdır. Yoħsa

⁶¹ O kadına, o erkekten daha az miras düşer.

فَيَجِبُ أَنْ يُقَالَ أَوْ مِنَ الْإِرْثِ لِأَنَّهُ لَمَّا قَالَ الْأَقْلُ بَيْنَ الْأَقْلِ⁶² (17) min ile degil

(099a/01) بِأَحَدِهِمَا pes çünkü min harfi şıla için olmayup beyân için oldu. (02) İmdi

muşannifiñ أَوْ (03) getirüp أَوْ⁶³ kavlinde ve o birine

دِيمِضُ الْإِرْثِ⁶⁴ dimek vâcib olur. Zîrâ muşannif vaqtâ ki (04) الْأَقْلُ didi ise anuñ ne

وَ صِلَةُ الْأَقْلِ مَحْدُوفَةٌ وَهُوَ وَ (05) beyân oldu.

الَّذِي هُوَ أَقْلٌ مِنَ الْآخِرِ (06) مِنَ الْآخِرِ أَي هَا أَحَدُهُمَا ve eḡal kelimesiniñ şılası ya'nî

اَنَا مُتَعَلِّقٌ (07) olan min harfi maḡzûfdur ki taḡdirî ve mine'l-âharidir. Ya'nî ol

'avrat (08) için ol ikiden şol birisi vardır ki ol birinden azdır. Hâşılı (09) ol 'avrat için

سَابِيتٌ olan anuñ için ikrâr olunandan vârişinden (10) her şankısı az olursa ol olur.

الْوَاوُ عِلًّا مَعْنَاهَا لَكِنْ لَا يُرَادُ بِهَا الْمَجْمُوعُ بَلْ (11) فَيَكُونُ الْوَاوُ بِمَعْنَى أَوْ أَوْ يَكُونُ

تَارَةً وَالْمَوْصَى بِهِ أُخْرَى فَيَكُونُ الْوَاوُ لِلْجَمِيعِ وَهُوَ (12) يُرَادُ الْأَقْلُ الَّذِي هُوَ الْإِرْثُ

لَكِنْ بِحَسَبِ زَمَانَيْنِ (13) أَنَّ الْأَقْلِيَّةَ ثَابِتَةٌ Pes bu taḡrîrimize göre ve mine'l irşideki vāv-ı

(14) 'atıfa yine 'atf için olan ev lafzınıñ ma'nāsına olur. Yāḡūd (15) ve ev kendü ma'nası

üzre olur velâkin anuñla ma'tûf ve ma'tûfun (16) 'aleyhiñ mecmû'ı murâd olunmaz.

Belki şol eḡall olan miḡdâr murâd olunur ki (17) ol gâḡice irş ve gâḡice vaşiyet ya ikrâr

olunan miḡdârdır. Pes...

⁶² Mirasın az düşdüğü kişiler arasında en azının ona düşüğünü söylemek gerekir.

⁶³ veya.

⁶⁴ En az.

3.DİZİN

3.1. SÖZLÜĞÜN TERTİBİ

1. Metinde geçen bütün kelimeler, kişi adları ve birleşik şekiller sözlükte yer almaktadır.
2. Her kelime ve birleşğin manası verilirken madde başlarının birden fazla anlamı varsa anlamlar 1., 2., 3., ... numaralarıyla gösterilmiştir.
3. Kelimenin geçtiği yer gösterilirken varak ve satır numarası gösterilmiştir.
4. Türkçe asıllı olmayan kelimelerin yanlarına ait oldukları dili gösteren bir kısaltma yazılmıştır. Ancak eğer kelimenin imlasında herhangi bir değişiklik varsa aslının transkripsiyonu da bu kısaltmanın ardından kaydedilmiştir. Kişi adı, coğrafi ad ve birleşik şekillerin hangi dilden olduğu belirtilmemiştir.
5. Sözlükte ses değişikliğine uğrayan kelimelerin bütün şekillerinin birlikte değerlendirilebilmesi için, karşılaştırma işareti (Krş.) ile kelimenin diğer şekillerine bakılması temin edilmiştir.
6. Metnin Türkçe kısımları içinde geçen Arapça ibarelere sözlükte yer verilmiştir. Ayrıca, *Bkz. Arapça dizin* şeklinde gönderme yapılarak Arapça dizinde ibarelerin anlamları da verilmiştir.
7. Türkçe çekimli fiillerin kök veya gövdelerinde sonra (-) işareti konulmuştur.
8. İtime getirilen eklerden önce (+), fiile getirilen eklerden önce (-) kullanılmıştır.
9. İsimden olumsuz isim yapımında kullanılan *-sız, -siz* ile oluşan kelimeler madde başı olarak alınmıştır.
10. Fiilden olumsuz fiil yapımında kullanılan *-ma, -me* eklerini almış kelimelere olumlu şekillerinin altında yer verilmiştir.
11. Madde başı kelimeyle oluşturulan ve farklı anlam kazanan kelime grupları madde başının altında ele alınmış ve ihtiyaç duyuldukça anlamlandırılmıştır.
12. Kişi isimleri ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.
13. 3. teklik şahıs iyelik eki ve akkuzatif ekini birbirinden ayırmak için iyelik eki (1), akkuzatif eki (2) ile gösterilmiştir.

A

‘āciz Ar. Gücsüz, kudretsiz, zayıf(kimse).

‘ā+ol- 95b/13

aç- Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek.

a.-dı 71b/13

açık Açılmış, kapalı olmayan.

a.+ı (1) 71a/16

a. 71b/02, 71b/13

‘aded Ar. 1. Sayı.

‘a.+edir 72b/17

‘a.+i(1)n 73a/03

‘a.+i(1)nce 71a/12

‘a.+i(1)nde 71b/07

‘a.+i(1)ne 71b/06

‘a.+iñ 73a/08

‘a.-i ṭalāk 71b/12

2. Tane.

‘a. 72b/14, 72b/17, 73a/07

‘a.+i(2) 72a/12, 73a/08

‘a.+ol- 80a/15

‘adem Ar. Var olmama, bulunmama.

‘a.+i(1)nde 67b/14

‘a.-i imtidād 67a/11

‘adet Ar. Herkes tarafından uyulan hâl, olagelmiş, alışılmış şey, usul.

‘ā. 71b/03

‘āfiyet Ar. Sağlık, sıhhat, sağlığın verdiği rahat ve huzur.

‘ā.+bul- 95b/09

ağar- Aydınlanmak.

a.-duğundan(ṭañ yeri ağar-)

68b/16

āhar Ar. Başka, diğer.

ā. 69a/10 71a/02, 73b/04 81a/06,

81a/14, 81b/03, 81b/07, 83a/16,

86a/04, 86a/11, 89b/08, 91b/11,

93a/07, 94a/16, 98a/05

ā.+a 80b/17, 81b/09, 95b/05

ā.+dan 89b/15

ā.+ı(2) 81a/16

ā.+iñ 81b/08

āhir Ar. Son.

ā.+iñ 76b/03

ā.+kiler 76b/09

aḥkām Ar. Hükümler, kanunlar, emirler, buyruklar.

a.-beyān 95b/02

aḥşām Güneşin batma zamanı, günün sonu.

a.+a 68b/16, 69a/04

‘aḥabince Ar. Arkasından.

‘a. 73a/05, 78a/10, 83a/02

aḫsām Ar. Kısımlar, bölümler.

a.+dan 76a/12

‘aksi Ar. Ters, zıt, aykırı.

‘a. 82a/11

‘a.+nde 81b/16, 82a/16

‘aksince Ar. Tersine.

‘a. 68a/12, 86b/07

‘a.+eyle- 82a/08

al- Almak.

a.-dı 88b/14

a.-duğundan 91a/05

a.-ı ko- 77b/03

a.-mağıla(satun al-) 71a/04

a.-mağdır 70b/07

a.-up 88b/05, 89b/09, 93b/08,

94a/03, 94a/05

a.-urım 89b/12

a.-ursam 88b/13, 89a/01

‘aleyh Ar. Üzere, onun üzerine.

‘a.+iñ(ma‘tūfun ‘aleyh) 99a/16

Allāh Ar. Allah.

a.+u ta‘ālā 91b/05

a.+subḫānehu ve ta‘ālā 93a/08

a.+u subḫānehu ve ta‘ālā

69b/08

‘amel Ar. 1. İş, davranış, hareket.

‘a.+e 77a/14

‘a.+i(1)niñ 77a/14

2. Niyet.

‘a.+ve te’şir it- 83b/10, 84a/09

ammā Ar. Fakat, ama.

a. 72a/15, 73b/15, 74a/16,

76b/03, 76b/09, 81a/13, 82a/05,

84b/13, 87a/02, 87b/06, 90a/09,

92b/03, 93a/02, 96a/13, 96a/14

añ- Birini veya bir şeyi akla getirerek sözünü etmek veya onu düşünmek, zikretmek.

a.-mayup 92b/03

a.-mazsa 77b/16

aña Ol zamirinin datif hâli.

a. 66b/03, 66b/08, 67b/04,

68b/11, 69a/14, 69b/05, 69b/08,

70a/02, 70a/04, 70a/16, 76b/13,

76b/14, 76b/15, 77a/01, 77a/07,

78b/11, 78b/15, 80b/02, 82a/08,

82a/10, 84b/01, 85b/13, 86b/02,

86b/16, 87a/10, 87b/08, 88b/04,

88b/05, 88b/08, 88b/09, 88b/09,

88b/15, 88b/16, 89a/05, 89a/06,

96a/05, 96a/06, 96a/10, 96a/14,

96b/05, 96b/12, 97a/05, 97a/07,

97a/13, 97a/15, 97a/16, 97b/04,

97b/12, 98a/07, 99a/06

ancaḫ O kadar, öyle.

a. 66b/11, 67a/05, 68a/10,

72b/10, 72b/12, 73a/12, 74a/05,

74a/06, 74a/08, 74a/09, 74a/15,
74b/13, 74b/16, 75a/07, 75b/14,
76a/02, 79a/10, 79b/02, 79b/04,
79b/08, 80b/04, 81a/15, 81b/13,
85b/03, 85b/04, 85b/14, 86a/03,
86b/08, 86b/17, 87a/08, 87b/02,
90a/08, 90a/12, 90b/07, 90b/08,
91a/02, 91a/16, 91b/02, 91b/09,
91b/10, 92b/03, 93b/03, 94a/05,
95a/15, 96b/05

and Yemin.

a.+ı(2) 88b/10
a.+ı(1)nı 88a/16
a.+iç- 88a/13, 88a/14, 88a/14,
88a/15, 88b/02, 88b/03, 97a/15,
97b/02

anda Ol zamirinin lokatif hâli.

a. 70a/12, 78b/04, 79b/04,
80a/01

andan Ol zamirinin ablatif hâli.

a. 73a/12, 73b/02, 75b/13,
75b/17, 76a/03, 76a/07, 77a/09,
77a/11, 77a/13, 78a/01, 81b/04,
81b/10, 85b/09, 86a/11, 88b/14,
89b/09, 92b/03, 93a/11, 93a/13,
93b/08, 93b/11, 94a/04, 94a/16,
97b/03

anı Ol zamirinin akuzatif hâli.

a. 69a/17, 69b/01, 69b/01,
76b/04, 81b/09, 83a/14, 88b/04,
88b/05, 89a/02, 89b/14, 91a/04,
94a/15, 94b/11, 95b/12, 96b/09,
96b/11, 96b/15, 97a/01, 97b/06,
98a/04

anıñ Krş. **anıñ** Ol zamirinin genitif hâli.

a. 90a/07, 90a/11, 90a/16
a.+la 73b/05

anlar Ol şahıs zamirinin çokluk hâli.

a. 76a/17, 97b/10
a.+dan 74b/15
a.+la 75b/16, 76b/11, 97b/14

anıñ Krş. **anıñ**

a. 67a/07, 68a/12, 69b/04,
71a/12, 76a/09, 85a/07, 86a/08,
87a/03, 87a/06, 87b/04, 88b/11,
90a/05, 91a/01, 93b/14, 94a/02,
94b/08, 94b/13, 95b/04, 95b/05,
95b/06, 96a/15, 96b/02, 96b/07,
99a/04

a.+ıçun 77a/09, 88a/02, 99a/09
a.+la 66b/11, 66b/12, 67b/12,
75b/12, 76a/06, 76b/01, 76b/04,
95a/04, 97a/03, 99a/15

‘âr Ar. Utanma, utanç, haya, hicap.

‘â.+ı(2)

ara Kişilerin birbirine karşı olan ilgisi.

a. +larında 71a/07, 71a/09

a. +sında 73a/06

arka Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam tersi.

a. +sı 71b/04, 71b/07, 71b/11

a. +sıla 71a/17

artık Bundan böyle, bundan sonra.

a. 71b/17, 89b/10

aş- Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak.

a.-a(asa ko-) Bırakmak. 89a/05

aşl Ar. Kaynak, kök, başlangıç.

a. 87b/08, 87b/09

a. +ı(1) 86b/16

a. +ol- 87b/01

aşliyye Ar. Aslı.

a. +sine 70b/01

aşağı Değeri daha az.

a. 88a/01

âşikâr Far. Açık, belli, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan.

a. 92a/05

'atf Ar. Bir kelime veya cümleyi kendisinden önce gelen kelime veya cümleye aynı hükme tâbi olmak şartıyla bağlama.

'a. 99a/14

'âtif Krş. **'atf**

'â. +a(vāv-ı 'âtif) 99a/14

'avrat Ar. 1.kadın

'a. 72a/16, 97a/03

'a. +ıñ 89a/05

2.zevce,karı

'a. 66b/07

'a. +ı(1)na 72b/11

'a. +larımdan 89a/11

68b/08, 70a/08, 70b/05, 71b/08,

71b/10, 71b/13, 73a/07, 73a/16,

74a/03, 74a/09, 74a/12, 76a/01,

76a/03, 76b/13, 76b/17, 77a/06,

77b/11, 77b/15, 77b/16, 78a/07,

78a/14, 78b/05, 78b/10, 78b/14,

79a/11, 79a/14, 79a/16, 79b/01,

79b/07, 79b/11, 80a/04, 80a/06,

80b/02, 80b/03, 80b/07, 80b/09,

81a/12, 81b/13, 81b/17, 82a/05,

82a/07, 82a/14, 82a/17, 82b/09,

82b/10, 83a/01, 83a/16, 84b/06,

85a/03, 85a/05, 85a/07, 85a/09,

85b/01, 85b/04, 85b/08, 85b/12,

85b/14, 86a/04, 86b/01, 86b/03,

86b/06, 86b/08, 86b/17, 87a/02,

87a/06, 87b/08, 87b/12, 87b/17,

88a/06, 88b/10, 88b/14, 90a/04,

90a/06, 90a/11, 90a/15, 90b/02,
 90b/06, 90b/10, 90b/15, 91a/03,
 91a/09, 91a/10, 91a/12, 91b/08,
 91b/13, 91b/15, 92a/03, 92a/05,
 92b/04, 92b/07, 92b/14, 92b/15,
 93a/16, 93b/03, 93b/08, 93b/10,
 93b/11, 93b/14, 94a/02, 94a/04,
 94a/15, 94a/16, 95a/09, 95a/13,
 96a/05, 96a/10, 96a/12, 96b/02,
 96b/04, 96b/06, 96b/09, 96b/10,
 96b/14, 96b/15, 96b/16, 97a/05,
 97a/07, 97a/09, 97a/13, 97a/15,
 97b/03, 97b/12, 97b/16, 97b/16,
 97b/17, 98a/01, 98a/03, 98a/10,
 98a/15, 98b/02, 98b/03, 98b/10,
 98b/12, 99a/07, 99a/09
 'a. + a 75a/06, 79a/07, 79b/06,
 80b/09, 81a/12, 84b/08, 87b/07,
 88b/12, 89a/01, 90a/10, 96b/17,
 97a/10, 97a/13, 98a/14, 98a/14, 98b/01
 'a. + da 73b/16
 'a. + dan 78a/06, 82b/07, 82b/14,
 89b/16, 91b/01
 'a. + i(1) 73a/05, 75b/12, 75b/17,
 76a/07, 78a/01, 78a/05, 78a/10,
 78b/08, 80a/01, 82a/10, 88a/17,
 88b/03, 88b/07, 88b/10, 89a/12,
 93b/07, 94a/03, 94a/05, 96a/14,
 97a/05, 97b/04, 98a/04, 98a/06, 98a/07
 'a. + i(2) 66b/09, 68b/04, 75a/07,
 88b/14, 89b/07, 90a/01
 'a. + im 91b/04
 'a. + imi 80b/17, 81a/06, 81a/14,
 81b/04, 81b/07
 'a. + in 72b/03, 72b/05, 75b/07, 94a/01,
 96a/04, 96a/08, 96a/09, 96a/16, 97b/11
 'a. + i(1) na 66b/04, 67b/06,
 67b/09, 68a/03, 69a/06, 69a/11,
 69b/17, 70b/08, 70b/10, 70b/11,
 70b/12, 70b/14, 71a/01, 71a/02,
 71a/11, 71b/05, 71b/11, 71b/15,
 72b/15, 73a/02, 73a/04, 73a/11,
 73b/01, 74a/01, 74a/05, 75a/03,
 75a/08, 75a/12, 75a/15, 75b/02,
 75b/12, 75b/16, 76a/06, 76a/12,
 76a/17, 76b/12, 77b/10, 77b/17,
 78b/08, 78b/13, 79a/01, 79a/09,
 79a/13, 79b/03, 79b/10, 80a/03,
 80a/06, 80a/11, 80b/13, 81a/05,
 81a/08, 81a/14, 81b/01, 81b/12,
 81b/17, 82a/03, 82a/09, 82a/13,
 82a/17, 82b/17, 83a/11, 83b/17,
 84a/04, 84b/13, 85a/03, 85a/05,
 85a/11, 85b/06, 85b/08, 86a/13,
 86a/16, 86b/10, 87b/11, 87b/16,
 88b/07, 88b/08, 90b/16, 91b/03,
 91b/05, 91b/12, 92a/02, 92a/08,
 92a/15, 92b/12, 93b/04, 94a/11,
 94a/13, 94b/16, 95a/01, 95a/04,
 95a/06, 95a/08, 95a/12, 95a/14,
 95b/01, 95b/04, 97b/01, 97b/02,
 98a/12
 'a. + i(1) ndan 96b/16
 'a. + i(1) ni 75a/17, 75b/01,
 81a/08, 81a/15, 91a/02, 93b/06,
 96b/01, 97a/11
 'a. + i(1) niñ 75b/06, 78b/17,
 83b/11, 84b/05, 84b/09, 89b/14,

89b/17, 90b/17, 91a/17, 92b/10,
93a/15, 93b/16, 94a/10, 94b/03,
94b/11, 94b/17, 97a/10

‘a.+in̄ 66b/06, 68b/06, 68b/08,
68b/10, 68b/13, 71b/07, 71b/12,
72a/15, 72b/09, 73a/05, 73a/08,
74b/14, 74b/15, 75a/05, 75a/13,
77a/15, 77a/16, 77a/17, 77a/17,
77b/01, 77b/03, 77b/05, 77b/07,
78b/02, 79a/05, 80a/08, 80a/16,
80b/08, 80b/11, 80b/14, 80b/16,
81a/10, 81a/13, 81b/02, 81b/08,
83a/03, 83a/04, 83a/07, 83a/11,
83a/14, 83a/15, 83b/01, 83b/02,
83b/07, 83b/08, 84a/05, 84a/17,
84b/02, 84b/03, 84b/06, 85a/04,
85a/15, 85a/17, 85a/17, 86a/14,
86b/11, 86b/15, 87a/10, 87a/12,
87a/13, 87a/16, 87a/17, 87b/04,
87b/14, 88a/14, 88a/15, 88a/16,
88a/16, 88b/02, 88b/02, 88b/15,
91a/11, 91a/16, 91b/01, 92a/13,
92b/02, 93a/04, 93a/07, 93a/13,
94b/07, 97a/12, 98a/12

‘a.+ı(1)ña 89a/10

‘a.+in̄dır 91a/13

‘a.+la 75b/10

‘a.+ları 89a/13, 97b/10, 97b/14

‘a.+ol- 73a/03

‘a.+lı+ol- 80b/16

ay Yılın on iki bölümünden her biri.

a. 97b/02

aya Elin iç tarafta bilekle parmaklar arasında kalan düz kısım, avuç içi.

a. 97b/01

a.+sı 71b/03, 71b/04, 71b/06,
71b/12

ayağ Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü.

a. 77a/15

ayrıl- Boşanmak.

a.-dım 75b/05

ayrılıcı Ayrılan kişi.

a.+sın 75a/16

a.+yam 70b/08

az Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik.

a. 98b/13, 98b/13

a.+da 96b/03

a.+dır 99a/08

a.+ı(1) 98a/16

a.+ol- 98b/02, 98b/03, 98b/11,
99a/10

‘azāb Ar. Büyük sıkıntı, eziyet.

‘a.+ın 91b/06

‘azābu’llāhi Ar. Allah’ın verdiği sıkıntı.

‘a.+ta‘ālā 91b/08

azacığ Çok az, biraz.

a. 92b/05, 92b/06

āzād Far. Serbest bırakma, serbestlik.

a. 72a/14

a.+it- 69a/07, 69a/08, 69a/12, 69a/13, 69a/17

a.+kıl- 69b/01

a.+ol- 69b/02, 69b/03, 69b/15, 70a/03, 70a/06, 70b/01, 91b/07, 91b/10, 94b/14

a.+sın 70a/03, 75b/03

a.+ve t̄alīk ol- 70b/05

āzādlik Krş. **āzādlik** Serbest bırakılma durumu.

a.+iñ(āzādliġiñ) 70a/07

a.+ı(1)nı(āzādliġını) 94b/13

āzādlik Krş. **āzādlik**

a.+ine(āzādliġine) 70b/01

B

bāb Ar. Bir kitabın bölümlerinden her biri.

b. 76b/12, 88a/13, 95b/01

b.+da 95b/17

baba Çocuġu olan erkek.

b.+m 85a/06

b.+sını 77b/01

b.+sınıñ 85a/06

babü t̄alāķü'l-mariz Bkz. Arapça dizin.

b. 95a/17

babü'l-ħalfi bi't-talāķi Bkz. Arapça dizin.

b. 88a/12

babü't-tefviz Bkz. Arapça dizin.

b.76b/12

ba'de Ar. Sonra.

b. 94b/12

ba'dehu Ar. Ondan sonra, daha sonra.

b. 69a/11, 77a/04, 77a/05, 81a/11, 91a/04, 93b/07, 94a/03, 94b/17, 96b/15

baġlan- İlişki kurulmak.

b.-ur 81a/13, 81b/08

baġş Ar. Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzû, mesele.

b+ .iñ 74b/01

bā'in Ar. ayıran, ayırıcı

b. 96a/16, 96b/15, 97a/01

b.+im 70b/08

b.+ol- 97a/01

bāķi Ar. Ebedi, ölümsüz, kalımlı.

b.+dir 90a/02

bār Far. Defa, kere.

b. 85b/07 85b/13, 89b/12

barmağ Parmak.

b. 71a/11

b.+ın(barmağın) 71b/08,
71b/09, 71b/09, 71b/10, 71/13

b.+ına (barmağına) 71a/17

b.+lar 71b/02, 71b/04, 71b/09,
71b/14

b.+lara 71b/08, 71b/13

b.+ları 71b/04, 71b/05, 71b/11

b.+larının 71a/16

b.+ların 71a/13, 71a/15

baş İnsan vücudunun göz, kulak,
ağız, burun gibi duyu organlarının ve
beynin bulunduğu en üst, hayvan
vücudunun en ön kısmı, kafa, ser.

b.+dan 83b/13, 84b/15, 91a/04

başla- Olmak, oluşmak.

b.-yınca 95a/12

bat- Ufukta kaybolmak, görünmez
olmak.

b.-duğu 92a/17, 92b/02

bâtil Ar. Doğru ve sahih olmayan,
gerçekle ilgisi bulunmayan şey.

b.+ol- 78b/04, 79b/08, 80b/05,
89b/04, 89b/04, 90a/09, 90a/12,
90b/03, 90b/08, 91a/07

bāyin Krş. **bā'in**

b. 71b/15, 72a/08, 75a/07,
75b/13, 75b/17, 76a/07, 77b/12,
78a/01, 78b/09, 79a/07, 79b/02,
80b/04, 80b/07, 82a/07, 82a/09,
82a/10, 82a/11, 86b/03, 86b/06,
86b/08, 87a/03, 87a/08, 96a/04,
96b/13, 97b/03, 97b/10, 97b/11

b.+kıl- 80b/05, 80b/05, 80a/16

b.+ol- 72b/08, 73a/16

b.+(talâk-ı bāyin) b. 86b/17

ba'z Ar. Bir şeyin küçük kısmı,
parçası.

b. 78b/16, 88a/11, 94b/08

b.+ları 79a/03

ba'zı Ar. Birtakım, bir kısım.

b.+sı 88a/04, 88a/10

b.+sına 70b/17

beķā Ar. Ölmezlik, ölümsüzlük,
ebediyet, ebedilik, bakilik.

b.+sını 71a/08

belki Olabilir ki, muhtemel olarak.

b. 68b/03, 77b/11, 78a/04,
80b/04, 81a/09, 81a/15, 84b/06,
98b/13, 98b/15, 99a/16

ben Birinci teklik şahıs zamiri.

b. 70b/08, 70b/09, 70b/10,
70b/14, 84a/03, 89b/12, 93b/04

b.+den 66b/06, 66b/08, 69a/06,
69a/12, 70a/04, 70b/13, 71b/15,
72b/11, 73a/11, 73b/02, 80b/03,
80b/09, 80b/13, 80b/17, 80b/17,
81a/06, 81a/06, 81a/08, 81a/14,
81a/14, 81b/01, 81b/12, 81b/17,
82a/09, 82a/13, 82a/17, 82b/13,
85a/14, 85b/07, 85b/07, 85b/08,
85b/13, 86a/13, 86a/17, 86b/03,
86b/10, 87b/11, 87b/17, 88a/17,
88b/04, 88b/08, 88b/13, 89a/11,
89b/12, 90b/17, 91b/12, 92a/03,
92b/04, 93b/05, 93b/09, 93b/17,
94a/14, 95a/06, 95a/15, 95a/16

berāber Far. Birlikte.

b.+dir 90a/15

berü İki uzaklıktan daha yakın olanı,
yakın, daha yakın yer.

b. 75b/09

bet Ar. *bett* Bitiş.

b.+den ol- 92a/11

beyān Ar. Açıklama, anlatma,
söyleme.

b. 88a/07, 98b/08, 98b/15,
99a/01

b.+eyle- 77a/05

b.+ı (1) 74b/01, 97b/15

b.+ı(1)ndadır 76b/13, 88a/13,
95b/02

b.+it- 73a/03, 91a/16

b.+ol- 99a/05

b.+olun- 71b/14, 72a/14

beyāncı Söyleyen, açıklayan.

b. 88b/03, 88b/12

beyn Ar. Ara.

b.+i(1)ndeki 96b/06

beynehu ve beyne'llāhi ta'ālā Ar.

Allah ile kendi arasında, Allah bilir.

b. 93a/01, 93a/02

bi'l-ittifāk Ar. Beraberce, uyuşarak,
elbirliğiyle, olbirliğiyle.

b. 70b/06, 96a/10, 96a/12,
96b/01, 96b/04

bid'at Ar. Sonradan türeyen şey, yeni
adet.

b. 72a/03

bi-hilāfi in şumti Bkz. Arapça dizin.

b. 92a/17

bil- Bir şey hakkında bilgisi olmak, o
şeyi öğrenmiş bulunmak.

b. 68a/01

b.-diñse 68a/01

b.-dügi 77a/01, 77a/07

b.-imez 91b/01

b.-mez 83a/08

b.-ürse(işbāt ide bil-) 91a/12

bilâ-niyyet Ar. Niyetsiz.

b.+i 72a/12

bile Birlikte, bir arada.

b.+dir 73b/04

bilin- Bilme işine konu olmak,
anlaşılmak, öğrenilmek.

b.-mez 91a/15

b.-mezse 92b/15

b.-ür 91a/16

bin- Eklenmek, katılmak.

b.-dügi 77b/03, 77b/07, 77b/08

bir Tek.

b. 69a/03, 69a/10, 70b/13,
71a/02, 71a/16, 71b/09, 72a/08,
72a/13, 72b/06, 72b/07, 72b/11,
72b/12, 72b/12, 73a/11, 73a/11,
73a/12, 73a/12, 73a/12, 73a/14,
73b/02, 73b/02, 73b/03, 73b/03,
73b/04, 73b/04, 73b/04, 73b/05,
73b/09, 73b/11, 73b/13, 73b/14,
73b/14, 74a/02, 74a/02, 74a/05,
74a/06, 74a/06, 74a/06, 74a/08,
74a/09, 74a/13, 74a/15, 74b/08,
74b/13, 74b/14, 74b/15, 74b/16,
75a/07, 77a/09, 77b/17, 78a/04,
78a/10, 78b/03, 78b/09, 78b/09,
78b/14, 78b/15, 79a/05, 79a/06,
79a/07, 79a/10, 79a/10, 79a/11,
79a/14, 79a/15, 79b/01, 79b/01,
79b/02, 79b/04, 79b/08, 79b/17,

80a/04, 80a/05, 80a/16, 80b/09,
80b/17, 81b/07, 81b/13, 81b/14,
81b/17, 82a/01, 82a/02, 82a/03,
82a/04, 82a/06, 82a/14, 82a/17,
82b/01, 82b/02, 82b/08, 82b/10,
82b/13, 82b/14, 82b/16, 84b/01,
85a/04, 85b/03, 85b/03, 85b/04,
85b/09, 85b/09, 85b/10, 85b/10,
85b/12, 85b/14, 85b/15, 85b/15,
85b/16, 86a/01, 86a/03, 86a/04,
86a/09, 86a/12, 86b/06, 86b/08,
86b/08, 86b/17, 87a/04, 87a/07,
87a/08, 87b/01, 88b/08, 88b/12,
89a/09, 89a/10, 89a/17, 90a/01,
90b/16, 91a/02, 91a/17, 92a/01,
92a/09, 92a/11, 92a/15, 92b/03,
92b/05, 92b/06, 92b/11, 92b/12,
92b/15, 92b/16, 93a/01, 93a/07,
94a/10, 94a/11, 94a/13, 94b/10,
95a/16, 95a/17, 95b/06, 95b/14,
95b/15, 98a/05, 98a/13, 98a/15
b.+den 85b/05
b.+leri 75a/05
b.+sin 75b/03

birer Her defasında bir tane.

b. 85b/11, 85b/11, 86a/17

biri Bilinmeyen bir kimse.

b. 68a/01, 68a/06, 69b/11,
69b/11, 73b/14, 76a/02, 76a/03,
87a/08, 87a/08, 87a/16, 92b/14,
92b/14, 94b/05, 95b/15, 97a/06

b.+le 75b/12, 76a/02, 76a/03,
77a/13, 97a/06
b.+n 74b/15, 76a/04, 95b/15
b.+nde 73b/17, 80a/02
b.+nden 77b/13, 99a/08
b.+ne 68a/01, 73b/14, 80b/16,
87a/16, 94b/05, 99a/02
b.+ni 72a/09, 80a/01, 98a/13
b.+niñ 70b/17, 71a/06
b.+si 68a/02, 70b/17, 71a/06,
76a/05, 76a/12, 79a/04, 80a/02,
97b/11, 99a/04, 99a/08
b.+sile 76a/12, 85a/16
b.+sin 72b/01, 74b/13, 74b/17,
75a/15, 75b/16
b.+sinden ol- 96a/02

bitevi Ar. Durmadan, boyuna, sürekli olarak, aynı.

b. 92a/12

biz Birinci çokluk şahıs zamiri.

b. 68b/01, 69b/07, 88a/08
b.+im 66b/16, 67a/01, 96a/13,
96b/06, 96b/12
b.+imle 96b/05

borç Geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi kabul ve taahhüt edilen para ya da şey.

b.+ı(1)(borcu) 98a/14

boş (Kadın için) Dinî nikâh hükümlerine göre kocasından boşanmış sayılmak.

b. 70b/13

b.+düş- 66b/08, 69b/15, 70a/06,
79a/16, 85b/11, 88b/16, 89b/08,
91a/01, 91a/07, 91a/14, 92b/08,
94a/04, 97b/03

b.+ol- 68b/07, 68b/13, 69a/12,
69a/14, 70a/05, 71b/09, 71b/10,
71b/14, 72b/01, 72b/06, 72b/07,
73a/07, 74a/06, 74a/07, 74b/14,
74b/15, 74b/16, 75a/01, 75a/08,
75b/13, 75b/17, 76a/07, 76a/13,
77b/12, 78a/02, 78b/10, 78b/11,
80b/07, 80b/07, 85b/07, 85b/08,
85b/14, 86a/13, 86a/17, 86a/17,
86b/03, 86b/10, 87b/11, 88a/15,
88a/17, 88b/04, 88b/04, 88b/07,
88b/09, 88b/10, 88b/14, 88b/16,
89a/02, 89a/12, 89a/13, 89a/13,
89b/12, 89b/15, 90b/15, 90b/16,
90b/17, 91b/03, 91b/09, 91b/10,
91b/15, 92a/17, 92b/02, 92b/03,
92b/04, 92b/06, 92b/13, 92b/13,
92b/15, 92b/16, 92b/17, 93b/05,
93b/09, 93b/09, 93b/11, 93b/17,
94a/14, 95a/13, 96a/16, 96a/17, 96b/14

b.+sın 66b/08, 69a/07, 70b/13,
70b/14, 71a/11, 71b/15, 72a/01,
72a/04, 72a/05, 92a/03, 95a/06,
95a/15, 95a/17

b.+um 70b/11

b.+uz 70b/11

boşa- (Erkek için) Karısı ile olan nikâh bağına bozmak, onu bırakmak, tatlik etmek.

b. 66b/06, 76b/14, 80a/03, 80a/06, 80b/03, 80b/09, 80b/13, 80b/17, 80b/17, 81a/06, 81a/06, 81a/08, 81a/14, 81a/14, 81b/01, 81b/04, 81b/07, 81b/12, 81b/17, 82a/09, 82a/13, 82a/17, 82b/06, 82b/07, 82b/10, 82b/13, 87b/17

b.-dı 96b/15

b.-dim 78b/08, 78b/14, 79b/01, 80b/10, 82a/06, 85b/17

b.-duğı 82b/11, 95a/05, 96a/09, 96b/09

b.-duğundan 94a/15, 98a/04

b.-mağıla 82a/08, 90a/01

b.-mağının 69a/17

b.-mağ 76b/17, 77a/07, 81a/15, 86a/12, 88a/01, 88a/02, 88a/06

b.-mağdır 68b/04

b.-mağlık 77a/10

b.-mağlıkda 77a/06

b.-ması 69b/01, 80a/08, 96b/05

b.-masıla 97a/01

b.-mayup 81b/13, 82a/01, 82a/10, 82b/01, 96b/11

b.-rsa 71a/04, 80a/07, 81b/13, 82a/01, 82a/10, 82a/14, 82b/01, 82b/09, 96a/10, 96a/13, 96a/16, 96b/12

b.-ya 91a/02

b.-yamaz 85b/04

b.-yan 72b/05

b.-yanuñ 72b/04

b.-yınca 96a/12

b.-yup 85b/03, 93b/06, 96a/04, 97b/12

boşamaklık Boşama durumu.

b.+ına(1)(boşamaıklığına)

81a/10

boşan- (Karı koca için) Mahkeme kararı ile birbirinden ayrılmak.

b.-an 97b/16

b.-dıkdan 68b/07, 86a/10, 86a/11, 89b/09

b.-mağa 97b/16

b.-mağı 85b/07

b.-mağ 85b/01, 85b/08, 85b/14

b.-up 94a/16

boz- Geçersiz bir duruma getirmek.

b.-up 94a/12

bozul- Bozma işine konu olmak.

b.-up 91a/03

b.-ur 90a/06, 90a/17

bölük Ar. Bölünmüş bir bütünün parçası, parça, kısım.

b.+inde (bölüğünde) 95b/06

b.+ünden(bölüğünden) 95b/06

böyle Bunun gibi, buna benzer.

b. 75a/17, 78b/10, 81b/11,
89b/14, 94b/06, 98b/11

bu 1. Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz.

b. 66b/13, 71a/04, 81a/15,
94a/01.

2. En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz.

b. 67a/11
b.+nda 67a/04, 67a/13, 73a/08,
b.+ndan 85b/10

b. 67a/14, 67a/17, 67b/01,
67b/03, 67b/09, 67b/14, 68b/14,
69b/04, 69b/16, 70a/09, 70b/02,
72a/07, 73a/07, 74a/08, 74a/12,
74a/15, 74b/01, 74b/13, 75a/07,
75b/15, 76a/10, 76b/12, 78a/06,
78b/01, 78b/17, 79a/04, 79b/04,
79b/15, 79b/17, 80a/04, 80a/09,
80b/07, 80b/10, 80b/13, 81a/05,
81a/12, 81b/02, 81b/04, 81b/09,
81b/10, 82b/08, 82b/14, 82b/16,
83a/13, 83a/17, 83b/06, 83b/09,
84a/15, 84b/01, 84b/14, 84b/15,
84b/17, 85a/01, 85b/02, 86a/14,
86b/10, 86b/12, 86b/14, 87a/09,
88a/01, 88a/02, 88a/07, 88a/13,
88b/14, 89a/01, 89a/08, 89a/15,
89b/17, 91a/10, 91a/13, 91b/01,

92a/13, 92b/03, 92b/07, 93b/05,
94a/04, 95a/09, 95a/13, 95a/13,
95b/01, 95b/15, 95b/17, 96a/02,
96a/08, 96b/06, 96b/16, 97b/10,
97b/14, 98a/15, 98b/16, 99a/13

b.+dur 67a/15, 67b/07, 69a/10,
71b/03, 75a/11, 79a/01, 79a/04,
79a/07, 79a/08, 86b/14, 91a/01, 96b/06

b.+gün 79b/03, 79b/06, 79b/10

b.+ndaki 69b/09

b.+ndan 83b/13, 85b/15, 91a/07

b.+nı 68a/01

b.+nlar 97b/13, 98a/01

b.+nuñ 67a/01, 69b/16, 70b/06,
83b/16, 84a/04, 86b/07, 91a/13,
92b/01, 93b/04, 96a/06

b.+nuñla 83b/11

bul- İstenilen şeye ulaşmak, nail olmak.

b.-mayub(‘âfiyet bul-) 95b/09

b.-unca(şart bul-) 74a/12

b.-up(nihâyet bul-) 90b/09

b.-ur(nihâyet bul-) 89b/05,
90a/15

bulun- Bulma işine konu olmak.

b.-dı 91a/10

b.-duğı 66b/02, 88b/11, 90a/05

b.-duğunda 90b/10, 91a/09

b.-duğundan 89b/02, 89b/04

b.-duğunu 91a/12

b.-duğdan 88b/06, 90a/03,
90a/14

b.-madı 82b/08, 82b/14, 83a/04,
83a/17, 84b/06, 91a/10
b.-madın 94a/14
b.-maduğı 90b/09
b.-maduğuna 93b/15, 93b/15
b.-mamağın 90b/11
b.-ması 83a/15
b.-masına 90b/03, 93b/03,
93b/03
b.-mazsa 87b/03, 93a/17
b.-sun 90a/04, 90a/05, 90a/16,
90a/17
b.-unca 89a/17
b.-up 93b/15
b.-ursa 89b/10, 90a/07, 90a/08,
90a/12, 90b/02, 90b/07, 93a/17,
94a/17

buña Bu zamirinin datif hali.

b. 82a/11

buyur- Bir Şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek.

b.-mışdır 93a/09

bütün Eksiksiz, tam.

b. 66b/17, 68b/16, 69a/03

C

cānib Ar. Yan, taraf, yön, cihet.

c.+i(1)nde 71b/03, 71b/04,
71b/06, 71b/07, 71b/12, 71b/12
c.+i(1)nden 71b/05, 88a/08
c.+i(1)ni 68a/16

cāriye Ar. Para ile alınıp satılan, üzerinde sahibinin her türlü hakka sahip bulunduğu kız, halayık.

c. 69a/07, 69a/13, 69b/03,
70a/06, 72a/15
c.+iken 70a/09
c.+nün 69b/02, 69b/14, 69b/14,
70a/02, 70a/15
c.+ol- 69a/11, 72a/17
c.+ol- (cāriyesi ol-) 71a/01
c.+sin 69a/11
c.+siniñ 94b/13
c.+yi 69a/13, 69a/17, 94b/14

cem' Ar. Toplama, toplanma, bir araya gelme.

c. 68a/17
c.+ol- 69b/10, 78b/03, 78b/03

cemian Ar. Hep birden, cümleten, hep, tekmil.

c. 86a/01

ceng Far. Mücadele, kavga, çekişme.

c. 97b/07
c.+it- 95b/14

cevāb Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca

söz, yazı veya başka ifade yoluyla verilen, karşılık, yanıt.

c.+ı(1)nda 69b/07, 80b/03,
83b/02, 83b/11, 84b/09, 85a/10

c.+vir- 88a/09

c.+viril- 84a/16

cezā Ar. *ceza*‘ Sabırsızlık gösterme, şikâyet, sızlanma.

c. 90b/04, 90b/08, 92a/04

c.+kılın- 84b/03

c.+nuñ 90b/09, 91b/14, 92a/06

c.+sına 90b/07

c.+sınıñ(ḥükm-i cezā) 90b/03

cihet Ar. Yön, taraf, istikamet, canip.

c.+i (1)nden 70a/16, 92b/17

cins Ar. Tür, çeşit.

c.+i (1)nden ol- 77a/14

cümle Ar. Bütün, hep, tüm.

c. 88a/12, 89a/13

c.+si 75b/09, 79b/16, 88a/04,

88a/10, 89a/13

c.+sine 70b/17

c.+sini 66b/16, 86a/09

Ç

çağır- (Biriyle veya herhangi bir araçla) Bir kimseye gelmesinin istendiğini belirtmek.

ç.-ması 77b/01, 77b/02

çāre Far. İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol.

ç.+si 91a/01

çek- Beklemek.

ç.-er(‘iddet çek-) 70b/06

ç.-mesi(‘iddet çek-) 70b/06,
70b/07

çekiş- Anlaşmazlık içinde bulunmak, tartışmak, münakaşa etmek.

ç.-dügi 75b/10

çık- (Bulunduğu yerden) Dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.

ç. 75a/12

ç.-arsa 94b/01

ç.-arsañ 94a/14

ç.-duğundan 90a/05, 90a/08,
90a/17

ç.-madın 94a/15

ç.-up 92a/12, 93b/06

çıkār- (Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak.

ç.-up 95a/03

çözil- Krş. **çözül-** Bozulmak.

ç.-ür 90a/08

çözül- Krş. çözü-

ç.-mesile 89b/03

ç.-mez 90a/01

ç.-üp 90b/03, 90b/07

ç.-ür 89a/17, 89b/02, 89b/07,
90a/03, 90a/15, 90b/04

çünkü Far. Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zira.

ç. 68b/05, 68b/10, 71a/10,
72b/09, 78b/03, 87a/15, 88b/02,
89b/06, 90b/14, 96b/03, 99a/01

D

da Her çeşit ve her gramer şeklindeki kelimedenden sonra gelen ve ilgi kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren, dikkat, üzerine çekerek belirten veya onu önceki veya sonraki unsurlara bağlayan, ‘dahi, bile, esasen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta’ vb. manalara gelen, kelimedenden ayrı yazılan takı.

d. 67a/04, 72b/04, 77a/02,
77a/13, 77a/15, 80a/04, 82a/01,
82a/10, 83b/16, 85b/16, 88b/05,
89b/09, 92b/03, 94b/10, 96a/04,
96a/16, 96b/11, 97b/02, 97b/12

dahı Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

d. 66b/01, 66b/07, 67a/08,
67a/11, 68a/01, 68b/14, 69b/02,
69b/08, 69b/16, 70a/04, 70b/05,
70b/08, 70b/12, 70b/16, 71a/10,
71b/15, 72b/12, 72b/13, 73a/10,
73b/01, 74a/01, 74a/02, 74a/06,
74b/17, 75a/03, 75a/11, 75a/14,
75a/14, 75b/01, 76a/10, 77a/17,
77b/01, 77b/03, 78a/10, 78b/08,
79a/04, 79a/11, 79a/14, 79b/11,
79b/13, 80a/07, 80b/08, 80b/10,
80b/12, 80b/16, 80b/17, 81b/01,
81b/03, 81b/13, 82a/01, 82a/10,
82a/11, 82a/12, 82a/16, 82b/01,
82b/11, 82b/15, 82b/17, 83a/01,
83a/02, 83a/06, 83a/16, 84a/05,
84a/07, 84b/13, 85a/02, 85a/03,
85a/06, 85a/12, 85a/13, 85a/13,
85b/06, 85b/09, 85b/10, 85b/10,
85b/15, 85b/15, 86a/04, 86a/10,
86a/11, 86a/13, 86a/16, 87a/13,
87a/15, 87b/08, 87b/09, 87b/10,
88b/14, 89a/07, 89a/07, 89a/08,
89a/14, 89a/14, 89a/14, 89a/15,
89b/05, 89b/09, 91b/05, 92b/14,
93a/03, 93a/07, 94a/16, 94b/05,
95b/05, 95b/14, 96a/01, 96b/06,
96b/08, 96b/11, 97a/03, 97a/05,
98a/05, 98a/12

dāhil Ar. İçinde, içinde bulunan (kimse veya şey).

d.+ol- 74a/12, 79b/04, 79b/11, 89b/11, 91a/03

dār Ar. Birkaç bölümden ibaret mesken, ev, konak.

d.+a 74a/06, 74a/12, 90b/17

de 'Da' takısının ince sesle biten kelimelerin sonundaki şekli. Krş. **da**

d. 70b/12, 72a/12, 72a/13, 72b/02, 72b/07, 73b/14, 74b/16, 75a/09, 76b/04, 76b/11, 78a/06, 78a/10, 78a/14, 79a/10, 79a/10, 80a/03, 80a/09, 80b/10, 82a/06, 82a/17, 82b/10, 83b/02, 83b/09, 83b/11, 85a/03, 85b/01, 86b/01, 87a/04, 87a/17, 88b/07, 90a/17, 90b/17, 93b/17, 94a/07, 94b/05, 94b/12, 95a/08, 96b/09

de- Söylemek. Krş. **di-**

d.-di 88b/13, 89a/02

de-dikde 85a/03

d.-diginiñ 84a/05, 84a/07

d.-meyüp 72b/07

d.-yince 67b/09, 74a/06, 74b/15, 78a/14, 83b/17, 84a/04, 84a/17, 85a/06, 85a/10, 92b/13

d.-yü 67a/13, 69b/07, 84a/10, 92a/12, 96a/01

d.-yüp 70a/03, 71b/05, 79a/10, 80a/03, 81b/13, 81b/17, 82a/09, 82a/17, 82b/10, 83a/01, 83a/01, 83a/16, 83b/11, 84b/13, 85a/03, 85b/01, 88b/07, 90b/17, 93b/17, 94a/14, 95a/08, 95a/12

degil Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarında bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

d. 68b/03, 72b/15, 73a/01, 79b/03, 79b/06, 79b/08, 88a/05, 89b/01, 95a/15, 95a/17, 97a/02, 98b/17

d.+dir 68b/01, 68b/17, 69b/10, 70b/03, 80b/12, 81a/09, 81a/15, 84b/03, 84b/08, 85a/07, 98b/07, 98b/11, 98b/13, 98b/15

d.+ken 90a/11, 90b/07, 93b/07, 94a/02, 94a/05

d.+sin 70b/13

degme Her, her bir, herhangi bir.

d.+deki 95b/10

dek Belirtilen zamanı, yeri vb.ni içine almayacak biçimde, kadar, değin.

d. 68b/16, 69a/03, 69a/04, 85b/16, 92a/10, 97b/01, 97b/02

delâlet Ar. Delil, işaret.

d.+eyle- 80a/15

d.+it- 67b/15, 74b/06, 89a/07,
89a/15, 95b/10

delîl Ar. Yol gösteren, kılavuz,
rehber.

d. 69b/08

d.+dir 67b/04

denil- Söylenmek, sözü edilmek.

d.-mez 68b/06

deñli Kadar.

d. 87b/11

di- - Krş. de-

d.-di 69a/11, 83b/06, 88b/05,
99a/04

d.-dik 68b/02

d.-dikleri 92a/11

d.-dügi 67b/06, 73a/04, 78b/13,
78b/17, 79a/06, 81a/08, 81b/07,
83a/16, 83b/02, 89a/10

d.-düginde 66b/04, 66b/06,
66b/08, 69a/07, 72b/01, 72b/12,
72b/15, 73b/06, 75a/04, 75a/09,
77b/10, 77b/16, 78a/01, 78a/04,
78a/15, 78b/08, 79b/07, 79b/11,
80b/09, 80b/17, 81a/01, 81b/01,
81b/04, 81b/11, 82a/14, 82b/06,
83a/02, 83b/07, 84a/08, 85a/05,
85a/12, 85a/12, 85a/13, 85b/06,

85b/08, 85b/14, 86a/14, 86a/17,
86b/03, 86b/10, 87b/12, 87b/17,
88b/09, 89a/02, 91b/04, 91b/07,
91b/13, 92a/09, 92a/16, 92b/04,
93b/10, 95a/15, 95a/17

d.-dügindeki 85a/14

d.-düginden 69a/12, 80a/06,
80b/13, 81a/06, 81a/06

d.-düginiñ 80b/03

d.-dük 68b/02

d.-medik 68b/01

d.-medin 95a/09

d.-megi 75a/16, 75b/02, 75b/03,
75b/03, 75b/04, 75b/04, 75b/05,
75b/05, 75b/06

d.-megile 78a/07, 78b/10,
85b/02, 88b/16

d.-megimi 75a/07

d.-mek 73a/04, 77b/14, 77b/15,
84a/06, 88b/01, 92b/07, 99a/03

d.-mekdir 66b/17, 67a/02,
80a/12, 82b/07, 82b/13, 83b/15,
83b/16, 84a/05, 84a/07, 85a/15,
89a/12, 90a/14

d.-mesi 70b/13, 71a/12, 72a/01,
73a/02, 75a/12, 75a/12, 75a/13,
78b/06, 78b/06, 80b/11, 81a/14,
81a/15, 83b/12, 93b/05, 95a/07

d.-mesile 70b/08, 70b/09,
70b/11, 71b/15, 71b/17, 72a/01,
72a/02, 72a/03, 72a/04, 72a/05,
72a/05, 72a/07, 72a/08, 73a/12,
73b/05, 74a/02, 80a/16, 80b/08,

83b/02, 83b/03, 83b/08, 83b/09,
84a/09, 84b/09, 84b/16, 88a/09

d.-mesinde 75a/03, 80b/05

d.-mesine 95a/07

d.-mesiniñ 80a/11

d.-mesiñi 84b/14

d.-mesiyile 70b/15

d.-meye 84b/10

d.-meyüp 80b/10

d.-mişdir 78b/16, 79a/04,
80b/03, 94b/08

d.-nür 92a/12

d.-riz 69b/07, 88a/09

d.-rse 72b/07, 73a/05, 75a/07,
77b/12, 78a/01, 78a/05, 78b/09,
78b/09, 78b/14, 79a/09, 79b/02,
79b/04, 80b/10, 82a/06, 91b/08,
91b/09, 92a/02

d.-se 66b/04, 70a/02, 70a/05,
78a/10, 78a/11, 78a/12, 78a/12,
79a/13, 79a/14, 79a/15, 91a/10,
91a/10, 92b/12, 95a/06

d.-yemez 85b/17

dile- Bir şeye erişmeyi istemek, arzu etmek, talep etmek.

d.-digiñ 81b/01, 85a/14, 85a/17

d.-dim 83a/01, 83a/02, 83a/16,
83b/11, 84a/05, 84a/06, 84a/07,
84a/07, 84b/13, 85a/06, 85a/10

d.-diñse 84a/05, 84a/06

d.-dügi 86b/04, 86b/11, 87a/03,
87a/04, 87a/06, 87a/06, 87a/07,
87a/17, 87b/04, 87b/12

d.-dügine 87a/03, 87a/07,
87a/17

d.-dügini 83a/08

d.-dügüñ 87b/17

d.-medise 85a/06

d.-mek 82b/08

d.-mekdir 89b/13

d.-mesi 83a/14, 84b/08, 85a/07,
87a/13, 87b/03

d.-mesin 85a/08

d.-mesine 84b/05, 87a/12,
87a/13

d.-mesini 87a/10

d.-mesiniñ 83a/15

d.-mezse 86b/01, 86b/17

d.-miş ol- 83b/08

d.-nür 96a/02

d.-rim 84a/03

d.-rse 85b/10, 85b/10, 86b/04,
87a/02

d.-rseñ 66b/05, 81b/07, 82a/14,
82a/17, 82b/07, 82b/10, 82b/13,
83a/01, 83a/01, 84a/04, 84a/05,
86a/13, 86a/14, 86a/17, 86b/02,
86b/10, 87b/11, 87b/12

d.-se 78a/11

d.-sin 85b/07

d.-yesin 85b/14

dinil- Söylenmek, söylenilmek. Krş.

dinül-

d.-ür 76b/14, 76b/16

dinül- Krş. **dinil-**

d.-ür 94b/10

dīn Ar. İnsanların yaratıcı olarak kabul etikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.

d.+ ini 92b/17

doğur- Yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak.

d.-duğı 93a/05

dön- 1. (Bıraktığı bir inanç, fikir ve hâli) Tekrar benimsemek.

d.-mekdir 70b/01

2. Caymak.

d.-mesi 80b/13

3. (Bir yere) Geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek.

d.-üp(girü dön-) 87b/14

dört Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı.

d. 85a/16, 97b/01, 97b/02

dur- Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak.

d.-an 77a/15

d.-mağıla(öri dur-) Ayakta durmak 77a/13

dürlü Çeşitli, muhtelif.

d. 86b/11, 87a/04, 87b/03

d.+ol- 87a/07

düş- 1. Yakalanmak.

d.-üp 98a/05

2. Olmak.

d.-dükden(boş düş-) 97b/03

d.-er(boş düş-) 66b/08, 79a/16, 88b/17, 91a/14, 92b/08

d.-mesin(boş düş-) 91a/01

d.-mesini(boş düş-) 69b/15

d.-mez(boş düş-) 91a/07

d.-üp(boş düş-) 70a/06, 89b/08, 94a/04

düşür- Bozmak.

d.-e(çalāk düşür-) 85b/09

d.-mek 83a/14, 86a/10

d.-mek(çalāķı düşür-) 73b/12

d.-mekdir 68b/03, 83b/13

d.-mesi 80b/04

d.-mesini 82a/03

d.-ür 85b/11

E

ebğaz Ar. Hiç seilmeyen.

e. 70b/03

Ebî Yūsuf Ebu Hanife'nin Hanefilik mezhebinin kurulmasında ve

gelişmesinde büyük rol oynayan öğrencisidir.

e. 74a/16, 82a/05, 87b/06

ecnebi Ar. Başka bir milletten veya yabancı bir devlet tebaasından olan kimse.

e. 89a/01, 89a/05

ef'al Ar. Fiiller, yapılan işler, eylemler.

e.-i tafđil 98b/09, 98b/15, 98b/16

e.-i tafđil ol- 98b/06

efendi Sahip durumunda olan, buyruğu geçen, hükmünü yürüten, kendisine uyulan kimse, sahip.

e.+ñ 69a/07, 69a/12

e.+si 69a/08, 69a/13, 70a/02, 94b/14

e.+siniñ 69a/17, 69b/01

eger Far. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

e. 66b/06, 66b/08, 67a/06, 68a/01, 68a/06, 68a/09, 69a/07, 69b/06, 70b/09, 70b/11, 71a/16, 71b/06, 71b/10, 72b/01, 72b/05, 73a/03, 74a/02, 74a/03, 74a/05, 74a/06, 74b/13, 75a/04, 75a/08, 75b/10, 75b/11, 75b/15, 76a/06,

76a/12, 76a/17, 76b/01, 76b/04, 76b/07, 76b/11, 77a/01, 77b/12, 77b/15, 78a/01, 78a/05, 78a/09, 78b/07, 78b/13, 79a/09, 79a/13, 79a/17, 79b/03, 79b/07, 79b/11, 80a/03, 80a/06, 81b/12, 82a/07, 82a/14, 83b/01, 83b/11, 84a/05, 84b/17, 85a/01, 85a/07, 85a/10, 85b/17, 86b/01, 86b/03, 86b/06, 86b/09, 86b/11, 87a/02, 87a/06, 87b/03, 87b/13, 88b/04, 88b/07, 88b/08, 88b/13, 89a/13, 89b/07, 90a/06, 90a/07, 90b/02, 90b/06, 90b/16, 91a/08, 91a/12, 91b/03, 91b/05, 91b/07, 91b/12, 92a/01, 92a/02, 92a/09, 92a/15, 92b/10, 92b/12, 92b/13, 93a/15, 93a/16, 93a/17, 93b/04, 93b/09, 93b/17, 94a/12, 94a/13, 94b/13, 95a/02, 95a/06, 95a/10, 96a/03, 96a/09, 96a/13, 96b/01, 98a/10, 98b/03, 98b/09

eglen- (Zevk ve neşe veren şeylerle)

Hoşça vakit geçirmek.

e.-di 94b/06

e.-dügi 94b/12

e.-megile 94b/15

e.-meklik 70b/04

e.-se 95a/01

eğari illā izā değalet ‘alā’t-tezewvecü

Bkz. Arapça dizin.

e.93a/08

eḥrecī Bkz. Arapça dizin.

e.76a/05

eḳal Ar. *eḳall* Çok az, en aşağı.

e. 98b/06, 98b/07, 99a/06

e.+e(eḳalle) 98b/07

e.+iñ(eḳalliñ) 98b/15

e.+ol- 99a/16

el Sahiplik, mülkiyet.

e.+i(1)nde 66b/06, 77b/04,
77b/08, 79b/07, 79b/08, 79b/09,
79b/13

e.+i(1)nden 77a/10, 87b/14

e.+i(1)niñ 71b/06, 71b/11

e.+inden 77b/09

e.+iñ 71b/03, 71b/04

e.+iñdedir 66b/04, 66b/05,
75b/04, 76b/15, 79a/09, 79a/14,
79b/04, 79b/06, 79b/11

elfāz Ar. Lafızlar, sözler.

e. 75a/13, 75a/16, 75a/17,
76a/16, 76a/17

e.+dan 75b/15, 76a/04, 76a/05

e.+dandır 89a/15

e.+ı (1) 75b/08, 89a/14

e.+ın(Ar./lafızlar,sözler) 73b/17

e.+ından 80b/12

e.-ı kināye 74b/09, 96a/15

e.-ı kināyet 74b/03, 74b/07,
74b/17

e.-ı şart 89a/17

el-ḳallü Bkz. Arapça dizin.

e. 99a/04

emr Ar. Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.

e. 68a/07, 79b/04, 79b/13

e.-+i müstemirr ol- 68b/10

e.+eyle- 82a/08, 82a/11

e.+i 79b/08, 85a/16

e.+i(1) 79b/07, 79b/08, 79b/09,
85a/16, 97b/17

e.+iñ (emriñ) 66b/04, 76b/15,
79a/09, 79a/13, 79b/06, 79b/11

e.+it- 98a/03

e.+olun- 82a/08

emri bi'l-yedi Bkz. Arapça dizin.

e. 67a/03

emrūki bi-yediki yevme eskünü

hezihiddāru Bkz. Arapça dizin.

e. 68a/07

eñ Başına geldiği sıfatın o sıfatın ifade ettiği anlamın en üstün derecesinde olduğunu belirtir.

e. 71b/16, 76a/04

enti tāliḳün Bkz. Arapça dizin.

e. 71a/05, 72b/15, 73a/02,
73a/04, 73a/05, 73a/09, 83a/11,
83a/15, 95a/07, 95a/08, 95a/12

enti ʔalıķün in Őiti Bkz. Arapça
dizin.

e. 85a/03, 85a/05

enti ʔalıķün küllemā Ői'te Bkz.
Arapça dizin.

e. 85b/06

enti ʔalıķün vāhidün Bkz. Arapça
dizin.

e. 72b/15, 73a/04

enti ʔalıķün yevme yeķdimü zeydün
Bkz. Arapça dizin.

e. 68b/03

er Erkek.

e. 69a/06, 70b/10, 70b/12,
70b/14, 71a/11, 78b/13, 79a/09,
79a/13, 80a/03, 82a/09, 89a/09

e.+den 78a/06

e.+e 86a/04

e.+i 85b/13, 98a/03

e.+i+(1)niñ 85b/01

e.+i(1) 69b/14, 70a/04, 70a/06,
70a/15, 78a/04, 78b/11, 79b/06,
80b/09, 96b/09, 96b/11

e.+i (1) 66b/03

e.+i(1)nden 77a/06, 78b/09,
78b/11, 79a/16, 85b/03, 85b/11,
91a/07, 91a/14, 92b/08, 96b/10,
96b/17, 97b/16

e.+i(1)ne 97b/16

e.+i(1)niñ 69a/17, 69b/01,
77a/01, 79b/12, 80b/02, 82a/11,
83a/07, 83a/08, 84b/07, 85a/16,
85b/06, 86b/03, 87a/03, 87a/06,
87a/13, 87a/17, 96b/16, 97a/01

e.+ile 97a/14, 98a/10

e.+imden 85b/17

e.+iñ 67b/05, 68a/02, 70b/08,
71b/15, 74a/01, 75a/14, 75b/02,
76a/09, 76a/11, 76a/15, 76a/17,
76b/07, 79b/04, 79b/10, 81b/01,
84b/09, 90a/04, 93b/04, 98a/10

e.+le 76a/01, 91a/09

e.+lerine 98a/01

erkek Yetişkin adam, er kişi.

e. 92b/11, 92b/12, 92b/14

eşah Ar. *eşahh* Gerçek, doğru.

e.+ol- 78b/10, 78b/11, 79a/07

eski Çok zamandan beri var olan,
üzerinden zaman geçmiş olan,
kadim.

e. 70b/01

eskün Ar. Sabit.

e.+dür 68a/07

esra' Ar. Çok seri, çok çabuk.

e. 70b/03

eşhâş Ar. Kişiler, şahıslar, kimseler.

e.+îñ 97b/11

ev Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.

e.+den 94a/13, 94a/15, 94b/01

e.+e 74a/02, 74a/03, 89a/10, 89a/11, 89a/12, 90b/16, 91a/03, 91a/06, 91a/07

e.+i (1)nden 97b/05

e.+inde 77b/05

e.+iniñ 95b/13

e.+iñ 72a/05

ev Ar. veya

e. 99a/02, 99a/14, 99a/15

evcedtü talâkaki Bkz. Arapça dizin.

e. 83b/15

ev mine'l-irşi Bkz. Arapça dizin.

e. 99a/03

evvel Ar. Önce.

e. 96b/02

e.+den 69b/04

e.+i(1)nden 91b/14, 92a/06

e.+iñ(faşl-ı evvel) 79b/17

evvelki Önce olan, önceki.

e. 70a/09, 70a/11, 72b/10, 73a/14, 73a/16, 73b/09, 73b/13, 74a/10, 74a/13, 75a/04, 75b/14, 76a/02, 76a/04, 76b/06, 79b/17, 81a/01, 81a/08, 82a/16, 82b/08, 83b/13, 86a/11, 91b/08, 93b/15, 94a/17

e.+den 93b/14

e.+ler 75b/14, 76a/15

e.+nde 82b/05

e.+ni 78a/11, 78b/05

e.+si 75a/09

evvelik Evvel olma durumu.

e. 78b/03

eyle- Etmek, yapmak.

e.- 78a/04

e.-(iḥtiyār eyle-) 75b/04, 76b/16, 77b/10, 77b/14, 78a/01

e.-(müddet eyle-) 75b/03

e.-(ta'lîk eyle-) 69b/15

e.-di(beyân eyle-) 77a/06

e.-di(iktizâ eyle-) 73b/11

e.-di(îlâc eyle-) 94b/04

e.-di(ta'lîk eyle-) 81b/09, 83a/04, 83a/07, 84b/07

e.-di(tezevvüc eyle-) 69a/11

e.-digim(îrâd eyle-) 84a/15

e.-dügi 88b/09

e.-dügi(emr eyle-) 82a/08, 82a/11

e.-dügi(ta'lîk eyle-) 85a/05

e.-düginden(ta'lik eyle-) 94a/10
e.-düginden(tağyir ve tebdil eyle-) 86a/15
e.-düginden(tebdil ve tağyir eyle-) 80b/15
e.-düginden(yemin eyle-) 89b/17
e.-dügini(tefviz eyle-) 77a/01
e.-dügüm(tezevvuc eyle-) 66b/08, 67b/06
e.-dügünden(ta'lik eyle-) 94a/13
e.-düklerinden(taşdik eyle-) 98a/13
e.-medügi(vaṭ' eyle-) 74a/01
e.-mege(niyet eyle-) 84b/15
e.-mege(redd eyle-) 75a/13
e.-mege(vaṭ' eyle-) 94b/12
e.-mek(i'tibār eyle-) 87a/13
e.-mek(niyet eyle-) 72a/16
e.-mek(tatlik eyle-) 86a/05
e.-mek(zikr eyle-) 77b/14
e.-mekdir(inşā' ve işbāt eyle-) 83a/12
e.-mekdir(ta'lik eyle-) 89a/04
e.-meleri(ihtilāf eyle-) 91a/15
e.-mesi(redd eyle-) 85a/15
e.-mez(delālet eyle-) 80a/15
e.-mez(iktizā eyle-) 84b/04
e.-mez(kabul eyle-) 81a/11
e.-mişdir(mülā'ane eyle-) 97a/03
e.-mişdir(ta'lik eyle-) 84b/05
e.-rse('aksince eyle-) 82a/08

e.-se(ihtiyar eyle-) 79a/11
e.-se(ikrar eyle-) 98a/14
e.-se(ta'lik eyle-) 91a/17, 92b/12, 94b/14
e.-se(tatlik eyle-) 80a/05
e.-se(vaşiyet eyle-) 98a/15
e.-sün(niyet eyle-) 74b/16
e.-ye(tatlik eyle-) 77a/01
e.-yenün(işāret eyle-) 71b/06
e.-yüp(ta'lik eyle-) 94b/04
e.-yüp(tatlik eyle-) 94a/01

eymān Ar. Yeminler

e.+ı(1)nda 67b/07

F

fāhiş Ar. Aşırı,ölçü dışı, çok fazla, insafsız derecede fazla.

f. 71b/17

fā'ide Ar. İşe yarama, işe yaramanın getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar, nefi.

f. 68b/11

f.+si 73a/02

farazā Ar. Faraza, diyelim ki.

f. 94b/09

fār Ar. *fārr* Kaçak, kaçan, firari.

f.+ıñ 96a/14

f.+(ṭalāk-ı fārr) 96a/01, 97b/14

fāşılasız Ar. Aralıksız.

f. 73a/06

faşl Ar. Bölüm, kısım, devre.

f.+ı(1)nda 67a/15

f.-ı evvel 79b/17

felehāl-eḳallu minhu ve mine'l-irşi

Bkz. Arapça dizin.

f. 98b/05, 99a/02

ferd Ar. İnsanlardan her biri belirli olmayan şahıs, kişi, kimse, birey.

f.+(lafz-ı ferd ol-) 80a/14

feyecibu yukāle en ev mine'l-irşi liennehü lemmā ḳāle'l-eḳalle beyne'l-eḳalle Bkz. Arapça dizin.

f. 98b/17

fiḳh Ar. İslamiyetin içtimai, medeni, hukuki, siyasi bütün ameli hükümlerini şeri delilleriyle birlikte açıklayan ilim.

f.+da(uşül-ı fiḳh) 74b/02

fi'l Ar. Olup gerçekleşmiş iş, yapıp gerçekleşmiş hareket veya davranış, kasıtlı kasıtsız her türlü iş, eylem, davranış.

f. 66b/15, 67a/03, 67a/06, 67b/01, 67b/05, 68a/10, 68a/10, 68a/12, 68a/13, 69a/02

f.+den 68a/02, 68a/06

f.+dir 68b/02

f.+e 66b/01, 66b/12, 66b/14, 66b/15, 67a/17, 67b/12, 97a/10

f.+i+(1)ni 80a/11

f.+iñ 67a/03, 67a/11, 68b/15

f.+midir 67a/12, 67a/13

f.+ol- 67b/04, 67b/15, 68a/02

f.-i mümted 67a/05

f.-i mümtedd 66b/11

fi'l-ḥāl Ar. O anda, hemen şimdi.

f. 73b/10, 83a/11, 83a/16, 84b/05, 84b/06

fi'l-vāḳi' Ar. Gerçekte, gerçekten, doğrusu, hakikaten.

f. 69a/07, 88b/09

firār Ar. Kaçma, kaçış.

f.+ idici ol- 95b/04

fisiz Ar. İçinde bulunmayan.

f.+siz(lafza-i fi) 66b/14

fulān Falan, filan.

f. 66b/05, 66b/06, 67b/09, 74a/02, 88a/17, 89a/10, 89a/11, 90b/16, 91b/04

furkat Ar. Ayrılık, ayrılış, firak,
hicran.

f. 71a/07, 97a/06

f.+ı(1)na 96b/02

G

gâhice Far. Bazen, bazı kere, gâh.

g. 71a/14, 71a/14, 99a/17,
99a/17

galaṭ Ar. Yanlış, hata.

g.+dır 79a/01

gâlib Ar. Üstün, baskın, güçlü.

g.-i hâl 95b/07

gâlibâ Ar. Öyle görünüyor ki,
görünüşe göre, anlaşılan,
zannediyorum ki.

g. 95b/09

gâyet Ar. 1.çok, pek, pek çok, son
derece 2.son, nihayet, encam.

g.+le 95b/1

ğayr Ar. Başka.

g.-+ı illet 95b/07

g.-+ı mümtedd ol- 67a/06,
67a/08

g.+ıñ 71a/01

ğayrı Ar. Başkası.

g. 72b/09, 73a/16, 74b/04,
85b/03, 91b/01, 96a/05, 96b/16

ğazab Ar. Aşırı hiddet, intikam alma
duygusu ile karışık öfke, kızgınlık,
hışım.

g. 75b/13, 75b/16

g.+ı(1) 76a/15, 76b/03

geç- Konu olmak.

g.-düginde 98a/13

g.-en 68b/05, 73b/17, 77a/14,
89a/05, 95b/17, 97b/15

g.-er 91b/11, 93a/05, 93a/08

g.-inceye 97b/02

g.-mesi 98a/11

g.-mez 91b/11

g.-miş 73b/12

g.-üp 91a/02, 93a/13

gel- Bir yerden dönmek.

g.-dügi 66b/04, 69b/13, 70a/03,
70a/05

g.-dügi(seferden gel-) 66b/05

g.-ince 70a/03, 70a/04, 70a/04

g.-memişdir(ola gelme-) 69a/05

g.-mezse(râst gel-) 87a/17

g.-mişdir 69b/08

g.-ür 84a/10

g.-ürse 66b/07

gemi Suyun üstünde giden büyük taşıt.

g. 77b/07

g.+de 77b/05

gerçek Doğru olan.

g. 93a/01

gerçekleş- Gerçek durumuna gelmek, gerçek olmak.

g.-ürlerse 98a/11

gerek Gerçekleşmesi zorunlu olarak beklenen, lazım.

g. 74a/17, 74a/17, 74b/15, 74b/15, 77b/14, 77b/15, 90a/04, 90a/05

getür- Gelmesini sağlamak.

g.-üp 99a/03

getürül-(Daha uzak bir yerden) Bulunan yere gelmesi sağlanmak.

g.-en 95b/16

gibi Benzer.

g. 67a/03, 67a/06, 69b/13, 70a/03, 70a/05, 70b/06, 70b/06, 70b/07, 72a/04, 73a/04, 75a/11, 75a/12, 75a/12, 75a/13, 75a/16, 75b/06, 78b/03, 78b/06, 81a/11, 85a/11, 86b/04, 87a/13, 88b/01, 88b/09, 88b/16, 89a/06, 89a/06,

90a/06, 92a/14, 92b/02, 92b/06, 92b/08, 95a/01, 96a/13

g.+dir 66b/17, 68a/11, 68a/14, 77b/05, 77b/06, 85a/04, 89a/10, 89b/11, 93b/05, 94b/13, 97b/16

g.+lerdir 74b/12, 76a/06

gice Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar süren karanlık zaman.

g. 66b/02, 66b/09, 79b/04, 79b/11, 79b/16

g.+de 66b/07

g.+nüñ 79b/16

g.+ye 67b/10, 68a/04, 79b/05

gider- Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g.-e 97a/14

gir- (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dahil olmak.

g.-ir 89a/10

g.-irse 74a/03, 89a/11, 89a/12, 89a/13, 91a/06

g.-irseñ 74a/02, 74a/06, 90b/16

g.-megile 91a/07

g.-mesin 90b/17

girü Arka, bir şeyin arka kısmı.

g.+dön- 87b/14

git- Varmak, ulaşmak.

g. 75a/12

g.-er (gider) 77b/09, 87b/14

g.-üp(gidüp) 77a/10

gök Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema.

g. 85a/10

gör- 1. Olmak.

g.-düm(ḥayz gör-) 91b/08

g.-ürseñ (ḥayz gör-) 91b/03, 91b/13, 92a/02, 92a/09

2. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

g.-dügi 91b/15, 92a/05

g.-düginden 92a/03

g.-dügünden 91b/13

g.-megile 92a/05

3. Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna şahit olmak.

g.-mekden 95b/13

g.-ür 97b/05

göre Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince.

g. 72a/10, 78b/11, 88a/07, 94b/01, 99a/13

güyâ Far. Sözde, sanki.

g. 97a/11

gün Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası.

g. 79b/04, 79b/06, 91b/13, 92a/03, 92a/05, 92a/15

g.+de 66b/04, 66b/05, 66b/05, 66b/08, 67b/06, 67b/09, 79b/07, 79b/08, 79b/08, 79b/12, 79b/13, 92b/02

g.+den 92a/07, 92a/16

g.+i 68b/16, 92b/03

g.+i (1)nden 91b/15

g.+i (2) 69a/04

g.+leri 92a/13

g.+leriñ 91b/15

g.+leriniñ 92a/06

g.+üñ 79b/11, 79b/16

g.+(bu gün) 79b/03, 79b/06, 79b/10

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün.

g. 66b/11, 67a/05, 68a/08, 68a/15

g.+de 92b/06

g.+e 67b/10, 68a/04, 79b/05, 79b/16

g.+le 79b/16

güneş Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.

g. 92a/17, 92b/02

H

haber Ar. Olmuş ya da olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz.

h.+vir- 83b/15

haberi Ar. Duyulmuş.

h.+dir 77a/03

habış Ar. Kötü, soysuz, alçak, fesat(kimse).

h. 72a/01

habs Ar. Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma.

h.+olun- 97b/08

had Ar. *hadd* Sınır.

h.+i(1)nden 71b/17

hak Ar. Hukukun veya geleneğin bir kimseye tanıdığı şey, hisse, pay.

h. 98b/03, 98b/10

hakikat Ar. Gerçek.

h. 68a/16, 68a/17

h.+iñ(ma'nā-yı hakikat) 68a/16

hakında İlgili olarak, üzerine.

h. 72a/15, 72a/16, 91a/16, 91b/02, 91b/11, 91b/11

h.+dır 72a/14, 74a/09

hâl Ar. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum.

h. 94b/05, 95a/01, 95a/01

h.+de 69b/03, 73b/13, 76a/02, 76a/04, 76b/11, 79a/13, 83a/03, 83a/04, 83a/12, 83a/15, 83a/16, 86a/14, 90a/17, 95a/07

h.+de iken 97b/10, 97b/12

h.+i(1) 74b/06

h.+i(gâlib-i hâl) 95b/07

h.+i(1)nde 75b/08, 75b/10, 75b/10, 75b/11, 75b/14, 75b/16, 76a/09, 76a/11, 76a/11, 76b/03, 97a/15, 97b/05, 98a/10

h.+i(1)nde iken 97b/11

h.+i(1)ne 70b/01

halâl Ar. Dinin yasaklamadığı şey.

h.+ol- 94b/09, 94b/10

hâl bu ki Oysa.

h. 80a/07, 98b/11

hâlet Ar. Hal, nitelik, keyfiyet.

h. 94b/15

h.+i (1)nde 76a/15, 76b/06

h.+de iken 96a/04

h.-i aşliyye 70b/01

h.-i vâhîde 69b/10

h.-i aşliyye 70b/01

hâlid Ar. Hâli, şekli ve sureti bozulmayan, değişmeyen.

h. +dir 94a/07

h. +e 93b/04, 93b/06, 93b/08, 93b/09, 93b/10, 93b/16, 93b/17, 94a/02, 94a/03, 94a/05

hâlîs Ar. Karışksız, katkısız.

h. +in 75a/15

haml Ar. Gebelik.

h. 67a/16, 93a/13

h. +in(vaz'.-ı haml) 93a/12

h. +olun- 88a/11, 88a/12

harâm Ar. Dinin kesin bir dille yasakladığı, işlenmesi azabı, inkâr edilmesi küfrü gerektiren şey, hareket veya davranış.

h. +ım 70b/09

h. +ol- 75a/16

harf Ar. Dildeki sesleri gösteren, alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.

h. -i min 98b/09

h. +i(1) 98b/06, 98b/14, 99a/01, 99a/07

hâşıl Ar. Meydana çıkan.

h. 86b/14

h. -ı ma'nâ 83b/16, 89a/11

hâşılı Ar. Sonuç olarak, sözün kıyası.

h. 70a/03, 70a/04, 70a/05, 71a/08, 74b/15, 77a/10, 82a/02, 83b/15, 85b/07, 88b/15, 90a/01, 90a/17, 90b/04, 90b/08, 91b/15, 93a/01, 95b/10, 99a/08

haste Far. Sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse.

h. 95b/03, 95b/12, 96a/04, 96a/09, 96b/01, 97b/03, 97b/13

h. +dir 95b/06, 95b/08, 95b/16

h. +nüñ 95b/01

h. +ye 96b/14, 96b/17

h. +iken 98a/04, 98a/11, 98a/13

h. +ol- 97a/11

hastelik Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu, rahatsızlık, dert, illet, maraz.

h. +e(hastelige) 98a/05

h. +i(1)(hasteligi) 95b/12, 97a/15, 97b/05

h. +i(1)nde(hasteliginde)

96b/10, 97a/05, 98a/01, 98a/06

h. +i(1)nden(hasteliginden)

98a/05

h. +i(1)nde(hasteliginde) iken

96b/15, 97b/01

hasefe Ar. Erkek üreme organının baş kısmı.

h. +sini 94b/04, 95a/03

hatta Ar. ‘Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de’ gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.

h. 77b/07, 83b/11, 94b/05

hatun Kadın.

h. 70b/06, 71a/02, 72a/14, 83a/06, 86a/09, 86a/10, 91a/06

h.+ı (2) 71a/04, 91a/05

haysiyet Ar. Şeref, onur, itibar.

h.+i(1)le 69a/04

hayz Ar. Kadınlarda âdet hali, aybaşı.

h. 91b/03, 91b/08, 91b/12, 91b/13, 91b/15, 92a/02, 92a/03, 92a/04, 92a/06, 92a/06, 92a/09, 92a/11, 92a/12

h.+a 92a/10, 92a/11, 92a/12

h.+dan 92a/10, 92a/12

h.+dır 92a/11

h.+ı(1)nı 75a/05

h.+ı(1)nîñ 91b/14

h.+larıñı 75a/06

hayzî Ar. Kadınların aybaşı olduğu durum.

h. 92a/13

hazret Ar. Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilen ve saygı ifade eden sözcük.

h.+lerinin 86b/14

helāk Ar. Ölme, mahvolma, yok olma.

h.+a 95b/10

h.+dir 95b/07

h.+ol- 95b/08

hem Far. Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir.

h. 67b/10, 67b/10, 69b/13, 69b/13, 70a/06, 70a/06, 74b/04, 74b/04, 79b/10, 79b/10, 81a/07, 81a/16, 90b/04, 90b/04, 90b/17, 91a/01, 91b/03, 91b/04, 91b/06, 91b/06, 94a/02, 94a/02, 98b/10, 98b/10, 98b/12, 98b/12

hemān Far. Derhal, çabucak.

h. 73a/04, 73a/16, 73b/13, 78b/06, 81a/09, 83a/12, 88b/09, 88b/16, 89a/06, 90a/05, 92b/02

henüz Far. Daha şimdi, yeni.

h. 94a/14, 98a/06, 98a/13

her Far. Önüne geldiği ismin benzerlerini ‘teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı’ anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

h. 73b/17, 76a/12, 85a/04, 85b/02, 85b/07, 85b/08, 85b/13,

87b/11, 87b/11, 89b/12, 89b/14,
94b/10, 97b/11, 99a/10

h.+bir 89a/10

h.+biri 68a/02, 68a/06

h.+kanķı 89a/11

hezār Far. Bin.

h. 72a/04

hıyār Ar. Bir işi yapıp yapmamakta,
bir şeyi alıp almamakta serbest olma,
muhayyerlik.

h. 66b/06

h.+ı (1) 77a/10, 77b/04, 77b/09

hiç Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin
anlamını pekiştiren bir söz.

h. 68b/11, 80a/04, 80b/08,
82a/13, 96b/04

hiç bir Bir addan önce getirilerek o
adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin
bile olmadığını anlatan bir söz.

h. 72a/12, 75a/10, 80b/11,
81b/16, 82a/01, 82a/16, 82b/01,
82b/06, 82b/09, 82b/11, 82b/15,
86a/02, 86b/01, 86b/11, 87b/03,
91a/06, 93b/14, 94b/01

hiç biri Olumsuz cümlelerde yerini
tuttuğu ismin cinsinden olan
şeylerden bir tanesinin bile cümlede

verilen hükmün dışında kalmadığını
anlatır.

h.+si 78a/03, 78a/06

h.+sin 86b/17

Hidāye Burhaneddin el-Merginānî

tarafında Hanefî fikhî üzerine yazılan
eser.

h. 78b/12

h.+de 67a/14, 83b/06

h.+nüñ 67b/03, 67b/07, 78b/17,
84a/03

h.+nüñ(şāhib-i Hidāye)

67b/14, 67b/17

hilāf Ar. Ters, aykırı.

h. 67a/01, 96a/08

h.+ı(1) 81a/01

h.+ı(1)nca 69b/16

h.+ı(1)ncadır 70a/10, 70b/02,
80a/01, 92b/01, 96a/06

h.+ol- 96b/04

hile Ar. Birini aldatmak, yanıltmak
için yapılan düzen, dolap, oyun,
entrika.

h. 91a/01

hın Ar. Zaman, vakit.

h.+de 92a/17

hul' Ar. Para vererek karısını
boşama.

h.+it- 96b/01

ḥurre Ar. Esir veya cariye olmayan hür kadın.

ḥ. 70b/06, 70b/06, 70b/07,
71a/02, 72a/16
ḥ.+de 72b/02

ḥurūc Ar. Dışarı çıkma, çıkış.

ḥ.+ı(1) 93a/07

ḥurūf Ar. Harfler.

ḥ. 74b/02

ḥuṣūmet Ar. Hasımlık, düşmanlık, adavet.

ḥ.+i(1)ne 97a/12
ḥ.+it- 97a/14

ḥüküm Ar. Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı.

ḥ. 81b/11
ḥ.+i(1) 81b/07, 81b/10
ḥ.+i(1)nde 97b/09, 97b/13
ḥ.+it- 92b/16
ḥ.+olun- 91b/14, 92a/04,
92a/07, 93a/02
ḥ.+üni 94a/12
ḥ.-i cezā 90b/03

I

ıṣbı' Ar. Parmak.

ı.+ (lafz-ı ıṣbı') 71a/14

ıṣmarla- Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek, sipariş etmek.

ı.-dı 82a/04

'itk Ar. Köle veya cariye azat etme, birini kölelikten çıkarma, azatlık.

'ı. 69b/13, 70a/16

'ı.+da 70a/05

'ı.+dan 70b/03

'ı.+in 70a/11, 70a/17

iztirāb Ar. Maddi veya manevi acı, azap, eziyet, zahmet, sıkıntı.

ı. 67a/13

İ

i- Olmak, mevcut olmak.

i.-di(murād itdim idi) 75a/07

i.-di(rāzı olmuş idi) 96b/02

i-se(açdı ise) 71b/13

i-se(didi ise) 99a/04

i-se(muḳadder oldu ise) 84a/08

i-se(yumdı ise) 71b/08, 71b/10

i-se(niyet itmemiş ise) 86b/11

i.-di 81b/11

i.-di(milkinde idi) 93b/11

i.-ken('iddetde iken) 98a/06

i.-ken(cāriye iken) 70a/09

i.-ken(ḥaste iken) 98a/12

i.-ken(ḥālde iken) 97b/10,
97b/12
i.-ken(ḥāletde iken) 96a/04
i.-ken(ḥālinde iken) 97b/11
i.-ken(ḥaste iken) 98a/04,
98a/14
i.-ken(ḥasteliginde iken)
96b/15, 97b/01
i.-ken(iki iken) 69b/04
i.-ken(maraż-ı mevtinde iken)
97a/03
i.-ken(meclisde iken) 77a/08
i.-ken(meclisinde iken) 77a/07,
87b/12
i.-ken(milk-i nikāhında iken)
90a/16
i.-ken(milk-i niḳāhında iken)
93b/08
i.-ken(milkinde iken) 90a/04,
90a/07, 90b/02, 93a/17, 94a/06,
93a/17, 93b/03, 93b/14
i.-ken(taht-ı nikāhında iken)
91a/05
i-se(‘avratdan ise) 82b/08
i-se(‘avratn̄ ise) 83a/07, 84b/06
i-se(az ise) 98b/13
i-se(dilemesi ise) 84b/08
i-se(ḥālde ise) 83a/04
i-se(kelām ise) 67b/12
i-se(ma‘nā ise) 83a/17
i-se(ma‘nāsı ise) 83a/12
i-se(maşdar ise) 80a/13
i-se(mevti ise) 73a/08
i-se(murād itmek ise) 82b/14

i-se(taḳdīri ise) 84b/04
i-se(ṭalāk ise) 67a/17
i-se(ṭalīk olması) 68b/08
i-se(yemīn ise) 81a/11

‘ibāret Ar. Anlatımı meydana getiren bir veya birkaç cümlelik yazılı söz dizisi.

‘i.+i(1) 72b/16 73a/06, 73a/09,
75a/11

ibtāl Ar. Hükümsüz bırakma, bozma, feshetme.

i. 85b/02
i.+it- 94a/10, 94a/12

ibtidā Ar. Başlama.

i. 72b/07
i.+ki 91b/15
i.+sından 92a/04

ibtidālik Başlangıç.

i. 78b/04

iç Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

i.+i(1)nde 67a/02

iç- Etmek.

i.-dügi(and iç-) 88a/15, 88b/10
i.-düginde(and iç-) 88b/02
i.-megile(and iç-) 88a/14

i.-megiñ(and iç-) 88a/13,
88b/03

i.-mek(and iç-) 88a/14

i.-mişdir(and iç-) 97a/16

i.-üp(and iç-) 97b/02

içün Amacıyla, maksadıyla.

i. 68a/16, 69b/08, 69b/09,
69b/10, 73a/15, 74b/03, 76b/14,
76b/17, 77a/06, 77b/01, 78b/05,
80b/03, 81a/13, 81a/15, 85b/09,
85b/12, 86a/04, 86a/09, 86a/10,
87b/17, 88a/06, 88a/07, 88b/11,
89a/08, 90a/03, 90b/10, 94b/10,
95b/15, 95b/16, 97b/13, 98a/16,
98b/02, 98b/03, 98b/10, 98b/12,
99a/01, 99a/01, 99a/08, 99a/09, 99a/14
i.+dür 69b/07, 70b/07,
88a/04, 98b/08, 98b/16

‘iddet Ar. Boşanma veya ölüm yoluyla kocasından ayrılan kadının tekrar evlenebilmesi için beklemesi gereken süre.

‘i.+çek- 70b/06, 70b/07

‘i.+de iken 98a/06

‘i.+den 93b/06

‘i.+i(1) 70b/06, 91a/02, 93a/04,
93a/08, 93a/13, 94a/01, 98a/13

‘i.+iñ 98a/11

idhāl Ar. İçeri koyma, içeri sokma, dahil etme.

i.+it- 94b/04, 95a/03, 95a/03

idici Eden, yapan.

i.+dir 70a/17

i.+(firār idici ol-) 95b/04

iḥāṭa Ar. Etraflı şekilde kavrama, anlama, geniş ve anlamlı bilgi.

i.+it- 69a/04

iḥtārī Bkz. Arapça dizin.

i. 78a/09, 78a/14

iḥtilāf Ar. Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

i.+eyle- 91a/15

iḥtimāl Ar. Mümkün olma, imkan dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık.

i. 75b/01

i.+i(1) 75a/14, 88a/10

i.+i(1) ol- 74b/04

iḥtiyār Ar. Seçme, intihap etme, tercih etme.

i.+eyle- 75b/04, 76b/16, 77b/10,
77b/14, 78a/01, 78a/04, 79a/11

i.+it- 77b/12, 77b/12, 77b/15,
77b/15, 77b/16, 77b/17, 78a/01,
78a/04, 78a/05, 78a/07, 78a/09,
78a/10, 78a/10, 78a/10, 78a/11,
78a/11, 78a/11, 78a/12, 78a/14,
78b/06, 78b/06, 78b/08, 78b/09,
78b/10, 78b/13, 78b/14, 79a/10,

79a/14, 79a/14, 79a/15, 79a/15,
79b/02, 80b/08, 80b/10, 80b/11,
97b/17

i.+kıl- 78b/05

ih̄tiyāt Ar. Olabilecek şeyleri hesaba
katarak tedbirli ve ölçülü davranma
sakinme.

i. 92b/17

i.+ı(1) 70b/07

i.+it- 93a/02

ik̄ā' Ar. Meydana getirme, yapma,
yaptırma, işleme.

ī. 86a/07

ī.-+i 67a/14

ī.+it- 85b/17

ī.-i murād ol- 68b/06

ī.-i ʔalāk 68b/12

iki Birden sonra, üçten önce gelen
sayının adı.

i. 67b/17, 68a/02, 68a/06,
69a/06, 69a/12, 69a/13, 70a/04,
71b/09, 72a/13, 72a/15, 72b/01,
72b/01, 72b/12, 73b/05, 73b/06,
73b/15, 73b/17, 74a/03, 74a/16,
74b/14, 74b/16, 74b/16, 75b/14,
76a/15, 76b/09, 77a/13, 79a/04,
80a/01, 80a/10, 80a/15, 80b/16,
81a/01, 81a/05, 82a/02, 86a/12,
88a/07, 90a/01, 90a/17, 92b/11,
92b/13, 92b/17, 93a/01, 93a/02,

93a/15, 93b/02, 95a/09, 95a/15,
95a/17, 95b/07, 95b/17, 96a/02

i.+den 99a/08

i.+iken 69b/04

i.+si 69b/10, 73b/14

i.+sinin 94b/05

i.+siniñ 87a/04, 87a/07, 87a/17

ikinci Sırada önem bakımından
birinciden sonra gelen.

i. 72b/08, 73a/17, 74a/10,
75a/05, 75a/06, 75b/15, 82b/09,
91b/08, 93a/04, 93a/04, 93a/07,
93a/08, 93a/16, 93a/17, 94a/07, 98a/06

i.+den 93b/14

i.+ol- 73b/13, 93b/10

i.+si 73a/15, 93b/03, 93b/15

ikiz İki bir arada doğan (çocuk).

i. 92b/14

i.+lerden 93a/04

ikrār Ar. Gizlemeyip açıklama, itiraf
etme.

i. 98a/15, 98a/16

i.+ı(1) 91b/10

i.+eyle- 98a/14

i.+olun- 98b/01, 98b/10,
98b/12, 99a/04, 99a/09, 99a/17

iktizā Ar. Gerekme, gerektirme.

i.+it- 71a/08

i.+eyle- 73b/11, 84b/04

İLĀC Ar. Girdirme, içeri sokma.

İ.+eyle- 94b/04

ile 1. Kelimenin sonuna geldiğinden birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.

i. 66b/09, 85b/11, 95b/08

2. Cümle içinde aynı görevde bulunan iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.

i. 68a/17, 69b/10, 70b/16

67a/05, 68a/03, 68a/04, 68a/07,
68a/08, 68a/15, 68b/15, 70a/12,
70b/09, 70b/11, 70b/13, 71a/03,
71a/11, 71a/12, 71b/03, 71b/06,
71b/11, 71b/17, 72a/02, 72a/09,
72a/10, 72b/08, 72b/12, 72b/12,
72b/14, 72b/14, 72b/16, 73a/06,
73a/09, 73a/15, 73a/16, 73b/02,
73b/15, 74a/16, 74b/05, 74b/08,
74b/09, 74b/10, 75a/04, 75a/05,
75a/05, 75a/06, 75a/09, 75a/17,
76a/16, 76a/17, 76b/10, 76b/15,
77a/05, 78b/09, 78b/10, 78b/14,
80a/04, 80a/07, 80a/08, 80b/10,
80b/14, 81a/07, 81a/13, 81b/04,
81b/08, 81b/10, 82a/03, 82a/08,
82a/10, 82b/13, 82b/14, 83b/17,
84b/05, 84b/10, 85a/16, 85b/04,
85b/15, 86a/01, 86a/06, 86a/15,
86b/11, 87a/16, 88a/04, 88a/10,

91a/04, 91a/05, 91b/14, 92a/04,
92a/07, 92b/04, 92b/06, 93a/02,
93a/04, 93a/05, 93a/07, 93a/08,
93a/13, 93b/07, 94a/05, 94b/16,
96a/04, 96a/05, 96a/05, 96a/09,
96a/10, 96a/12, 96a/13, 96a/16,
96b/04, 96b/05, 96b/09, 96b/14,
97a/02, 97a/05, 97a/06, 97a/13,
97b/10, 97b/17, 98b/16, 98b/17,
99a/04

İLĤĀĶ Ar. (Bir şeyi) bir yere katma ekleme, ilave etme.

i.+olun- 97a/10

İLLĀ Ar. Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille.

i. 68b/01, 71a/09, 73a/08,
74b/05, 91a/04, 91a/15, 92a/12,
95a/15, 95a/17, 95b/05

İLLET Ar. Hastalık.

‘i. 95b/09

‘i.+den 95b/10

‘i.+(ğayr-ı ‘illet) 95b/07

İLİM Ar. Bilme, biliş.

‘i.+i(1) 83a/08

İMĀM Ar. İslam dininde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş kişi.

i.+in 88a/07

İmām A'zam Hanefi mezhebinin kurucusu.

i. 74a/15, 78b/01, 82a/02, 82b/11, 86a/02, 86b/12, 86b/14, 88a/02

i.+iñ 88a/08

İmāmeyn Ar. 'İki imam' iki büyük din âlimi, dini bilgileriyle Müslümanlara önderlik eden iki müçtehit. (Hanefi mezhebinin kurucusu Ebu Hanife'nin iki talebesi Ebu Yusuf ve Muhammed için kullanılır.)

i. 82b/15, 86a/02, 88a/05

i.+e 88a/09

İmām Muḥammed Hanefi mezhebinin üç büyük imamından biri.

i. 70a/15, 74a/16, 82a/05

i.+iñ 69b/16

İmām Şafi'î Şafii mezhebinin kurucusu, ünlü İslam hukuku bilgini.

i. 88b/17, 89a/03, 96a/06

imdi Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı.

i. 67a/08, 67b/13, 68b/06, 68b/10, 68b/12, 69b/03, 69b/04, 70b/04, 71b/05, 72b/11, 73a/01,

73b/13, 74a/07, 74b/05, 75b/08, 78b/05, 80b/05, 81a/16, 81b/10, 82b/08, 83b/16, 84b/08, 87a/16, 87b/08, 88b/03, 89b/07, 90b/02, 90b/16, 92a/06, 93a/13, 93b/05, 94a/12, 95b/12, 96a/03, 96b/05, 99a/02

imtidād Ar. Uzama, uzanma, uzayıp gitme, uzun sürme.

i. 67a/11, 67b/14

i.+a 67b/03

i.+ı(1)nda('adem-i imtidād)

67a/11

in Bkz. Arapça dizin.

i. 89a/07

in ve izā ve izā mā küllü Bkz. Arapça dizin.

i. 89a/07

inne ma'a el-usri yüsren Bkz. Arapça dizin.

i. 69b/08

inanıl- Doğru olarak kabul edilmek.

i.-ur 75a/07, 91b/02

inşā Ar. *inşā'* Yapma, yapılma, kurma, kurulma.

i.+nuñ 83a/12

i.+eyle- 83a/12

inşāa'allāh Ar. Eğer Allah isterse,
Allah nasip ederse. Krş. **inşāa'llāh**
i. 95a/06

inşāa'llāh Krş. **inşāa'allāh**
i. 95a/06, 95a/08, 95a/12

īrād Ar. Gelir, varidat.
ī.+eyle- 84a/15

irş Ar. Ölen bir kimseden kalan mal,
miras.
i. 99a/17
i.+den 98b/12
i.+i 98b/03
i+.i(1)nden 98b/02
i.+ideki 99a/13

irtesi (Sabah, gün, hafta, ay, yıl
kelimelerinden önce) Bir sonraki.
i. 79b/12, 79b/16

işbāt Ar. Tanık ve delil göstererek bir
şeyin doğruluğunu şüpheyi yer
bırakmayacak, reddedilemeyecek
şekilde ortaya koyma.
i. 83a/12
i.+dır 84b/15
i.+ide bil- 91a/12

ism Ar. Ad.
i. 66b/13

iste- İstek duymak, arzulamak.

i.-dikce 85b/08
i.-dim 85b/02
i.-dügini(ṭalāk iste-) 75a/13
i.-meksizin 98a/04
i.-mesini 75b/06
i.-rse 85b/03
i.-rseñ 81b/03, 82b/06
i.-yüp 73a/04, 96b/11
i.-yüp(ṭalāk+iste-) 76a/03

istī'āb Ar. İçine alma, içine sığma,
içine sığdırma.
i.+it- 66b/16

istibrā Ar. *istibrā'* Nikah edilen dul
bir kadına gebe olup olmadığının
anlaşılması için bir müddet (âdet
görünceye kadar) yaklaşmama.
i.+eyle- 75b/03

istifāde Ar. Fayda sağlama,
faydalanma, yararlanma.
i.+olun- 87a/14

istihsān Ar. İslam hukunda farklı
hükümlerden birini,kaynaklardaki
sağlam delil ve belgelere dayanmakla
birlikte uygulamadaki kolaylığını
dikkate alarak seçme.
i.+olun- 70b/02

isti'māl Ar. Kullanma.
i.+ olun- 71a/15, 98b/16

iş Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.

i.+i(1) 81a/12

i.+iñ 66b/05, 75b/04

i.+ler 81a/13

işâret Ar. Belirti, gösterge, alamet.

i.+eyle- 71b/06

i.+it- 71a/11, 71a/12, 71a/17, 71b/11

i.+ol- 71b/03

i.+olun- 71a/15

işle- Yapmak.

i. 80a/11

i.-meye 77a/09

işte Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.

i. 96a/02

it- Bir işi yapmak.

i.-(ihtiyâr it-) 78a/09, 78a/10, 78a/10, 78b/08, 78b/13, 79a/10

i.-dim(ihtiyâr it-) 77b/12, 77b/15, 77b/16, 78a/01, 78a/05, 78a/07, 78a/11, 78a/11, 78a/12, 78a/12, 78a/15, 78b/06, 78b/06, 78b/09, 78b/14, 79a/14, 79a/15, 79b/02, 80b/08, 80b/10, 80b/11

i.-dim idi(murâd it-) 75a/07

i.-dügi(işâret it-) 71a/13

i.-dügi(murâd it-) 87b/05

i.-dügi(niyyet it-) 79a/13

i.-dügi(şürû' it-) 92b/08

i.-dügi(tekrâr it-) 78a/13

i.-dügi(vaṭ' it-) 94b/17

i.-dügiçün(iktizâ it-) 71a/08

i.-dügiçün(tefvîz it-) 87a/11

i.-düginde(niyyet it-) 72b/02

i.-düginden(idhâl it-) 95a/03

i.-dügine(niyyet it-) 72a/13

i.-dükçe(tezevvüc it-) 89b/14

i.-dükleri(ittifâk it-) 87a/05

i.-e(ide)(işbât ide bil-) 91a/12

i.-ecek(idecek)(kaṭ' it-) 77a/09

i.-emez(idemez)(îkâ' it-) 85b/17

i.-emez(idemez)(rücû' it-) 81b/05, 81b/11

i.-en(iden) 94b/06

i.-en(iden)(delâlet it-) 89a/07, 89a/15, 95b/10

i.-en(iden)(ihtiyâr it-) 97b/17

i.-en(iden)(yemîn it-) 90a/06

i.-er(ider)('amel ve te'sîr it-) 84a/09

i.-er(ider)(delâlet it-) 67b/15

i.-er(ider)(hüküm it-) 92b/16

i.-er(ider)(ibtâl it-) 94a/10, 94a/12

i.-er(ider)(istî'âb it-) 66b/16

i.-er(ider)(mürâca'at it-) 69a/06, 69b/17

i.-er(ider)(taṭlîk it-) 85b/15, 87b/13

i.-er(ider)(terettüb it-) 90b/04

i.-er(ider)(tevaḳḳuf it-) 75b/09,
75b/14, 76a/03, 76a/12, 76b/06
i.-erem(iderem)(iḥtiyār it-)
77b/12, 77b/15
i.-erem(iderem)(su'āl it-)
84a/10
i.-erlerse(iderlerse)(iḥtilāf it-)
91a/09
i.-erlerse(iderlerse) (muḥālefet
it-) 87a/07, 87a/16
i.-erse(iderse)(āzād it-) 69a/08,
69a/13
i.-erse(iderse)(ḥul' it-) 96b/01
i.-erse(iderse)(idḥāl it-) 95a/03
i.-erse(iderse)(iḥtiyār it-)
78a/09
i.-erse(iderse)(iṣāret it-) 71a/17
i.-erse(iderse)(ḳaṣd it-) 75b/17,
76a/07, 76b/01
i.-erse(iderse)(muḥālefet it-)
87a/07
i.-erse(iderse)(murād it-)
75b/12, 91a/01
i.-erse(iderse)(niyyet it-)
70b/10, 70b/12, 72b/01, 74b/14,
75a/01, 75a/05, 76a/13, 76b/08,
83b/02, 83b/03, 83b/09, 83b/12,
84a/09, 84b/17, 85a/01, 86b/06,
86b/08
i.-erse(iderse)(redd it-) 79b/07,
79b/12, 87b/14
i.-erse(iderse)(taḳdīm it-)
74a/05

i.-erse(iderse)(ta'līḳ it-) 85a/08,
93a/16
i.-erse(iderse)(taḥlīḳ it-)
77a/11, 86a/01
i.-erse(iderse)(tefrīḳ it-) 72b/06
i.-erse(iderse)(tezevvüc it-)
66b/09, 89a/02
i.-ersem(idersem)(tezevvüc it-)
88a/17, 88b/16
i.-ince (idince) 84b/14
i.-ince(idince)(mülā'ane it-)
97a/13
i.-ince(idince)(redd it-) 80a/01
i.-ince(idince)(ṣarḥ it-) 89b/01,
89b/14
i.-ince(idince)(tefrīḳ it-) 72b/10
i.-medi(tefvīz it-) 82a/04
i.-medin(beyān it-) 73a/03
i.-medin(tezevvüc it-) 88b/04
i.-medin(vaḥ' it-) 72b/03, 72b/05
i.-medin(zīkr it-) 73a/03
i.-medince(zīkr it-) 73a/09
i.-medügi(vaḥ' it-) 72b/11,
73a/02, 73a/11, 73b/01
i.-medügin(e)(niyyet it-) 72a/12
i.-mege(mürāca'at it-) 69a/14,
69b/05, 70a/16, 78b/11, 79a/02
i.-mege(redd it-) 75b/07
i.-mege(tefsīr it-) 77a/05
i.-megile(āzād it-) 69a/07
i.-megile(delālet it-) 74b/06
i.-megile(iḥtiyār it-) 77b/17,
78a/04, 78a/10, 79a/14, 79a/15
i.-megile(ḳazf it-) 97a/11

- i.-megile(mülâ‘ane it-) 97a/14
i.-megile(niyyet it-) 74b/06
i.-megile(vaṭ’ it-) 94b/14
i.-megiñ(teslīm it-) 76b/13
i.-mek(iḥāṭa it-) 69a/04
i.-mek(i‘tibār it-) 87a/10,
93a/03
i.-mek(murād it-) 82b/14
i.-mek(niyyet it-) 72a/16
i.-meksizin(emr it-) 98a/03
i.-meksizin(niyyet it-) 72a/08,
78a/13
i.-meksizin(zikr it-) 78a/05
i.-memiş(niyyet it-) 86b/11
i.-mesi(azad it-) 69a/17
i.-mesi(niyyet it-) 77b/10,
80a/10
i.-mesi(ta‘līk it-) 83a/17
i.-mesi(tencīz it-) 94a/09
i.-mesile(āzād it-) 69a/12
i.-mesinden(beyān it-) 91a/16
i.-mesine(murād it-) 75b/01,
81b/08
i.-mesine(ṭaleb it-) 97a/12
i.-mesine(ta‘līk it-) 97a/10
i.-meye(telaffuz it-) 83b/10
i.-meyince(niyyet it-) 87b/09
i.-meyüp(ḳabūl it-) 79b/12,
97a/06
i.-meyüp(ḳaṭ’ it-) 77b/04
i.-meyüp(ḳavl it-) 87b/13
i.-meyüp(niyyet it-) 80a/04
i.-meyüp(red ve ibṭāl it-)
85b/02
i.-meyüp(zikr it-) 78a/04
i.-mez(‘amel ve te‘şīr it-)
83b/11
i.-mezse(ḳaşd it-) 76b/01
i.-mezse(niyyet it-) 75a/10,
76b/04, 76b/11, 78a/14
i.-mezse(zikr it-) 78a/06
i.-miş(mürāca‘at itmiş ol-)
94b/16
i.-miş(niyyet it-) 80a/08
i.-miş(rücū‘ itmiş ol-) 95a/02,
95a/04
i.-mişdir(ta‘alluḳ it-) 74a/11
i.-mişdir(ta‘līk it-) 97a/12
i.-üp(idüp)(ceng it-) 95b/15
i.-üp(idüp)(ḥuṣūmet it-) 97a/14
i.-üp(idüp)(idḥāl it-) 94b/04
i.-üp(idüp)(iḥtiyār it-) 78b/10
i.-üp(idüp)(iḥtiyāṭ it-) 93a/02
i.-üp(idüp)(işāret it-) 71a/11,
71b/11
i.-üp(idüp)(mülâ‘ane it-)
97a/06
i.-üp(idüp)(niyyet it-) 75a/04,
75a/09, 80a/04, 86b/07
i.-üp(idüp)(redd it-) 85b/01
i.-üp(idüp)(şürū‘ it-) 77a/05,
92b/05
i.-üp(idüp)(ṭaleb it-) 96b/09
i.-üp(idüp)(ta‘līk it-) 92b/11,
93b/16, 94b/12, 94b/17
i.-üp(idüp)(taḥlīk it-) 85b/15
i.-üp(idüp)(tefvīz it-) 66b/03,
85a/17

i.-üp(idüp)(tenezzüh ve ihtiyât
it-) 92b/16

i.-üp(idüp)(tevaḳḳuf it-)
76a/06, 76a/17

i.-üp(idüp)(tezevvüc it-)
89b/12, 91a/04

i.-üp(idüp)(zebün it-) 95b/13

i'tedi Bkz. Arapça dizin.

i. 75a/03, 75a/04, 75a/04,
75a/04, 75a/06, 75a/09

i'tibār Ar. Tahmin, takdir.

i. 72b/17, 87a/12, 94a/06
i.+eyle- 87a/13
i.+it- 87a/10, 93a/03
i.+ol 87b/04
i.+olun- 70a/12, 71a/07, 71a/16,
71a/17, 71b/08, 71b/13, 87a/15,
91b/01
i.-ı şāniye ol- 93b/11

i'tibārī Ar. Gerçekte öyle olmadığı
halde öyle sayılan, farazî.

i.+(vāḥid-i i'tibārī) 80a/14,
80a/15
i.+dir(vāḥid-i i'tibārī) 75a/02

ittifāḳ Ar. Fikir birliğine varma,
uyuşma, anlaşmaya varma.

i.+it- 87a/05

izā Bkz. Arapça dizin.

i.89a/07

izā mā Bkz. Arapça dizin.

i.89a/07

K

ḳabīl Ar. Bu türlü, bu çeşit, bu cins,
bunun gibi.

ḳ.+dendir 67a/17

ḳ.+i(1)nden 69a/02

ḳ.+i(1)ndendir 67b/01

ḳabūl Ar. Bir şeye isteyerek veya
istemeyerek peki deme.

ḳ.+eyle- 81a/11

ḳ.+it- 79b/12, 97a/06

ḳaç Herhangi bir şeyin niceliğini
sormak için kullanılan soru sıfatı.

ḳ. 71b/08, 71b/13

ḳadar Ar. Ölçüde, derecede.

ḳ. 68b/15, 71a/11, 71b/10,
72a/03, 87b/11, 87b/17

ḳāḏī Ar. İslam hukuku ile yönetilen
devletlerde halk arasında çıkan
anlaşmazlıkları, her türlü davayı
halletmek üzere devlet tarafından
tayin edilen memur.

ḳ. 92b/16

ķādir Ar. Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gūcūne malik olan (kimse).

ķ.+olın- 78b/11

ķal- Varlıđını korumak, sūrdürmek.

ķ.-dı 96b/05

ķ.-madı 71a/10

ķ.-madı(maħal kal-) 73a/16

ķ.-mağıla 71a/09

ķ.-mağın(maħal kal/) 74a/14

ķ.-maz 79b/13, 80b/15

ķ.-maz(maħal kal-) 73a/17

ķ.-mışdır 80b/06

ķ.-up 87b/01

ķ.-ur 79b/09, 80a/02

ķalk- Oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak.

ķ. 75a/13

ķ.-maya 77a/08

ķ.-up 77a/13

ķan Atardamar ve toplardamarların içinde dolařarak hūcrelerde ōzūleme, yadımlama gōrevlerini sađlayan plazma ve yuvarlardan oluřmuř kırmızı renkli sıvı.

ķ. 92a/05

ķ.+ı(1)dir 92a/06

ķ.+ı(1)nı 91b/13

ķ.+ı(1)nıñ 92a/04

ķ.+ın 92a/03

ķanda Nerede, nereye.

ķ. 86a/14

ķankı Hangi.

ķ. 86a/13, 89a/12

ķ.+sı 92b/14, 98b/13, 99a/10

ķ.+sı(her ķankı) 89a/11

ķapla- Ćepeevre sarmak, kuřatmak.

ķ.-ya 68b/16

ķařd Ar. Niyet, istek, amaç, gaye.

ķ. 75b/17, 82a/03, 82b/13, 82b/13

ķ.+it- 76a/07, 76b/01, 76b/01

ķat Huzur, yan, ōn. Krş. **ķıt**

ķ.+ı(1)nda 88a/06

ķať Ar. Durduran, kesen, son veren.

ķ.+it- 77a/09, 77b/04

ķatı Ćok, pek, pek Ćok.

ķ. 71b/16

ķātib Ar. Yazan, yazıcı.

ķ.+den 79a/01

ķatlan- Hoř olmayan bir duruma, gū şartlara dayanmak, tahammūl etmek.

ķ.-mağlık 70b/04

ķavl Ar. Sōz, kelam.

ķ. 79a/08

ķ.+de 78b/10
ķ.+e 78b/11
ķ.+i(1) 72a/12, 77a/03, 77a/03,
77a/05, 81a/12, 83a/11, 86a/06,
93b/01, 93b/12
ķ.+i(1)dir 86b/12
ķ.+i(1)nde 67b/06, 99a/02
ķ.+i(1)ndeki 68a/03, 83b/14,
88a/03, 98b/06
ķ.+i(1)ne 84a/16, 84b/02,
88a/07
ķ.+i(1)niñ 84a/17, 86b/14,
90a/13
ķ.+i(1)nüñ 83b/15
ķ.+imiz 66b/16, 66b/17
ķ.+imiziñ 67a/01
ķ.+it- 87b/13
ķ.-i şerif 69b/09

ķavm Ar. Aynı soydan gelen, dil, töre
ve kültürleri ortak insan topluluğı.

ķ.+i(1) 76a/06

ķavuş- İki şeyin bir araya gelmesi,
birleşmesi, üst üste gelmesi.

ķ.-up 94b/05

ķazāen Ar. Kaza ile, istemeden.

ķ. 92b/15

ķazf Ar. Bir kadını zina ile suçlama.

ķ. 97a/09

ķ.+it- 97a/11

ķelām Ar. Tek kelime veya
kelimelerden meydana gelmiş söz,
ifade.

k. 67b/12, 81b/09, 88a/11

k.+a 83b/13

k.+ı 81a/15

k.+ı(1) 81a/10, 81b/04, 87b/14

k.+ı(1)na 75a/07, 91b/01

k.+ı(1)nda 83b/07, 84b/01

k.+ı(1)ndaki 67b/09

k.+ı(1)ndan 94a/01

k.+ı(1)mı 80b/02, 85b/01

k.+ı(2) 85b/02

k.+ıla 82b/07, 82b/12

k.+uñ 81b/07, 81b/10, 81b/16,

82a/16

ķelimāt Ar. Kelimeler, sözler.

k.+dan 74b/13

k.+ı 75b/09

k.+ıñ 75b/12

ķelime Ar. Bir veya birkaç heceden
meydana gelen anlamlı söz, sözcük.

k. 74b/08, 89a/15

k.+den 74b/09

k.+ler 89a/07, 89a/08

k.+leri 74b/07

k.+leridir 89a/14

k.+si 69b/06, 69b/07, 89b/10

k.+sile 72b/16, 78a/13, 89b/01

k.+sinde 89b/01, 89b/06

k.+sine 69b/15

k.+sini 78a/09, 95a/12
k.+siniñ 73a/06, 98b/06, 99a/06

kendi İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri. Krş. **kendü**

k. 76b/14, 76b/16, 76b/16,
76b/17
k.+sine 95b/15

kendü Krş. **kendi**

k. 80a/03, 80a/07, 80b/02,
80b/13, 81a/10, 81a/13, 83a/06,
84b/07, 88a/06, 91a/16, 91b/10,
93b/03, 93b/06, 97a/14, 98a/03, 99a/15

k.+mi 85b/17
k.+nüñ 71b/06, 71b/12
k.+ni 66b/06, 82a/09
k.+si 68b/03, 68b/06, 91b/09
k.+siçün 85b/04, 85b/09
k.+sin 77a/07, 77a/09, 77a/11,
86a/04
k.+sinden 73b/11, 89b/08
k.+sine 85a/17, 85b/12, 86b/15
k.+sini 77a/06, 80b/05, 85b/03,
85b/11, 85b/14, 86a/01, 86a/12,
88a/01, 88a/02
k.+siniñ 77b/06, 85b/02,
91b/02, 97b/17

kerre Ar. Defa, kez, sefer.

k. 72b/08, 75a/03, 75a/09,
78a/04, 78a/09, 78a/10, 78a/14,

78b/08, 78b/13, 79a/15, 79b/01,
89a/17, 89b/02

keyfiyyet Ar. Durum, vasıf, nitelik.

k.+i(1) 86b/15, 87b/07
k.+i(1)nde 87b/04
k.+i(1)ni 87a/11

kezâlik Ar. Bu da öyle, yine öyle, keza.

k. 71a/02, 96b/08

ķıl- Etmek, yapmak.

ķ.-dılar 69a/02
ķ.-dım(bāyin ķıl-) 80a/16,
80b/05
ķ.-duğı(nikāh ķıl-) 88b/16
ķ.-duğıdır(vāķi' ķıl-) 73b/10
ķ.-maķ(bāyin ķıl-) 80b/05
ķ.-maķ(vāķi' ķıl-) 80b/04
ķ.-maķ(vekīl ķıl-) 81a/09
ķ.-maķ ol-(milk ķılmaķ ol-)
81b/09
ķ.-maķ ol-(vekīl ķılmaķ ol-)
81b/10
ķ.-maķdır(milk ķıl-) 81a/12
ķ.-maķdır(vāķi' ķıl/) 83a/13
ķ.-maķdır(vekīl ķıl-) 81a/16
ķ.-ması(āzād ķıl/) 69b/01
ķ.-up(ihtiyār ķıl-) 78b/05

ķılın- Kılma işi yapılmak.

ķ.-an(cezā kılın-) 84b/03

ķ.-an(mef'ul kılın-) 84b/02
ķ.-dı(şart kılın-) 77b/14
ķ.-mıdır(şart kıl-) 90a/04
ķ.-ur(müzekker ve mü'ennes
kılın-) 71a/14

ķişâş Ar. Eski hukukta öldürme veya yaralama suçlarını işleyen bir kimseyi bu fiilleri aynen kendisine uygulamak suretiyle cezalandırma, misilleme yapma.

ķ. 95b/15, 97b/08

ķısm Ar. Bir bütünün bir bölümü.

ķ. 76b/07
ķ.+ı(1) 76b/03
ķ.+lardır 76b/10

ķıt Krş. ķat

ķ.+ı (1)nda 70a/15, 73a/08,
74a/16, 82a/03, 82b/12, 82b/15,
86a/02, 86a/03, 87b/07, 89a/01,
90a/10, 90b/15, 96a/14, 96a/15,
96a/15, 96b/07

ķ.+ı (1)nda 69b/16
ķ.+ı (1)ndadır 74a/15, 78b/02,
88a/03
ķ.+ımızda 96a/13, 96b/06,
96b/12
ķ.+ında 82a/05

ķiyâm Ar. Ayağa kalkma, ayakta durma.

ķ.71a/08

ķiyâş Ar. Bir şeyi diğeri bir şeye göre değerlendirme, karşılaştırma.

ķ.+olun- 82a/12

ķız Dişi çocuk.

ķ. 92b/11, 92b/13, 92b/14

ķi

k. 66b/04, 66b/10, 66b/13,
66b/16, 66b/17, 67a/01, 67a/11,
67a/15, 67b/07, 68a/01, 68a/02,
68a/06, 68a/07, 68a/10, 68a/13,
68a/15, 68b/06, 68b/15, 68b/15,
69a/03, 69a/10, 69a/11, 69b/07,
69b/08, 70a/03, 70a/09, 70a/16,
70a/17, 70b/02, 70b/06, 71b/03,
72b/14, 73a/11, 73a/12, 73b/02,
73b/03, 73b/04, 73b/05, 73b/10,
74b/03, 74b/10, 75a/01, 75b/15,
75b/15, 76a/05, 76b/03, 76b/09,
76b/14, 76b/17, 78b/02, 78b/16,
79a/01, 79a/04, 79a/04, 79a/07,
79a/07, 79a/09, 79a/13, 79b/15,
79b/17, 80a/14, 80b/06, 83a/13,
83b/06, 83b/16, 84a/03, 84a/16,
84a/17, 84b/01, 84b/04, 84b/16,
85b/07, 85b/09, 85b/13, 86a/07,
86b/12, 86b/14, 88a/02, 88a/09,
88b/04, 88b/13, 89a/08, 89b/11,
89b/11, 89b/12, 90a/15, 91a/01,

91a/10, 91a/10, 91a/15, 91a/17,
92a/02, 92a/05, 92a/05, 92b/12,
93a/08, 93b/04, 93b/09, 94a/06,
94a/07, 94b/03, 94b/08, 95b/03,
95b/06, 95b/08, 95b/12, 96a/06,
96a/08, 96a/09, 96b/01, 96b/05,
96b/06, 96b/10, 96b/14, 96b/17,
97a/03, 97a/05, 97a/11, 97a/13,
97a/15, 97b/05, 98b/05, 98b/09,
99a/03, 99a/07, 99a/08, 99a/16

kim Far. Ne vakit ki, -diği zaman.

k. 77b/16, 83b/08, 84a/07,
85a/02, 89b/10, 91a/03, 91a/11, 93a/12

kimse Herhangi bir kişi.

k. 91b/01

kimsene Kimse.

k. 66b/05, 88b/08, 94b/06,
95b/15, 95b/16, 97b/06, 97b/07,
97b/08

k.+ler 95b/17, 97b/09

k.+leri 77b/02

k.+nüñ 69a/10, 71a/02, 80b/17

k.+ye 67b/09, 81a/06, 81a/14,
81b/03, 81b/07

kinâyât Ar. Kinayeler.

k. 96a/16

kinâye Ar. Söylenmek isteneni doğrudan doğruya değil dolaylı olarak anlatan söz. Krş. **kinâyet**

k. 74b/10, 96b/04

k.+(elfâz-ı kinâye) 74b/17,
96a/15

k.+nüñ(elfâz-ı kinâye) 74b/09

kinâyet Krş. **kinâyet**

k. 74b/05, 96a/13

k.+den(elfâz-ı kinâyet) 74b/17

k.+dendir(elfâz-ı kinâyet)

74b/07

k.+i(elfâz-ı kinâyet) 74b/03

kirâ Ar. Bir konutun, bir mülkün veya taşıt gibi herhangi bir şeyin belli bir bedel karşılığında, bir süre için sahibi tarafından başkasına verilmesi, icar.

k.+sı 94b/08

kişi İnsan, adam, kimse.

k. 66b/04, 66b/07, 66b/08,
67b/08, 69a/10, 69b/17, 71a/01,
72a/17, 72b/05, 72b/11, 72b/15,
73a/03, 73a/03, 73a/10, 73b/01,
74b/13, 75b/08, 76b/12, 79a/01,
80b/13, 80b/16, 81b/07, 81b/12,
81b/17, 82a/03, 82a/17, 83b/11,
85a/05, 85a/11, 85a/16, 85b/07,
86a/13, 86b/10, 87b/16, 88a/15,
88b/02, 88b/04, 88b/07, 88b/12,

89a/01, 89b/07, 89b/17, 90b/16,
91a/05, 91a/17, 91b/03, 91b/05,
91b/12, 92a/01, 92a/08, 92a/15,
92b/10, 93a/02, 93a/15, 93b/05,
93b/16, 94a/10, 94a/15, 94b/03,
94b/11, 94b/12, 94b/13, 94b/16,
94b/17, 95a/02, 95a/06, 95a/11,
95a/14, 96a/16, 96b/14, 97a/03,
97a/10, 97a/15, 97b/01, 98a/04

k.+le 95b/14

k.+niñ 73b/12, 89a/09

kitāb Ar. Bir araya getirilmiş yazılı
veya basılı yapraklardan meydana
gelen bütün.

k.+ı (1)nda 78b/12

k.-ı eymān 67b/07

ko- Bırakmak.

ķ.-mağdır(asa ko) 89a/05

ķ.-ması(alı ko-) 77b/03

koş- Yükleme, isnat etmek.

ķ.-duğičun 88b/15

ķ.-mağıla 89a/04

ķ.-mağdır 88a/17

köle Birinin emri altında
bulunmayan, özgür olmayan kimse.

k. 71a/04

k.+m 91b/06

k.+si 91b/10

k.+sine 71a/03

k.+ye 71a/03

ķudret Ar. Kuvvet, güç, iktidar.

ķ.+i(1) 73b/12

ķuma Aynı erkekle evli kadınların
birbirine göre ismi, ortak.

ķ.+ñı 80b/16, 81a/05, 81a/14

ķ.+sı 91b/09

ķurtul- Tehlikeli veya kötü bir
durumu atlatmak.

k.-a 95b/10

ķüllü Bkz. Arapça dizin.

k.89a/08, 89a/09

ķüllemā Bkz. Arapça dizin.

k. 89a/14, 89a/17, 89b/01,

89b/06, 89b/10

L

lābüd Ar. Lazım, gerekli, gerek.

l. 69b/11

lafz Ar. Gerek anlamlı
olsun(kelime), gerek anlamı başka
kelimelerle ortaya çıksın(edat)
ağızdan çıkan veya yazılan söz.

l. 88a/04

l.+dır 74b/03

l.+ı 98b/07

l.+ı(1) 66b/10, 67b/10, 67b/11,
68a/15, 68b/12, 74b/05, 80a/04,
88a/07
l.+ı(1)dır 66b/13, 84a/17,
84b/01
l.+ı(1)la 67a/08
l.+ı(1)na 86a/07
l.+ı(1)nı 77b/13, 77b/15, 78a/04
l.+ı(1)nin 67a/12, 68a/12,
89a/09, 99a/14
l.+lar 75b/06
l.+ları 73b/15, 74b/10
l.+larıdır 89a/08
l.-+ı ferd ol- 80a/14
l.-+ı işbir 71a/14
l.-+ı maşdar 80a/13
l.-+ı min 88a/03
l.-+ı nefis 78a/06
l.-ı şarih 79a/06
l.-ı şelâse 86a/07
l.-ı yevm 67a/05, 67a/16, 67b/02,
68a/04, 68a/09, 68b/10

lafza Ar. Bir tek söz veya kelime.

l.-i fi 66b/14

lağv Ar. Ortadan kaldırma,
hükümsüz bırakma.

l. 73a/02

lâkin Ar. Ama.

l. 74a/13

lâm Ar. Arap alfabesine ait bir harf.

l. 98b/16

lâyık Ar. Uygun, yaraşır, münasip.

l.+ol- 68a/15

lâzım Ar. Gerekli, lüzumlu

l. 81a/11, 84a/10

l.+dır 83a/15, 83a/17, 85a/02,
87a/10, 87a/13, 97a/13

l.+ol- 87a/12, 97a/10

lebs Ar. İki şeyi birbirinden
ayıramama, vuzuhsuzluk.

l. 94b/16

leyl Ar. Gece.

l. 67b/02

li'ân Ar. Karısına delilsiz zina isnat
eden kocanın bu iddiası üzerine kadı
önünde karısı ile karşılıklı olarak
dört defa yeminleşmeleri,
beşincisinde ise yalan şahitlikleri
halinde Allah'ın gazabını dilemeleri
şeklindeki uygulama[bunun
sonucunda kadın cezadan kurtulur
ve boşanma gerçekleşir]

l. 97a/06

l.+ı(2) 97a/12

M

ma'a Ar. Beraber, ile birlikte.

m. 69b/06, 69b/07, 69b/09,
73b/15

mā'adā Ar. –den başka, -den gayri.

m. 74b/09
m.+sıla 75a/09

ma'ahā Ar. Onunla birlikte.

m. 73b/15

ma'an Ar. Birlikte, beraber.

m. 69a/12, 70b/14, 70b/15

mādāmki Çünkü, değil mi ki, -diği için, madem.

m. 77a/08, 83b/09, 84b/09

ma'dūm Ar. Var olmayan, mevcut olmayan, yok durumda olan.

m.+ol/ 85a/04

maḥal Ar. *maḥall* Yer, mekân, mevki, cay.

m.+de 83a/13
m.+deki 67b/17
m.+i(1) 96b/06
m.+i(1)nde 74b/02
m.+kal- 73a/15, 73a/17, 74a/14

maḥalliyet Ar. Yer.

m.+i(1) 90b/09

maḥşūş Ar. Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere ait olan, başkasında bulunmayan, hususileşmiş, has, özgü.

m.+ol- 81b/02

maḥzūf Ar. Silinmiş, bulunduğu yerden kaldırılmış, hazfedilmiş.

m.+dur 99a/07

maḥām Ar. Durulacak yer, durak, mekan, mahal.

m.+da 66b/13, 68a/17, 98b/16
m.+daki 67b/14

maḥbūl Ar. Kabul edilen, reddedilmeyen.

m.+ol- 91a/13

maḥrūn Ar. Ulaşmış, kavuşmuş, erişmiş.

m.+ol- 66b/11, 66b/12, 67b/12

māl Ar. Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü.

m. 97b/16
m.+dır 94b/09
m.+ı (1)ndan 95b/05, 96a/01

m.+ı (1)niñ 95b/06

mālik Ar. Bir şeye sahip olan(kimse), sahip.

m.+ol- 69a/14, 69b/05, 69b/14, 70a/16, 70b/17, 71a/01, 71a/04, 71a/07, 78b/15, 78b/17, 79a/02, 85b/05, 88a/16, 88a/16, 88b/02, 88b/15, 89a/05, 89a/06, 90a/10

m.+olın/ 70a/06

ma'lūm Ar. Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan şey.

m. 84b/08

m.+dur 88a/11

m.+ı(1) 85a/07

m.+ol-(ma'lūmun ol-) 66b/10, 67a/11, 96a/08, 98b/05

m.+ol-(ma'lūmuñ ol-) 68b/15

ma'nā Ar. Anlam.

m. 83a/17

m.-+yı haqīkat 68a/15

m.-+yı mecāz 68a/16, 68a/17

m.+dır 70b/02

m.+ları 85a/14

m.+sı 66b/17, 67a/01, 68a/04,

80a/11, 83a/12, 83b/15, 84a/04,

84a/06, 84a/07, 89b/11, 99a/15

m.+sı(haşıl-ı ma'nā) 83b/16

m.+sı(hāşıl-ı ma'nā) 89a/11

m.+sına 67a/16, 99a/14

m.+sınadır 66b/01

m.+sından 83b/14

m.+ya 74b/04

m.+yı 91a/17

marāz Ar. Hastalık, illet.

m. 95b/07

m.-ı mevtinde iken 97a/03

marīz Ar. Hasta, hastalıklı, marazlı.

m. 96a/01, 96a/08, 97b/05

m.+dir 95b/17

m.+e 96a/02

maşāliḥ Ar. İşler

m.+in 97b/05

maşdar Ar. Bir şeyin çıktığı, sudur ettiği yer, kaynak, memba.

m. 80a/13

m.+dır(lafz-ı maşdar) 80a/13

maşlahat Ar. İş, husus, mesele.

m.+ların 95b/13

ma'tūf Ar. Yöneltilen, yüklenen, isnat edilen, birine ait olan.

m.+dur 86a/07

m.+un- 'aleyh 99a/15

mazīnna Ar. Şüphe, kuşku.

m.+sında 95b/09

maẓmūm Ar. İlave edilmiş, eklenmiş, zammedilmiş.

m.+ol- 86a/06

me‘ānī Ar. Manalar, anlamlar.

m. 74b/02

mecāz Ar. İfadeye kuvvet ve güzellik vermek için benzerlik veya daha değişik bir ilgiye dayalı olarak gerçek anlamı dışında kullanılan söz.

m. 68a/17

m.+(ma‘nā-yı mecāz) 68a/16,
68a/17

meclis Ar. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı.

m. 77a/01, 77a/04, 77a/10,
77a/12, 77b/07, 77b/09, 80b/14,
81a/13, 81b/04, 81b/08, 81b/10,
86a/15

m.+de 77a/01, 85b/01

m.+e 81a/16, 81b/02

m.+i(1) 81a/07

m.+i(1)ni 80b/15, 86a/15

m.+i(2) 77b/04

m.+in 77a/09

m.+de iken 77a/08

m.+i(1)nde iken 77a/07,
87b/12

mecmū‘ Ar. Bütün, hep, cümle.

m.+ı(1) 99a/16

Mecūs Ar. Eski İran’da Zerdüşt dinine inananlar, ateşe tapanlar.

m.+ol- 97b/06

mef‘ūl Ar. Yapılmış, işlenmiş.

m. 84b/01, 84b/01

m.+i 84b/16, 84b/17

m.+i (1) 84b/03

m.i (1)dir 84b/01

m.+kılın- 84b/02

meger Far. Ancak, yalnız, fakat.

m. 91a/11

mehr Ar. Dini nikâh esnasında belirlenen ve erkek tarafından kadına verilmesi gereken mal yahut para, nikah bedeli.

m.-+i mişl 94b/08

mekân Ar. Yer, mahal.

m.+da 78b/03, 86a/13

memlūk Ar. Kul, köle, bende.

m.+uñ 70a/17

mertebe Ar. Kademe, derece, basamak, sıra.

m.+sindedir 72a/16

mes'ele Ar. Bir çözüme bağlanması, çözüme kavuşturulması gereken durum, sorun.

m. 92b/01
m.+de 73a/07, 79a/04, 81a/01,
82b/10
m.+deki 68b/05, 96a/08
m.+nün 69a/10, 70a/10
m.+sinde 78b/17

meşelen Ar. Misal olarak, söz gelişi, şunun gibi.

m. 71a/01, 71a/03, 72b/15,
73a/03 85a/05, 85a/09, 88a/17,
94a/13

meşgûl Ar. Bir işle uğraşan, iş görmekte olan.

m.+ol- 77a/14

meşiyet Ar. Dileme, isteme, istek, arzu, irade.

m. 83a/10, 83b/06, 84b/08
m.+e 83b/14
m.+i (1) 83a/04, 83b/01,
84b/05, 87a/16, 87a/16
m.+i (1)ne 84b/03, 87a/15
m.+i (1)ne 83a/04
m.+i (1)ni 84b/06
m.+i (1)niñ 83a/06, 83a/06,
83a/07, 84b/07, 84b/07, 84b/16
m.+iñ 84b/03, 84b/17
m.+leri 87b/01

meşrûti Ar. Şarta bağlı.
m.+dir 93a/12

metā Bkz. Arapça dizin.
m. 89a/14

metāmā Bkz. Arapça dizin.
m. 89a/14

mevcūd Ar. Var olan, bulunan, olan.
m.+ol- 83a/03, 84b/05, 84b/06,
85a/08

mevķūf Ar. Tutuklu, tutuklanmış, tevkif edilmiş kimse.

m.+ol- 75b/11, 75b/16, 76a/16,
76b/07

mevt Ar. Ölüm.

m.+i (1) 73a/08
m.+i (1) 73a/05
m.+i (1)nden 96b/02
m.+inde(maraż-ı mevtinde
iken) 97a/03

mevķū'a Ar. Cimağ(cinsel ilişki) edilmiş kadın.

m.+ol- 72b/09, 73a/16, 73b/16

mezkūr Ar. Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.

m.+ol- 83b/10

mezkūrāt Ar. Sözü edilenler, anılanlar, zikrolunanlar.

m.+dan 72a/09, 72a/17

m.+ı(2) 72a/07

mi'yār Ar. Bir kimseyi veya bir kavramı değerlendirebilmek yahut hakkında doğru hükme varabilmek için başvuru herkes tarafından kabul edilmiş, yerleşmiş prensip, prensip, ölçü, kıstas, kriter.

m.+ı 67a/04

m.+ı(1) 67a/07

m.+ıñ 67a/04

m.+ve miqdār ol- 66b/15

miqdār Ar. Bir şeyin ölçülebilir, sayılabilir veya azalır çoğalabilir durumu.

m. 98b/02, 98b/02, 98b/03,

98b/12, 98b/13, 99a/16

m.+dır 99a/17

m.+ı(1)na 94b/10

m.+ı(1)nca 87b/13

m.+ı(1)nca ol- 94b/09

m.+ol- 77a/04

m.+(mi'yār ve miqdār ol-)
66b/15

milk Ar. Mülk.

m. 90a/03

m.-i nikāh 71a/09, 88b/11,
89b/16, 90a/07, 90a/10, 90a/11,
90a/16

m.-i nikāhında iken 90a/16

m.-i nikāhında ol- 90b/15

m.-i nikāhında+ol- 90b/15

m.-i niqāh iken 93b/08

m.+e 89a/04, 89a/04

m.+ı(1)nde 90b/07, 93b/07,

93b/15, 94a/02, 94a/05

m.+ı(1)nde 78b/02

m.+ı(1)nde iken 90a/04,
90b/02

m.+ı(1)nde iken 90a/07,
93a/17, 93a/17, 93b/03, 94a/06

m.+ı(1)nden 90a/05

m.+inde idi 93b/11

m.+inde iken 93b/14

m.+kıl- 81a/12

m.+kılmağ ol- 81b/09

min Ar. -dan, -den eki.

m. 88a/07, 88a/07, 98b/06,
98b/07, 98b/14, 98b/17, 99a/01,
99a/07

m.+(ḥarf-i min) 98b/09

m.+(lafz-ı min) 88a/03

mine'l-āḥar Ar. Diğerinden.

m.+idir 99a/07

mine'l-irş Ar. Mirastan.

m.+ı(1)deki 99a/13

min şelâşin Bkz. Arapça dizin.

m. 88a/03, 88a/09

minvâl Ar. Biçim, tarz, yol, suret.

m. 86b/04

mîrâş Ar. Birine, ölen bir yakınından kalan mal, mülk.

m. +ından 98a/16

mişâl Ar. Örnek, numune.

m. 89a/05

m. +i(1) 66b/16, 68a/02, 68a/07,
68a/11, 68a/13, 74b/10, 89a/09,
89b/11, 93b/04

m. +imize 94b/01

mişl Ar. Eş, benzer.

m. +idir(mehr-imişl) 94b/08

mu'ahhar Ar. Tehir edilmiş, sonraya bırakılmış, sonra olan, sonraki, sonra.

m. -ı zıkr olun- 74a/17

mubâh Ar. Dinin emri ve yasağı altında bulunmayan, dine göre helâl, haram veya mekruh sayılmayan, işlenmesinde sevap ve günah olmayan şey.

m. +ol- 70b/03

muhtâc Ar. İhtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan, ihtiyaç içinde bulunan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen.

m. +ol- 84b/15

muhtemel Ar. Mümkün olan, ihtimal dahilinde.

m. +ol- 75a/14

m. +ol- 75b/07, 75b/07, 75b/15,
75b/15, 76a/05, 76b/10, 80a/14,
88a/11

muhâlefet Ar. Uygun olmama, aykırılık, zıtlık, ayrılık, muhaliflik.

m. +it- 87a/07, 87a/16

muhâtab Ar. Kendisine söz söylenilen, konuşulan kimse.

m. +iñ 71b/03, 71b/05

muhayyer Ar. İsteddiğini seçmekte, dilediği gibi davranmakta, herhangi bir şeyi kabul edip etmemekte serbest olan kimse.

m. +ol- 77a/06, 80b/14, 81a/13,
81b/02, 86a/15

muhayyerlik Seçme hakkı.

m. 87b/14

m. +i(1) (muhayyerligi) 80b/15

m. +i (muhayyerligi) 77b/08

m. +in (muhayyerligin) 85b/02

muhtaşar Ar. Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel.

m.-ı Viḳāye 75a/10

muḳaddem Ar. Önde olan, önden giden, zaman bakımından önde olan, önceki.

m. 73b/02, 91a/07, 92b/03, 92b/15, 94a/11

m.+dir 73a/11

m.+ol- 69b/03, 69b/11, 73a/14, 73b/11

m.+ (şart-ı muḳaddem) 74a/07

m.+(şart-ı muḳaddem olun-) 74a/17

muḳadder Ar. Zaman bakımından daha eski olan, önce, evvel, evvelki.

m.+ol- 84a/08, 86a/15

muḳārenet Ar. Yaklaşma, kavuşma, bitişme.

m. 69b/06, 69b/09

muḳārin Ar. Bir yerde, bir arada bulunan, birlikte olan, bitişik, yakın.

m.+dir 70a/08, 72b/14

m.+ol- 67a/05, 67a/17, 72b/17, 73a/07, 73b/14

muḳarrer Ar. Kararlaştırılmış, kararı verilmiş.

m.+ol- 69b/12

muḳayyed Ar. Bağlanmış, bağlı.

m.+ol- 80b/14, 81a/07, 81b/02, 81b/04, 81b/10

murād Ar. Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.

m. 68b/15, 76a/09, 82b/07, 82b/12, 89a/04, 89b/03

m.+dır 69b/12, 83a/13, 88a/04

m.+it- 75a/07, 75b/01, 75b/12, 81b/08, 82b/14, 87b/05, 91a/01

m.+ol- 68b/03, 68b/06

m.+olun- 66b/12, 67a/05, 67a/09, 67b/12, 68a/04, 68a/08, 68a/15, 68a/17, 83a/13, 84b/17, 88a/10, 88a/10, 99a/16, 99a/16

m.+(İḳā‘-i murād ol-) 68b/06

muşannif Ar. Bölüm bölüm ayıran, sınıflandıran, tasnif eden.

m. 72a/11, 77a/02, 77a/04, 86a/05, 93b/12, 99a/03

m.+i(1) 83b/06

m.+iñ 90a/13, 93b/01, 98b/05, 99a/02

mutaşşıl Ar. Ulaşan, kavuşan, bitişen.

m.+ol- 90b/07

mu‘teber Ar. İtibâr gören, itibarlı, değeri, kıymeti bulunan; kıymetli, değerli.

m.+ol- 67a/12, 67b/03, 78b/04

muttaşif Ar. Vasıflandırılan, sıfatlanan, kendisinde bir hal, bir sıfat bulunan; vasıflı.

m.+ol- 73a/15, 95b/08

muṭlaḳ Ar. Herhangi bir şart ve kayıtlı sınırlı olmayan, kayıtsız, şartsız.

m. 66b/01, 66b/12, 67a/09, 67a/16, 67b/12, 68a/04, 68b/17, 78b/05, 80b/04, 80b/06, 90a/02
m.+(ṭalāḳ-ı muṭlaḳ) 80b/06

muṣāfiḳ Ar. Uygun, münasip.

m.+ol- 87a/04

muyakḳen Ar. Kendisinden şüphe olmayan ilim, gerçek bilgi.

m.+ol- 88a/11

muḏāf Ar. İzafe edilen, bir şeye, bir kimseye bağlanan, katılan, eklenen.

m.+ol- 67a/12, 67b/15, 68a/10, 68a/13, 86a/07
m.+(müte'alliḳ ve muḏāf ol-) 68a/01

mübtedā Ar. Başlangıç, baş taraf.

m.+dır 77a/03

mücerred Ar. Cisim halinde bulunmayan, gözle görülmeyen, elle tutulmayan, soyut.

m. 83b/03, 84b/09

müddet Ar. Süre.

m.+i 97b/02

mü'enneş Ar. Dişi.

m. 71a/14

m.+(müzekker ve mü'enneş kılın-) 71a/14

mülā'ane Ar. Lanet edişme, lanetleşme, birbirine beddua etme, ilenme.

m. 97a/09

m.+eyle- 97a/03

m.+it- 97a/06, 97a/13, 97a/14

mümkın Ar. Mümkün kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

m.+ol- 84a/16, 84b/16

mümted Ar. *mümtedd* Uzun süren, uzun süreli, devamlı.

m. 68b/01

m.+de(fi'l-i mümted) 67a/05

m.+de(fi'l-i mümtedd) 66b/11

m.+dir 68b/07

m.+ol- 66b/01, 66b/11, 67a/03, 67a/04, 67a/16, 67b/01, 67b/11, 67b/12, 68a/02, 68a/06, 68a/10,

68a/10, 68a/13, 68a/13, 68b/02,
69a/02
m.+(ğayr-ı mümtedd ol-)
67a/07, 67a/08

münkaḫ Ar. Kesintiye uğrayan,
kesilen, kesilmiş, kesik.
m.+ol- 75a/15

mürāca'at Ar. Başvurma, danışma;
başvuru.
m.+it- 69a/14, 69b/05, 69b/17,
70a/16, 78b/11, 79a/02
m.+itmiş ol- 94b/16

müstemir Ar. *müstemirr* Aralıksız,
sürekli, kesintisiz, devamlı, biteviye.
m.+ol- 68b/09
m.+(emr-i müstemirr ol-)
68b/10

müşāvere Ar. İstişare etme, bir
konuda bilen ve güvenilen kimselerin
görüşünü alma.
m.77b/01

müte'allik Ar. Ait, dair, ilgili alakalı.
m.+ol- 66b/14, 67a/12, 67b/04,
67b/05, 68a/09, 68a/12, 68b/11,
68b/12, 68b/13, 98b/07, 99a/06
m.+ve mużāf ol- 68a/01

mütebeddil Ar. Değişen, başka hale
giren.
m.+ol- 77a/10, 77a/14, 77a/15,
77b/07, 77b/09

müteğayyir Ar. Tagayyür eden,
değişen, başkalaşan, bir halden bir
hâle geçen.
m.+ol- 77a/13

müterebbid Ar. Terebbüd eden.
m. 70a/12

müterettib Ar. Terettüb eden,
sıralanmış, sıralanan, sıraya giren.
m.+ol- 83b/13, 90b/08

mütevaḫḫif Ar. Bir şeye bağlı olan,
ancak onunla olabilen.
m. 70a/12

müzākere Ar. Bir iş hakkında
konuşma, karşılıklı fikir söyleme,
danışma, görüşme.
m.+si 75b/10, 76a/11, 76b/06
m.+sinde 76a/01, 76/10

müzekker Ar. Erkek.
m. 71a/14
m.+ve mü'enneş kılın- 71a/14

N

nā-maḳbūl Ar. Kabul edilmeyen, reddedilen.

n.+ıdır 70b/03

nāfiz Ar. Etkili, sözü geçen.

n.+ol- 96a/01

ne Hangi.

n. 75b/06, 75b/07, 76b/03, 77a/04, 82a/02, 82a/02, 82a/02, 82b/02, 82b/02, 85b/02, 87b/11, 87b/11, 91b/09, 91b/10

n.+ol- 98b/07, 99a/04

neden Bir olayı ve durumu gerektiren, doğuran başka olay veya durum, sebep.

n.+ol- 98b/15

nefs Ar. Bir kimsenin öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

n. 77b/13, 77b/15, 78a/04

n.+i(1)ni 81a/10

n.+i(lafz-ı nefis) 78a/06

n.+i (1) 81a/13, 91b/11

n.+i (1)mi 77b/12, 79a/14

n.+i (1)nden 97a/14

n.+i(1)ni 76b/17, 76b/17, 78b/10, 79a/11, 80a/05, 80a/07, 80a/08, 82a/08, 82a/14, 82b/01, 82b/09, 87b/13, 88a/06, 97b/17

n.+i (1)ni 76b/14, 76b/16, 78b/13, 80a/03, 80b/03, 87b/17

n.+i(2) 78a/05

n.+imi 77b/15, 78b/08, 78b/09, 78b/14, 78b/14, 79b/01, 79b/02, 80a/16, 80b/05, 80b/08, 80b/10, 80b/10, 80b/11, 82a/05

n.+iñi 77b/14, 80b/13, 81a/08, 81b/01, 81b/12, 81b/17, 82a/13, 82a/17, 82b/06, 82b/10, 82b/13

n.+iñi (2) 80a/06, 80b/09

nefsī Ar. Nefisle ilgili olan.

n. 72b/14

nehār Ar. Gündüz.

n.+a 67b/02

nesne Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.

n. 77a/09, 78b/03, 80b/09, 81b/16, 82a/01, 82a/16, 82b/01, 82b/06, 93a/16, 93b/14, 98a/15

n.+de 83b/10

n.+dir 68b/09

n.+nün 77a/13, 81a/01, 93a/15, 93b/02

n.+ye 83a/16, 85a/04, 85a/08, 91a/17, 94a/10

n.+yi 75a/10, 83a/13

netice Ar. Sonuç. n. +si 86b/14	n. +ı(1)ndan(milk-i nikāh) 90a/08 n. +ı(1)nîñ(milk-i nikāh) 89b/16
nev' Ar. Tür, cins. n. 75b/15, 75b/15, 95b/17 n. +den 76a/04 n. +îñ 96a/02	n. +ıla 88b/05, 88b/13, 88b/14, 89a/01, 89b/09, 89b/12, 94a/03, 94a/17 n. +ıla(milk-i nikāh) 90a/10 n. +ında(milk-i nikāhında iken) 90a/16 n. +ında(taht-ı nikāh) 90b/10 n. +ında(taht-ı nikāhında iken) 91a/05 n. +ından(milk-i nikāh) 90a/16 n. +îñ 71a/08 n. +kıl- 88b/16
nice Kaç, ne kadar. n. 86b/02, 86b/10	
nicelik Bir şeyin sayılabilen, ölçülebilir veya azalır çoğalabilen durumu, miktar, n. +i(1)(niceligi) 86b/15	
nihāyet Ar. Son. n. +bul- 89b/05, 90a/15, 90b/08	
nikāh Ar. Evlenme muamelesi, nikah kıyma. n. 71a/03, 71a/10, 91a/04, 91a/05, 93b/07, 94a/05 n. +(milk-i nikāh) 71a/09 n. +ı(1)nda(milk-i nikāh) 88b/11, 90a/11 n. +ı(1)nda(milk-i nikāh ol-) 90b/16 n. +ı(1)nda(milk-i nikāhında +ol-) 90b/15 n. +ı(1)nda(milk-i nikāhında iken) 93b/08	nikāhlu Kanuni olarak nikāh işlemi yapılmış olan, birinin nikāhı altında bulunan (kadın veya erkek). n. +sına 72a/17
	nite ki Nasıl ki. n. 71b/14, 72b/02
	nite kim Nasıl ki. n. 81b/11, 87b/07, 88b/09
	niyyet Ar. Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme.

n. 70b/12, 76b/15, 83b/17,
84a/09, 84b/10, 84b/13, 85a/02,
86b/06, 92b/04, 92b/06
n.+e 76a/03, 76a/06, 76b/06
n.+eyle- 72a/16, 74b/16, 84b/15
n.+i(1) 72a/09, 76b/07, 83b/10
n.+i (1)ne 72a/10, 75b/09,
75b/14, 75b/11, 75b/16, 76a/12,
76a/16, 76a/17
n.+it- 72a/08, 72a/12, 72a/13,
72a/16, 72b/01, 72b/02, 74b/05,
74b/14, 75a/01, 75a/04, 75a/05,
75a/09, 75a/10, 76a/13, 76b/04,
76b/08, 76b/11, 77b/10, 78a/13,
78a/14, 79a/13, 80a/04, 80a/04,
80a/07, 80a/10, 83b/02, 83b/03,
83b/09, 83b/12, 84a/09, 84b/17,
85a/01, 86b/06, 86b/07, 86b/08,
86b/11, 87b/09

nizā' Ar. Çekişme, kavga,
anlaşmazlık.

n. 96b/06

O

oğul Erkek çocuk, yavru.

o.+ı(oğlı) 97a/02

o.+ın(oğlın) 96b/16

o.+ın(oğlın) 97a/02

ol Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işaret
sıfatı, 'o' nun eski şekli.

o. 66b/05, 66b/06, 66b/08,
66b/15, 66b/15, 67a/03, 67b/08,
68a/03, 68a/06, 68a/08, 68b/03,
69a/07, 69a/10, 69a/11, 69a/13,
69b/11, 69b/14, 69b/16, 69b/17,
70a/08, 70a/15, 70b/01, 70b/05,
70b/09, 70b/17, 71a/01, 71a/03,
71a/04, 71a/06, 71a/07, 71a/15,
71b/08, 71b/10, 71b/14, 72a/09,
72a/12, 72a/17, 72b/05, 72b/07,
73a/15, 73b/11, 73b/17, 74a/03,
74a/03, 74b/07, 74b/08, 74b/09,
74b/09, 74b/17, 75a/05, 75b/08,
75b/12, 76a/04, 76a/11, 76b/17,
77a/01, 77a/04, 77a/06, 77a/08,
77a/08, 77a/10, 77b/04, 77b/04,
77b/07, 77b/11, 78a/13, 78b/02,
79a/01, 79a/01, 79a/04, 79a/06,
79a/07, 79a/07, 79a/16, 79a/17,
79b/03, 79b/07, 79b/08, 79b/08,
79b/11, 79b/12, 79b/12, 80a/02,
80a/06, 80a/14, 80b/02, 80b/02,
80b/03, 80b/06, 80b/14, 80b/14,
80b/14, 81a/07, 81a/09, 81a/11,
81a/16, 81a/17, 81b/02, 81b/02,
81b/04, 81b/08, 81b/08, 81b/09,
81b/16, 82a/03, 82a/16, 82b/07,
82b/14, 83a/03, 83a/04, 83a/06,
83a/11, 83a/14, 83a/15, 83a/15,
83a/15, 83b/01, 83b/11, 84a/08,
84a/09, 84a/15, 84b/01, 84b/03,

84b/06, 84b/08, 85a/04, 85a/07,
85a/09, 85a/16, 85a/16, 85b/01,
85b/04, 85b/08, 85b/12, 85b/12,
85b/17, 86a/04, 86a/09, 86a/10,
86a/10, 86a/14, 86a/15, 86b/02,
86b/03, 86b/04, 86b/09, 86b/15,
87a/02, 87a/10, 87b/02, 87b/07,
87b/12, 87b/13, 87b/14, 87b/17,
88a/04, 88a/06, 88a/11, 88a/15,
88b/02, 88b/07, 88b/10, 88b/14,
88b/14, 89a/04, 89a/10, 89a/12,
89a/12, 89a/12, 89a/16, 89b/01,
89b/07, 89b/09, 89b/17, 90a/01,
90a/04, 90a/04, 90a/06, 90a/06,
90a/10, 90a/10, 90a/11, 90a/15,
90a/15, 90b/02, 90b/06, 90b/10,
90b/15, 90b/17, 91a/01, 91a/02,
91a/03, 91a/05, 91a/05, 91a/06,
91a/06, 91a/07, 91a/15, 91a/17,
92a/03, 92a/05, 92a/06, 92a/09,
92a/10, 92a/16, 92b/01, 92b/01,
92b/04, 92b/07, 92b/15, 93a/01,
93a/04, 93a/04, 93a/16, 93b/02,
93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/07,
93b/08, 93b/10, 93b/10, 94a/01,
94a/03, 94a/05, 94a/11, 94a/12,
94a/16, 94a/17, 94b/05, 94b/08,
94b/12, 94b/14, 94b/15, 94b/16,
95a/01, 95a/01, 95a/01, 95a/02,
95a/13, 95b/07, 95b/09, 95b/10,
95b/17, 96a/03, 96a/04, 96a/05,
96a/05, 96a/08, 96a/09, 96b/01,
96b/02, 96b/14, 96b/14, 96b/15,
96b/15, 96b/16, 96b/17, 97a/02,

97a/05, 97a/08, 97a/09, 97a/11,
97b/01, 97b/02, 97b/03, 97b/04,
97b/09, 97b/11, 97b/11, 97b/12,
97b/12, 97b/15, 98a/01, 98a/03,
98a/05, 98a/06, 98a/06, 98a/14,
98a/14, 98a/16, 98b/02, 98b/03,
98b/13, 98b/14, 98b/15, 99a/07,
99a/08, 99a/08, 99a/09, 99a/10, 99a/17

ol- Herhangi bir durumda
bulunmak.

o.-(âzâd ol-) 70a/03

o.-(boş ol-) 69a/12, 70a/05,
72b/06, 74a/06, 85b/07, 85b/08,
85b/14, 86a/13, 86b/10, 87b/11,
88b/05, 88b/09, 88b/16, 89a/02,
89b/12, 90b/17, 91b/04, 92b/04,
92b/13, 92b/13, 93b/05, 93b/09,
93b/17, 94a/14

o.-a 91a/12

o.-a(dâhil ol-) 89b/11, 91a/03

o.-a(dilemiş ol-) 83b/09

o.-a(ma'lûmun ol-) 66b/10,
67a/11, 68b/15, 96a/08, 98b/05

o.-a(vâki' ol-) 77b/16, 85a/02

o.-a gelme- 69a/05

o.-acağ(lâzım ol-) 97a/10

o.-acağ(mevcûd ol-) 84b/06

o.-an 67a/07, 76a/04, 82a/04,
82b/13, 84b/03, 84b/16, 84b/17,
91b/04, 96b/10, 96b/16, 97a/02,
97b/07, 99a/14

o.-an('aded ol-) 80a/15

- o.-an(‘avratlı ol-) 80b/16
o.-an(aşl ol-) 87b/01
o.-an(‘azād ve t̄alīḳ ol-) 70b/05
o.-an(betden ol-) 92a/11
o.-an(birisinden ol-) 96a/02
o.-an(boş ol-) 96b/14
o.-an(cāriye ol-) 69a/11, 72a/17
o.-an(cāriyesi ol-) 71a/01
o.-an(eḫ al-i tafḏīl ol-) 98b/06
o.-an(eḳall ol-) 99a/16
o.-an(eṣaḥḥ ol-) 78b/10, 78b/11,
79a/08
o.-an(ḥaste ol-) 97a/11
o.-an(ikinci ol-) 73b/13, 93b/10
o.-an(ma‘dūm ol-) 85a/04
o.-an(mecūs ol-) 97b/06
o.-an(mevcūd ol-) 83a/04,
84b/05, 85a/08
o.-an(mevṭū‘a ol-) 72b/09,
73a/16, 73b/16
o.-an(mezkūr ol-) 67a/15
o.-an(miḳdārınca ol-) 94b/09
o.-an(mu‘teber ol-) 67a/12,
67b/03
o.-an(muḥtemel ol-) 88a/12
o.-an(muḥtemil ol-) 76a/05
o.-an(muḥayyer ol-) 77a/06
o.-an(muḳaddem ol-) 73b/11
o.-an(murād ol-) 68b/03
o.-an(muttaşif ol-) 73a/15,
95b/08
o.-an(muyaqḳen ol-) 88a/11
o.-an(mużāf ol-) 86a/07
o.-an(müte‘allīḳ ol-) 99a/07
o.-an(nāfiz ol-) 96a/01
o.-an(şadedinde ol-) 95b/15
o.-an(şālīḥ ol-) 76a/16, 76a/17,
76b/07, 76b/10
o.-an(şābit ol-) 98b/10, 99a/09
o.-an(şart ol-) 93a/12
o.-an(vācib ol-) 98b/12
o.-an(vāḳi‘ ol-) 87b/04
o.-an(yumuḳ ol-) 71b/08
o.-an(zevci ol-) 71a/03
o.-an(ẓarf-ı zamān ol-) 66b/13
o.-anadır(vāḳi‘ ol-) 94a/07
o.-andır(iḥtimālī ol-) 74b/04
o.-andır(muḥtemil ol-) 75b/15,
75b/15
o.-anlarıñ(mubāḥ ol-) 70b/03
o.-aydı 98b/10
o.-dı 78b/06, 99a/01
o.-dı(āşīkār ol-) 92a/05
o.-dı(bāṭıl ol-) 78b/04
o.-dı(beyān ol-) 99a/05
o.-dı(cem‘ ol-) 78b/03
o.-dı(emr-i müstemirr ol-)
68b/10
o.-dı(İḳā‘-i murād ol-) 68b/06
o.-dı(muḥtāc ol-) 84b/15
o.-dı(muḳadder ol-) 84a/08
o.-dı(şartı ol-) 88b/03
o.-dı(vāriş ol-) 96b/05
o.-duḡı 86a/14
o.-duḡı(‘azād ol-) 69b/03
o.-duḡı(cem‘ ol-) 68a/17
o.-duḡı(ḥalāl ol-) 94b/09
o.-duḡı(lāzım ol-) 87a/12

- o.-duğı(mālik ol-) 89a/06
o.-duđı(mużāf ol-) 67a/13,
67b/15, 68a/10, 68a/13
o.-duğı(mümtedd ol-) 68a/10
o.-duğı(müte'allik ol-) 67a/12,
67b/04, 67b/05, 68a/12
o.-duđı(müte'allik ve mużāf
ol-) 68a/02
o.-duğı(pāk ol-) 92a/14
o.-duğı(ulaşıq ol-) 95a/07
o.-duğı(vāķi' ol-) 73b/16,
85a/11
o.-duğı(vāriş ol-) 96a/12,
96a/14, 96a/15
o.-duğıçun(bāṭıl ol-) 91a/08
o.-duğıçundur(revāci' ol-)
96a/15
o.-duğıçundur(vāriş ol-) 96a/14
o.-duğın(miķdār ol-) 77a/04
o.-duğın(ne ol-) 98b/07, 99a/04
o.-duğın(neden ol-) 98b/15
o.-duğuna(fi'l ol-) 67b/04
o.-duğunda(muķārin ol-)
67a/05
o.-duğundan(mālik ol-) 71a/04
o.-duğundan(mālik ol-) 70b/17,
71a/01
o.-duğunu 98a/14
o.-duğunu(vāķi' ol-) 93a/03
o.-duğda(şart-ı muķaddem ol-)
74a/08
o.-duğdan(vāķi' ol-) 74a/14
o.-duğları(sağ ol-) 97b/13
o.-duğlarında 76b/06
o.-duńsa(sever ol-) 91b/06
o.-inca(boş ol-) 86a/17
o.-ma(vāķi' ol-) 79a/01
o.-madı(mu'teber ol-) 78b/05
o.-madın(tamām ol-) 95a/13
o.-maduğı(vācib ol-) 94b/13
o.-maduğı(vāķi ol-) 85a/04
o.-mağa(helāk ol-) 95b/08
o.-mağıla 73b/10
o.-mağıla(i'tibār-ı şāniye ol-)
93b/11
o.-mağıla(mālik ol-) 71a/07
o.-mağıla(meşğul ol-) 77a/15
o.-mağıla(muķārin ol-) 66b/02,
73a/07
o.-mağın 92b/14
o.-mağımı 79b/07
o.-mađıñ(şāḥiḥ ol-) 88a/14
o.-maķ 79b/09
o.-maķ(az ol-) 98b/11
o.-maķ(bā'in ol-) 97a/01
o.-maķ(fi'l ol-) 67b/15
o.-maķ(vāķi' ol-) 74a/09,
74a/15, 78b/01, 84a/10, 90a/03
o.-maķdır(mālik ol-) 88a/16
o.-maķlıđıla(muķaddem + ol-)
73a/14
o.-mamasıdır 76a/10
o.-ması 77b/05, 77b/05, 79b/08
o.-ması(āzād ol-) 69b/02,
70b/01
o.-ması(boş ol-) 68b/07
o.-ması(mālik ol-) 88b/03,
90a/11

o.-ması(muḥayyer ol-) 80b/14,
81a/13, 81b/02
o.-ması(muḥarrer ol-) 69b/12
o.-ması(ṭalīḳ ol-) 68b/07,
68b/08, 68b/10
o.-ması(vāriṣ ol-) 96a/06
o.-ması(zā'il ol-) 89b/16
o.-masıdır(bāṭil ol-) 89b/04
o.-masıla 76a/09
o.-masıla(bāṭil ol-) 89b/04
o.-masıla(boş ol-) 92b/16
o.-masın(boş ol-) 72b/01,
74b/14, 74b/15, 74b/16
o.-masına(boş ol-) 68b/13
o.-masına(mālik ol-) 88a/17,
88b/15, 89a/05
o.-masınca 76a/11
o.-masında(müte'alliḳ ol-)
68b/11
o.-masından(vāriṣ ol-) 95b/04
o.-masını(āzād ol-) 69b/15
o.-masını(boş ol-) 75a/01
o.-masını(vāḳi' ol-) 94b/03
o.-masınıñ(boş ol-) 88a/15
o.-maya(mālik ol-) 79a/02
o.-maya(vāḳi' ol-) 91a/04
o.-mayan(cinsinden ol-) 77a/14
o.-mayan(meẓkūr ol-) 83b/10
o.-mayan(muḥtemil ol-) 76b/10
o.-mayan(mümtedd ol-)
66b/01, 66b/11, 67a/16, 67b/01,
67b/11, 68a/02, 68b/02, 69a/02
o.-mayan(ṣāliḥ ol-) 76b/10

o.-mayınca(milk-i nikāḥında
ol-) 90b/16
o.-mayınca(pāk ol-) 92a/10
o.-mayup 75b/11, 76a/10,
97b/13, 99a/01
o.-mayup(boş ol-) 80b/07,
96a/16
o.-mayup(cem' ol-) 69b/10
o.-mayup(dürlü ol-) 87a/07
o.-mayup(hilāf ol-) 96b/04
o.-mayup(murād ol-) 68b/06
o.-mayup(mümtedd ol-) 68a/10
o.-mayup(müte'alliḳ ol-)
98b/07
o.-mayup(mütebeddil ol-)
77b/07
o.-mayup(müterettib ol-)
83b/13
o.-mayup(vāḳi' ol-) 72b/16,
90a/12
o.-maz 73a/03
o.-maz(bitevi ol-) 92a/12
o.-maz(boş ol-) 73a/07, 88b/04,
90b/16, 92b/03
o.-maz(dāḥil ol-) 79b/04
o.-maz(hıyār ol-) 66b/06
o.-maz(maḥşüş ol-) 81a/17,
81b/03
o.-maz(mālik ol-) 69b/14
o.-maz(muḥayyer ol-) 66b/03,
86a/16
o.-maz(muḥayyed ol-) 81a/07,
81b/02
o.-maz(mutaşşıl ol-) 90b/07

- o.-maz(mümtedd ol-) 67b/13
o.-maz(mürāca‘at itmiş ol-) 94b/16
o.-maz(müte‘allik ol-) 68b/13
o.-maz(müterettib ol-) 90b/08
o.-maz(rücū‘ itmiş ol-) 95a/02
o.-maz(şahīh ol-) 77b/11, 80a/10, 80b/14, 95b/05
o.-maz(şāmil ol-) 79b/05
o.-maz(ṭalāk-ı fārr ol-) 97b/14
o.-maz(vācib ol-) 94b/15
o.-maz(vāḳi‘ ol-) 70b/10, 70b/13, 70b/15, 70b/16, 71a/02, 71a/05, 71a/09, 71a/10, 72b/08, 72b/11, 72b/13, 73a/08, 73a/09, 74a/14, 74b/05, 76b/02, 77a/11, 80b/09, 80b/11, 81b/17, 82a/01, 82a/13, 82a/16, 82b/02, 82b/06, 82b/09, 82b/11, 82b/15, 82b/17, 83a/10, 83b/03, 83b/07, 83b/10, 84b/09, 85a/01, 85a/06, 86a/02, 86a/03, 87b/09, 89a/01, 89a/02, 89b/07, 89b/10, 90a/09, 90b/09, 90b/11, 91a/06, 92a/09, 92a/11, 93a/07, 93a/14, 93b/01, 94a/04, 94a/06, 94b/01, 95a/09
o.-maz(vāriş ol-) 96b/01, 96b/07, 97b/11, 97b/13, 97b/14, 98a/02, 98a/07
o.-maz(vekīl kılamak ol-) 81b/10
o.-mazsa(mümtedd ol-) 68a/13
o.-miş(cem’ ol-) 78b/03
o.-miş(tefvīz olmuş ol-) 79b/17
o.-miş idi(rāzı olmuş idi) 96b/02
o.-mışdır(‘āciz ol-) 95b/13
o.-mışdır(vāḳi‘ ol-) 67a/13, 73a/09, 97a/01
o.-mışsındır(ḥarām ol-) 75a/16
o.-mışsındır(münḳaṭı‘ ol-) 75a/15
o.-sa 80a/08
o.-sun 72b/06
o.-sun(āzād ol-) 91b/07
o.-sun(boş ol-) 72b/07, 88a/17, 89a/12
o.-unan(zikr ol-) 81a/01
o.-unca(boş ol-) 78b/11
o.-unca(dāḥil ol-) 74a/12
o.-unca(işāret ol-) 71b/03
o.-unca(maḳrūn ol-) 66b/11, 66b/12, 67b/12
o.-unca(milk-i nikāhında ol-) 90b/15
o.-unca(muḳaddem ol-) 69b/11
o.-unca(muḳārin ol-) 67a/17, 72b/17
o.-unca(mümtedd ol-) 67a/03
o.-unca(müte‘allik ol-) 66b/14
o.-unca(mütebeddil ol-) 77a/10
o.-unca(pāk ol-) 92a/13
o.-unca(vāḳi‘ ol-) 68b/08, 73a/15, 97a/07
o.-uncaya(pāk ol-) 92a/10
o.-uncaya(tamām ol-) 85b/16
o.-up 71b/04, 71b/07, 71b/12, 73a/05, 84a/06, 97b/10
o.-up(āzād ol-) 94b/14

o.-up(bâtil ol-) 79b/08, 80b/06,
90b/04, 90b/08
o.-up(bâyin ol-) 72b/08, 73a/16
o.-up(boş ol-) 69a/14, 88b/10,
90b/15, 91b/09, 92b/02
o.-up(fârr ol-) 96a/01
o.-up(ḥelâl ol-) 94b/10
o.-up(lafz-ı ferd ol-) 80a/14
o.-up(lağv ol-) 73a/02
o.-up(maḳbûl ol-) 91a/13
o.-up(mâlik ol-) 85b/05
o.-up(maẓmûm ol-) 86a/07
o.-up(mevḳûf ol-) 75b/11,
75b/16, 76b/07
o.-up(muḥtemil ol-) 75a/14
o.-up(muḥayyer ol-) 80b/14
o.-up(muḳaddem ol-) 69b/02
o.-up(muḳadder ol-) 86a/15
o.-up(muḳayyed ol-) 81b/04,
81b/10
o.-up(mümtedd ol-) 68a/13
o.-up(müstemirr ol-) 68b/09
o.-up(mütebeddil ol-) 77b/09
o.-up(rivâyet ol-) 79a/04
o.-up(sâkıṭ ol-) 87b/01
o.-up(ṣaḥîḥ ol-) 80a/09
o.-up(tamâm ol-) 92a/13,
94a/01
o.-up(tâbi‘ ol-) 79b/16
o.-up(tefvîz ol-) 80a/01
o.-up(vâḳi‘ ol-) 69b/03, 69b/14,
71a/07, 72b/10, 72b/12, 73b/13,
76b/01, 78b/15, 79a/05, 86a/03
o.-up(vâriş ol-) 96b/07

o.-up(yaḳın ol-) 95b/09
o.-ur 71b/03, 71b/05, 77b/04,
77b/08, 88a/07, 95b/09, 99a/10,
99a/14, 99a/15
o.-ur(âzâd ol-) 70a/06, 91b/10
o.-ur(bâtil ol-) 90a/09, 90a/12
o.-ur(boş ol-) 71b/09, 71b/10,
71b/14, 74a/07, 75a/08, 75b/13,
75b/17, 76a/07, 76a/13,
77b/12, 78a/02, 78b/10, 80b/07,
86a/17, 88b/07, 88b/15, 89a/13,
89a/13, 89b/15, 91b/10, 91b/16,
92a/17, 92b/06, 92b/15, 92b/17,
93b/09, 93b/12, 95a/14, 96a/17
o.-ur(dâhil ol-) 79b/11
o.-ur(firâr idici ol-) 95b/05
o.-ur(ğayr-ı mümtedd ol-)
67a/08
o.-ur(lâyıḳ ol-) 68a/15
o.-ur(mâlik ol-) 69a/14, 69b/05,
70a/16, 78b/15, 78b/17
o.-ur(mevḳûf ol-) 76a/16
o.-ur(mi’yâr ve miḳdâr ol-)
66b/15
o.-ur(milk ḳılmaḳ ol-) 81b/09
o.-ur(mu’aḥḥar ol-) 69b/11
o.-ur(muḥtemil ol-) 75b/07,
75b/07, 80a/14
o.-ur(muḳaddem ol-) 69b/03
o.-ur(muḳârin ol-) 73b/14
o.-ur(mümkin ol-) 84a/16,
84b/16
o.-ur(mümtedd ol-) 67a/04
o.-ur(müte‘allıḳ ol-) 68b/13

o.-ur(mütebeddil ol-) 77a/14,
77a/15
o.-ur(müteğayyir ol-) 77a/13
o.-ur(rücū' itmiş ol-) 95a/04
o.-ur(şahīḥ ol-) 80a/08, 81a/07,
81a/16, 95b/06
o.-ur(şāliḥ ol-) 75a/17
o.-ur(şābit ol-) 81a/11, 98b/03,
98b/04
o.-ur(şāmil ol-) 67b/02, 67b/10,
68a/05, 72a/13, 79b/05, 93b/04,
93b/16
o.-ur(tefvīz olmuş ol-) 79b/17
o.-ur(ṭāliḥ ol-) 68b/08
o.-ur(üç ol-) 69b/04
o.-ur(vācib ol-) 95a/04, 98b/13,
99a/03
o.-ur(vāḳi' ol-) 70a/05, 70a/09,
70b/08, 71a/13, 72a/09, 72b/02,
72b/04, 72b/14, 72b/16, 73a/13,
73b/05, 73b/06, 73b/17, 74a/17,
74a/03, 74a/05, 74a/08, 74a/13,
74b/08, 74b/13, 74b/17, 76b/04,
76b/08, 76b/11, 78a/05, 78a/07,
78a/12, 78a/15, 79a/07, 79a/11,
79a/15, 79b/02, 80a/05, 80a/09,
80a/17, 81b/14, 82a/02, 82a/06,
82a/09, 82a/11, 82b/02, 82b/16,
83b/12, 83b/17, 84b/14, 85a/01,
85a/08, 86b/05, 86b/08, 86b/12,
87a/01, 87a/05, 87a/08, 87b/02,
87b/05, 89a/06, 90a/07, 90b/05,
92a/14, 93a/01, 93a/16, 95a/10,
95a/16, 95a/17

o.-ur(vāriş ol-) 96a/06, 96a/10,
96a/13, 96b/10, 96b/12, 96b/14,
96b/17, 97a/07, 97a/09, 97a/13,
97a/16, 97b/04
o.-ur(vāşil ol-) 90b/03
o.-urđı(vācib ol-) 98b/11
o.-urđı(vāḳi' ol-) 72b/02
o.-urlar(vāḳi' ol-) 73b/14
o.-ursa 68a/12, 71b/07, 71b/12,
75b/11, 76a/02, 85a/10, 86b/07
o.-ursa(‘avrat ol-) 73a/03
o.-ursa(az ol-) 98b/02, 98b/03,
99a/10
o.-ursa(fi'l ol-) 68a/02
o.-ursa(ġayr-ı mümtedd ol-)
67a/07
o.-ursa(muvāfiḳ ol-) 87a/04
o.-ursa(mümtedd ol-) 68a/06,
68a/10
o.-ursa(ṭalāḳ ol-) 87a/04,
87a/08
o.-ursa(vāḳi' ol-) 73a/06

olın- Olma işine konu olmak. Krş.

olun-

o.-maz(ḳādir olın-) 78b/11
o.-maz(mālik olın-) 70a/06

olun- Krş **olın-**

o.-a(ḳiyāş olun-) 82a/12
o.-a(murād olun-) 68a/15,
84b/17
o.-an(beyān olun-) 72a/14

o.-an(ḥabs olun-) 97b/08
o.-an(i'tibār olun-) 67b/14
o.-an(ikrār olun-) 98b/01,
99a/17
o.-an(işāret olun-) 71a/15
o.-an(murād olun-) 83a/13
o.-an(tafşīl olun-) 75b/09
o.-an(taḳdīr olun-) 84a/16,
84b/02
o.-an(tatlıķ olun-) 98a/01
o.-an(vaşf olun-) 96a/04
o.-an(vaşiyet olun-) 98b/02
o.-an(zıkr olun-) 67b/07,
74a/13, 84a/08, 89a/17
o.-andan(ikrār olun-) 98b/10,
98b/12, 99a/09
o.-andan(vaşiyet olun-)
98a/16, 98b/11
o.-anuñ(ikrār olun-) 99a/04
o.-dı(beyān olun-) 71b/14
o.-dı(i'tibār olun-) 70a/12
o.-dı(vaşf olun-) 73a/14, 73b/10
o.-dıǵı(zıkr olun-) 78b/13
o.-duǵdan(tatlıķ olun-) 98a/03
o.-duǵunı(tefvīz olun-) 77a/07
o.-maḳ(murād olun-) 88a/10,
88a/10
o.-mamışdır(teslīm olun-)
86b/16
o.-mayan(vaṭ' olun-) 74a/09
o.-mayup(vaż' olun-) 74b/04
o.-maz(ḥaml olun-) 88a/12
o.-maz(i'tibār olun-) 71a/08
o.-maz(murād olun-) 68b/01,
99a/16
o.-maz(redd olun-) 85a/16
o.-mış(istiḥsān olun-) 70b/02
o.-mışdır(ilḥāḳ olun-) 97a/11
o.-mışdır(isti'māl olun-) 98b/16
o.-mışdır(istifāde olun-) 87a/14
o.-mışdır(tefvīz ve teslīm
olun-) 86b/16, 87b/08
o.-mışdır(teslīm olun-) 87b/08
o.-mışdır(zıkr olun-) 74b/02
o.-mışlardır(vaz' olun-) 89a/08
o.-sun(mu'aḥḥar-ı zıkr olun-)
74a/17
o.-sun(şarṭ-ı muḳaddem olun-)
74a/17
o.-up(emr olun-) 82a/08
o.-up(ḥaml olun-) 88a/11
o.-up(i'tibār olun-) 71b/08,
71b/13, 87b/04, 91b/02
o.-up(murād olun-) 68a/04
o.-up(terciḥ olun-) 68a/17
o.-ur(ḥaml olun-) 67a/16
o.-ur(ḥükm olun-) 91b/14,
92a/04, 92a/07, 93a/02
o.-ur(i'tibār olun-) 71a/16,
71a/17, 87a/15
o.-ur(isti'māl olun-) 71a/15
o.-ur(murād olun-) 66b/11,
66b/12, 67a/05, 67a/09, 67b/12,
68a/08, 99a/16
o.-ur(taḳdīr olun-) 84b/01
o.-ur(taşdıķ olun-) 75a/06,
91a/16

o.-ursa(su'âl olun-) 69b/07
o.-ursa(tatlık olun-) 97b/10

o.-an 77a/16
o.-ması 77a/16, 77a/17

orta Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.

o.+kin(ortadakini) 78a/11
o.+kini 78b/05

ortak Birlikte iş yapan, ortaklaşa yararlarla birbirlerine bağlı kimselerden her biri.

o.+ın 91b/04

ortalık Bulunulan yer, çevre.

o. 78b/03, 78b/04

oruç Far. İslam dininin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibadet.

o.+tut- 67a/02, 92a/15, 92a/16,
92b/02, 92b/04, 92b/05

oruçlu Oruç tutan (kimse), niyetli.
Krş. **oruçlu**

o. 92b/05

oruçlu Krş. **oruçlu**

o. 92b/06

otur- Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.

Ö

öbir Öteki, diğer.

ö. 79b/06
ö.+i(1)ne 99a/02

öl- Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek.

ö.-en 98a/01
ö.-megile 70b/14, 70b/15
ö.-mek 95b/09
ö.-ürse 89b/15, 95a/09, 95a/10,
95a/13, 96a/05, 97b/03, 97b/12,
98a/06

öldür- Bir canlının hayatına son vermek.

ö.-mek 95b/15

öldürül- Öldürme işine konu olmak.

ö.-mege 95b/16

ölüm Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi.

ö. 96b/10, 96b/15, 97b/01

öndin Önce, ilk önce, önceden, önden, daha evvel.

ö. 77a/08
öp- Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek.

ö.-di 96b/16

ö.-mek 97a/02

öri Kalkık, dik.

ö.+dur- 77a/13

öyke Öfke, hiddet, hışım.

ö.+si 75b/13, 76a/09, 76a/11

öz Gerçek, hakiki, has.

ö. 97a/02

P

pâk Far. Temiz.

p.+ol- 92a/10, 92a/10, 92a/13,
92a/14

pes Far. Şu hâlde, öyleyse, imdi.

p. 66b/02, 67a/03, 67a/04,
67a/08, 67a/14, 67b/03, 67b/13,
68b/05, 68b/10, 68b/12, 69b/01,
69b/03, 70a/05, 70a/08, 70a/12,
70b/04, 71a/09, 71b/05, 71b/15,
72b/09, 73a/01, 73a/09, 73a/15,
73b/11, 73b/12, 74a/07, 74a/12,
74b/05, 75b/08, 76a/10, 76a/12,

78b/03, 79a/14, 80a/13, 80a/15,
80b/03, 80b/06, 80b/14, 81a/11,
81a/13, 81a/16, 81b/09, 81b/10,
82b/05, 82b/14, 83a/14, 83b/09,
83b/16, 84a/05, 84a/07, 84b/08,
84b/17, 85a/01, 86b/02, 86b/16,
87a/03, 87a/15, 87b/08, 88a/04,
88a/06, 88a/11, 88b/01, 88b/14,
89a/06, 89a/12, 89b/06, 90a/11,
90b/14, 91a/10, 91b/01, 91b/03,
92a/03, 92a/13, 92b/07, 92b/13,
93a/12, 93a/13, 93b/11, 94a/12,
95b/12, 96b/03, 96b/16, 97a/12,
97b/09, 97b/14, 98a/15, 99a/01,
99a/13, 99a/17

R

rahimehü'llâhü Ar. Allah ona merhamet eylesin, Allah rahmet eylesin manasında dua.

r.+ta'âlâ 70a/15, 72a/11,
77a/03, 78b/01, 82a/02, 82b/12,
82b/15, 86a/02, 86a/05, 86b/12,
88a/02, 88b/17, 89a/03, 93b/12, 96a/06

rahimehümâ'llâhü Krş.

rahimehü'llâhü

r.+ta'âlâ 82a/05, 87b/06

rahimehümü'llâhü Krş.

rahimehü'llâhü

r. + ta'ālā 69a/02

raḳabe Ar. Köle, cariye, esir.
r+sine 71a/06

rāst Far. Rastlama, tesadüf.
r.+gel- 87a/17

rāzı Ar. Rıza gösteren, kabul eden,
boyun eğen, muvafakat eden, hoşnut
olan.
r.+ol- 96b/02

rec'a Ar. Öldükten sonra tekrar
dünyaya geliş.
r.+sına 78b/17
r.+ya 70a/06, 78b/15
r.+ya 69b/14

rec'ı Ar. Geri dönmekle ilgili olan.
r. 80a/05, 80a/16, 80b/06,
80b/07, 82a/07, 82a/10, 86a/17,
86b/08, 86b/17, 87a/08, 87b/01,
87b/09, 94b/16, 95a/05, 96a/16,
96b/09, 96b/10, 96b/11
r.+(ṭalāḳ-ı rec'ı) Geriye
dönülebilir boşama. 74b/08, 79a/05,
79a/11
r.+den(ṭalāḳ-ı rec'ı) 86b/17

recm Ar. Ergenlik çağına ermiş,
akıllı, evli ve hür bir Müslüman olup
da helal olmayan cinsel münasebeti

(zina) belli şartlar dahilinde
işlenmesi halinde birine verilen şer'i
ceza.

r. 95b/16, 97b/08

rectül Ar. Adam.

r. 75b/16, 83b/01, 83b/02,
84b/04, 98a/11, 98a/13

r.+ün 72a/12, 73a/01, 75a/03,
84a/16, 85a/03, 90a/16, 90b/02,
90b/06, 90b/10, 90b/15, 91a/03,
91b/10, 93a/16, 93b/10

r.+üñdir 91a/11

red Ar. *redd* Kabul etmeme, geri
çevirme, geri döndürme.

r.+ve ibtāl it- 85b/02

r. 85b/02

r.+e(redde) 75b/15, 76a/05,
76a/16, 76b/03, 76b/07, 76b/10

r.+eyle- 85a/15

r.+it- 75b/06, 79b/07, 79b/12,
80a/01, 85b/01, 87b/13

r.+olun- 85a/16

ref Ar. Hükümsüz bırakma.

r.+ol- 86a/06

revāci' Ar. Kocası vefat etmekle
kocasının peder-i hanesine veya ehli
ve akrabasının yanına dönmüş hatun.

r.+ol- 96a/15

rızā Ar. Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk.

r. 76a/09

rivāyet Ar. Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

r. 79a/06

rücū Ar. Dönme, geri dönme.

r. 81a/16

r.+ı(1) 81a/07, 81a/11

r.+it- 81b/05, 81b/10

r.+itmiş ol- 95a/01, 95a/04

rütbe Ar. Ölçü, miktar, derece.

r. 70a/12

S

şābit Ar. Kesin bir delil veya tecrübe ile zan ve şüpheden kurtarılıp gerçekliği, doğruluğu ortaya konmuş, ispatlanmış.

ş.+ol- 81a/11, 98b/03, 98b/04, 98b/10, 99a/09

şabāḥ Ar. Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman.

ş.+dan 69a/04

şaded Ar. Üzerinde konuşulan konu, asıl mevzu.

ş.+ı(1)nde 95b/15

şaf Ar. *şaff* Aynı düşünceye mensup kişilerin oluşturduğu topluluk.

ş.+ı(1)nda(şaffında) 97b/07

şāḡ Yaşamakta olan, hayatta bulunan kimse, diri, canlı.

ş. 97b/09

ş.+ol- 97b/13

şāḡıl- İyileşmek.

ş.-sa 98a/03

ş.-up 98a/05

şāḡış Sayma, sayış, ölçü.

ş.+ı(1)nca 71b/09, 71b/14

ş.+ı(1)nca71a/13

şāḡlık Sıhhat, esenlik.

ş.+ı (1)(şāḡlığı) 98a/10

ş.+ı (1)nda(şāḡlığında) 98a/12

şāḡib Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse.

ş.-i hidāye 67b/14, 67b/17

şāḡih Ar. Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru.

ş.+ol- 77b/10, 80a/08, 80a/09,
80a/10, 80b/14, 81a/07, 81a/16,
88a/14, 95b/05, 95b/06

sā'ir Ar. Başka, diğer, öteki, öbür.

s+i(1) 74b/09

sākıṭ Ar. Hükümsüz, geçersiz ve
önemsiz duruma gelen, değeri ve
kıymeti kalmayan.

s.+ol- 87b/01

şakınmaḵ Herhangi bir korku veya
düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak
durmak,

ş. 92b/17

sakinlik Sakin olma durumu.

s.+i(sakinligi) 75b/11

şal- Koyvermek, serbest bırakmak,
bırakmak.

ş.-i+vir- 75b/05

şālih Ar. İyi, hayırlı.

ş.+ol- 75a/17, 76a/16, 76a/16,
76b/07, 76b/10, 76b/10

şalışin Ar. Üçüncü.

ş. 72a/12

saña Sen zamirinin yönelme hâli.

s. 70b/09, 83b/16, 88b/04,
88b/08

şāniye Ar. İkinci.

ş.+(i'tibār-ı şāniye ol-) 93b/11

şariḥ Ar. Açık.

ş. 80b/12, 96b/03

ş.+(ṭalāḵ-ı şariḥ) 96a/10,
96a/12

satun Bir nesneyi belirlenen fiyatını
ödeyerek kendine mal etmek.

s.+al- 71a/03

şavāb Ar. Hayırlı bir davranış
karşısında Allah tarafından
verileceğine inanılan ödül.

ş.+ı (1) 79a/01

şavm Ar. Oruç.

ş. 92b/07

ş.+a 92b/07

şay- Bir şeyin kaç tane olduğunu
anlamak için bunları birer birer
elden veya gözden geçirmek, sayısını
bulmak.

ş. 75a/06, 75b/02

şelāş Ar. Üç.

ş.+deki 88a/07

şelāşe Ar. Üç.

ş. + (lafz-ı şelâşe)86a/07

seb Ar. *sebb* Sövme, sövüp sayma.

s.+e 76a/16, 76b/03, 76b/09,
76b/10

s.+e 75b/15

sebeb Ar. Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yahut kimse, neden.

s. 96a/05, 96a/05

s.+i(1) 97a/06

s.+ile 95b/07, 95b/09, 97b/08

s.+ile (sebebile) 95b/04

sefer Ar. Yolculuk, seyahat.

s.+den gel- 66b/05

sen İkinci teklik şahıs zamiri.

s. 67b/09, 69a/06, 70a/03,
70a/04, 70b/13, 70b/14, 70b/15,
72b/11, 73a/11, 73b/01, 73b/03,
73b/04, 74a/02, 75b/03, 75b/03,
80a/11, 83a/01, 84a/04, 84a/04,
85a/14, 85b/01, 85b/07, 86a/13,
86a/17, 87b/11, 88b/13, 91b/03,
91b/06, 91b/12, 92a/02, 92a/08,
92a/16, 93b/04, 93b/09, 95a/06,
95a/14, 95a/16

s.+den 70b/08, 70b/11, 75b/05

s.+i (2) 66b/08, 67b/06, 69a/07,
69a/12, 75b/05, 88b/13, 88b/16,
89a/01, 89b/12

sev- Sevgi ve bağlılık duymak.

s.-er ol- 91b/06

s.-erem 91b/09

şifat Ar. Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik ona ait olan özellik.

ş. 73a/15, 95b/08

ş.+ı(1) 80b/05

şihhat Ar. Sağlık, esenlik.

ş.+i(1)niñ 88b/03

şıla Ar. Sıfat-fiil.

ş. 99a/01

ş.+sı 98b/09, 98b/15, 99a/06

ş.+sı 98b/07

sitem Far. Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık vb. duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme.

s.+e 97b/06

şoñra Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

ş. 68b/07, 69a/13, 69b/12,
69b/16, 70b/17, 71a/01, 71a/04,
73a/12, 73b/10, 77a/09, 77a/11,
80a/06, 80b/13, 80b/15, 85b/09,
85b/10, 85b/15, 86a/04, 86a/11,
86a/11, 86a/15, 88b/05, 88b/07,

88b/08, 88b/13, 89b/02, 89b/05,
89b/07, 89b/09, 89b/15, 89b/17,
90a/03, 90a/05, 90a/08, 90a/14,
90a/17, 91a/02, 91a/05, 91b/14,
92a/04, 92a/07, 93a/11, 93a/14,
94a/01, 94a/03, 94a/11, 94a/13,
94a/16, 94a/17, 95a/03, 97b/03,
98a/03, 98a/05, 98a/13
ş.+dır 73b/03, 93a/12
ş.+ki 74a/14, 74a/14, 79b/15,
93a/13
ş.+kiler 72b/10
ş.+kini 78a/12, 78b/06

şoñralık Son sıralarda olma.

ş. 78b/04, 78b/04

sög- Küfretmek, sövmek, hakaret etmek, lanet etmek.

s.-mege 75a/17, 75b/07.

s.-megi 75b/01

s.-üp 97a/05

söyken- Dayanmak.

s.-en 77a/17

s.-mesi 77a/16

söyle- Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.

s.-di 88b/05

s.-dügi 73b/13, 93b/10

s.-düginde 75b/10

s.-dügüm 67b/09

s.-dügünden 94a/02

s.-medin 93b/06

s.-mege 93b/16, 95a/12

s.-megi(söz söyle-) 69a/02

s.-mek 72a/09

s.-rken 74b/14, 74b/17, 76b/04

s.-rse 75b/08, 75b/14, 75b/16,

76a/05, 76a/06, 88b/08, 88b/09,

94a/03, 94a/06

s.-rsem 88b/04, 88b/08, 93b/04,

93b/09, 93b/17

s.-se 93b/07, 93b/08

s.-yüp 94a/05

söylen- Söyleme işi yapılmak.

s.-dügi 81a/10, 83a/12

söyleş- Karşılıklı konuşmak.

s.-dikleri 76a/02, 76a/04, 76b/11

s.-mek 69a/03, 69a/05

söz Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi.

s. 70b/09, 80b/10, 91a/11,

91a/13

s.+i 81a/07

s.+i (1) 81a/09, 86b/10, 88b/07,

91a/13, 95a/13

s.+i (1)ne 91b/02

s.+i (1)ni 87b/13

s.+söyle/ 69a/02

s.+ünden 80b/13

s. + üni 79b/12, 97a/06

su'âl Ar. Sorulan şey, soru.

s. + den 84a/15

s. + it- 84a/10

s. + olun- 69b/07

şüret Ar. Tarz, yol, şekil.

s. 79b/17

s. + de 69b/16, 74b/16, 78a/06,
78b/01, 78b/02, 78b/13, 79a/05,
79a/07, 79a/16, 79b/01, 79b/15,
80a/09, 80b/07, 81a/05, 81a/08,
81b/02, 82b/08, 82b/11, 82b/14,
82b/16, 83b/09, 84b/15, 85b/04,
85b/12, 86a/01, 86b/02, 86b/09,
86b/15, 87a/09, 87b/07, 88a/01,
88b/14, 91a/11, 91b/01, 91b/08,
91b/08, 92a/13, 92b/01, 92b/03,
92b/07, 93a/01, 93b/05, 94a/04,
95a/05, 95a/09, 95a/13, 96b/06

s. + dedir 96a/09

s. + i(1) 69a/10

s. + i(1)nde 83a/10, 83b/01,
83b/07, 84b/08, 95a/04, 97a/09,
98a/15

s. + iñ 79b/17, 85a/16

sünnet Ar. Erkek çocukta, erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesi.

s. 94b/05

sür'at Ar. Çabukluk.

s. 70a/16

sür'atli Hızlı.

s. + dir 70a/17

şülüş Ar. Üçte bir.

s. 96a/01

Ş

Şâfi'î İmam Şafii.

ş. 96a/15, 96b/06

şâhid Ar. Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

ş. + leri 91a/12

ş. + tut- 77b/02

şâmil Ar. İçine alan, kaplayan, kapsayan.

ş. + ol- 67b/02, 67b/10, 68a/04,
72a/13, 79b/05, 79b/05, 93b/03,
93b/15

şart Ar. Bir şeyin varlığının veya meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey, bir şeyin var olabilmesi için gerekli olan husus, koşul.

ş. 66b/02, 74a/12, 88b/06,
89a/08, 89a/15, 89a/17, 89b/04,
89b/09, 90a/02, 90a/04, 90a/05,
90a/07, 90a/08, 90a/11, 90a/14,
90a/15, 90b/02, 90b/06, 90b/10,
91a/12, 91a/15, 93a/17, 94a/14,
94a/17
ş.-+ı muqaddem ol- 74a/07
ş.-+ı muqaddem olun- 74a/17
ş.+a 74a/11, 89a/07, 94a/13
ş.+da(elfâz-ı şart) 89a/17
ş.+dır 90a/11, 93a/11
ş.+ı 91a/10
ş.+ı(1) 88a/14, 88a/15
ş.+ı(1)+ol- 88b/03
ş.+ıdır 69b/01
ş.+ıladır 83a/14
ş.+ın 74a/05
ş.+ıñ 89a/14, 89b/01, 90a/09,
90b/14, 91a/09, 91a/11, 91a/15,
94a/11
ş.+it- 89b/01, 89b/14
ş.+kılın- 77b/14, 90a/04
ş.+ol- 93a/12

şedîd Ar. Şiddetli.

ş. 72a/06

şerîf Ar. Şerefli, ulu, yüce.

ş.+ı(1)dir(kavl-i şerîf) 69b/09

şeytân Ar. Hz. Âdem'in

üstünlüğünün kabulü anlamında ona
secde edilmesi ile ilgili İlâhî emre

uymadığı için semadan kovulan ve o
zamandan beri Âdemoğullarını
doğru yoldan çıkartmaktan geri
durmaya lânetlenmiş varlık, iblis.

ş.+uñ 72a/02

şimdi Artık, bundan böyle, bu
duruma göre.

ş. 69b/04

şî'tu Bkz. Arapça dizin.

ş. 83b/01, 83b/02, 83b/03,
83b/07, 83b/08, 83b/09, 83b/12,
83b/14, 83b/15, 84a/08, 84a/09,
84a/16, 84a/17, 84a/17, 84b/02,
84b/09, 84b/10, 84b/14, 84b/16,
85a/12, 85a/13

şî'tu in şî'tu Bkz. Arapça dizin.

ş. 85a/03

şî'tu talâkaki Bkz. Arapça dizin.

ş. 83b/17

şol Şu,o. Krş. şu.

ş. 68b/15, 72a/14, 72b/14,
73a/11, 73a/12, 73b/02, 73b/03,
73b/04, 73b/04, 74b/03, 76b/13,
84a/16, 88b/03, 91a/15, 94b/03,
95b/03, 95b/06, 95b/08, 95b/12,
96b/10, 96b/13, 97a/03, 97a/04,
97a/15, 97b/05, 99a/08, 99a/16

şöyle Şuna benzer, şunun gibi.

ş. + sin 88b/13, 91b/06, 92a/02

şu Herhangi bir mesafe ifadesi taşımadan işaret için kullanılır. Krş.

şol

ş. 67b/17, 71a/11, 83a/10,
97a/09

şübhe Ar. Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku.

ş. 69a/02

şürü' Ar. Başlama.

ş. + it- 77a/05, 92b/05, 92b/08

T

tā Far. Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar.

t. 68b/16, 69a/04, 77b/16,
83b/08, 85a/02, 85b/15, 91a/03

ta'ālā Ar. Şanı yüce olsun anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. 82a/02, 88a/02, 88b/17

t. + nuñ 82b/15, 86a/02

t. + nuñ(allāhu ta'ālā) 91b/05

t. + nuñ(raḥimehü'llāhü ta'ālā)

88a/03, 89a/03, 96a/06

t. + nuñ(raḥimehü'llāhü ta'ālā)

72a/11, 82a/03, 82b/12, 86a/05,

86b/12, 88a/03, 88b/17, 89a/03,

93b/12, 96a/06

t. + nuñ(raḥimehümā'llāhü

ta'ālā) 82a/05, 87b/07

t. + yı('azābu'llāhi ta'ālā)

91b/09

t. + (ef'al-i tafđil) 98b/16

t. + iñ(ef'al-i tafđil) 98b/09,

98b/15

t. + (ef'al-i tafđil ol-) 98b/06

ta'alluḡ Ar. İlişik, ilgi, bağ.

t. + it- 74a/11

tābi' Ar. Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden.

t. + ol- 79b/16

tafdil Ar. Birisini ötekilerden üstün tutma, diğerlerinden üstün sayma, tercih.

t. 68a/16

tafsil Ar. Etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.

t. + ol- 75b/09

tağ Dağ.

t. 72a/03

tağyır Ar. Bozma.

t.+ve tebdil eyle- 86a/15

taḥkik Ar. Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma.

t. 74b/01

taht Ar. Alt, aşağı.

t.-+1 nikâh 90b/10

t.-+1 nikâhında iken 91a/05

taḥaddüm Ar. İleri geçme, önce gelme.

t. 70a/12

taḥdīm Ar. Arzetme, sunma.

t. 74a/05

taḥdīr Ar. Beğenme, güzel bulduğunu beğendiğini belirtme.

t.+ce 67b/01, 69b/04, 76a/10, 85a/02, 87a/06, 91a/13, 94b/09, 94b/12, 97b/14

t.+i (1) 84b/04, 86a/08

t.+olun- 84a/16, 84b/01, 84b/02

taḥdīrī Ar. Takdire ait.

t. 99a/07

taḥrīr Ar. Sözle anlatma, ifade ve beyan etme, anlatış.

t.+i(1) 67b/03, 67b/14, 84a/03

t.+i(1)niñ 67b/17

t.+imize 99a/13

ṭalāk Ar. Nikâhlı eşi boşama, boşanma, nikâhın sona ermesi.

t. 67a/17, 68b/01, 68b/02, 68b/08, 69a/06, 69a/12, 69a/14, 69b/03, 69b/13, 70a/04, 70a/09, 70b/03, 70b/08, 70b/10, 70b/13, 70b/13, 70b/15, 70b/16, 71a/04, 71a/08, 71a/10, 71a/13, 71b/12, 71b/15, 71b/17, 72a/04, 72a/08, 72a/09, 72a/10, 72b/01, 72b/06, 72b/07, 72b/07, 72b/08, 72b/10, 72b/11, 72b/12, 72b/12, 72b/13, 72b/13, 72b/14, 72b/16, 73a/07, 73a/09, 73a/12, 73a/13, 73a/14, 73a/15, 73a/16, 73b/02, 73b/02, 73b/05, 73b/05, 73b/06, 73b/10, 73b/13, 73b/14, 73b/15, 73b/17, 74a/02, 74a/02, 74a/03, 74a/05, 74a/06, 74a/06, 74a/06, 74a/08, 74a/09, 74a/13, 74a/13, 74a/15, 74a/17, 74b/03, 74b/05, 74b/06, 74b/13, 74b/14, 74b/14, 74b/15, 74b/16, 74b/16, 75a/01, 75a/01, 75a/02, 75a/04, 75a/08, 75a/09, 75a/10, 75b/06, 75b/10, 75b/13, 75b/17, 76a/01, 76a/02, 76a/03, 76a/07, 76a/10, 76a/11, 76b/01,

76b/04, 76b/11, 76b/15, 77b/12, 92b/13, 92b/15, 92b/16, 93a/01,
 77b/16, 78a/01, 78a/05, 78a/06, 93a/01, 93a/02, 93a/07, 93a/12,
 78a/12, 78a/14, 78a/15, 78b/01, 93a/14, 93a/16, 93a/17, 93b/05,
 78b/02, 78b/09, 78b/14, 78b/15, 93b/08, 93b/11, 93b/17, 94a/04,
 79a/07, 79a/15, 79a/16, 79b/01, 94a/06, 94a/14, 94a/15, 94b/01,
 79b/02, 80a/04, 80a/05, 80a/06, 95a/05, 95a/09, 95a/10, 95a/15,
 80a/08, 80a/11, 80a/13, 80a/16, 95a/15, 95a/16, 95a/16, 95a/17,
 80b/07, 80b/07, 80b/11, 81b/12, 95a/17, 96a/04, 96a/09, 96a/16,
 81b/13, 81b/13, 81b/14, 81b/17, 96a/17, 96b/05, 96b/09, 96b/11,
 82a/01, 82a/01, 82a/02, 82a/04, 96b/11, 96b/11, 96b/14, 96b/15,
 82a/06, 82a/06, 82a/07, 82a/07, 97a/01, 97b/03, 97b/10, 98a/04, 98a/04
 82a/09, 82a/09, 82a/10, 82a/11, t.+a 72b/14, 72b/17, 73a/01,
 82a/13, 82a/13, 82a/14, 82a/17, 73a/07, 73a/17, 74a/14, 74b/04,
 82b/01, 82b/01, 82b/02, 82b/06, 75a/14, 80a/15, 88a/11, 88a/12,
 82b/09, 82b/09, 82b/10, 82b/11, 88a/13, 88a/14, 88a/14, 88b/02, 88b/03
 82b/11, 82b/13, 82b/15, 82b/16, t.+a(îkâ'-i talâķ) 68b/12
 82b/17, 83a/10, 83b/03, 83b/07, t.+da 70a/05, 87a/03, 87a/03,
 83b/08, 83b/17, 84a/07, 84a/17, 94b/16
 84b/01, 84b/02, 84b/03, 84b/09, t.+da(‘aded.-i talâķ) 71b/13
 84b/14, 84b/17, 85a/01, 85a/02, t.+da(vuķû'-ı talâķ) 72b/17,
 85a/04, 85a/05, 85a/06, 85a/08, 73a/02
 85a/10, 85b/03, 85b/03, 85b/10, t.+dan 73a/11, 73b/03, 85b/03,
 85b/10, 85b/11, 85b/15, 85b/17, 87b/16, 88a/01, 89b/06, 96b/03
 86a/01, 86a/02, 86a/03, 86a/17, t.+dır 67b/05, 80a/15, 80b/06,
 86b/04, 86b/07, 86b/08, 86b/08, 84b/02
 86b/11, 87a/01, 87a/05, 87a/08, t.+düşür- 85b/09
 87b/01, 87b/01, 87b/03, 87b/05, t.+ı 84b/17
 87b/08, 87b/09, 87b/09, 87b/12, t.+ı(1) 69b/02, 69b/04, 72b/04,
 88a/02, 88a/06, 89a/01, 89a/02, 76b/01, 77a/07, 77a/11, 77b/02,
 89a/06, 89b/07, 89b/08, 89b/10, 84b/04, 84b/15, 85a/07, 87b/09,
 90a/01, 90a/03, 90a/07, 90a/09, 94a/09, 96a/01, 96b/09
 90a/12, 90b/05, 90b/09, 90b/11, t.+ı(1)na 71a/07, 88a/15,
 90b/17, 91a/02, 91a/04, 91a/06, 88a/16, 88a/16, 88b/02, 89b/17
 92a/09, 92a/10, 92a/14, 92b/12,

.+ı(1)nı 81a/12, 81b/08,
83a/11, 83b/08, 84b/05, 85a/08,
85a/17, 89a/05, 89b/14, 91a/17,
93b/16, 94a/10, 94b/11, 94b/17,
97a/10

.+ı (2) 68b/03, 70b/10, 72a/13,
72a/13, 72a/16, 72a/16, 72b/02,
72b/05, 74b/05, 76b/04, 76b/07,
76b/10, 76b/11, 77a/01, 77b/10,
78a/13, 79a/13, 80a/04, 80a/07,
80a/10, 80b/04, 80b/04, 81b/09,
82a/03, 82a/04, 82b/07, 82b/08,
82b/14, 83a/03, 83a/14, 83b/09,
83b/10, 83b/12, 84a/09, 84b/08,
84b/15, 85a/01, 85b/16, 85b/16,
86b/01, 86b/03, 86b/04, 86b/06,
86b/06, 86b/11, 87a/02, 87a/06,
89a/04, 89a/04

.+ı(2) dr- 73b/12

.+ıla 68b/06, 71b/16, 72a/01,
72a/02, 72a/03, 72a/04, 72a/06,
72a/07, 72a/07, 72b/03, 73a/11,
73a/12, 73b/03, 73b/04, 73b/04,
73b/05, 86a/12, 88a/01, 92a/04,
92b/17, 97b/12, 97b/17

.+ımı 84a/06, 84a/06, 85a/06,
85a/10

.+ın 72b/10, 88b/15, 92b/11,
93a/15, 97a/12

.+ıñ 70a/08, 70a/11, 70a/17,
70b/02, 70b/02, 70b/04, 71a/08,
71b/06, 71b/07, 73b/11, 74b/03,
76b/06, 79a/06, 80b/11, 84b/04,
84b/04, 84b/10, 86a/09, 86b/15,

86b/16, 87a/10, 87b/04, 87b/07,
88a/04, 88a/09, 90a/09, 91b/14,
92a/06, 93a/11, 94a/12, 94b/03

.+ıñ(vu'u al) 90b/09

.+ıñı 83b/11, 84a/05, 84a/07,
84b/13

.+iste- 75a/13, 76a/03

.+ları 97b/13

.+ol- 87a/04, 87a/08

.+uñ 68b/03

.+vir- 71a/02, 75b/12, 75b/17,
76a/06, 76a/13, 76a/17, 76b/12,
79a/10, 79a/10, 79b/01, 83b/03,
83b/14, 83b/16, 85b/04, 85b/05,
85b/13, 94a/11, 95b/01, 95b/04,
96b/04, 98a/10, 98a/12

.-+ı byın 86b/17

.-+ı frr 96a/01

.-+ı frr ol- 97b/14

.-+ı mula 80b/06

.-+ı rec'ı 74b/08, 79a/05,
79a/11, 86b/17

.-+ı arıh 96a/12

aleb Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

.+it- 96b/09, 97a/12

lik Ar.Boanmı.

. 68a/03

.+zd ve lik ol- 70b/05

.+dir 89a/11

.+im 70b/11

ṭ.+ol- 68b/07, 68b/08, 68b/08,
68b/10

ṭ+sin 67b/09, 70a/04, 71b/16,
72a/01, 72a/02, 72a/03, 72a/04,
72a/07, 72b/11, 73a/11, 73b/02,
73b/03, 73b/03, 73b/04, 74a/02,
83a/01, 84a/04, 84a/04, 85a/14,
85b/01, 88b/13, 91b/06, 91b/12,
92a/08, 92a/16

ṭ.+sin 67b/06

ta'lik Ar. Bir şart ile bağlama, bir
hususu diğer bir hususa bağlı kılma.

t. 95a/04

t.+dir 81a/10

t.+eyle- 69b/15, 81b/09, 83a/04,
83a/07, 84b/05, 84b/07, 85a/05,
89a/04, 91a/17, 92b/12, 94a/10,
94a/13, 94b/04, 94b/14

t.+i 88b/10

t.+i(1)nde 94a/07

t.+i(1)ni 94a/09, 94a/12

t.+iñ 89b/03

t.+it- 83a/17, 85a/08, 92b/11,
93a/16, 93b/16, 94b/12, 94b/17,
97a/10, 97a/12

tallaki Bkz. Arapça dizin.

t. 80a/11

tallaqtu nefsi Bkz. Arapça dizin.

t. 79a/05

ṭalliği nefseki vāhideten in şî'te Bkz.
Arapça dizin.

t. 82b/12

tāṭliḳa Bkz. Arapça dizin.

t. 78b/09

taṭliḳühā Bkz. Arapça dizin.

t. 77a/03

tamām Ar. Bütünlüğünü bozacak bir
eksiği olmayan şey, bütün.

t.+ol- 85b/16, 92a/13, 94a/01,
95a/13

ṭañ Güneş doğmadan önceki
alacakaranlık, fecir.

ṭ. 68b/16

ṭañla Sabahleyin, sabah vakti, sabah
olur olmaz.

ṭ. 69b/13, 70a/05

ṭ.+nuñ 69b/15

taşarruf Ar. Sarf etme.

t.+dur 81a/11

t.+ı(1) 81a/17

taşdıḳ Ar. Doğruluğunu kabul etme,
doğrulama, gerçekliğini kabul etme.

t.+eyle- 98a/13

t.+olun- 75a/06, 91a/16

taşvîr Ar. Bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.

t.+imiz 94a/07

taşra Dışarı.

ţ. 94a/13, 94a/15

ţ.+da 97b/05

ţ.+sında 95b/13

tahtlık Ar. Boşama, bırakma, ayırma.

t.+den 77a/08

t.+eyle- 76b/17, 80a/05, 86a/05,
94a/01

t.+it- 77a/11, 85b/15, 85b/15,
86a/01, 87b/13

t.+olun- 97b/10, 97b/17, 98a/03

tavar Mal, mülk.

ţ.+ı(1) 77b/08

ţ.+ı(2)niñ 77b/05

tavîl Ar. Uzun.

ţ.+e 69a/03

teb'îz Ar. Bölme, bölük bölük etme, kısım kısım ayırma.

t. 88a/03

tebdîl Ar. Değişirme, döndürme, dönüştürme, başka bir hale getirme.

t.+ve tağyîr eyle- 80b/15

t.+tağyîr ve tebdîl eyle- 86a/15

teberru' Ar. Sahi olunan bir şeyi karşılıksız olarak bir kimse veya kuruma verme bağışlama.

t.+ı 96a/01

te'eħħür Ar. Sonraya kalma, geriye kalma.

t. 69b/08, 70a/12

tefrîk Ar. Ayırma, ayrılma.

t.+it- 72b/10

tefsîr Ar. Açıklama, tamamen açıklama, izah.

t.+it- 77a/04

t.+i 90a/13

tefvîz Ar. İşlerini Allah'a bırakma, herşeyi O'ndan bekleme.

t. 77a/14

t.+eyle- 77a/01

t.+i (1) 86a/14

t.+i(2) 79b/04

t.+it- 66b/03, 82a/04, 85a/17,
87a/11

t.+ol- 80a/01

t.+olmuş ol- 79b/17

t.+olun- 77a/07

t.+ve teslim olun- 86b/15

t.+ve teslîm olun- 87b/07

te'hîr Ar. Geciktirme, sonraya bırakma.

t. 69b/09

tekrār Ar. Aynı olay, iş yahut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi.

t. 89b/09, 94a/03, 94a/05,
94a/16, 95a/03
t.+it- 78a/09, 78a/13

telaffuz Ar. Söyleyiş, söyleniş.

t.+it- 83b/10

tenciz Ar. Sona erdirme,
sonuçlandırma.

t.+it- 94a/09

tenezzüh Ar. Bir şeyden korunup uzak olma.

t.+ve ihtiyâ it- 92b/16

tercih Ar. Bir şeyi diğerlerinden daha üstün tutma, daha önemli sayma, yeğleme.

t. 68a/16

t.+olun- 68a/17

terettüb Ar. Sıralanma, sırasında olma, sırası gelme.

t. 90b/04

terkib Ar. Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme.

t.+idir 68a/07

t.+lerde 84a/08

terkibi Ar. Terkibe uğramış.

t.+dir 86a/08

tertīb Ar. Dizme, sıralama, düzene koyma.

t. 74a/13

tertibsiz Düzensiz.

t. 78b/02

te'sir Ar. Bazı sonuçlar meydana getirme.

t. 83b/10

t.+(‘amel ve te'sir it-) 84a/09

teslim Ar. Emaneti yerine verme.

t.+it- 76b/13

t.+olun- 86b/16, 87b/08

t.+tefviz ve teslim olun- 86b/16

t.+tefviz ve teslim olun- 87b/08

tevakuk Ar. Bekleme, durma.

t.+it- 75b/09, 75b/14, 76a/03,
76a/06, 76a/12, 76a/17, 76b/06

tevkil Ar. Vekil etme, edilme.

t.+den 81a/16

t.+dir 81a/15

tezewüc Ar. Evlenme, zevce olarak alma.

t. 89b/10

t.+eyle- 66b/08, 67b/06, 69a/11
t.+i (1) 89b/15
t.+it- 66b/09, 88a/17, 88b/04,
88b/16, 89a/02, 89b/12, 89b/14,
91a/04

toğ- Dünyaya gelmek.

‡.-duğı 92b/15

toğur- Yavru dünyaya getirmek,
doğum yapmak.

‡.-mağ 93a/11
‡.-masına 92b/11, 92b/11
‡.-up 92b/14
‡.-ursañ 92b/12, 92b/13

tolu İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu,
pür, boş karşıtı.

‡.+sınca 72a/05

tur- Hareketsiz durumda olmak.

‡.-duğı 92b/05

tut- Bırakmamak.

‡.-acağı(şāhid tut-) 77b/02
‡.-ar 97b/06
‡.-arsañ(oruç tut-) 92a/16,
92b/04
‡.-duğı(oruç tut-) 92a/16,
92b/02
‡.-dum 66b/17
‡.-dum(oruç tut-) 67a/02
‡.-mağa(oruç tut-) 92b/05

tüken- Bitmek, sona ermek,
kalmamak.

t.-dikden 91a/02

U

uğur Yol.

u.+dan 73b/14, 82b/08, 85b/13,
85b/16, 86a/01, 86a/09, 94a/11

‘uqr Ar. Toprak sahibine onun
gelirinden verilen belirli pay.

‘u. 94b/06, 94b/08, 94b/10,
94b/13, 94b/15, 95a/04
‘u.+ı 94b/08

ulaşık Ulaşmış durumda bulunan.

u.+ol- 95a/07

‘ulemā Ar. Âlimler, bilginler.

‘u. 78b/16, 94b/08
‘u.+mız 69a/01

ulu Büyük.

u. 69b/09

‘usr Ar. Güçlük, zor iş, zorluk,
müskülat.

‘u. 69b/10
‘u.+dan 69b/11

uşul Ar. Bir amaca erişmek için takip edilen yol, yöntem.

u.-+ı fikh 74b/02

uşak Çocuk.

u. 75b/02

uzan- Devam etmek.

u.-ması 68b/15, 68b/17

u.-masıdır 68b/15

u.-maz 69a/04

u.-ur 68b/07, 68b/09, 69a/03

u.-ursa 77a/02

uzun Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren

u. 72a/06

Ü

ücret Ar. Kiralanan veya satın alınan bir şey için ödenen para.

ü. 94b/10

üç İkidenden sonra, dördten önce gelen sayı.

ü. 71b/09, 72a/08, 72a/09, 72a/10, 72a/16, 72b/02, 72b/03, 72b/04, 72b/05, 72b/06, 74b/08, 74b/09, 75a/01, 75a/01, 75a/01, 75a/03, 75a/09, 75a/10, 76a/12, 77b/10, 78a/09, 78a/12, 78a/13, 78a/14, 78a/14, 78a/15, 78b/01,

78b/02, 78b/08, 78b/13, 79a/13, 79a/15, 79a/16, 80a/06, 80a/07, 80a/08, 80a/15, 81b/12, 81b/13, 82a/01, 82a/02, 82a/04, 82a/05, 82a/13, 82b/01, 82b/02, 82b/06, 82b/07, 82b/08, 82b/09, 82b/10, 85b/11, 85b/13, 85b/16, 85b/16, 85b/17, 86a/01, 86a/09, 86b/04, 86b/06, 86b/07, 87a/03, 87a/08, 87b/16, 88a/01, 88a/02, 88a/06, 89a/15, 89b/02, 89b/06, 89b/08, 90b/17, 91a/03, 91b/13, 92a/03, 92a/05, 92a/07, 93b/05, 93b/08, 93b/11, 93b/17, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/14, 94a/15, 94b/03, 94b/11, 95a/15, 95a/16, 95b/06, 96a/04, 96a/08, 96b/03, 96b/05, 96b/09, 96b/11, 97b/17, 98a/04, 98a/10, 98a/12

ü.+i(1) 72b/02, 80a/09, 86a/03

ü.+ol- 69b/04

üçüncü Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen.

ü. 75a/05, 75a/06

ügey Yalnız yasaca akraba sayılan, aralarında kan bağı bulunmayan, öz olmayan.

ü. 97a/02

üst Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı, üzeri, fevk, alt karşıtı.

ü.+ünde 85a/10

vāhidetün Bkz. Arapça dizin.

üzeri Hakkında, üstüne.

v. 72b/16, 73a/05

ü.+ne 90b/04, 90b/08

vāqı' Ar. Olan, vuku bulan.

üzre

ü. 67b/15, 68a/16, 69b/01,
69b/02, 73b/12, 74a/13, 74b/06,
76b/07, 77a/15, 77b/02, 82a/11,
84a/03, 86b/04, 89a/15, 89b/10,
91a/11, 94b/06, 94b/06, 94b/12,
94b/15, 95a/01, 95a/01, 95b/17,
98a/11, 98a/11, 99a/15

v.+ol- 67a/13, 68b/08, 72a/10,
90a/09, 97a/07

v. 75a/01, 75a/10

v.+dir 92b/07

v.+kıl- 73b/10, 80b/04

v.+kıl/ 83a/13

v.+ol- 69b/03, 69b/14,

70a/05, 70a/09, 70b/08, 70b/10,

70b/13, 70b/15, 70b/16, 71a/02,

71a/04, 71a/07, 71a/09, 71a/10,

71a/13, 72a/08, 72b/02, 72b/02,

72b/04, 72b/08, 72b/10, 72b/10,

72b/12, 72b/13, 72b/13, 72b/16,

72b/16, 73a/06, 73a/08, 73a/09,

73a/09, 73a/13, 73a/15, 73b/05,

73b/06, 73b/13, 73b/14, 73b/16,

73b/17, 74a/03, 74a/05, 74a/08,

74a/09, 74a/13, 74a/13, 74a/14,

74a/15, 74a/17, 74b/05, 74b/08,

74b/13, 74b/17, 76b/01, 76b/02,

76b/04, 76b/08, 76b/11, 77a/11,

77b/16, 78a/05, 78a/07, 78a/12,

78a/15, 78b/01, 78b/15, 79a/01,

79a/05, 79a/07, 79a/11, 79a/15,

79b/02, 80a/05, 80a/09, 80a/17,

80b/09, 80b/11, 81b/14, 81b/17,

82a/01, 82a/02, 82a/06, 82a/09,

82a/11, 82a/13, 82a/16, 82b/02,

82b/02, 82b/06, 82b/09, 82b/11,

V

vācib Ar. Yapılması gerekli olan,
terk edilmesi caiz olmayan husus.

v.+ol- 94b/13, 94b/15, 95a/04,
98b/11, 98b/12, 98b/13, 99a/03

vāhid Ar. Tek, bir.

v.-i i'tibārī 75a/02, 80a/14,
80a/14

vāhide Ar. Tek, bir.

v. 73a/06, 74a/10

v.+de(ḥālet-i vāhide) 69b/10

v.+nüñ 74a/11

82b/15, 82b/16, 82b/17, 83a/10,
83b/03, 83b/07, 83b/10, 83b/12,
83b/17, 84a/09, 84b/09, 84b/14,
85a/01, 85a/01, 85a/02, 85a/04,
85a/06, 85a/08, 85a/11, 86a/02,
86a/03, 86a/03, 86b/05, 86b/08,
86b/12, 87a/01, 87a/05, 87a/08,
87b/02, 87b/04, 87b/05, 87b/09,
89a/01, 89a/02, 89a/06, 89b/07,
89b/10, 90a/03, 90a/07, 90a/12,
90b/05, 90b/09, 90b/11, 91a/04,
91a/06, 92a/09, 92a/11, 92a/14,
93a/01, 93a/03, 93a/07, 93a/14,
93a/16, 93b/01, 94a/04, 94a/06,
94a/07, 94b/01, 94b/03, 95a/09,
95a/10, 95a/16, 95a/17, 97a/01

vaqt Ar. Vakit, zaman, an.

v. 66b/12, 67b/12
v.+de 66b/02, 81b/01, 83b/02,
85a/14, 85a/17, 88a/15, 88b/10,
92b/05, 92b/06, 93b/10
v.+i (1)nde 77a/14, 88b/10

vaqtā

v.+ki Ne vakit ki' 99a/03
v.+kim 'Ne vakit ki, -diği
zaman' 84a/07

var Mevcut, evrende veya düşüncede
yer alan, yok karşıtı.

v.+dır 70b/04, 73a/12, 73b/02,
73b/05, 75a/14, 75b/01, 76b/14,

76b/17, 77a/07, 80b/05, 81a/01,
88a/01, 88a/06, 88a/10, 98a/16, 99a/08

var- Evlenmek.

v.-dışdan 94a/17
v.-dır 85b/09
v.-duğından 86a/04
v.-up 71a/03, 86a/11, 89b/08,
91a/03, 91a/06, 93b/07, 94a/02,
94a/16

vāriş Ar. Kendisine miras düşen
kimse, mirasçı.

v.+i(1)nden 99a/09
v.+iñ 99a/04
v.+ol- 95b/04, 96a/05, 96a/06,
96a/10, 96a/12, 96a/13, 96a/13,
96a/14, 96a/14, 96b/01, 96b/05,
96b/07, 96b/07, 96b/10, 96b/12,
96b/14, 96b/17, 97a/07, 97a/09,
97a/13, 97a/16, 97b/04, 97b/11,
97b/12, 97b/14, 98a/01, 98a/07

vaşf Ar. Bir kimsenin veya şeyin
taşıdığı hâl, nitelik, hususiyet.

v.+olun- 73a/14, 73b/10, 96a/04

vāşıl Ar. Erişen, ulaşan, kavuşan,
yetişen.

v.+ol- 90b/03

vāsiṭa Ar. İki şey arasında bağ durumunda olan, onları birleştiren, maksada erişmeyi sağlayan şey.

v.+sıla 74a/11

vaṣiyyet Ar. Bir malı veya menfaati, ölümden sonra kullanılmak şartıyla bir kişiye veya hayır işine karşılıksız olarak bırakma, temlik etme.

v. 98a/15, 99a/17

v.+i 95b/05

v.+eyle- 98a/15

v.+olun- 98a/16, 98b/01, 98b/10

vaṭ' Ar. Çiftleşme.

v. 94b/10

v.+i(1)ne 94b/13, 94b/17

v.+eyle- 74a/01, 94b/11

v.+ine 94b/04

v.+iñ 94b/08

v.+it- 72b/03, 72b/05, 72b/11,

73a/02, 73a/10, 73b/01, 94b/14,

94b/17

v.+olun- 74a/09

vāv Ar. Arap alfabesine ait bir harf.

v.-ı 'āṭif 99a/13

vaṣ' Ar. Koyma.

v. 93a/11

v.-ı ḥaml 93a/12, 93a/13

v.+dan 93a/12

v.+ı 93a/08

v.+olun- 89a/08

ve Ar. İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz.

v. 66b/01, 66b/07, 66b/11,
66b/17, 67a/06, 67a/11, 67a/13,
67a/17, 67b/02, 67b/05, 67b/07,
67b/10, 67b/12, 67b/14, 68a/04,
68a/06, 68a/09, 68a/16, 68b/01,
68b/08, 69a/02, 69a/05, 69a/06,
69b/13, 69b/13, 69b/15, 70a/06,
70a/12, 70a/12, 70a/15, 70b/01,
70b/03, 70b/04, 70b/05, 70b/08,
70b/11, 70b/12, 70b/16, 71a/03,
71a/06, 71a/08, 71a/09, 71a/11,
71a/14, 71a/14, 71a/15, 71a/16,
71b/04, 71b/10, 71b/15, 71b/17,
72a/09, 72a/14, 72b/03, 72b/05,
72b/13, 73a/03, 73a/08, 73a/10,
73b/01, 73b/13, 73b/15, 73b/15,
73b/16, 74a/01, 74a/02, 74a/04,
74a/06, 74a/08, 74a/15, 74a/17,
74b/01, 74b/01, 74b/03, 74b/04,
74b/06, 74b/07, 74b/08, 74b/09,
74b/15, 74b/17, 75a/03, 75a/05,
75a/06, 75a/08, 75a/10, 75a/11,
75a/12, 75a/12, 75a/14, 75b/01,
75b/02, 75b/03, 75b/07, 75b/10,
75b/11, 75b/13, 75b/13, 75b/15,
76a/01, 76a/05, 76a/05, 76a/11,
76a/15, 76b/03, 76b/06, 76b/10,
76b/10, 76b/13, 76b/13, 77a/14,
77a/15, 77a/16, 77a/17, 77a/17,

77b/01, 77b/03, 77b/04, 77b/05,
77b/08, 77b/10, 77b/13, 77b/13,
77b/17, 78a/03, 78a/09, 78b/01,
78b/03, 78b/04, 78b/04, 78b/04,
78b/07, 78b/12, 78b/14, 78b/16,
79a/01, 79a/03, 79a/06, 79a/09,
79a/13, 79a/17, 79b/03, 79b/03,
79b/06, 79b/06, 79b/10, 79b/10,
79b/11, 79b/16, 80a/03, 80a/06,
80a/09, 80a/13, 80a/16, 80b/08,
80b/12, 80b/14, 80b/16, 80b/17,
81a/06, 81a/07, 81a/11, 81a/14,
81a/16, 81b/01, 81b/03, 81b/04,
81b/12, 81b/16, 82a/02, 82a/02,
82a/05, 82a/07, 82a/12, 82a/16,
82b/02, 82b/07, 82b/09, 82b/13,
82b/15, 82b/17, 83a/07, 83a/10,
83a/12, 83a/17, 84a/15, 84a/17,
84b/03, 84b/06, 84b/07, 84b/15,
85a/01, 85a/02, 85a/07, 85a/11,
85a/12, 85a/13, 85a/13, 85b/06,
85b/09, 85b/10, 85b/15, 85b/17,
86a/02, 86a/04, 86a/10, 86a/13,
86a/16, 86b/06, 86b/06, 86b/09,
86b/14, 86b/14, 86b/17, 87a/06,
87a/08, 87a/12, 87b/03, 87b/06,
87b/10, 87b/13, 87b/16, 88a/05,
88a/08, 88b/06, 88b/12, 88b/17,
89a/04, 89a/07, 89a/13, 89a/14,
89a/16, 89b/03, 89b/16, 90a/02,
90a/03, 90a/05, 90a/07, 90b/04,
90b/06, 91a/01, 91a/01, 91a/02,
91a/08, 91a/10, 91a/15, 91b/04,
91b/05, 91b/06, 91b/08, 91b/10,

91b/12, 92a/08, 92a/12, 92a/15,
92b/10, 92b/13, 92b/14, 92b/16,
93a/04, 93a/07, 93a/15, 93a/17,
93b/04, 93b/06, 93b/06, 93b/09,
93b/12, 93b/14, 93b/16, 93b/17,
94a/01, 94a/02, 94a/03, 94a/09,
94b/03, 94b/08, 94b/11, 94b/16,
95a/02, 95a/04, 95a/05, 95a/10,
95a/14, 95a/16, 95b/05, 95b/14,
96a/12, 96a/14, 96b/01, 96b/03,
96b/08, 96b/13, 97a/03, 97b/05,
97b/06, 97b/15, 97b/16, 97b/17,
98a/10, 98a/11, 98a/12, 98a/15,
98a/16, 98b/03, 98b/10, 98b/11,
98b/12, 98b/16, 99a/02, 99a/06,
99a/07, 99a/13, 99a/15, 99a/15, 99a/17

vech Ar. Sebep, vesile.

v. 95b/17

v.+le 84a/15

ve ezhebi Bkz. Arapça dizin.

v. 76a/05

ve fi enti t̄alikh̄un izā ūti Bkz. Arapça dizin.

v. 85a/11

ve izā mā ūti Bkz. Arapça dizin.

v. 85a/12

vekil Ar. Bir vazifeyi geçici olarak idare eden, asıl vazifelinin yerine çalışan.

v.+iñ 81a/07, 81a/17
v.+kıl- 81a/08, 81a/16
v.+kılmağ ol- 81b/09

velâkin Ar. Lakin, fakat.

v. 69a/03, 73b/11, 83a/14,
88a/10, 90a/06, 99a/15

veled Ar. Çocuk.

v. 93a/05
v.+iñ 93a/07, 93a/08

ve şumtu's-seneti Bkz. Arapça dizin.

v. 66b/17

ve ülâtü'l-eħmâli ecelühünne en

yede'ne ħamlehünne Bkz. Arapça
dizin.

v. 93a/08

veya Ayrı olmakla birlikte aynı
değerde tutulan iki şeyi anlatan
kelimelerden ikincisinin önüne
getirilen söz, yahut.

v. 78b/06, 84a/17, 95b/15

Viķāye Burhânü'ş-Şerî'a

Mahmud'un kızının oğlu olan ikinci
Sadru'ş-Şerî'a Ubeydullah için,
Hidâye kitabının bazı önemli
bölümlerini bir araya getirdiği
yazdığı kitap.

v.+nüñ(muhtaşar-ı viķāye)
75a/11

vir- Bırakmak.

v.-dim(şalı vir-) 75b/05
v.-dim(ţalâğ vir-) 83b/16
v.-dügi 72b/07, 72b/08
v.-dügi(ţalâğ vir-) 98a/10
v.-düginde(ţalâğ vir-) 96b/04,
98a/12
v.-emez(ţalâğ vir-) 85b/05
v.-ir 85b/10
v.-ir(ħaber vir-) 83b/15
v.-irken(ţalâğ vir-) 71b/11
v.-irse(ţalâğ vir-) 71a/02
v.-mege(ţalâğ vir-) 85b/05
v.-megi(ţalâğ vir-) 75b/12,
75b/17, 76a/07, 76a/13, 76b/01,
76b/12, 83b/03
v.-megi(ţalâğ vir-) 70b/12
v.-megimle(ţalâğ vir-) 79b/02
v.-megiñi(ţalâğ vir-) 79a/10
v.-mek(ţalâğ vir-) 79a/10,
85b/13, 95b/04
v.-mekdir(ţalâğ vir-) 83b/14
v.-mesi 95b/05
v.-mesi(ţalâğ vir-) 94a/12
v.-mesiniñ(ţalâğ vir-) 95b/02
v.-üp 85b/10, 97b/16
v.-üp(cevâb vir-) 88a/09

viril- Verme işine konu olunmak.

v.-en 94b/10
v.-mek(cevâb viril-) 84a/16

vuķû' Ar. Olma, meydana gelme,
ortaya çıkma, oluş.

v. 70a/16
v.-ı t̄alāk 67a/06, 69b/02,
72b/17, 73a/02
v.+ı(1) 70a/07, 70a/11, 70a/17,
70b/03, 71a/08, 91b/14, 92a/07
v.+ı(1)na 70a/08, 70a/11,
90a/09, 93a/11
v.+ı(1)nda 70b/04
v.+ı(1)ndan 70a/17
v.+u 92a/04
v.+u t̄alāk 83a/13, 90b/09
v.+unı 73b/11, 84b/04, 94a/13

vücüd Ar. Var olma, var oluş, varlık.

v. 83b/14
v.+ı(1) 90a/10, 90b/14, 91a/11
v.+ı(1)na 83a/07, 83a/07,
84b/07, 93a/15
v.+ı(1)nda 91a/15
v.+ı(1)ndan 94a/11
v.+unı 83a/06, 84b/07

Y

ya İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlayan söz.

y. 70b/13, 71b/09, 71b/09,
72a/06, 72a/07, 72a/13, 72a/13,
72b/06, 74b/14, 76b/15, 77b/12,
77b/14, 77b/15, 78b/05, 86a/12,

86b/04, 90a/01, 95b/16, 97b/08,
98a/16, 99a/17

yağın Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı.

y. 88a/10
y.+ol- 95b/08

yağlaş- Arada az bir aralık kalacak biçimde ilerlemek, aradaki uzaklığı azaltmak veya büsbütün ortadan kaldırmak için ileri gitmek.

y.-mağa 97a/15, 97b/01
y.-mayup 97b/02

yalnız Yalnızca.

y. 78b/06

ya'ni Ar. Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamında kullanılır.

y. 66b/04, 66b/15, 67a/04,
67b/01, 68a/12, 68b/02, 68b/04,
68b/07, 69a/04, 69b/09, 69b/16,
70a/02, 70a/17, 70b/01, 70b/02,
70b/07, 70b/08, 70b/11, 71a/01,
71a/06, 71a/12, 71a/14, 71b/09,
72a/07, 72a/17, 72b/06, 72b/15,
73a/03, 73a/05, 73b/14, 74a/05,
74a/08, 74a/12, 74a/15, 74b/09,
75a/04, 75a/05, 75a/06, 75a/07,
75a/11, 75a/17, 75b/09, 75b/14,
76a/02, 76a/03, 76a/05, 76a/11,

76a/16, 76b/06, 76b/17, 77a/06,
77b/14, 78a/03, 78a/06, 78a/09,
78a/14, 78b/04, 78b/10, 79a/16,
79b/04, 79b/17, 80a/08, 80b/09,
81a/05, 81a/15, 81b/02, 81b/07,
81b/17, 82a/09, 82a/16, 82b/02,
82b/05, 82b/10, 83a/08, 83a/15,
83b/02, 83b/07, 83b/13, 84a/09,
85a/16, 85b/04, 85b/07, 85b/13,
85b/17, 86a/09, 86b/02, 86b/07,
86b/10, 86b/15, 87a/04, 87a/07,
87a/17, 87b/01, 87b/09, 88a/14,
88b/08, 88b/10, 88b/13, 89a/01,
89a/05, 89a/08, 89a/10, 89a/15,
89b/04, 89b/17, 90a/14, 90b/03,
90b/08, 90b/09, 90b/10, 91a/07,
91a/09, 91a/12, 91a/13, 91a/17,
91b/06, 91b/10, 91b/14, 92a/01,
92a/02, 92a/04, 92a/06, 92a/10,
92a/11, 92b/01, 92b/03, 92b/12,
92b/16, 92b/17, 93a/04, 93a/11,
93b/16, 93b/17, 94a/10, 94a/15,
94a/17, 94b/04, 94b/09, 94b/14,
94b/17, 95a/11, 95b/07, 95b/17,
95b/17, 96a/15, 96b/10, 96b/17,
97a/04, 97a/11, 97a/12, 97b/01,
97b/02, 97b/11, 98a/01, 98a/04,
98a/11, 98b/01, 98b/07, 98b/11,
98b/14, 99a/06, 99a/07

yara- Bir iş için uygun olmak,
kullanılır olmak.

y.-yandır 76b/03

yarın Bugünden sonra gelecek ilk
gün.

y. 70a/03, 70a/03, 70a/04,
70a/04, 79b/03, 79b/06, 79b/08,
79b/10

yaşşı Yayvan ve düz.

y. 72a/07

yatağ Yer.

y.+ını (yatağını) 75b/02

yavaşlık Yavaş olma durumu.

y.+ı(yavaşlığı) 75b/08, 75b/11

yâhüd Far. Veya, ya da.

y. 68a/12, 70b/09, 70b/14,
70b/15, 70b/17, 71b/16, 71b/17,
72a/01, 72a/02, 72a/03, 72a/03,
72a/04, 72a/05, 72a/06, 73a/12,
73b/02, 73b/03, 73b/04, 74b/06,
76b/15, 77a/08, 77b/14, 78a/11,
78a/11, 78a/12, 78b/09, 78b/14,
79a/05, 79a/10, 79a/15, 79b/01,
80a/04, 82a/07, 86a/14, 86b/07,
87a/03, 87b/11, 88a/16, 88b/12,
90a/16, 93b/03, 93b/15, 94a/04,
95a/08, 95b/07, 95b/15, 96a/05,
97a/15, 97b/06, 97b/07, 97b/08,
98a/02, 98a/14, 98b/01, 99a/14

yek Far. Bir, tek.

y.+dir 93a/03

yekdüm Far. Çok az, çok kısa.

y.+dur 68a/03

yemîn Ar. Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant, kase.

y. 81a/10, 81a/11, 81a/15,
89a/17, 89b/01, 89b/05, 89b/07,
90a/03, 90a/06, 90a/08, 90a/12,
90a/15, 90a/17, 90b/03, 90b/03,
90b/04, 90b/07, 90b/08, 90b/08,
91a/07

y.+dir 81a/09

y.+eyle- 89b/17

y.+i (1) 90a/01, 90a/01, 91a/03

y.+i (1)ni 89b/16

y.+i (1)niñ 91a/10

y.+iñ 89b/03, 89b/04

y.+it- 90a/06

yeñi Kullanılmamış veya az kullanılmış olan, eski karşıtı.

y. 83b/13, 91a/04

y.+den 85a/01

yeñile Tekrar.

y. 83b/13, 83b/16

yer Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân.

y. 85a/10

y.+i(1) 68b/16

y.+i(1)nden 77a/08

y.+leri 94b/05

yevm Ar. Gün.

y. 66b/10, 66b/13, 67a/08,
67a/12, 67b/04, 67b/10, 67b/11,
68a/08, 68a/12, 68a/15, 68b/12

y.+üñ 67b/05, 67b/15, 68a/01

y.+(lafz-ı yevm) 67a/05,
67a/16, 67b/02, 68a/04

y.+üñ(lafz-ı yevm) 68a/09,
68b/10

yıl Dünya'nın, Güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene.

y. 67a/02

y.+ı(2) 66b/17

yine Yeniden, bir daha, tekrar, gene.

y. 72b/12, 77b/04, 77b/07,
78a/05, 78a/11, 82a/06, 86a/11,
89b/09, 90a/01, 91a/15, 94a/03,
94a/06, 96a/13, 96b/12, 96b/16,
97a/07, 97a/13, 97a/16, 97b/04,
97b/12, 99a/14

yoḥsa Aksi takdirde.

y. 67a/12, 68b/13, 68b/16,
72b/14, 72b/17, 77a/09, 81b/09,
82a/04, 84b/02, 85b/12, 85b/16,
86b/16, 88a/01, 88a/04, 91b/11,
97a/01, 98b/16

yok Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı.

y.+dur 68b/11, 69a/03, 73b/12, 77a/10, 80b/04, 83a/08, 83b/08, 85b/13, 86a/04, 86a/09, 86a/10, 88a/02, 94b/06

yukaru Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşağı karşıtı.

y.+dan 75b/09

yum- Sıkarak kapalı duruma getirmek.

y.-anuñ 71b/04

y.-dı 71b/08, 71b/10

y.-duğı 71b/10

yumuğ Kapalı durumda bulunan.

y.+ol- 71b/07

yumul- Sıkarak kapalı duruma getirilen.

y.-muş 71a/17

y.-unca 71b/04

yüri- Bir işte ileri gitmek. Krş. **yürü-**

y.-megile 77b/08

yürü- Krş. **yüri-**

y.-megile 77b/07

y.-mesi 77b/06, 77b/06

y.-rken 77b/03

yüsr Ar. Kolaylık.

y. 69b/10

y.+üñ 69b/12

Z

zâhir Ar. Meydana olan, görünen, açık ve belli olan(şey)

z.+dir 73b/16

zamân Ar. Olmuş ve olacak hadiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.

z. 66b/01, 67a/07, 67a/09, 67a/16, 68a/04, 69a/03, 85b/02, 89b/17

z.+da 73b/12

z.+ı(1) 68b/09

z.+(zarf-ı zamân) 66b/15, 67a/07

z.+(zarf-ı zamân ol-) 66b/13

zâ'il Ar. Devamlı ve kalıcı olmayan.

z.+ol- 89b/16

zarf Ar. Bir fiilin, bir sıfatın veya başka bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru kavramları bakımından etkileyen kelime, belirteç.

z.-i zamān 66b/13, 66b/15,
66b/15, 67a/07

zāt Ar. Sahip, malik.

z.+ı (1)na 71a/06

zebūn Far. Güçsüz.

z.+it- 95b/12

zevc Ar. Kadına göre koca, eş.

z. 70b/16, 71a/06, 71a/09,
74a/05, 74b/06, 77b/13, 78a/03,
78a/09, 78b/17, 80a/07, 81b/08,
83a/02, 83a/03, 83b/09, 83b/16,
84a/04, 84b/13, 84b/15, 84b/17,
89b/14, 89b/15, 91a/09, 95a/08,
95a/10, 97a/11

z.+e 86a/11, 89b/08, 94a/16

z.+ı+(1) 78b/15

z.+ı(1)niñ 78a/13

z.+ı (1) 69a/14, 69b/05, 77b/14,
77b/15, 83b/08, 84a/17, 86b/06,
86b/07, 87a/10

z.+ı (1) ol- 71a/03

z.+ı (1)nden 86a/10, 86a/11,
87a/14

z.+ı (1)nden 69a/13

z.+ı (1)ne 97a/09

z.+ı(1)niñ 83a/06, 84b/07,
85a/09, 96b/02, 97a/02

z.+ı (2) 97a/05

z.+ine 94a/17

z.+ıñ 71a/07, 73b/10, 75a/08,
75a/11, 77b/10, 77b/17, 78b/08,
80a/09, 80a/11, 81a/05, 81a/08,
81a/09, 81a/12, 81a/13, 81b/03,
82a/08, 82a/13, 82b/17, 83a/11,
83b/12, 83b/14, 84a/06, 84a/08,
84b/01, 84b/14, 86a/16, 86b/02,
87a/15, 87a/16, 87b/03, 87b/11,
87b/13, 87b/14, 88a/03, 88a/09,
90a/10, 94a/09

z.+ı(1)niñ 90a/06

z.+ün 89b/16

zevce Ar. Bir erkeğin nikahlı eşi,
karısı.

z.+den 71a/06, 78a/03

z.+nüñ 71a/09, 74b/06, 77b/13

z.+nüñ 70b/16

zeyd Ar. Eski fetva metinlerinde
erkeği temsil etmek için kullanılan
isimlerden biri.

z. 66b/04

z.+e 93b/04, 93b/06, 93b/07,
93b/09, 93b/16, 93b/17, 94a/02,
94a/03, 94a/06

zımn Ar. İç taraf, iç, dahil.

z.+ı(1)nda 82a/04

zıkr Ar. Sözüünü etme, ismini
söyleme, anma.

z.+eyle- 77b/13

z.+ı (1) 73a/08, 83b/08

z.+it- 73a/03, 73a/09, 78a/04,
78a/05, 78a/06
z.+ol- 81a/01
z.+olun- 67b/07, 74a/12,
74b/02, 78b/12, 84a/08, 89a/17
z.+(mu'ahhar-ı zıkr olun-)
74a/17

zinā Ar. Aralarında evlilik bağı
olmayan kişiler arasındaki cinsel
ilişki.

z. 94b/09, 94b/09, 97a/05

zindān Far. Çok karanlık ve sıkıntılı
yer.

z.+da 97b/06

zīrā Far. Çünkü, şundan dolayı.

z. 66b/13, 67b/11, 68a/16,
68b/03, 68b/07, 69a/01, 69a/17,
69b/10, 70a/07, 70a/11, 70a/16,
70a/17, 70b/03, 71a/06, 71b/02,
72b/17, 73a/07, 73a/14, 73a/16,
73b/09, 74a/10, 75a/01, 77a/12,
78b/02, 79a/05, 79b/15, 80a/01,
80a/11, 80b/02, 80b/11, 81a/07,
81a/09, 81a/12, 81b/08, 82a/03,
82b/07, 82b/12, 83a/03, 83a/06,
83a/11, 83b/07, 83b/10, 83b/12,
83b/14, 84b/04, 84b/14, 84b/16,
85a/06, 87a/09, 87a/13, 88a/03,
89b/01, 89b/14, 90a/09, 92a/05,

92a/11, 92b/06, 93a/07, 93a/08,
93b/09, 94a/06, 96a/09, 96b/01,
96b/17, 97a/09, 97a/13, 97b/13,
98b/09, 99a/03

ziyāde Ar. Çok fazla, artık.

z. 71b/16, 71b/17, 72a/01,
85b/05

z.+ce 70a/16

3.2. ARAPÇA DİZİN

بَابُ التَّفْوِيزِ babü't-tefvîz Bir meseleyi birine bırakma bölümü.

b. 76b/12

بَابُ الْحَلْفِ بِالطَّلَاقِ babü'l-ḥalfi bi't-ṭalâқи Boşanmaya yemin etme bölümü.

b. 88a/12

بَابُ طَلَاقِ الْمَرِيضِ babü ṭalâқи'l-mariz Hasta boşama bölümü.

b. 95a/17

بِخِلَافٍ إِنْ صُمْتِ bi-ḥilâfi in şumti Oruç tutmama durumunda.

b. 92a/17

أَخْرَجَ إِلَّا إِذَا دَخَلَتْ عَلَى التَّزْوِجِ eḥari illâ izâ deḥalet 'alâ't-tezevecü Başka

biriyle evlenmezse boşanma iptal olmaz.

e. 93a/08

أَخْرَجِي eḥreci (Bayana) Çık.

e. 76a/05

الْأَقْلُ el-ḳallü En az.

e. 99a/04

أَمْرٍ بِالْيَدِ emri bi'l-yedi Emir kendi elinde.

e. 67a/03

أَمْرُكَ بِيَدِكَ يَوْمَ أَسْكُنُ هَذِهِ الدَّارَ emrüki bi-yediki yevme eskünü hezihiddāru

Bu evde oturacağım gün sen özgürsün.

e. 68a/07

أَنْتِ طَالِقٌ enti ṭāliqün Sen boşsun.

e. 71a/05, 72b/15, 73a/02, 73a/04, 73a/05, 73a/09, 83a/11, 83a/15, 95a/07, 95a/08, 95a/12

أَنْتِ طَالِقٌ إِنْ شِئْتِ enti ṭāliqün in şî'ti Eğer istersen boşsun.

e. 85a/03, 85a/05

أَنْتِ طَالِقٌ كَلَّمَا شِئْتِ enti ṭāliqün küllemā şî'te İsteddiğin takdirde boşsun.

e. 85b/06

أَنْتِ طَالِقٌ وَاحِدٌ enti ṭāliqün vāhidün Bir kere boşsun.

e. 72b/15, 73a/04

أَنْتِ طَالِقٌ يَوْمَ يَقْدِمُ زَيْدٌ enti ṭāliqün yevme yeḡdimü zeydün Zeydin geldiği gün

sen boşsun.

e. 68b/03

أَوْجَدْتُ طَلَاقَكَ evcedtü ṭalāḡaki Seni boşadım.

e. 83b/15

أَوْ مِنْ الْإِثْرِ ev mine'l-irşi veya mirastan.

e. 99a/03

فَلَهَا الْأَقْلُ مِنْهُ وَ مِنْ الْإِثْرِ felehāl-eḡallu minhu ve mine'l-irşi O kadına, o

erkekten daha az miras düşer.

f. 98b/05, 99a/02

فَيَجِبُ أَنْ يُقَالَ أَوْ مِنَ الْإِرْثِ لِأَنَّهُ لَمَّا قَالَ الْأَقْلَّ بَيْنَ الْأَقْلِّ **feyecibu yukāle en**
ev mine'l-irşi liennehü lemmā kāle'l-eḳalle beyne'l-eḳalle Mirasın az düşdüğü kişiler
arasında en azının ona düşüğünü söylemek gerekir.

f. 98b/17

إِخْتَارِي **ihtāri** Seç.

i. 78a/09, 78a/14

إِنْ **in** Eğer.

i. 89a/07

إِنْ **in** ve **إِذَا** ve **إِذَا** **in ve izā ve izā mā küllü** Eğer ve eğer ve eğer ve tüm.

i. 89a/07

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا **inne ma'a el-usri yüsren** Muhakkak ki sıkıntıdan sonra bir
ferahlık vardır.

i. 69b/08

إِعْتَدِي **i'tedi** Boş ol.

i. 75a/03, 75a/04, 75a/04, 75a/04, 75a/06, 75a/09

إِذَا **izā** Eğer.

i. 89a/07

إِذَا **izā mā** Eğer.

i. 89a/07

كُلُّ **küllü** Tüm.

k. 89a/08, 89a/09

كُلَّمَا **küllemā** Eğer.

k. 89a/14, 89a/17, 89b/01, 89b/06, 89b/10

مَتَى **metā** –dığı zaman.

m. 89a/14

مَتَيْمَا **metāmā** Ne zaman yaparsa.

m. 89a/14

مِنْ **min** –dan, -den.

m. 88a/03, 88a/07

مِنْ ثَلَاثٍ **min şelāşin** Üçten.

m. 88a/03, 88a/09

شِئْتُ **şî'tu** İstediysem.

ş. 83b/01, 83b/02, 83b/03, 83b/07, 83b/08, 83b/09, 83b/12, 83b/14, 83b/15, 84a/08, 84a/09, 84a/16, 84a/17, 84a/17, 84b/02, 84b/09, 84b/10, 84b/14, 84b/16, 85a/12, 85a/13

شِئْتُ إِنْ شِئْتُ **şî'tu in şî'tu** Sen istersen ben de isterim.

ş. 85a/03

شِئْتُ طَلَّاقِكِ **şî'tu talāḳaki** Seni boşamak istedim.

ş. 83b/17

طَلَّقِي **tallāḳi** Boşa.

t. 80a/11

طَلَّقْتُ نَفْسِي **ṭallaḳtu nefsi** Kendi kendimi boşadım.

t. 79a/05

طَلَّقِي نَفْسَكَ **ṭalliḳi nefseki** Kendini boşa.

t. 81a/09, 81a/12, 81b/11

طَلَّقِي نَفْسَكَ وَاحِدَةً إِنْ شِئْتَ **ṭalliḳi nefseki vāhideten in şî'te** Kendini bir ve iki boşa.

t. 82b/12

تَطْلِقْهُ **tāṭliḳa** Boşamak.

t. 78b/09

تَطْلِقُهَا **ṭaṭliḳühā** Bir bayanın boşanması.

t. 77a/03

وَاحِدَةً **vāhidetün** Bir.

v. 72b/16, 73a/05

وَأَذْهَبِي **ve ezhebi** (Bayana) Git.

v. 76a/05

وَفِي أَنْتِ طَالِقٌ إِذَا شِئْتَ **ve fi enti ṭaliḳün izā şî'ti** Sen istediysen boşsun.

v. 85a/11

وَعِنْدَ مَا شِئْتَ **ve izā mā şî'ti** İsteddiğim an.

v. 85a/12

وَصُمْتُ السَّنَةَ **ve şumtu's-seneti** Bu yıl oruç tuttum.

v. 66b/17

وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ve **ülätü'l-eħmâli ecelühünne en**
yeğe'ne ħamlehünne Hamile olan kadınların doğum vakti vadesidir.

v. 93a/08